

Proceeding

การประชุมวิชาการระดับชาตินักศึกษาในประเทศไทย ครั้งที่ 19

The 19th Annual National Conference of JSAT

“พลิกโฉมการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น ตอบโจทย์ผู้เรียนยุคดิจิทัล 5.0”

“Breaking Through : Transforming Japanese Language Teaching to Address the Needs of Digital 5.0 Learners”

18 - 19 December 2025

Thaksin University

บทบรรณาธิการ

เอกสารหลังการประชุมในรูปแบบเอกสารออนไลน์นี้ เรียบเรียงเนื้อหาจากปาฐกถาพิเศษ และการนำเสนอผลงานทางวิชาการในการประชุมวิชาการระดับชาติสมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 19 ของ สมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย ร่วมกับหลักสูตรวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ โดยการ สนับสนุนจากเจแปนฟาวนด์ชั่น กรุงเทพฯ และมูลนิธิฮาคูไฮโด ในหัวข้อ “Breaking Through: Transforming Japanese Language Teaching to Address the Needs of Digital 5.0 Learners.” ซึ่งจัดขึ้น ณ อาคาร 50 ปี วศ มศว มทษ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา เมื่อวันที่ 18-19 ธันวาคม 2568

ในโลกที่เทคโนโลยีดิจิทัลก้าวล้ำไปสู่ยุค Digital 5.0 หรือ Society 5.0 การเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น ไม่ได้ถูกจำกัดอยู่แค่ในตำราหรือห้องเรียนสี่เหลี่ยมอีกต่อไป การพัฒนาอย่างรวดเร็วของปัญญาประดิษฐ์ (AI) การเข้าถึงข้อมูลมหาศาลเพียงปลายนิ้วสัมผัสด้วยอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (IoT) และการเรียนรู้แบบเสมือนจริง (Metaverse) ได้กลายเป็นโอกาสและแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้ “ผู้สอน” และ “นักวิชาการ” ต้องตั้งคำถามว่า เราจะปรับตัวอย่างไรเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนยุคดิจิทัล 5.0 ที่ต้องการ ความรวดเร็ว ความยืดหยุ่น และการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์เฉพาะบุคคล (Personalized Learning) ในทุก ๆ มิติ ของการศึกษาเกี่ยวกับญี่ปุ่นไม่ว่าจะเป็นทางด้านสังคม ภาษา วรรณคดี และวัฒนธรรม การประชุมวิชาการในครั้งนี้มีหัวข้อเกี่ยวกับญี่ปุ่นศึกษาและเทคโนโลยีนวัตกรรม จากปาฐกถาพิเศษในการประชุมวิชาการครั้งนี้ จะเห็นได้ถึงการใช้เทคโนโลยีนวัตกรรมเปิดประตูสู่โอกาสใหม่ ๆ ในการศึกษาวิจัยด้านญี่ปุ่นศึกษา เช่น การวิเคราะห์เอกสารโบราณด้วยแอปพลิเคชัน การสอนวัฒนธรรมญี่ปุ่นด้วยโลกเสมือน

ในส่วนของการนำเสนอผลงานทางวิชาการ บทความวิจัยและบทความวิชาการที่ได้รับการตีพิมพ์ ในเอกสารหลังประชุมนี้ เป็นไปตามความประสงค์ของผู้นำเสนอบทความที่ต้องการเผยแพร่ผลงานการศึกษา วิจัยสู่สาธารณะโดยผ่านการประเมินและกลั่นกรองคุณภาพในรูปแบบ peer review จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ซึ่งมาจากหลากหลาย สถาบันร่วมกันกลั่นกรองให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงบทความ และในการนำเสนอในการประชุมได้จัดให้มีผู้วิพากษ์บทความละ 1 ท่าน นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอผลงานในรูปแบบโปสเตอร์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการจัดการประชุมในครั้งนี้ กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลงานทางวิชาการที่รวบรวมไว้ในเอกสารหลังการประชุมนี้จะเป็นประโยชน์และเสริมสร้างความก้าวหน้าให้แก่แวดวงวิชาการด้านญี่ปุ่นศึกษาของประเทศไทยต่อไป

กองบรรณาธิการ

15 มกราคม 2569

รายนามคณะกรรมการบริหารสมาคมผู้ปกครองและครูแห่งประเทศไทยชุดปัจจุบัน (วาระ 3 ปี เมษายน 2565 - มีนาคม 2568)

ศาสตราจารย์ ดร.ศิริพร วัชชวัลคุ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	ที่ปรึกษา
รองศาสตราจารย์ทัศนีย์ เมธาพิสิฐ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	ที่ปรึกษา
รองศาสตราจารย์ปราณี จงสุจริตธรรม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	ที่ปรึกษา
ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สิริมนพร สุริยะวงศ์ไพศาล คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	ที่ปรึกษา
รองศาสตราจารย์ ดร.ชมนาด ศีตีสาร คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	นายกสมาคม
รองศาสตราจารย์ ดร.ยุพกา พุกขิมา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	อุปนายกคนที่ 1
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พราวพรรณ พลบุญ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น	อุปนายกคนที่ 2
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรร จันทรวงศ์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์	เลขานุการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรธร พิพัฒน์กุล คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	เหรัญญิก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนิศา ธรรมมาวิวัฒน์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี	นายทะเบียน
รองศาสตราจารย์ ดร.สุพริรัตน์ กิตติพงษ์วิเศษ สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	สมาชิกสัมพันธ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัมภายุทธ ชูศรี คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	ปฎิคม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ มุนินทรวงศ์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	ประชาสัมพันธ์
อาจารย์ ดร.เสกสิทธิ์ ปักซี่ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี	ผู้ช่วยเหรัญญิก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธวัช คำทองทิพย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม	ผู้ช่วยเลขานุการ
ศาสตราจารย์ ดร.อรรธยา สุวรรณระดา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	กรรมการ
รองศาสตราจารย์ ดร.ทนพร ตริรัตน์สกุลชัย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	กรรมการ

รายนามคณะกรรมการจัดการประชุมวิชาการระดับชาติ สมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 19

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คุณัญญ์ สมชนะกิจ	ประธานกรรมการ
อาจารย์พัชรามารณ์ นิลอุบล	กรรมการ
อาจารย์ชัยยศ ร่องเดช	กรรมการ
อาจารย์ KENICHIRO KUTSUNA	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พราวพรรณ พลบุญ	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันท์ชญา มหาพันธ์	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นิศากร ทองนอก	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นรุตม์ เจริญศรี	กรรมการ
อาจารย์อาทิตย์ กาญจนดุล	กรรมการ
อาจารย์เวณิกา สุปัญญาเดชา	กรรมการ
อาจารย์วัชรินทร์ เอนกพงศ์พันธ์	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชา โยชิตะ	กรรมการ
อาจารย์ ดร.ณัฐชัย ศรีเยี่ยม	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มัทนา จาตุรแสงไพโรจน์	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรัชญาภรณ์ รัตนพงศ์ภิญโญ	กรรมการ
อาจารย์ ดร.ธนกุล จันทรา	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยวรรณ อัครวราชันย์	กรรมการ

เจ้าหน้าที่ประสานงาน

นางสาวปัทมา บุตรบุรี
นางสาวอรอุมา ช่วยสถิตย์
นางสาวรัตนวลี ชุ่มช่วย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิประเมินคุณภาพบทความ

รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐริกา ត័បតិម	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
รองศาสตราจารย์ ดร.เดียนเต็ม กฤษดาธานนท์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ยุพวรรณ ไสภิตวุฒิจวงศ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ชมนาด ศีตีสาร	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.น้ำทิพย์ เมธเศรษฐ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยะนุช วิริยะะวัตร	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.วินัย จามรสุริยา	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
รองศาสตราจารย์ ดร.ทนพร ตีรรัตน์สกุลชัย	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ทัศนีย์ เมธาพิสิฐ	สมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัมภายุทธ ชูศรี	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มัทนา จาตุรงค์ไพโรจน์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรวิรัตน์ วงศ์สมิง	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ มุรินทร์วงศ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยวรรณ อัครวาทันย์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันท์ชญา มหาพันธ์	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กณภัทร รื่นภิรมย์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรธร พิพัฒน์กุล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นรุตม์ เจริญศรี	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรร จันทระจำนง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรัชญามรณ รัตนพงศ์ปัญญา	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิศากร ทองนอก	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พราวพรรณ พลบุญ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
อาจารย์ ดร.ธนิกุล จันทรา	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
อาจารย์ ดร.เศกสิทธิ์ ปักซี่	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
อาจารย์อาทิตันท์ กาญจนดุล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์วัชรินทร์ เอนกพงศ์พันธ์	มหาวิทยาลัยศิลปากร

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์บทความ

ศาสตราจารย์ ดร.อรรธยา สุวรรณระดา

รองศาสตราจารย์ ดร.ยุพวรรณ ไสภิตวุฒิมวงศ์

รองศาสตราจารย์ ดร.ชมนาด ศีตีสาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คุณัญญ์ สมชนะกิจ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัษฎายุทธ ชูศรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มัทนา จาตุรแสงไพโรจน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรัชญาภรณ์ รัตนพงศ์ภิญโญ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันท์ชญา มหาพันธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นรุตม์ เจริญศรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรร จันทระจำนง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชา โยชิตะ

อาจารย์ ดร.ธนิกุล จันทรา

อาจารย์ ดร.เศกสิทธิ์ ปักซี่

อาจารย์พัชรภรณ์ นิลอุบล

อาจารย์ชัยยศ รongเดช

อาจารย์ KENICHIRO KUTSUNA

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยทักษิณ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

มหาวิทยาลัยทักษิณ

มหาวิทยาลัยทักษิณ

มหาวิทยาลัยทักษิณ

กำหนดการ

การประชุมวิชาการระดับชาติสมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 19
“พลิกโฉมการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น ตอบโจทย์ผู้เรียนยุคดิจิทัล 5.0”
ระหว่างวันที่ 18 - 19 ธันวาคม พ.ศ. 2568
ณ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา

18 ธันวาคม พ.ศ. 2568

วัน/เวลา	รายละเอียด
08:30 - 09:00 น.	ลงทะเบียน ณ ห้อง 18510 อาคาร 50 ปี มหาวิทยาลัยทักษิณ (อาคาร 18)
09:00 - 09:30 น. ห้อง 18510	พิธีเปิดการประชุมวิชาการระดับชาติสมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 19 กล่าวต้อนรับ โดย ผศ.ดร.ปาริฉัตร ตู่ดำ คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กล่าวรายงาน โดย ผศ.ดร.พราวพรรณ พลบุญ อุปนายกสมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย กล่าวเปิดงาน โดย ผู้อำนวยการบริหารเจแปนฟาวน์เดชัน กรุงเทพฯ *ถ่ายทอดผ่าน Facebook Live “JSAT”
09:30 - 10:30 น. ห้อง 18510	ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง “การสังเคราะห์พหุปัญญา: ส่วนประสานการปรับตัวทางประสาทเชื่อมต่อกับสมอง, ร่างกาย และการรู้คิด เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่น” โดย Prof. Dr.Hiroki Takada (Fukui University)
10:30 - 10:45 น.	รับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม
10:45 - 12:00 น. ห้อง 18510	การประชุมใหญ่สามัญสมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทยประจำปี 2568
12:00 - 13:00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน

วัน/เวลา

รายละเอียด

Session A-1 : ภาษาและวัฒนธรรม (Onsite)

Room : 18510

Moderator :

ผศ.ดร.อัษฎายุทธ ชูศรี (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย),

ผศ.ดร. วิชยา โยชิดะ (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม),

อาจารย์ ดร.เศกสิทธิ์ ปักซี่ (มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี)

*ผู้นำเสนอโปรดสแกน
QR Code เข้ากลุ่มไลน์

- 13:00 - 13:30 น. *เคนอิชิโร่ คุทสึโนะ, คุณัชฎ์ สมชนะกิจ (มหาวิทยาลัยทักษิณ)*
เรื่อง: “The Effect of Font Size on Kanji Learning: An Experimental Study
toward Instructional Material Development”
- 13:35 - 14:05 น. *หนึ่งฤทัย ไสยาสน์ และภัทรา ภมรศิลป์ธรรม (มหาวิทยาลัยขอนแก่น)*
เรื่อง: “เปรียบเทียบรูปแบบการใช้คำสันธาน 「けど」 ในบทสนทนาภาษาญี่ปุ่น
ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยและชาวญี่ปุ่น”
- 14:10 - 14:40 น. *อัษฎายุทธ ชูศรี (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)*
เรื่อง: “ไทยवादญี่ปุ่น ญี่ปุ่นवादไทยในผลงานการ์ตูนเรื่องแรก”

Session B-1 : ภาษาและการแปล (Online)

Room : 18425

Webex Meeting number : 2555 036 3663

Password : 12345

Moderator :

ผศ.ดร.นันท์ชนา มหพันธ์ (มหาวิทยาลัยบูรพา),

ผศ.ดร.ปรัชญาภรณ์ รัตนพงศ์ภิญโญ (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์),

รองศาสตราจารย์ ดร.ยุพวรรณ ไสภิตวุฒิมวงศ์ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

*ผู้นำเสนอโปรดสแกน
QR Code เข้ากลุ่มไลน์

- 13:00 - 13:30 น. *ภัทร์อร พิพัฒน์กุล (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ)*
เรื่อง : “ชิริเมเนง ฉบับภาษาญี่ปุ่น-ไทย: การแปลแบบถ่ายทอดสามขั้นตอน”
- 13:35 - 14:05 น. *Nicolas Barcikowsky (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)*
เรื่อง : “กลวิธีการแปลชื่อของตัวละครหลักในวีเมคเคครโทรทัศน์ไทยและญี่ปุ่น”
- 14:10 - 14:40 น. *ธนโชติ วัฒนพิชญากุล, กิ่งกาญจน์ ภาติศิริ, เจษฎา หนูณะ, เคนอิชิโร่ คุทสึโนะ
และ คุณัชฎ์ สมชนะกิจ (มหาวิทยาลัยทักษิณ)*
เรื่อง : “เปรียบเทียบรูปแบบการแปลภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย ของเครื่องมือ
ปัญญาประดิษฐ์ ประเภท Generative AI”

วัน/เวลา

รายละเอียด

Session C-1 : การศึกษาภาษาญี่ปุ่น, สังคมและวัฒนธรรม (Online)

Room : 18426

Webex Meeting number : 2551 341 8034

Password : 12345

Moderator :

ผศ. ดร.นฤตม์ เจริญศรี (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่),

รศ.ดร.ชมนาด ศีตีสาร (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย),

อาจารย์ ดร.ธนิกุล จันทรา (มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง)

*ผู้นำเสนอโปรดสแกน
QR Code เข้ากลุ่มไลน์

13:00 - 13:30 น.	Yukinobu Yoshikawa (Thammasat University)
เรื่อง : “AI Use and Literacy Survey: Japanese-Learning Students in the Business Communication International Program, Thammasat University”
13:35 - 14:05 น.	Yui Homma, Moeka Sakumo (Chiangmai University)
เรื่อง : “The Effects of Collaborative Learning through Learner-Centered Dictogloss : Practical Research on Japanese-Major Students at Chiang Mai University”
14:10 - 14:40 น.	อารฟ้า สายาตะ, ปาณิสรา เอียดไผ่, เคนอิชิโร คุทซึเนะ, และ คุณัชญ์ สมชนะกิจ (มหาวิทยาลัยทักษิณ)
เรื่อง : “ความเป็นไปได้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นระดับประถมศึกษา กรณีศึกษาโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปัตตานี”

Session D-1 : วรรณกรรม (Online)

Room : 18416

Webex Meeting number : 2554 723 9178

Password : 12345

Moderator :

ผศ.ดร.มัทนา จาตุรแสงไพโรจน์ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย),

ผศ.ดร.นันท์ชญา มหาพันธ์ (มหาวิทยาลัยบูรพา)

*ผู้นำเสนอโปรดสแกน
QR Code เข้ากลุ่มไลน์

13:00 - 13:30 น.	อรรธยา สุวรรณระดา (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
เรื่อง : “บทบาทของพระจันทร์ในวรรณกรรมเรื่อง อุงะทะมุโอะโนะงะตะริ”
13:35 - 14:05 น.	ชนารักษ์ ชุณหะวัณรักษ์ (มหาวิทยาลัยไทย)
เรื่อง : “การนำเสนอภาพความสัมพันธ์รักร่วมเพศระหว่างสตรีในนวนิยายเรื่อง มั่นจิ”
14:10 - 14:40 น.	วฤณดา รัฐโชติเดชา, และเอมี หว่อง (มหาวิทยาลัยศิลปากร)
เรื่อง : “การศึกษาบทบาทเพศชายในวรรณกรรมของดะไซ โอซามุ”

วัน/เวลา

รายละเอียด

Session B-2 : ภาษาและการแปล (Online)

Room : 18425

Webex Meeting number : 2555 036 3663

Password : 12345

Moderator :

รศ.ดร.ชนนาด ศีตีสาร (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย),

รศ.ดร.ยุพวรรณ ไสภิตวุฒิมังค์ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

*ผู้นำเสนอโปรดสแกน
QR Code เข้ากลุ่มไลน์

- 15:00 - 15:30 น. กฤษเพชร เคล้าคลึง, ปฐิมาวดี สัสดีอาจ, และสุพรรณษา พจนารถ (มหาวิทยาลัยศิลปากร)
เรื่อง : “การศึกษาการแปลคำทางวัฒนธรรมในนวนิยาย เรื่อง Your Name “เธอคือ...” จากฉบับภาษาญี่ปุ่นเป็นฉบับภาษาไทยและฉบับภาษาอังกฤษ”
- 15:35 - 16:05 น. พีรภัทร ออนจันทร์อม, จตุพร เทพบัณฑิต, ปยาพัชร ทุมหล่อ,
พัชรภรณ์ นิลอุบล, และชัยยศ ร่องเดช (มหาวิทยาลัยทักษิณ)
เรื่อง : “การวิเคราะห์วัจนกรรมเชิงความรักของตัวละครจากซีรีส์เรื่อง “Nevertheless, The Shape of Love” เวอร์ชันญี่ปุ่น”

Session C-2 : การศึกษาภาษาญี่ปุ่น, สังคมและวัฒนธรรม (Online)

Room : 18426

Webex Meeting number : 2551 341 8034

Password : 12345

Moderator :

ผศ.ดร.เสกสรร จันทร์จำนง

(มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ บพิตรพิมุข จักรวรรดิ)

*ผู้นำเสนอโปรดสแกน
QR Code เข้ากลุ่มไลน์

- 15:00 - 15:30 น. ชลดา สุวรรณะ, ศิริฎากร เสมสฤษดิ์, สุมินตรา สุขใจ, และอรวาติฟ มากาสะ
(มหาวิทยาลัยศิลปากร)
เรื่อง : “การศึกษาการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมองค์กรญี่ปุ่น : กรณีศึกษาบริษัทญี่ปุ่น
ที่ตั้งอยู่ในเขต 3 จังหวัดของประเทศไทย”
- 15:35 - 16:05 น. ธิตติสรณ์ แสงอุไร, นิดา ลากศรีสวัสดิ์, กมลลา พาณิขวัญกุล, กันต์ อาลัยญาติ,
และอารีรัตน์ กิจกอบชัย (สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง)
เรื่อง : “การวิเคราะห์สถานการณ์การใช้ทักษะการสนทนาภาษาญี่ปุ่น
ในการประกอบอาชีพในกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศไทย”

วัน/เวลา

รายละเอียด

Session D-2 : วรรณกรรม (Online)

Room : 18416

Webex Meeting number : 2554 723 9178

Password : 12345

Moderator :

ศาสตราจารย์ ดร.อรรธยา สุวรรณระดา (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

*ผู้นำเสนอโปรดสแกน
QR Code เข้ากลุ่มไลน์15:00 - 15:30 น. *สรอรรถ จันทระโต* (นักวิชาการอิสระ)

เรื่อง : “ภาพลักษณ์และบทบาทของวิญญาณคนเป็นใน คนจะถูโหมะโนะงะตะริณู”

17:30 น. เป็นต้นไป งานเลี้ยงรับรอง ณ ค่ำไทรงาม โฮเทล แอนด์ รีสอร์ท

19 ธันวาคม พ.ศ. 2568

วัน/เวลา	รายละเอียด
08:30 - 09:00 น.	ลงทะเบียน ณ ห้อง 18510 อาคาร 50 ปี มหาวิทยาลัยทักษิณ (อาคาร 18)
09:00 - 10:00 น.	ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง “สถานภาพปัจจุบันของการศึกษาการขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในประเทศไทย” โดย Assoc. Prof. Dr.Kanako Yoshimine (Kyushu University)
10:10 - 11:25 น.	การนำเสนอผลงานโปสเตอร์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี อิบนู หลีมานัน, ก้องภพ เส้นขาว, และ ไชยณ จารง (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์) เรื่อง : “การวิเคราะห์การใช้คำ 和製英語 วัยรุ่นญี่ปุ่นจากแพลตฟอร์ม”

Session A-1 : (การนำเสนอออนไลน์)

Room : 18425

Webex Meeting number : 2550 184 2063

Password : 12345

Moderator :

ผศ.ดร.คุณัญญ์ สมชนะกิจ (มหาวิทยาลัยทักษิณ),

อ.ชัยยศ รอดเดช (มหาวิทยาลัยทักษิณ),

อ.พัชรภรณ์ นิลอุบล (มหาวิทยาลัยทักษิณ)

*ผู้นำเสนอโปรดสแกน
QR Code เข้ากลุ่มไลน์

10:10-10:40	ณัฏชา สุนทรชาติ, ชุตติกาญจน์ ชูบ้านนา, คณิน สมมาตร, และ ชายกฤษ เกษตรนนท์ (สถาบันปัญญาภิวัฒน์) เรื่อง : “ยุทธศาสตร์การปรับตัวของแอนิเมชันญี่ปุ่น”
10:45-10:15	หทัยทิพย์ จันทรนามอม, ประภาพร สมเพ็ชร, สราวุธ มีเพียร, และ จิตติกาญจน์ พุ่มแก้ว (สถาบันปัญญาภิวัฒน์) เรื่อง : “การใช้อำนาจเชิงข่มขู่ในที่ทำงานญี่ปุ่นที่สะท้อนผ่านอนิเมะเรื่อง “หัวหน้าใหม่ของผมชื่อสุด ๆ ไปเลยครับ”
10:20-10:50	กมลวรรณ กันทิบ, เกวลิน ธนโชติธาริ ,ปณาลี อินทรพานิชย์,ปทิตตา แสงไกร, ปิยากร ย่อยไรสง, มนัสญากุลดิลก, และ วันวิสาข์ พานโน (มหาวิทยาลัยขอนแก่น) เรื่อง : “แนวคิดเรื่องอิคิไกที่สะท้อนในเนื้อเพลงญี่ปุ่น กรณีศึกษา : เพลงของฟูจิอิ คาเซะ”
10:55-11:25	ณัฐกร ศิลาเอี่ยมสอาด, นันทวัฒน์ สุขเจริญ, อนันตญา สิบบุญ, และ พิจิตรตรา ผาโคตร (สถาบันปัญญาภิวัฒน์) เรื่อง : “ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของญี่ปุ่นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวจีน”
11:30-12:00	สรุปผลและปิดการประชุม
12:00-13:00	รับประทานอาหารกลางวัน

หมายเหตุ กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม

The 19th Annual National Conference of Japanese Studies Association “Breaking Through : Transforming Japanese Language Teaching to Address the Needs of Digital 5.0 Learners.”

18 – 19 December 2025

At The 50th Anniversary Memorial Building (No.18), Thaksin University

Organized by

Japanese Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,
 Thaksin University & Japanese Studies Association of Thailand

18 December 2025

Time	Event
08:30 - 09:00	Register
09:00 - 09:30	Opening Address
Room 18510	Welcome Address : Dean of Humanities and Social Sciences, Thaksin University Report From : Vice President of Japanese Studies Association of Thailand Opening Speech : Director General, The Japan Foundation Bangkok
09:30 - 10:30	Keynote Speech 1 : “ Multi-Intelligence Synthesis: A Neuroadaptive
Room 18510	Interface Connecting Brain, Body, and Cognition — Toward Japanese Language Learning Support” (in Japanese) Prof. Dr. Hiroki Takada, Fukui University
10:30 - 10:45	Coffee Break
10:45 - 12:00	JSAT Annual Meeting
Room 18510	
12:00 - 13:00	Lunch

Session A-1 : Language and Culture (Onsite)

Room : 18510

Moderator :

Asadayuth Chusri (Chulalongkorn University),

Wichaya Yoshida (Mahasarakham University),

Sakesit Paksee (Kanchanaburi Rajabhat University)

*Presenters: Please Scan to Join Group

13:00 - 13:30 Kenichiro Kutsuna, Kunaj Somchanakit (Thaksin University)

Title : "The Effect of Font Size on Kanji Learning: An Experimental Study toward Instructional Material Development"

13:35 - 14:05 Nuengruetai Saiyart and Patra Phamornsilapatham (Khon Kaen University)

Title : "A comparative study of the usage patterns of the conjunction Kedo" in Japanese conversations between Thai Japanese learners and Japanese"

14:10 - 14:40 Asadayuth Chusri (Chulalongkorn University)

Title : "First Portrayal of Japan in Thai Comic and Thailand in Japanese Comic"

Session B-1 : Language and Translation (Online)

Room : 18425

Webex Meeting number : 2555 036 3663

Password : 12345

Moderator :

Nanchaya Mahakhan (Burapha University),

Pratyaporn Rattanapongpinyo (Kasetsart University),

Yuphawan Sopitvutiwong (Chulalongkorn University)

*Presenters: Please Scan to Join Group

13:00 - 13:30 *Paton Phipatanakul* (Srinakharinwirot University)

Title : "Three-Stage Relay Translation in Chirimenbon"

13:35 - 14:05 *Nicolas Barcikowsky* (Thammasat University)

Title : "Strategies for Translating Main Character Names in Thai and Japanese Television Drama Remakes"

14:10 - 14:40 *Thanachot Wattanapichayakul, Kingkarn Pattisiri, Jedsada Nuna,*

Kenichiro Kutsuna, and Kunaj Somchanakit (Thaksin University)

Title : "Comparison of Japanese-Thai Translation Patterns of Generative AI-based Artificial Intelligence Tools"

Session C-1 : Japanese Language Education, Society and Culture (Online)

Room : 18426

Webex Meeting number : 2551 341 8034

Password : 12345

Moderator :

Narut Charoensri (Chiangmai University),

Chomnard Setisarn (Chulalongkorn University),

Thanikun Chandra (Mae Fah Luang University)

*Presenters: Please Scan to Join Group

13:00 - 13:30 Yukinobu Yoshikawa (Thammasat University)

Title : “AI Use and Literacy Survey: Japanese-Learning Students in the Business Communication International Program, Thammasat University”

13:35 - 14:05 Yui Homma, Moeka Sakumo (Chiangmai University)

Title : “The Effects of Collaborative Learning through Learner-Centered Dictogloss: Practical Research on Japanese-Major Students at Chiang Mai University”

14:10 - 14:40 Arafa Sayada, Panisara Aiadfai, Kenichiro Kutsuna, and Kunaj Somchanakit (Thaksin University)

Title: “Feasibility of Implementing Japanese Language Instruction at the Primary School Level: A Case Study of Local Administrative Organization Schools in Pattani Province”

Session D-1 : Japanese Literature (Online)

Room : 18416

Webex Meeting number : 2554 723 9178

Password : 12345

Moderator :

Matana Jaturasangpaioj (Chulalongkorn University),

Nanchaya Mahakhan (Burapha University)

*Presenters: Please Scan to Join Group

13:00 - 13:30 Attaya Suwanrada (Chulalongkorn University)

Title : “The Role of the Moon in Ugetsumonogatari”

13:35 - 14:05 Chanaruk Chunhapuntharuk (Tokai University)

Title : “Representations of Female Homosexuality in Manji”

14:10 - 14:40 Varinda Rattachotdech, and Amy Wong (Silpakorn university)

Title : “A Study of the Roles of Men in Dazai Osamu’s Literature”

Session B-2 : Language and Translation (Online)

Room : 18425

Webex Meeting number : 2555 036 3663

Password : 12345

Moderator :

Chomnard Setisarn (Chulalongkorn University),

Yuphawan Sopitvutiwong (Chulalongkorn University)

*Presenters: Please Scan to Join Group

- 15:00 -15:30 *Kritphet Kluoklyng, Patimavadee Sasdeeart, and Supunsa Pojjanart*
(Silpakorn university)
Title : “A Study on the Translation of Cultural Terms in the Novel “Your Name”
from the Japanese Original into the Thai and English Versions”
- 15:35 - 16:05 *Peerapat Onchanom, Jatupohn Thepbundit, Piyaphat Thumlor ,Patcharaporn*
Nilaubol, and Chaiyot Rongdech (Thaksin University)
Title : “A Discourse Analysis of Romantic Speech Acts in the Series “Nevertheless,
The Shape of Love” Japanese version”

Session C-2 : Japanese Language Education, Society and Culture (Online)

Room : 18426

Webex Meeting number : 2551 341 8034

Password : 12345

Moderator :

Seksan Chantarachamnong

(Rajamangala University of Technology Rattanakosin Borpitpimik Chakrawad)

*Presenters: Please Scan to Join Group

- 15:00 - 15:30 *Chonlada Suwanna, Siriyakorn Saemsarid, Sumintra Sukjo, and Awatif Makasa*
(Silpakorn university)
Title: “A Study on the Existence of Japanese Corporate Culture: A Case Study of
Japanese Companies Located in Three Provinces of Thailand”
- 15:35 - 16:05 *Thitisorn Saeng-urai, Nida Larpsrisawad, Kamala Phanichvibul, Gun Arlaiyart,*
and Arirat Kitkobchai (King Mongkut’s Institute of Technology Ladkrabang)
Title: “An Analysis of Japanese Conversation Skills Used in the Professions of
Thailand’s Target Industries”

Session D-2 : Japanese Literature (Online)

Room : 18416

Webex Meeting number : 2554 723 9178

Password : 12345

Moderator :

Attaya Suwanrada (Chulalongkorn University)

*Presenters: Please Scan to Join Group

- 15:00 - 15:30 Soraat Chanto (Scholar)
Title: "An Analysis of Japanese Conversation Skills Used in the Professions
of Thailand's Target Industries"
- 17:30 - 19:30 Welcome party by Conference Host (Thaksin University)
at Khum Sai-Ngam Hotel & Resort

19 December 2025

Time	Event
08:30 - 09:00	Register
09:00 - 10:00	Keynote Speech 2: “The Current State of AI-Driven Education in the Humanities and Social Sciences in Japan” (in Japanese) <i>Assoc. Prof. Dr. Kanako Yoshimine, Kyushu University</i>
10:10 - 11:25	Undergraduate students poster presentations (in Thai) <i>Ibnu Leemanan, Kongpop Senkhao, and Sainoon Jarong</i> (Prince of Songkla University, Pattani Campus) Title : “An Analysis of the Use of Wasei Eigo by Japanese Teenagers on Platform X”

Session A-1: (Online Presentations)

Room : 18425

Webex Meeting number : 2550 184 2063

Password : 12345

Moderator :

Kunaj Somchanakit (Thaksin University),

Chaiyot Rongdech (Thaksin University),

Patcharaporn Nilaubol (Thaksin University)

*Presenters: Please Scan to Join Group

10:10 - 10:40	<i>Natcha Sunthonchat, Chutikarn Chubanna, Kanin Sommart, and Chaykrit Kasetnon</i> (Panyapiwat Institute of Management) Title : “Adaptation Strategies of Japanese Animation”
10:45 - 10:15	<i>Hathaithip Channamon, Praphaporn Somphet, Sarawut Mipean, and Jittikarn Poomkeaw</i> (Panyapiwat Institute of Management) Title : “The Abuse of Power in Japanese Workplaces as Reflected in the Anime “My New Boss Is Goofy”
10:20 - 10:50	<i>Kamonwan Kanthip, Gaywalin Thanachotharee, Panalee Intarapanich, Pathita Saengkrai, Piyakorn Yoythaisong, Manatsaya kundilok, and Wanwisa Panno</i> (Khon Kaen University) Title : “The Concept of Ikigai Reflected in Japanese Song Lyrics: A Case Study of Fujii Kaze’s Songs”
10:55 - 11:25	<i>Natakorn Silaaeimsaard, Nantawat Sukcharoean, Anantaya Seeboon, and Pijitrtra Phakort</i> (Panyapiwat Institute of Management) Title : “Japan’s tourism strategy to attract Chinese tourists”
11:30-12:00	Summary and Closing Ceremony
Room 18510	
12:00-13:00	Lunch

สารบัญ

หน้า

ปาฐกถาพิเศษ 1

マルチモーダル知性の世界への招待 - 日本語学・生体科学・日本文化の交差点としての「落語」解析 - 1

高田 宗樹

Invitation to the World of Multimodal Intelligence : An Approach to Understanding “Rakugo”

Performance through the Integration of Laughter, Vocabulary, and Timing

Hiroki TAKADA

ปาฐกถาพิเศษ 2

日本の人文社会科学におけるAIを活用した教育の現状 11

吉嶺加奈子

The current status of AI-Driven education in the humanities and social sciences in Japan

Kanako YOSHIMINE

The Effect of Font Size on Kanji Learning : An Experimental Study toward Instructional 15

Material Development

Kenichiro Kutsuna, Kunaj Somchanakit, Chawalert Tepradit and Patcharaporn Nilaubol

เปรียบเทียบรูปแบบการแปลภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทยของเครื่องมือ ปัญญาประดิษฐ์ 36

ประเภท Generative AI

ธนโชติ วัฒนพิชญากุล, กิ่งกาญจน์ ภักดีศิริ, เจษฎา หนูนะ, เคนอิชิโร คัทซึนะ, และคุนัจญ์ สมชนะกิจ

Comparison of Japanese - Thai Translation Patterns of Generative AI - based Artificial

Intelligence Tools

Thanachot Wattanapichayakul, Kingkarn Pattisiri, Jedsada Nuna, Kenichiro Kutsuna

and Kunaj Somchanakit

การศึกษาการแปลคำทางวัฒนธรรมในนวนิยาย เรื่อง 『君の名は』 จากฉบับภาษาญี่ปุ่นเป็นฉบับภาษาไทย 51

และฉบับภาษาอังกฤษ

กฤตเพชร เคล้าคลึง, ปฏิมาวดี สัสดีอาจ, สุพรรณษา พจนารถ และสุวัธน เวียงศรี

A Study on the Translation of Cultural Terms in the Novel “Your Name” from the Japanese Original

into the Thai and English Versions

Kritphet Kluoklyng, Patimavadee Sasdeeart, Supunsa Pojjanart and Suwat Ruangsri4

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

การวิเคราะห์วัจนกรรมเชิงความรักของตัวละครในซีรีส์เรื่อง “Nevertheless, The Shape of Love” เวอร์ชันญี่ปุ่น	65
---	----

พีรภัทร อ่อนจันทร์อม, จตุพร เทพบัณฑิต, ปิยาพัชร ทุมหล่อ, พัชรารภรณ์ นิลอุบล
และชัยยศ รongเดช

A Discourse Analysis of Romantic Speech Acts in the Series “Nevertheless,
The Shape of Love” Japanese version

Peerapat Onchanom, Jatupohn Thepbundit, Piyaphat Thumlor, Patcharaporn Nilubol
and Chaiyot Rongdech5

ความเป็นไปได้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นระดับประถมศึกษา กรณีศึกษาโรงเรียน ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปัตตานี	80
---	----

อาราฟา สายาดะ, ปาณิสรา เอียดไผ่, เคนอิชิโร คุทซึเนะ และ คุณัญญ์ สมชนะกิจ

Feasibility of Implementing Japanese Language Instruction at the Primary School Level :
A Case Study of Local Administrative Organization Schools in Pattani Province

Arafa Sayada, Panisara Aiadfai, Kenichiro Kutsuna and Kunaj Somchanakit

การศึกษาการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมองค์กรญี่ปุ่น : กรณีศึกษาบริษัทญี่ปุ่น ที่ตั้งอยู่ในเขต 3 จังหวัดของประเทศไทย	95
--	----

ชลดา สุวรรณะ, ศิริญากร เสมสฤษดิ์, สุมินตรา สุขใจ, อาวาตีฟ มากาสะ และ สุวัจน์ เรืองศรี

A Study on the Existence of Japanese Corporate Culture : A Case Study of Japanese
Companies Located in Three Provinces of Thailand

Chonlada Suwanna, Siriyakorn Saemsarid, Sumintra Sukjo, Awatif Makasa
and Suwat Ruangsri5

การวิเคราะห์สถานการณ์การใช้ทักษะการสนทนาภาษาญี่ปุ่น ในการประกอบอาชีพในกลุ่มอุตสาหกรรม เป้าหมายของประเทศไทย	107
---	-----

ธิติสรณ์ แสงอุไร, นิดา ลามศรีสวัสดิ์, กมลา พาณิขวัญบูลย์, กันต์ อาลัยญาติ และอารีรัตน์ กิจกอบชัย

An Analysis of Japanese Conversation Skills Used in the Professions of Thailand’s Target Industries

Thitisorn Saeng-urai, Nida Larpsrisawad, Kamala Phanichvibul, Gun Arlaiyart and Arirat Kitkobchai

บทบาทของพระจันทร์ในวรรณกรรม เรื่อง อุgetsu monogatari	126
---	-----

อรรธยา สุวรรณระดา

The Role of the Moon in Ugetsumonogatari

Attaya Suwanrada

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

การนำเสนอภาพความสัมพันธ์รักร่วมเพศระหว่างสตรีในนวนิยายเรื่อง มั่นจิ ชนารักษ์ ชุณหพันธุรักษ์	140
Representations of Female Homosexuality in Manji <i>Chanaruk Chunhapuntharuk</i>	
การศึกษาบทบาทเพศชายในวรรณกรรมของอะไซ โอซามุ วฤณดา รัฐโชติเดชา, เอมี หว่อง และสุวัฒน์ เรืองศรี	160
A Study of the Roles of Men in Dazai Osamu's Literature <i>Varinda Rattachotdecha, Amy Wong and Suwat Ruangsri</i>	

STATIC HTML HEAD:ROOT:
STATIC HTML HEAD:ROOT:
STATIC HTML HEAD:ROOT:
STATIC HTML HEAD:ROOT:

ปาฐกถาพิเศษ 1

Keynote Speech 1

STATIC HTML HEAD:ROOT:
STATIC HTML HEAD:ROOT:
STATIC HTML HEAD:ROOT:
STATIC HTML HEAD:ROOT:

マルチモーダル知性の世界への招待

－ 日本語学・生体科学・日本文化の交差点としての 「落語」解析 －

高田 宗樹
福井大学学術研究院

1. はじめに

近年、人工知能（AI）研究の進展に伴い、人間の知覚・認知・行動をどのように理解すべきかが、工学のみならず人文科学・社会科学を含む幅広い分野で再検討されている。とりわけ自然言語処理の分野では、文章生成や要約、対話といった側面で顕著な成果が報告されてきた（Picard, 1997）。しかし、人間のコミュニケーション、特に高度な芸能においては、言葉（テキスト）という表層的な情報だけでは捉えきれない領域が存在することも、改めて認識されつつある。

人間は、語彙や文法だけでなく、音声の抑揚、身体動作、視線、沈黙、さらには場の空気といった複数の要素を同時に用いながら意味を生成している。このような知性の在り方は、近年「マルチモーダル知性（multimodal intelligence）」という概念によって捉え直されつつある。しかし、この概念はしばしば技術的な情報統合の文脈に限定され、人間理解そのものを再構成する学問的枠組みとしては十分に整理されているとは言い難い。

しかし、この問いが最も鮮明に立ち上がる場面は、最先端のAI研究室ではなく、むしろ伝統芸能の高座である。落語の噺が始まるとき、観客は言葉の意味だけを聞いているわけではない。沈黙の長さ、声の揺らぎ、視線の動き、そして次の一言を待つ「間」に身を委ねている。もし知性が情報処理能力だけで説明できるのであれば、なぜ私たちは落語の一瞬の沈黙にこれほど強く引き込まれるのだろうか。

本稿では、行動特性、音声を含む多チャンネル情報、文化的実践を横断的に捉える視点から、マルチモーダル知性を“人間のふるまいの様相を、関係的・多次元的に理解するための学問的基盤”として位置づけ、その理論的意義を概念的に論じる。

2. 単一指標に基づく人間のふるまい理解の限界

従来の認知科学・心理学研究では、特定の生理指標や心理尺度による評価が主流であった。例えば、脳活動の特定周波数成分や質問紙による主観評価は、測定可能性と再現性の点で重要な役割を果たしてきた (Damasio, 1994)。

しかし実際の人間のあり方は、覚醒、情動、注意、身体的緊張といった複数の側面が同時に存在する多次元の構造を持つ。単一指標に基づく評価は、人間の様相の一側面を明確に示す一方で、時間的推移や関係性といった重要な側面を捨象してしまう危険性を内包している。

また、人間のふるまいを理解する際に用いられる「指標」は、生理的・心理的なものに限られない。日本語学や言語学の立場からは、言葉そのものもまた、単なる記号の情報ではなく、リズムや韻律を備えた「音」として、さらには文化的背景や共同体の歴史を背負った「語彙」として捉えられてきた。方言における語の選択や発話の調子、あるいは能や落語といった芸能における言語使用は、意味内容だけでなく、その発せられ方や場との関係性によって理解される。

このような視点に立てば、言語行為もまた単一の尺度で測定可能な対象ではなく、時間的推移や他者との関係性の中で立ち現れる多層的な現象であることが明らかになる。マルチモーダル知性の枠組みは、生理指標や心理尺度に加えて、こうした言語的・文化的側面をも含めた形で、人間のふるまいを総合的に捉えるための視座を提供する。

この点において、マルチモーダル知性の視点は、人間を固定的な状態に分類する対象としてではなく、“複数の要素が相互に関係しながら変化し続ける存在”として捉えるための枠組みを提供する。

3. 認知心理学・身体化認知との学問的系譜

20 世紀の認知心理学、とりわけピアジェの認知発達論は、知性を個体内部において段階的に形成される構造として捉えてきた。その後、ヴィゴツキーは社会的相互作用や文化的実践の重要性を指摘し、認知を他者との関係性の中で理解する視点を導入した。

これらの議論を批判的に継承したのが、Varela, Thompson, Rosch (1991) による身体化認知 (embodied cognition) の枠組みである。彼らはピアジェの発達論を理論的基盤としつつ、認知を身体・環境・行為の相互作用として再定義した。

このように知性を能力や発達段階として捉える視点は、心理学に多くの成果をもたらした一方で、「知性がどの瞬間に、どのように立ち上がるのか」という問いには十分に答えてこなかった。落語における笑いは、発達段階の差によって生まれるのではない。それは、演者と観客が同じ時間を共有した、その一瞬に起こる出来事である。

本稿で扱うマルチモーダル知性は、この身体化認知の系譜を引き継ぎながら、知性を“関係性の中で一時的に生成される現象”として捉える点に特徴がある。

4. 行動特性と多チャンネル情報の統合的理解

マルチモーダル知性において重要なのは、行動特性を結果や副次的現象としてではなく、人間のふるまいを構成する一要素として捉える視点である。行動特性には、身体動作、反応のタイミング、沈黙、音声のリズムといった時間的に展開する特徴が含まれる。

音声情報や反応の変化など、複数のチャンネルから得られる情報を並列に捉えることで、「何が語られたか」だけでなく、「どのように語られ、どのように応答されたか」という側面が浮かび上がる。このような多面的理解は、従来のテキスト中心の分析では捉えにくかった人間のふるまいの構造を示唆する。

また、このような行動特性の理解は、言語学のおよび文化的な解釈の双方と深く関わっている。言語学的な観点から見れば、発話の意味理解には一定の処理時間が伴い、語が発せられてから理解に至るまでの「間」そのものが、意味生成の一部を成していると考えられる。一方で、日本の伝統芸能において重視されてきた「間」の美学は、単なる無音の時間ではなく、沈黙のあいだに演者の視線や仕草、身体の緊張といった非言語的要素が凝縮される場として理解されてきた。こうした沈黙の質や時間的構造は、テキスト情報だけでは捉えきれないが、人間のコミュニケーションにおいて重要な役割を果たしている。

5. 落語という文化的実践における知性の立ち現れ

5.1 落語という実践が示すもの

実際に落語を題材とした分析では、語彙や物語構造のみならず、音声のリズム、沈黙の配置、聴衆の反応といった複数の要素を横断的に整理する必要があることが明らかになった。同じ演目であっても、演者が異なれば笑いの立ち上がり方は微妙に異なり、その差異は単なる技能差としては説明できない。

そこに見えてきたのは、いわゆる「守破離」を固定的な型としてではなく、“型と即興の関係性の表現形態”として理解する視点である。伝統芸能における知性は、あらかじめ完成された能力ではなく、演者と観客の相互作用の中で生成されるものとして捉え直すことができる。

5.2 実証研究との接点

このような多チャンネル情報を横断的に扱う視点は、近年の人間のあり方を扱う研究においても報告されている。複数の指標を同時に考慮することで、従来の単一指標では捉えきれなかった状態構造が示唆されている (Nakashima et al., 2025)。本稿で論じるマルチモーダル知性は、こうした実証研究と方向性を共有しつつ、文化的実践を含むより広い射程で人間理解を試みるものである。

ここで重要なのは、「笑い」や「間」といった非言語的要素が、発話の意味理解や語りの構造に深く関与しているという視点である。これらは明示的な言語規則として記述されるものではないが、日本の伝統芸能においては、長い時間をかけて共有されてきた暗黙知や身体的理解として機能してきた。本稿では、こうした非言語要素を、文化的実践の中で意味生成を支える重要な要因として位置づける。

6. 新しい学問領域としてのマルチモーダル知性

以上の議論から、マルチモーダル知性は単なる技術的統合概念ではなく、人間のふるまいの様相を、関係的・多次元的に記述するための学問的枠組みとして位置づけられる。この枠組みは、認知科学、人文学、芸術研究、さらには脳科学的知見とも接続しうる (Sporns, 2011; Hasson et al., 2012)。

重要なのは、この学問領域が「正しいあり方」や「最適な知性」を定義することを目的としない点である。むしろ、多様な知性がどのように立ち上がり、共有されるのかを記述する視点を提供することに価値がある。

7. おわりに

本稿では、落語という文化的実践を手がかりとして、マルチモーダル知性を人間理解の新たな学問的基盤として概念的に整理した。この視座は、AI 時代において人間の知性を再考するための一つの出発点となりうるものであり、今後の学際的対話の深化が期待される。

本稿で論じたマルチモーダル知性の視点は、人間理解にとどまらず、日本語学習や日本文化の理解に対しても示唆を与えるものである。言語を文法や語彙の体系とてのみ捉えるのではなく、音声のリズムや間、身体的ふるまいといった側面を含めて捉えることは日本語や日本文化がどのように経験され、共有されてきたのかを考える手がかりとなるだろう。

参考文献

1. Damasio, A. (1994). *Descartes' Error: Emotion, Reason, and the Human Brain*. Putnam.
2. Picard, R. W. (1997). *Affective Computing*. MIT Press.
3. Sporns, O. (2011). *Networks of the Brain*. MIT Press.
4. Varela, F. J., Thompson, E., & Rosch, E. (1991). *The Embodied Mind*. MIT Press.
5. Hasson, U., et al. (2012). Brain-to-brain coupling: A mechanism for creating and sharing a social world. *Trends in Cognitive Sciences*, 16(2), 114–121.
6. Nakashima, D., Matsuura, Y., Tsukamoto, K., Hirata, T., & Takada, H. (2025). Verification of the Effectiveness of Herbal Saunas using Steam Humidifiers. *Journal of the Society for the Science of Form*, 39(1), 1–8.

Invitation to the World of Multimodal Intelligence: An Approach to Understanding “Rakugo” Performance through the Integration of Laughter, Vocabulary, and Timing

Hiroki TAKADA

Professor, University of Fukui

1. Introduction

In recent years, advances in artificial intelligence (AI) research have prompted renewed discussions across engineering, the humanities, and the social sciences regarding how human perception, cognition, and behavior should be understood. In particular, notable progress has been reported in natural language processing, including text generation, summarization, and dialogue systems (Picard, 1997). However, it has also become increasingly apparent that actual human communication and cultural practices are not constituted by linguistic information alone.

At the same time, it has become increasingly evident that human communication and cultural activity are not grounded in language alone. Meaning emerges through a complex interplay of verbal expression, vocal intonation, bodily movement, gaze, silence, and the shared atmosphere of a situation.

This broader perspective has often been discussed under the concept of multimodal intelligence. However, in many cases, this term has been confined to technical contexts, referring primarily to the integration of heterogeneous data streams. As a result, its potential as a conceptual framework for rethinking human understanding itself has not been fully explored.

In this paper, multimodal intelligence is positioned as an academic foundation for understanding **human ways of being** in a relational and multidimensional manner. By examining behavior, multi-channel information such as speech, and cultural practice within a unified perspective, the theoretical significance of this concept beyond purely technological integration is clarified.

2. Limitations of Single-Indicator Approaches to Human Understanding

Traditional research in cognitive science and psychology has often relied on specific physiological indicators or psychological scales to characterize human phenomena. For example, particular frequency components of neural activity or questionnaire-based subjective evaluations have played an important role due to their measurability and reproducibility (Damasio, 1994).

However, lived human experience is inherently multidimensional. A person may be highly alert yet emotionally unstable, or physically calm while cognitively absorbed inward. Approaches based on single indicators risk emphasizing one aspect while overlooking relational, temporal, and contextual dynamics that are central to human experience.

From a linguistic perspective, language itself is not merely a system of abstract symbols, but also a phenomenon shaped by rhythm, prosody, and culturally embedded patterns of use. Variations in speech, such as regional dialects or the stylized language of traditional performing arts, are understood not only through their semantic content, but through how they are voiced, timed, and situated within a shared cultural context.

From this perspective, multimodal intelligence represents a conceptual shift: rather than treating humans as entities that can be classified into fixed categories, it frames human existence as something that continuously unfolds through the interaction of multiple elements.

3. Genealogical Background: From Cognitive Development to Embodied Cognition

Twentieth-century cognitive psychology, most notably Piaget's theory of cognitive development, conceptualized intelligence as a structure formed internally through developmental stages. Vygotsky later emphasized the social and cultural dimensions of cognition, highlighting the role of interaction and practice.

Building on and critically extending these traditions, Varela, Thompson, and Rosch (1991) proposed the framework of embodied cognition. Drawing explicitly on Piaget while moving beyond internalist models, they redefined cognition as emerging from the dynamic coupling of body, environment, and action.

Within this lineage, multimodal intelligence is not understood as a static capability or developmental endpoint. Instead, intelligence is viewed as something that **comes into presence through relationships**, appearing moment by moment in concrete situations.

Laughter in rakugo, for example, is not the result of cognitive maturity or technical skill alone. It is an event that occurs when performers and audiences share time, rhythm, and expectation.

4. Behavior and Multi-Channel Information as Constitutive Elements

A key aspect of multimodal intelligence is the redefinition of behavior. Rather than treating behavior merely as an outcome of internal processes, it is considered a constitutive element of human understanding.

Behavior includes bodily movement, timing of responses, silence, and vocal rhythm—features that unfold over time. When speech and audience reactions are considered alongside linguistic content as multi-channel information, attention shifts from what is said to how it is said and how it is received.

This perspective reveals dimensions of human experience that remain largely invisible in text-centered analyses, suggesting a richer structure of human ways of being.

These behavioral characteristics can also be interpreted from both linguistic and cultural perspectives. From a linguistic point of view, the comprehension of an utterance is not instantaneous; it involves a certain processing time, and the interval between spoken words and their understanding forms an integral part of meaning construction. In this sense, timing itself functions as a component of linguistic interpretation.

From a cultural perspective, particularly in Japanese traditional performing arts, the aesthetic notion of **ma** (interval) has long been regarded as essential. Silence is not treated as the mere absence of sound, but as a moment in which nonverbal information—such as the performer’s gaze, posture, and bodily tension—is densely concentrated. The qualitative nature of such silence and its temporal structure cannot be reduced to textual information alone, yet they play a crucial role in human communication.

5. The Manifestation of Intelligence in Rakugo as Cultural Practice

5.1 Rakugo as Cultural Practice

Rakugo provides a compelling example of how intelligence manifests within cultural practice. Analyses of rakugo performances indicate that vocabulary and narrative structure alone are insufficient for understanding how meaning and laughter emerge. Vocal rhythm, the placement of silence, and audience responses must also be considered as multi-channel information.

Even when the same story is performed, subtle differences among master performers lead to distinct patterns of engagement. These differences cannot be reduced to technical proficiency alone. Instead, they point toward a relational structure often described in traditional terms as *shu-ha-ri*, understood not as a fixed sequence of mastery, but as an evolving relationship between form and improvisation.

In this sense, intelligence in rakugo is not something possessed by the performer in advance. It **comes into presence** through interaction between performer and audience within a shared temporal space.

5.2 Connections to Empirical Research

Perspectives that integrate multiple channels of information have also been explored in recent empirical studies of human experience. Research incorporating multiple indicators simultaneously has suggested that structures overlooked by single-indicator approaches can be revealed (Nakashima et al., 2025).

While the present discussion does not focus on methodological detail, it shares a fundamental orientation with such studies in emphasizing relational and multidimensional perspectives on human experience.

What is crucial here is the recognition that nonverbal elements such as laughter and pauses play an essential role in the organization of meaning in spoken performance. These elements do not function as explicit linguistic rules, yet they strongly shape how utterances are interpreted and experienced by listeners. In Japanese traditional performing arts, such elements have long been cultivated as forms of tacit and embodied knowledge, transmitted through practice rather than formal description. From this perspective, laughter and silence can be understood as integral components of cultural meaning-making, rather than as peripheral or incidental phenomena.

6. Multimodal Intelligence as an Interdisciplinary Framework

Taken together, these discussions position multimodal intelligence not as a technical method, but as an interdisciplinary framework for describing human ways of being in relational and multidimensional terms. This framework connects insights from cognitive science, the humanities, the arts, and cultural studies, using ways of being as a shared conceptual language (Sporns, 2011; Hasson et al., 2012).

Importantly, this approach does not aim to define a “correct” or “optimal” form of intelligence. Rather, its value lies in describing how diverse forms of intelligence emerge, are shared, and transform within lived contexts.

7. Conclusion

By examining rakugo as a cultural practice, this paper has outlined a conceptual understanding of multimodal intelligence grounded in human experience. In an era increasingly shaped by AI, such a perspective provides an essential counterpoint, reminding us that human intelligence is not merely processed, but lived and manifested through interaction.

Multimodal intelligence, as presented here, offers a foundation for future interdisciplinary dialogue, bridging empirical research and cultural analysis without reducing one domain to another.

The perspective of multimodal intelligence discussed in this paper also extends beyond the understanding of human behavior, offering insights into the learning of the Japanese language and the appreciation of Japanese culture. Approaching language not merely as a system of grammar and vocabulary, but as a practice shaped by rhythm, pauses, and embodied interaction, provides a way to reconsider how Japanese language use and cultural expressions are experienced and shared.

References

- Damasio, A. (1994). *Descartes' Error: Emotion, Reason, and the Human Brain*. Putnam.
- Picard, R. W. (1997). *Affective Computing*. MIT Press.
- Sporns, O. (2011). *Networks of the Brain*. MIT Press.
- Varela, F. J., Thompson, E., & Rosch, E. (1991). *The Embodied Mind*. MIT Press.
- Hasson, U., et al. (2012). Brain-to-brain coupling: A mechanism for creating and sharing a social world. *Trends in Cognitive Sciences*, 16(2), 114–121.
- Nakashima, D., Matsuura, Y., Tsukamoto, K., Hirata, T., & Takada, H. (2025). Verification of the Effectiveness of Herbal Saunas using Steam Humidifiers. *Journal of the Society for the Science of Form*, 39(1), 1–8.

STATIC_HST_HEAD:ROOT:
STATIC_HST_ROOT:ROOT:
STATIC_OBP:OBP:OBP:OBP:
STATIC_HST_ROOT:ROOT:
STATIC_HST_ROOT:ROOT:

ปาฐกถาพิเศษ 2

Keynote Speech 2

THIS PAGE
STATIC_HST_HEAD:ROOT:
STATIC_HST_ROOT:ROOT:
STATIC_OBP:OBP:OBP:OBP:
STATIC_HST_ROOT:ROOT:
STATIC_HST_ROOT:ROOT:

日本の人文社会科学におけるAIを活用した教育の現状

吉嶺加奈子

九州大学大学院講師

日本の人文社会科学はAIに対して不安や抵抗感を持ち、批判的な傾向がある。2019年の「AI美空ひばり」プロジェクトに対する強い反発の原因の一つは、AI 技術が日本人の持つ死生観や知的財産権への抵触といった文化的・倫理的な問題を孕んでいるからであった。そこで人文社会科学ではAI活用に際してのELSI (Ethical, Legal and Social Issues : 倫理的・法的・社会的な課題) の検討を重視しつつ、主に人文科学で「デジタルヒューマニティーズ」としてAIを史料分析等に活用し始めている。

日本語教育学も人文社会科学に属しており、AIの登場による「教師不要」論に悩まされている。特に、日本の文部科学省による「生成AIの利用ガイドライン」では、例として日本語教育分野での生成AI活用を言及している。そこで日本の日本語教育では、外国人労働者の会話能力向上や外国籍児童への学校教育支援等の様々な場面で生成AI活用が試みられている。

生成AIの活用には、可能性と課題がある。まず「可能性」とは、採点・評価の自動化や個別学習支援による教育の効率化、教材の即時生成による創造性の向上である。また現在の生成AIには、例えばOpenAI社ならChatGPT for Teachersのように、各社で教育的利用を想定したアドオンが用意されている。あるいはGoogle NotebookLMのようなAIノートブックを通じた業務支援すなわち事務作業の負担を軽減させることが可能である。次に「課題」とは、プライバシーやセキュリティの問題と、バイアス、著作権、ハルシネーション（もっともらしい嘘）といった倫理観の問題である。したがって生成AIを利用するには信頼できるソースに基づく事実確認と、提供したデータによる学習を行わせないためのオプトアウト設定が不可欠となる。そして最も重大な問題は学習の不正と思考力の低下であり、教師は学習者に対して生成 AI はあくまでも学習の補助として使用するよう指導する必要がある。

日本語教育の中で生成AIを活用するにあたって、教師は学内での議論およびガイドライン策定、プロンプト・エンジニアリングをはじめとするAIリテラシーの向上、そして「教師の役割の再定義」に取り組むのが適当である。生成AIは知識や情報の伝達を担い、教師は動機づけや共感、批判的思考力の育成を担う。そして不便がもたらす効用である「不便益」による深い学びを学習者に提供できるのも、また教師だけである。つまり教師はAI時代に求められる外国語能力の変化にも対応していくことが求められる。いわば教師は仕事を生成AIに奪われるのではなく、生成AIが代替できない役割へとシフトしていく「AIと教師の棲み分け」が起こる。

現在のタイでは国家戦略としてAI活用を推進し、またタイ語・英語・中国語に「デジタルリテラシー」を加えた「3+1言語」戦略を強調している。タイの外国語教育の中でタイ語は未だ外国人に開かれたものではないが、中国人留学生や中国の大学がタイ語教育を求めてタイに大量に押し寄せている。他にもグローバル化や教育DXの高まりの中で、「第二言語としてのタイ語」のニーズが生まれている。発表者がコロナ禍に訪問したタイ中央部・北部・東北部・南部の計26校の外国語教育の現状を調査したところ、タイ語以外に22の言語が開講されていた。日本語は15校で開講され、外国語としては英語（26校）・中国語（21校）に次ぐ第3位であった。他にも地理的ニーズや観光・仕事・宗教といった実用的な動機に基づいて多様な外国語が開講されている。AI時代といえども、外国語学習自体は不滅である。

AI 時代とは学習の終焉ではなく、他分野との協働や日本語専門職としてのキャリア模索の時代を意味する。そして教師が「知識の伝道者」ではなく「学習デザインの設計者」へと役割を変化させるパラダイムシフトの好機でもある。

The current status of AI-Driven education in the humanities and social sciences in Japan

Kanako YOSHIMINE

Associate Professor, Kyushu University

Japan's humanities and social sciences are anxious about and resistant to AI and tend to be critical of it. One cause of the strong backlash against the 2019 AI Misora Hibari project was that AI technology harbored cultural and ethical issues, including conflicts with Japanese attitudes toward death and intellectual property rights. Therefore, while the humanities and social sciences emphasize examining ELSI (Ethical, Legal and Social Issues) when utilizing AI, mainly the humanities have begun applying AI to historical document analysis and similar tasks under the framework of digital humanities.

Japanese language education also belongs to the humanities and social sciences and is struggling with arguments that AI makes teachers unnecessary. Japan's Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology's Guidelines for the Use of Generative AI specifically mentions applications of generative AI in Japanese language education as an example. Japanese language education in Japan is therefore experimenting with generative AI applications in various contexts, including improving conversational abilities of foreign workers and supporting school education for children of foreign nationality.

The use of generative AI presents both possibilities and challenges. First, the possibilities include educational efficiency through automated grading and evaluation and individualized learning support, as well as enhanced creativity through immediate generation of teaching materials. Current generative AI systems also offer education-focused add-ons from various companies; for example, OpenAI provides educational ChatGPT tools. Administrative support through AI notebooks like Google NotebookLM can reduce the burden of clerical work. Second, the challenges include issues of privacy and security, as well as ethical concerns regarding bias, copyright, and hallucinations (plausible falsehoods). Using generative AI therefore requires fact-checking based on reliable sources and opt-out settings to prevent training on provided data. The most serious problem is academic dishonesty and the decline of critical thinking skills; teachers must instruct learners to use generative AI strictly as a learning aid.

In applying generative AI within Japanese language education, teachers should engage in on-campus discussions and guideline development, improve AI literacy including prompt engineering, and work toward redefining the teacher's role. Generative AI handles the transmission of knowledge and information, while teachers are responsible for motivation, empathy, and fostering critical thinking skills. Only teachers can provide learners with deep learning through “beneficial inconvenience” (Jp. fubeneki; literally “the utility that arises from inconvenience.”) In other words, teachers are required to respond to changes in the foreign language abilities demanded in the AI era. Rather than having their jobs stolen by generative AI, teachers will shift toward roles that generative AI cannot replace: a division of labor between AI and teachers.

Thailand is currently promoting AI utilization as a national strategy and emphasizing a 3+1 Languages strategy that adds digital literacy to Thai, English, and Chinese. While Thai language education for foreigners remains relatively closed, Chinese international students and Chinese universities are flooding into Thailand seeking Thai language instruction. Amid growing globalization and digital transformation in education, demand is emerging for Thai as a second language. When the presenter surveyed the state of foreign language education at a total of 26 universities in central, northern, northeastern, and southern Thailand during the COVID pandemic, 22 languages besides Thai were being offered. Japanese was taught at 15 universities, ranking third among foreign languages after English (26 universities) and Chinese (21 universities). Various other foreign languages are also offered based on geographical needs and practical motivations including tourism, work, and religion. Even in the AI era, foreign language learning itself is imperishable.

The AI era does not signify the end of learning, but rather an age of collaboration with other fields and exploration of careers as Japanese language professionals. It also represents a favorable opportunity for a paradigm shift in which teachers change their role from transmitters of knowledge to designers of learning experiences.

The Effect of Font Size on Kanji Learning: An Experimental Study toward Instructional Material Development

Kenichiro Kutsuna^{1*}, Kunaj Somchanakit²,
Chowalert Tepradit³, and Patcharaporn Nilaubol⁴

Abstract

For learners from non-kanji cultural backgrounds, acquiring kanji presents a significant cognitive challenge due to the need for simultaneous processing of form, sound, and meaning. This difficulty is particularly acute for Thai learners. Recent surveys indicate that over 70% of Thai university students perceive kanji as their primary obstacle, often leading to frustration and attrition. Despite this, traditional instruction still relies heavily on rote copying of small characters, a method that may not be optimal for learners unfamiliar with logographic systems.

Previous research in cognitive psychology has demonstrated that perceptual variables—such as font size and visual clarity—affect not only readability but also the efficiency of encoding information into memory (Rhodes & Castel, 2008; Mueller et al., 2014). However, few studies have experimentally examined the effects of manipulating font size on kanji learning among non-kanji learners. Therefore, this study aims to systematically examine the effects of font size and character complexity on kanji learning outcomes among Thai university students.

Keywords : Kanji learning, Font size, Non-kanji learners, Cognitive science, Educational technology

¹ Lecturer, ABD, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla, 90000

² Asst. Prof, Ph.D., Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla, 90000

³ Scholar of Japanese Language Education, Songkhla, 90000

⁴ Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla, 90000

*Corresponding author: kenichiro.k@tsu.ac.th

Introduction

In recent years, the importance of instructional design in Japanese language education has been increasingly emphasized, especially for learners from non-kanji cultural backgrounds. Although Japanese vocabulary acquisition has been widely studied, the unique challenges posed by kanji have not always been addressed from the perspective of visual design. Kanji are logographic characters that demand simultaneous processing of form, sound, and meaning, and therefore require far greater cognitive resources compared to alphabetic or syllabic scripts. For Thai learners, whose native script is syllabic and does not involve morphographic principles, this difficulty is amplified. Without adequate instructional support, learners often experience frustration and decreased motivation, leading to attrition in language programs.

Recent surveys in Thailand indicate that kanji remains the single largest barrier for Japanese language majors, with more than 70% of learners reporting difficulty in both memorization and application of characters in reading and writing tasks. Comparable findings have been reported in other non-kanji contexts, such as Vietnam, Indonesia, and the Philippines, suggesting that this issue is regionally widespread in Southeast Asia. Despite these realities, kanji teaching practices have frequently relied on traditional methods, such as repetitive copying of small character samples or memorization through rote drills. While such methods have historical precedence in Japan, they are not necessarily optimal for learners unfamiliar with logographic writing systems.

Within this context, font size emerges as an understudied but pedagogically significant factor. Prior research in cognitive psychology has repeatedly demonstrated that perceptual variables—such as font size, spacing, and visual clarity—affect not only readability but also the efficiency of encoding information into memory. The question of whether “bigger is better” for learning, however, has produced mixed findings. Some studies argue that larger fonts enhance visual discrimination and reduce cognitive load, while others suggest that smaller fonts can encourage deeper processing and result in stronger retention. Yet these studies have primarily been conducted with alphabetic scripts in Western contexts, leaving a research gap in the domain of kanji acquisition.

Moreover, the rise of digital learning platforms makes the issue of font size more relevant than ever. In many mobile applications, kanji are often displayed in relatively small fonts due to limited screen space. Learners must zoom in or rely on automated handwriting recognition tools, which may interrupt the natural flow of study. Conversely, printed textbooks for beginners often employ large, bold fonts to enhance recognition, but they rarely

adapt font size systematically according to stroke count or learning stage. This inconsistency highlights the need for empirical data on how font size influences kanji learning performance in realistic learning settings.

Another important consideration is motivation. Research in educational psychology indicates that learners' motivation is closely linked to their perceived progress and self-efficacy. If learners are able to recognize and reproduce kanji more accurately when presented in larger fonts, they may feel more confident and motivated to continue studying. Conversely, persistent failure with small-font materials may reinforce negative beliefs about their own abilities. Thus, font size may indirectly influence not only cognitive processing but also affective factors such as motivation, persistence, and anxiety reduction.

The present study addresses this research gap by systematically examining the effects of font size and character complexity on kanji learning outcomes. By focusing on Thai university students majoring in Japanese, it situates the findings within the broader field of Japanese language education in Southeast Asia. Beyond its immediate empirical contribution, this study also aims to provide concrete recommendations for instructional material development, digital platform design, and classroom practice. In doing so, it bridges the gap between cognitive psychology, educational technology, and applied Japanese pedagogy, offering new insights into how visual presentation can shape learning efficiency and long-term success in kanji acquisition.

Research Objectives

Building on the issues outlined in the introduction, this study pursues the following objectives:

- 1. To investigate the impact of font size on kanji learning performance** among Thai university students, focusing on both recognition and reproduction tasks.
- 2. To examine the interaction between font size and character complexity (low-stroke vs. high-stroke kanji)** in order to determine whether visual presentation differentially affects learning outcomes depending on structural difficulty.
- 3. To provide pedagogical recommendations** for the design of instructional materials and digital

learning platforms, particularly within the context of non-kanji cultural backgrounds in Southeast Asia. By clarifying these objectives, the study aims not only to generate empirical evidence on perceptual factors in kanji learning, but also to inform broader instructional design practices in Japanese language education.

Literature Review

Cognitive Psychology Foundations

The study of learning and memory has long been a central theme in cognitive psychology, with a substantial body of accumulated research. Craik and Lockhart's (1972) Levels of Processing theory demonstrated that information is more effectively retained when processed at a deeper semantic or contextual level, rather than merely at the surface level of letters or sounds. For example, learning that involves conscious attention to the meaning of vocabulary and its contextual use is more effective than simply tracing the shapes of kanji. This perspective is particularly relevant when considering how font size may influence the balance between surface and deep processing.

Miller's (1956) concept of the "magical number seven, plus or minus two" represents a classic study highlighting the limitations of working memory capacity, showing that the amount and complexity of presented information directly affect learning efficiency. In kanji learning, where multiple elements such as stroke count, structure, readings, and meanings must be processed simultaneously, working memory is heavily taxed. Adjusting visual load by manipulating font size can thus be considered an educational means of influencing learning efficiency.

Bjork's (1994) concept of desirable difficulties further suggests that introducing moderate levels of difficulty can enhance long-term retention. Small characters may demand greater cognitive effort and encourage deeper processing, while large characters may clarify morphological features and facilitate initial learning. Which proves more effective depends on learning context and learner characteristics, making the balance between the two an important issue in educational psychology.

Sweller's (1988) Cognitive Load Theory is also indispensable in instructional design. Complex kanji with many strokes increase cognitive load, whereas enlarging font size can help reduce it. Thus, font size should not be viewed merely as a visual factor, but as a pedagogical tool for regulating cognitive load.

In terms of visual factors, research such as Sperling's (1960) study on iconic memory and McConkie and Rayner's (1975) analyses of eye movements during reading have provided foundational insights. Furthermore, Legge et al. (2007) pointed out that the visual span constitutes a bottleneck in reading efficiency. These findings strongly suggest that font size may significantly affect visual processing efficiency.

Studies on Font Size and Readability

A considerable body of research, particularly in Western contexts, has examined the impact of font size and typeface on learning outcomes and metacognitive judgments. Rhodes and Castel (2008), for example, presented college students with words in varying font sizes and measured both memory performance and judgments of learning (JOLs). They found that words presented in larger fonts were judged as easier to remember, although actual recall performance showed no difference. Mueller et al. (2014) further noted learners' tendency to rely on perceptual fluency, which may result in inaccurate metacognitive judgments.

Chang and Brainerd (2022) reconfirmed the effect of font size on metacognitive judgments, analyzing how beliefs and expectations become linked to memory. More recently, Agadzhanyan et al. (2024) examined the interaction between font size and emotional valence, showing that size is related not only to perceptual processing but also to emotional processing.

Classic research by Tinker (1963) demonstrated that typographical readability influences reading efficiency, while Rayner et al. (2011) clarified the relationship between word length, predictability, and word processing through eye-tracking studies. Halamish et al. (2018) investigated the effect of font size on reading comprehension across adults and children, reporting age-related differences.

In addition, Diemand-Yauman et al. (2011) reported that using intentionally disfluent fonts can, in some cases, enhance learning retention, linking this effect to the concept of desirable difficulties. Collectively, these studies suggest that font size and style play roles not only in learners' perceived ease of learning but also in their actual memory performance.

Su, Xu, and Huang (2018) also examined the impact of font size on memory and metacognitive judgments, showing that larger fonts tend to increase perceived fluency and judgments of learning. Their findings highlight the importance of distinguishing between subjective metacognition and actual performance, which is directly relevant to kanji learning contexts.

Character Learning in Non-Kanji Cultural Contexts

For learners from non-kanji cultural backgrounds, acquiring kanji involves challenges that differ fundamentally from those faced by learners from kanji-using societies. Gamage (2003) reported that such learners tend to rely heavily on contextual inference and morphological cues.

Machida (2013) investigated kanji learning in mixed classes of character-based and non-character-based learners, showing that while instruction facilitated acquisition in both groups, their learning pathways differed.

Kitjakasemkul and Kaewkitsadang (2022) surveyed 272 Thai university students and found that learners employed diverse strategies, including compensatory strategies, the use of ICT, and entertainment-based learning.

Fukuda (2024), through eye-movement analyses, demonstrated that non-kanji learners face visual processing difficulties in kanji recognition, providing valuable implications for instructional design.

Shin, Rahim, and Chang (2019) proposed a computer-assisted kanji calligraphy learning system with supervised writing, which automatically detects and corrects errors in handwriting and stroke order. Their findings indicated greater effectiveness compared with traditional instruction, highlighting a notable example of ICT application for non-kanji learners.

Taken together, these studies show that learners from non-kanji backgrounds do not rely solely on mechanical repetition; instead, they utilize contextual inference, native language knowledge, and ICT support to acquire kanji. Manipulating font size may therefore serve as a significant educational means of supporting such learning strategies.

Research Gaps and Challenges

The above studies indicate that font size and readability affect learning and metacognition, and that non-kanji learners employ diverse strategies for kanji acquisition. However, very few studies have experimentally examined the effects of manipulating font size on kanji learning among non-kanji learners. In particular, systematic analyses that combine font size with character complexity (e.g., stroke count) are nearly absent. Moreover, most existing research has focused on reading speed or short-term memory load, while few have evaluated learning outcomes through written reproduction tests.

Therefore, this study aims to experimentally clarify the effects of combining font size and stroke count on learning among Thai learners of Japanese from a non-kanji background. By doing so, it seeks to provide theoretical insights and practical contributions to instructional material development.

Visual Complexity and Morphological Processing

One aspect that deserves further attention is the relationship between visual complexity and morphological processing in kanji learning. Kanji differ greatly in their stroke counts, radical structures, and degree of visual density. Studies in visual word recognition (Yamashita, 2013; Saito, 2017) suggest that learners process characters holistically when stroke counts are low, but shift to analytic strategies for high-stroke characters. Large fonts may magnify radicals and allow learners to identify recurring subcomponents, thus strengthening morphological awareness. This mechanism is crucial for non-kanji learners, who cannot rely on prior exposure to logographic structures. By enlarging characters, instructors may help learners to notice shared radicals such as 女 or 言, which serve as semantic or phonetic cues.

Neuroscientific Evidence on Orthographic Processing

Neuroscientific studies also provide evidence for the importance of visual clarity. Kawashima et al. (2000) demonstrated through fMRI that the medial prefrontal cortex and occipital regions are highly active when learners process complex visual stimuli, including kanji. Eye-tracking research has further shown that fixation times increase with stroke count (Fukuda, 2024), indicating higher cognitive demands. While these findings were not specifically designed to test font size, they highlight the sensitivity of the brain to visual load. Enlarging characters may therefore reduce fixation frequency and promote smoother eye movements, enhancing both recognition and recall.

Motivation and Metacognition in Learning Design

In addition to cognitive mechanisms, learner psychology plays a decisive role. Mueller et al. (2014) and Rhodes & Castel (2008) found that font size influences learners' judgments of learning (JOLs). Larger fonts create a subjective sense of fluency, leading learners to believe that recall will be easier. However, such beliefs can become metacognitive illusions if not matched by actual performance. In the kanji context, where characters are inherently difficult, this illusion may sometimes be beneficial. Learners who feel confident are more likely to persist in practice, suggesting that perceptual fluency can positively affect motivation, even if objective performance gains are modest. Future studies should therefore consider both cognitive and affective outcomes when evaluating the role of font size.

ICT and Digital Learning Environments

The integration of ICT into kanji learning has grown rapidly. Shin et al. (2019) proposed a computer-assisted calligraphy system, while other studies (Chen, 2021; Li & Ogata, 2022) explored e-learning platforms with adaptive feedback. Yet few systems allow learners to manipulate font size flexibly. Given that most digital devices present kanji at relatively small sizes, the lack of adjustable display functions may impose unnecessary cognitive strain. In contrast, digital environments could be uniquely positioned to exploit font size as a variable, for instance by automatically enlarging new characters and gradually reducing font size as proficiency increases. Such adaptive scaling could embody the principle of “scaffolding,” supporting learners through progressive challenges.

Research Gap and Rationale for the Present Study

Taken together, existing literature strongly suggests that font size interacts with cognitive load, morphological processing, motivation, and digital interface design. However, there remain striking gaps. Most previous research has been conducted in Western alphabetic contexts, with limited direct evidence for logographic systems like kanji. Studies rarely combine multiple variables such as font size, stroke count, and learner background in a single experimental design. Moreover, few works examine written reproduction as a learning outcome, despite its centrality in kanji education. This study addresses these gaps by investigating both font size and character complexity through controlled experiments with Thai learners, aiming to extend the theoretical insights of cognitive psychology into practical applications for Japanese language pedagogy.

Research Methodology

Participants

The participants were 79 undergraduate students (22 male, 57 female) majoring in Japanese at the Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, located in southern Thailand. They consisted of third-year students and students from previous cohorts. All participants had studied Japanese for at least three years, with some having up to six years of continuous learning since high school. While individual proficiency levels were not specified, participants' Japanese abilities were approximately equivalent to passing levels between JLPT N3 and N5. Participation was voluntary, and informed consent was obtained after clarifying that the study would not affect their course grades. All personal information was anonymized, and ethical considerations were strictly observed.

Materials

(1) Kanji Materials Two sets of kanji characters differing in learning difficulty were prepared. These were selected from JLPT N1 and N2 levels, which are higher than the participants' current proficiency (N3–N5), ensuring the characters were likely unlearned.

- **Set A (Low-stroke)** : 10 characters (e.g., 唇, 姿). Total strokes: 118; **Mean: 11.8 (SD = 3.58)**.
- **Set B (High-stroke)** : 10 characters (e.g., 蝶, 網). Total strokes: 161; **Mean: 16.1 (SD = 5.11)**. To verify the difficulty difference, an unpaired **t-test** was conducted on stroke counts, revealing a significant difference ($t(16) = 2.38, p < .05$). Thus, Set B was statistically more complex than Set A.

(2) Font and Size All materials were prepared using the A-OTF Kyokashotai ICA Pro L font, which closely resembles handwritten forms. Font sizes were determined based on the actual printed size as follows:

- **Small-font condition (18 pt)** : The actual printed size is approximately 5 mm square. This corresponds to the standard character size written within the lines of typical notebooks (6–7 mm width) used by learners. Although 17 pt was considered, it was excluded because the stroke lines became too thin, significantly reducing visibility.
- **Large-font condition (170 pt)** : The actual printed size is approximately 5 cm square, which is ten times the visual size of the small condition.

Design

A within-subjects 2×2 factorial design was employed:

Factor 1 : Font size (Large vs. Small)

Factor 2 : Character set (Set A vs. Set B)

To control for order effects, participants were randomly assigned to one of four learning sequences:

1. AL → BS
2. AS → BL
3. BL → AS
4. BS → AL

Thus, each participant experienced both font-size conditions, but with different character sets to avoid overlap in learning content.

Procedure

1. Distribution of Materials

Worksheets were distributed face down in advance to prevent pre-experiment exposure.

2. Learning Phase (10 minutes)

Participants studied 10 kanji characters presented under each condition. Learning was self-directed, with tracing and repetitive writing in the margins recommended.

3. Retention Interval (10 minutes)

After the learning phase, materials were collected, and a 10-minute retention interval was introduced. Participants rested during this time. This short interval was intentionally selected to measure the effect of font size on **initial encoding and short-term retention** without interference from other cognitive tasks, based on the framework of memory processing (e.g., Atkinson & Shiffrin, 1968).

4. Recall Test (5 minutes)

Participants completed a written recall test by producing kanji based on provided readings and meanings.

5. Order Switch

Each participant then repeated the learning and test procedure using the other character set under the alternate font-size condition.

Scoring Criteria

Each kanji was scored as 1 point only if written completely correctly. Incorrect forms—including missing radicals, stroke errors, or substitutions with different characters—were scored as 0 points. No partial credit was awarded.

Setting

The experiment was conducted in classrooms with identical specifications, where desks, lighting, and noise levels were kept uniform to minimize the influence of external factors.

Analysis

The number of correct responses was treated as the dependent variable. The following statistical analyses were conducted:

1. Descriptive statistics: Mean, standard deviation, and standard error were calculated for each condition.

2. Order effect analysis: The impact of learning order (Large-first vs. Small-first) on performance was examined.
3. Two-way ANOVA: Main effects of font size (Large vs. Small) and character set (A vs. B), as well as their interaction, were analyzed.
4. Simple main effect analysis: If an interaction was detected, the size effect was examined separately within each character set.

Additional Details of the Experimental Environment

The experiment was carried out in two classrooms of the Faculty of Humanities and Social Sciences building at Thaksin University. Both classrooms were equipped with fluorescent lighting and standardized desk arrangements to minimize variability. The illumination level was approximately 500 lux, measured with a light meter, ensuring that characters were clearly visible regardless of font size. Air conditioning and sound insulation helped maintain a quiet and comfortable learning atmosphere. No external visual distractions, such as posters or decorations, were present on the walls. These environmental controls were implemented to ensure that differences in performance could be attributed primarily to the experimental variables of font size and character set.

Font Type and Presentation

All materials were prepared using the MS Mincho font, which is commonly used in Japanese educational contexts due to its clear distinction of stroke endings and radical structures. This choice was deliberate, as sans-serif fonts like MS Gothic often reduce morphological clarity, especially for complex characters. Printed worksheets were produced with a high-resolution laser printer to avoid blurring of fine details in the small-font condition. In the large-font condition, each character was centered on the worksheet with ample margins for writing practice, while in the small-font condition characters were arranged in compact rows, simulating the style often seen in textbooks or dictionaries.

Participant Background Questionnaire

Before the experiment, participants completed a short questionnaire regarding their kanji learning history, including:

- total years of Japanese study,
- estimated number of kanji learned,
- prior JLPT experience,
- frequency of daily kanji exposure (e.g., reading apps, manga, or signage).

These data were used to confirm group homogeneity and to explore whether background variables correlated with test performance. While no significant between-group differences were observed, this information provided useful context for interpreting the results and highlighted the diversity of learners' kanji exposure even within the same academic cohort.

Results

Descriptive Statistics

The means, standard deviations, and standard errors of correct responses for each condition (Font Size × Character Set) are presented in Table 1.

Table 1. Descriptive statistics of test scores by condition

Condition	Mean (M)	Standard deviation (SD)	Standard error (SEM)
A × Large	6.68	2.53	0.25
A × Small	3.43	2.05	0.22
B × Large	6.05	2.07	0.21
B × Small	4.85	1.71	0.18

These results show that correct responses tended to be higher in the large-font condition than in the small-font condition. Furthermore, scores for Set B were generally lower than those for Set A, reflecting the higher difficulty level due to the larger number of strokes. In summary, participants consistently achieved higher mean scores when learning with large-font materials compared to small-font materials.

Two-Way ANOVA

A two-way analysis of variance (ANOVA) was conducted with Font Size (Large vs. Small) and Character Set (A vs. B) as factors. Results are shown in Table 2.

Table2, Two-way ANOVA results for test scores by character set and font size.

Source	SS Sum of Squares	df Degrees of Freedom	MS Mean Square	F F-value	p p-value	η^2p Partial Eta Squared
Font Size (Large vs. Small)	564.32	1	564.32	45.28	<.001	.347
Character Set (A vs. B)	142.15	1	142.15	11.41	.001	.118
Font Size × Character Set	16.87	1	16.87	1.35	.248	.016
Error	1062.59	85	12.50			

Note. η^2p = partial eta squared. Significant effects are bolded.

The ANOVA revealed a significant main effect of font size ($p < .01$), confirming that the large-font condition yielded higher scores than the small-font condition. The main effect of character set was also significant ($p < .05$), with Set A outperforming Set B. However, the interaction effect was not significant ($p = .248$).

According to Cohen's criteria (.01 = small, .06 = medium, .14 = large), the effect size for font size ($\eta^2p = .347$) was very large, while the effect size for character set ($\eta^2p = .118$) was moderate. These findings suggest that the results of this study are not only statistically significant but also carry practical implications for educational practice.

Simple Main Effects

Although the interaction effect was not statistically significant, supplementary analyses of simple main effects revealed the following trends:

- Set A : The large-font condition yielded significantly higher scores than the small-font condition ($p < .001$).
- Set B : The large-font condition also yielded significantly higher scores than the small-font condition ($p < .01$).

Thus, across both character sets, the large-font condition consistently produced significantly higher scores ($p < .05$). Detailed results are shown in Table 3.

Table3, Simple main effects of font size within each character set.

Character Set	Comparison	Mean Difference	Standard Error (SE)	F-value	p-value
A	Large – Small	+2.18	0.43	25.71	<.001
B	Large – Small	+1.46	0.52	7.89	.006

Note. Tests conducted with Bonferroni adjustment.

Visualization

Figure 1 illustrates the score distributions for each condition using box plots. In the plot, the “x” marker indicates the mean, the horizontal line within the box represents the median, the box ends represent the interquartile range (IQR), and the whiskers extend to the minimum and maximum values excluding outliers. The graph clearly shows that the large-font condition consistently produced superior outcomes.

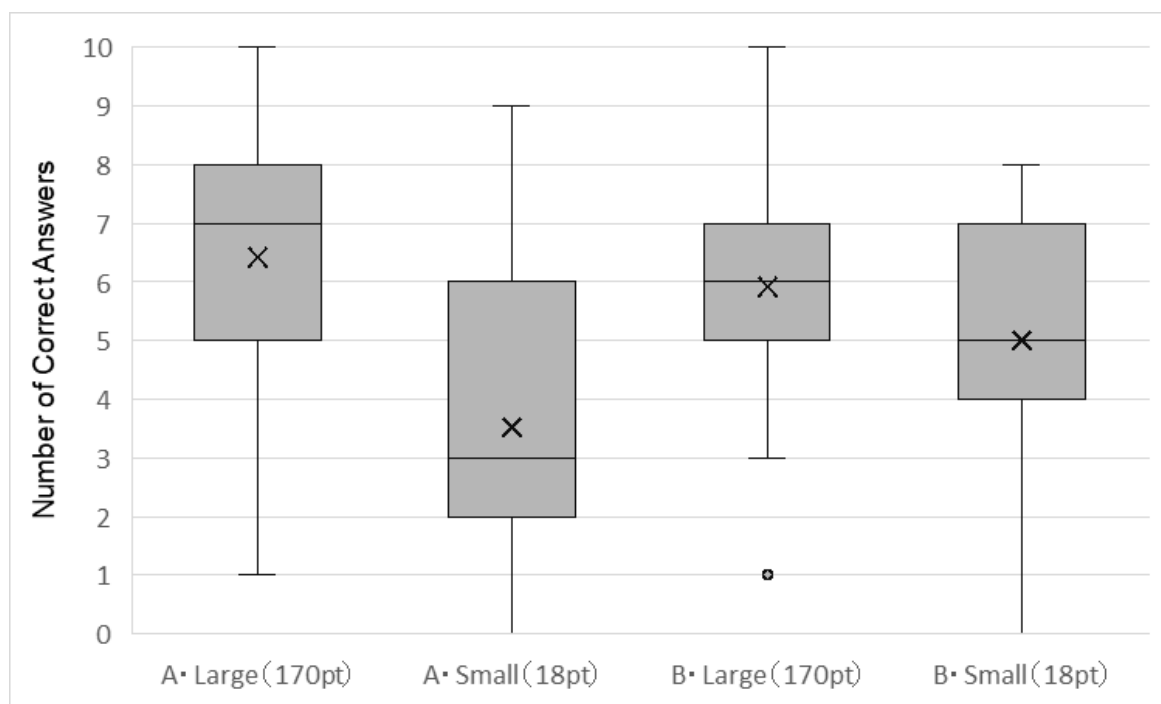

Figure 1. Score distribution by condition (box plot)

Order Effects

Finally, the effect of learning order (Large-first vs. Small-first) was examined using a mixed-design ANOVA. Results are presented in Table 4.

Table 4. Results of the Mixed-Design ANOVA

Factor	F-value	df1	df2	p-value	Interpretation
Font Size (Large vs. Small)	34.2	1	84	< .001	Large font condition was significantly better
Order (Large-first vs. Small-first)	2.0	1	84	.157	No significant difference
Interaction (Order × Font Size)	1.7	1	84	.196	No significant interaction

Note. Results of a mixed-design ANOVA with font size (Large vs. Small) as a within-subjects factor and order of presentation (Large-first vs. Small-first) as a between-subjects factor. df1: Degrees of Freedom for the Numerator, df2: Degrees of Freedom for the Denominator

The main effect of font size was significant ($F(1,84) \approx 34.2$, $p < .001$), confirming again that the large-font condition led to higher scores than the small-font condition. In contrast, the main effect of order was not significant ($F(1,84) \approx 2.0$, $p = .157$), indicating no overall difference between participants who began with large-font materials and those who began with small-font materials. The interaction between order and font size was also not significant ($F(1,84) \approx 1.7$, $p = .196$).

As shown in Figure 2, although the Large-first group tended to maintain relatively high scores even under the Small-font condition, this effect was not statistically significant. Therefore, order effects can be regarded as secondary, and the primary conclusions of this study are supported by the robust main effect of font size.

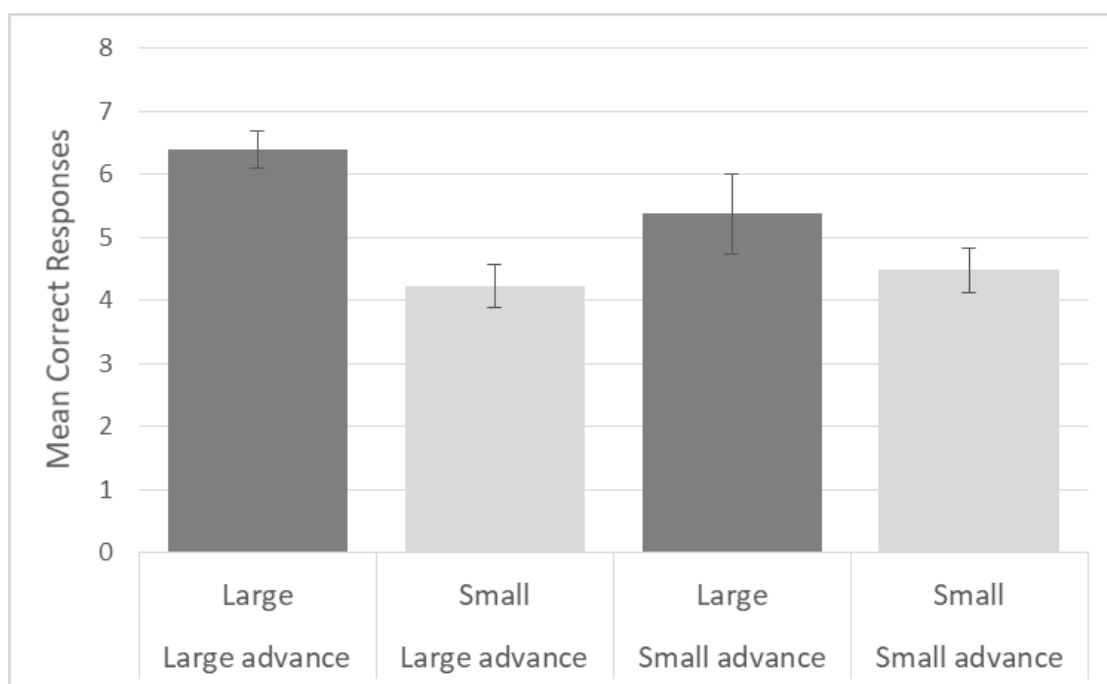

Figure 2. Mean scores by order condition (error bars = $\pm$ SEM)

Distributional Characteristics of Test Scores

Beyond mean differences, an inspection of score distributions provided additional insights. In the small-font conditions, the distribution was more skewed, with several participants scoring at or near zero, particularly for Set B. This suggests that smaller characters disproportionately disadvantaged weaker learners, creating a wider performance gap between high- and low-achieving students. By contrast, in the large-font conditions, distributions were more symmetric and clustered around the mean, indicating that enlarging characters may reduce variability and offer more equitable learning opportunities across the cohort.

Discussion

Theoretical Interpretation of Font Size Effects

The results of this study demonstrated that font size (Large vs. Small) had a significant effect on learning outcomes, with particularly pronounced effects in the low-stroke Set A. This can be explained from a cognitive psychological perspective.

As pointed out by Rhodes and Castel (2008), Mueller et al. (2014), and Su et al. (2018), larger characters are more likely to induce subjective judgments of learning (JOLs), leading learners to believe that they are “easier to remember.” However, since actual memory performance does not always correspond, metacognitive illusions may arise. In this study, because the Large-font condition outperformed the Small-font condition, it is reasonable to infer that the effect was not merely an “illusion,” but rather reflected improved encoding efficiency resulting from enhanced visibility.

Furthermore, in light of Miller's (1956) working memory capacity constraints and Craik and Lockhart's (1972) levels of processing framework, larger characters may have facilitated deeper processing of morphological features, thereby promoting retention.

Effects of Character Set (Stroke Count and Difficulty)

The main effect of character set showed that Set A, with fewer strokes, yielded higher accuracy rates. In contrast, Set B, with more strokes and higher difficulty, imposed greater processing demands, potentially offsetting the benefits of font size. This finding aligns with Perceptual Load Theory (Lavie, 2005) and Cognitive Load Theory (Sweller, 1988), suggesting that the effect of font size is more pronounced with less complex materials. This implication is particularly relevant for instructional design: font size effects appear strongest in lower-difficulty learning materials.

Interpretation of Order Effects

Order effects were not statistically significant in this study. However, participants who studied large-font characters first tended to perform better in subsequent tasks as well. While this suggests the possibility of educational transfer, the evidence was not statistically robust, and thus this finding should be considered supplementary.

Implications for Learners from Non-Kanji Backgrounds

Conducted with Thai university students, this study offers direct implications for Japanese language education in non-kanji cultural contexts. Previous studies (Gamage, 2003; Kitjakasemkul & Kaewkitsadang, 2022; Machida, 2013) have shown that non-kanji learners actively employ strategies such as semantic search and reliance on visual cues. Consistent with these findings, the present study suggests that learners used larger characters as visual anchors to efficiently capture morphological features, thereby reinforcing memory.

Implications for Classroom Instruction and Material Design

The findings provide concrete guidelines for classroom practice. First, font size should be adjusted "adaptively" according to learner proficiency and character complexity. As the results showed, large characters (approx. 5 cm) significantly facilitate morphological processing, especially for beginners or low-stroke characters. Therefore, introductory textbooks and flashcards should employ sizes larger than currently customary. Furthermore, in classroom settings, instructors must prioritize visibility when writing on blackboards or creating handouts. Particularly in large classes, using projectors or enlarged copies is recommended to reduce the visual cognitive load for students seated in the back.

Implications for Digital Learning Environments

With the rise of mobile learning, kanji are often displayed in small sizes due to screen limitations. This study suggests that such “unintended small fonts” may hinder learning. Consequently, digital learning platforms and electronic dictionaries should implement “**zoom features**” that allow users to freely adjust font size. Ideally, future systems should incorporate **adaptive scaling functions**, where character size is automatically optimized based on the learner’s error rate and proficiency level.

Limitations and Future Directions

Several limitations should be noted. **First is the retention interval.** This study used a 10-minute interval, which primarily measures short-term retention and does not guarantee long-term learning. However, as **Atkinson and Shiffrin (1968)** proposed, information is first **encoded** into short-term storage before being consolidated into long-term memory. Thus, demonstrating the benefit of font size at the “initial encoding” stage is a crucial prerequisite for long-term acquisition. Future studies should employ delayed tests (e.g., 24 hours later) to verify durability.

Second is the control of prior knowledge. Although characters were selected from N1/N2 levels (higher than participants’ N3–N5 level), rigorous pre-tests were not conducted. However, even if a few participants had prior knowledge, such anomalies would likely appear as statistical outliers. In this study, the distributions were analyzed using **box plots (Figure 1) based on the interquartile range ($Q_3 + 1.5 \times IQR$)**, which is robust against outliers. Given the sample size ($N=79$), the influence of potential prior knowledge on the main effect is considered minimal.

Third is the participant demographic. Future research should expand to include secondary school students and adult learners to generalize the findings.

Conclusion

This study experimentally examined the effects of font size (170 pt vs. 18 pt) and character complexity on kanji learning among 79 Thai university students. The major findings are:

- 1. Main Effect of Font Size :** Learning with large characters yielded significantly higher recall scores than small characters, suggesting that enhanced visibility improves initial encoding efficiency.
- 2. Effect of Complexity :** The benefits of large fonts were consistent across both low-stroke (Set A) and high-stroke (Set B) characters.
- 3. Pedagogical Implication :** Font size is a critical instructional variable. Implementing scalable fonts in digital materials and using larger characters in introductory instruction can effectively reduce cognitive load for non-kanji learners.

Acknowledgement

This work was supported by Thaksin University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Research and Innovation Fund [66-0010, 2023]

References

- Agadzhanyan, A., Albano, D., Besken, M., Chang, T., Fraundorf, S. H., Garcia, D., ... Tauber, S. K. (2024). Font size and emotional valence interact to influence memory and metacognition. *Memory & Cognition*, 52(3), 473–487. <https://doi.org/10.3758/s13421-024-01542-0>
- Atkinson, R. C., & Shiffrin, R. M. (1968). Human memory: A proposed system and its control processes. In K. W. Spence & J. T. Spence (Eds.), *The psychology of learning and motivation* (Vol. 2, pp. 89–195). Academic Press. [https://doi.org/10.1016/S0079-7421\(08\)60422-3](https://doi.org/10.1016/S0079-7421(08)60422-3)
- Bjork, R. A. (1994). Memory and metamemory considerations in the training of human beings. In J. Metcalfe & A. P. Shimamura (Eds.), *Metacognition: Knowing about knowing* (pp. 185–205). MIT Press. (Book; no DOI)
- Chang, T., & Brainerd, C. J. (2022). The influence of font size on metacognitive judgments: Belief-based and experience-based processes. *Metacognition and Learning*, 17(2), 315–335. <https://doi.org/10.1007/s11409-021-09284-2>
- Craik, F. I. M., & Lockhart, R. S. (1972). Levels of processing: A framework for memory research. *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior*, 11(6), 671–684. [https://doi.org/10.1016/S0022-5371\(72\)80001-X](https://doi.org/10.1016/S0022-5371(72)80001-X)
- Diemand-Yauman, C., Oppenheimer, D. M., & Vaughan, E. B. (2011). Fortune favors the bold (and the italicized): Effects of disfluency on educational outcomes. *Cognition*, 118(1), 111–115. <https://doi.org/10.1016/j.cognition.2010.09.012>
- Fukuda, M. (2024). Basic study of kanji recognition patterns in non-kanji-background Japanese learners based on eye-movement analysis. *Porta Linguarum: An International Journal of Foreign Language Teaching and Learning*, Special Issue 10, 99–115. <https://doi.org/10.30827/portalin.viX.27424>
- Gamage, G. H. (2003). Perceptions of kanji learning strategies: Do they differ among Chinese character and alphabetic background learners? *Australian Review of Applied Linguistics*, 26(2), 17–30. <https://doi.org/10.1075/aral.26.2.02gam>
- Halamish, V., Nachman, R., & Katzir, T. (2018). Bigger is better? Font size influences reading comprehension but not memory. *Memory & Cognition*, 46(1), 141–152. <https://doi.org/10.3758/s13421-017-0742-0>
- Kitjakasemkul, N., & Kaewkitsadang, P. (2022). Kanji learning strategies used by Thai learners

majoring in Japanese language in higher education. *Journal of Japanese Language Education*, 38(2), 77–95. (No DOI; local journal)

Lavie, N. (2005). Distracted and confused? Selective attention under load. *Trends in Cognitive Sciences*, 9(2), 75–82. <https://doi.org/10.1016/j.tics.2004.12.004>

Legge, G. E., Cheung, S. H., Yu, D., Chung, S. T. L., Lee, H. W., & Owens, D. P. (2007). The case for the visual span as a sensory bottleneck in reading. *Journal of Vision*, 7(2), 9–9. <https://doi.org/10.1167/7.2.9>

Machida, S. (2013). Kanji learning in a mixed class of students from character and non-character based language backgrounds. *Electronic Journal of Foreign Language Teaching*, 10(1), 17–34. <https://e-flt.nus.edu.sg/wp-content/uploads/2020/09/v10n12013/machida.pdf>

McConkie, G. W., & Rayner, K. (1975). The span of the effective stimulus during a fixation in reading. *Perception & Psychophysics*, 17(6), 578–586. <https://doi.org/10.3758/BF03203972>

Miller, G. A. (1956). The magical number seven, plus or minus two: Some limits on our capacity for processing information. *Psychological Review*, 63(2), 81–97. <https://doi.org/10.1037/h0043158>

Mueller, M. L., Dunlosky, J., Tauber, S. K., & Rhodes, M. G. (2014). The font-size effect on judgments of learning: Does it exemplify fluency effects or reflect people's beliefs about memory? *Journal of Memory and Language*, 70, 1–12. <https://doi.org/10.1016/j.jml.2013.09.007>

Rayner, K., Schotter, E. R., Masson, M. E. J., Potter, M. C., & Treiman, R. (2011). So much to read, so little time: How do we read, and can speed reading help? *Psychological Science in the Public Interest*, 12(1), 1–65. <https://doi.org/10.1177/1529100611403263>

Rhodes, M. G., & Castel, A. D. (2008). Memory predictions are influenced by perceptual information: Evidence for metacognitive illusions. *Journal of Experimental Psychology: General*, 137 (4), 615–625. <https://doi.org/10.1037/a0013684>

Shin, J., Rahim, A., & Chang, Y. (2019). A computer-assisted kanji calligraphy learning system with supervised writing support. *International Journal of Computer-Assisted Language Learning and Teaching*, 9 (3), 22–39. <https://doi.org/10.4018/IJCALLT.2019070102>

Sperling, G. (1960). The information available in brief visual presentations. *Psychological Monographs: General and Applied*, 74 (11), 1–29. <https://doi.org/10.1037/h0093759>

Su, Y., Xu, F., & Huang, T. (2018). The impact of font size on memory and metacognitive judgments. *Memory*, 26 (1), 64–74. <https://doi.org/10.1080/09658211.2017.1339099>

Sweller, J. (1988). Cognitive load during problem solving: Effects on learning. *Cognitive Science*, 12 (2), 257–285. https://doi.org/10.1207/s15516709cog1202_4

Tinker, M. A. (1963). *Legibility of print*. Iowa State University Press. (Book; no DOI.)

Appendices

A-1

唇	姫
くちびる lips ใบริมฝีปาก	ひめ princess เจ้าหญิง
姿	弦
すがた figure รูป	げん string สตริง

Appendix 1 : Large size of letter
study paper A (Page-1)

B-2

蝶	ちょう Butterfly ผีเสื้อ
網	あみ Web.Net เว็บบ์ เน็ต
隊	たい Team ทีม
隣	となり Community ชุมชน
霧	きり Fog หมอก
響	ひびく Sound เสียง
鶏	にわとり Chicken ไก่
鷹	たか Hawk เหยี่ยว
縫	ぬう Sewing เย็บผ้า
芋	いも Potato มันฝรั่ง

Student No	Nickname
------------	----------

Appendix 2 : Small size of letter
study paper B

A

นี่เป็นแบบสำรวจเพื่อดูว่าคุณจำตัวอักษรคันจิในใบนี้หรือไม่หากวิธีการสอนของคุณไม่ดี กรุณาอย่า
คัดลอกของใครอื่น เพราะถ้าคุณคัดลอกคำตอบของพวกเขา คุณจะไม่ใช่เจ้าของผลการสำรวจ

漢字を書きなさい Write the kanji เขียนคันจิ

	Answer
くちびる lips ใบริมฝีปาก	
すがた figure รูป	
かげ shadow เงา	
うず vortex กระแสน้ำวน	
けもの beast สัตว์ร้าย	
ひめ princess เจ้าหญิง	
げん string สตริง	
なつかしい nostalgic นostalgic	
くるう go crazy บ้าไปเสีย	
ばん disc แผ่นดิสก์	

Student No	Nickname
------------	----------

Appendix 3 : Letter A test paper

B-1

นี่เป็นแบบสำรวจเพื่อดูว่าคุณจำตัวอักษรคันจิในใบนี้หรือไม่หากวิธีการสอนของคุณไม่ดี กรุณาอย่า
คัดลอกของใครอื่น เพราะถ้าคุณคัดลอกคำตอบของพวกเขา คุณจะไม่ใช่เจ้าของผลการสำรวจ

漢字を書きなさい Write the kanji เขียนคันจิ

	Answer
ちょう Butterfly ผีเสื้อ	
あみ Web.Net เว็บบ์ เน็ต	
たい Team ทีม	
となり Community ชุมชน	
きり Fog หมอก	
ひびく Sound เสียง	
にわとり Chicken ไก่	
たか Hawk เหยี่ยว	
ぬう Sewing เย็บผ้า	
いも Potato มันฝรั่ง	

Student No	Nickname
------------	----------

Appendix 4 : Letter B test paper

เปรียบเทียบรูปแบบการแปลภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย ของเครื่องมือปัญญาประดิษฐ์ ประเภท Generative AI Comparison of Japanese-Thai Translation Patterns of Generative AI-based Artificial Intelligence Tools

ธนโชติ วัฒนพิชญากุล¹ กิ่งกาญจน์ ภัตติศิริ² เจษฎา หนูนะ³

เคนอิชิโร คัทซึนะ⁴ และ คุณัญญ์ สมชนะกิจ^{5*}

Thanachot Wattanapichayakul^{1*} Kingkarn Pattisiri² Jedsada Nuna³

Kenichiro Kutsuna⁴ and Kunaj Somchanakit^{5*}

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการแปลภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย ของเครื่องมือปัญญาประดิษฐ์ ประเภท Generative AI โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง 5 บริษัท จากงาน Workshop on machine translation 2024 (WMT 2024) ได้แก่ Claude, Chat-GPT, Meta, Microsoft Copilot, Gemini โดยใช้คำสั่งป้อนข้อมูลการแปลจากภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย 4 ระดับประกอบไปด้วย ระดับคำประเภทคำนาม คำกริยา และคำวิเศษณ์ จำนวน 118 รายการ ระดับกลุ่มคำ เป็นคำปรากฏรวมประเภทคำนาม+คำกริยา จำนวน 118 รายการ ระดับประโยค จำนวน 113 รายการ และระดับสำนวน จำนวน 100 รายการ รวมทั้งหมด 449 รายการ ตรวจสอบความสามารถการแปลด้วย Bleu-1 Score โดยใช้เกณฑ์การยอมรับได้ของค่า Bleu 7 ระดับของ Menon et al. (2018)

ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ย Bleu-1 จำแนกตาม Generative AI ไม่มีบริษัทใด ที่ได้คะแนนค่า Bleu-1 เกินกว่าร้อยละ 60 ซึ่ง Generative AI ที่ได้ค่าเฉลี่ย Bleu-1 สูงสุด เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) Gemini คิดเป็นร้อยละ 58.10 2) Chat-GPT และ Microsoft Copilot คิดเป็นร้อยละ 56.90 3) Claude คิดเป็นร้อยละ 56.30 4) Meta คิดเป็นร้อยละ 48.60 แต่เมื่อจำแนกตามระดับภาษาของข้อมูลป้อนเข้า พบว่า

¹ นิสิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

² นิสิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

³ นิสิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

⁴ อาจารย์ สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

⁵ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

¹ Student, Japanese Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla, 90000, Thailand

² Student, Japanese Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla, 90000, Thailand

³ Student, Japanese Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla, 90000, Thailand

⁴ Lecturer, Japanese Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla, 90000, Thailand

⁵ Asst. Prof. Dr., Japanese Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla, 90000, Thailand

*Corresponding author : kunaj@tsu.ac.th

Generative AI สามารถแปลระดับกลุ่มคำได้ใกล้เคียงกับผู้แปลที่เป็นมนุษย์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.60 ส่วนระดับคำประเภทคำนาม ระดับประโยคและระดับสำนวนมีค่า Bleu-1 ต่ำกว่าร้อยละ 60 ดังนั้นการแปลระดับประโยค สำนวนหรือข้อความที่มีโครงสร้างทางภาษาซับซ้อนจึงควรทำควบคู่กันไประหว่างการแปลโดยมนุษย์และ Generative AI เพื่อความถูกต้องและเป็นธรรมชาติตรงกับภาษาปลายทาง

คำสำคัญ : Generative AI, รูปแบบการแปล, การแปลภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย, ปัญญาประดิษฐ์

Abstract

This study aims to compare the translation patterns of Japanese-to-Thai translations produced by Generative AI tools. Five companies were selected as samples from the Workshop on Machine Translation 2024 (WMT 2024), namely Claude, ChatGPT, Meta, Microsoft Copilot, and Gemini. The translation tasks were divided into four levels of linguistic input: (1) word level (including nouns, verbs, and adverbs) comprising 118 items; (2) phrase level (noun + verb collocations) comprising 118 items; (3) sentence level comprising 113 items; and (4) idiom level comprising 100 items — totaling 99 translation items in all. The translation quality was evaluated using the BLEU-1 score through the SacreBleu program, based on the seven-level BLEU evaluation scale proposed by Menon et al. (2018)

Research findings indicate that among the Generative AI models evaluated, none achieved an average BLEU-1 score exceeding 60%. The models with the highest average BLEU-1 scores were Gemini (58.10%), followed by ChatGPT and Microsoft Copilot (both at 56.90%), Claude (56.30%), and Meta (48.60%). Across linguistic categories, the types of language data that Generative AI translated most closely to human translators, in descending order, were phrase-level expressions, nouns, sentences, and idioms. In idioms or sentences with complex linguistic structures, they should be translated in conjunction by both human translators and Generative AI to ensure accuracy and naturalness in the target language.

Keywords : Generative AI, Translation Patterns, Japanese-to-Thai Translation, Artificial Intelligence

บทนำ

ในปัจจุบันเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็วและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในหลากหลายด้าน โดยทางการศึกษา Generative AI หรือ “เอไอแบบรู้สร้าง” (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2565) มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และยังสามารถปรับเนื้อหาการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนแต่ละคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Ryan Group, 2024) Generative AI หรือ Generative Artificial Intelligence เป็นเทคโนโลยี ปัญญาประดิษฐ์ หรือ AI ประเภทหนึ่งที่สามารถสร้างผลลัพธ์ใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อนภายใต้ข้อมูลที่มีอยู่ (Existing data) นอกจากนี้ยังมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ซึ่งเดิมถือเป็นจุดแข็งสำคัญที่มีอยู่ในมนุษย์เท่านั้น โดย Generative AI สามารถสร้างสรรค์ผลลัพธ์ (Output) ได้หลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นตัวอักษรที่เป็นข้อความโดยใช้การประมวลผลและตอบคำถาม รูปภาพ เสียง วิดีโอ งานออกแบบดีไซน์โค้ดโปรแกรมคอมพิวเตอร์ รวมถึงข้อมูลสังเคราะห์ (Synthetics data) เป็นต้น (ปริญา มิ่งสกุล, 2023) Generative AI แบบ Large language model (LLM) คือรูปแบบหนึ่งของปัญญาประดิษฐ์ (artificial intelligence หรือ AI) มีความสามารถพิเศษในการประมวลผลภาษา ปัจจุบันมี LLM ที่เป็นที่นิยมใช้ ได้แก่ ChatGPT ของ OpenAI, Gemini ของ Google, Copilot ของ Microsoft และ Claude ของ Anthropic เป็นต้น ซึ่ง LLM ถูกฝึกด้วยข้อมูลข้อความจำนวนมากจากแหล่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในรูปแบบออนไลน์และในหลายภาษา ทำให้มีความสามารถใกล้เคียงกับมนุษย์ในการเข้าใจความหมาย บริบท และรูปแบบการใช้ภาษา โดย LLM สามารถวิเคราะห์ความหมายของข้อความ สร้างข้อความที่สอดคล้องกับบริบทในภาษาที่เป็นธรรมชาติ (natural language processing หรือ NLP) ประหยัดเวลาและแรงงานในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับภาษาและข้อความ ทำให้ผู้ใช้สามารถค้นหาและเข้าถึงข้อมูลและบริการต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น (ชาวิสร เสนาป่า, 2024)

ในด้านที่เกี่ยวข้องกับภาษาต่างประเทศ Generative AI เป็นหนึ่งในเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้และการทำงานที่อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนหรือผู้ใช้ เช่น การใช้ Generative AI ช่วยในการแปลภาษาอัตโนมัติ การแปลภาษาอัตโนมัติ (Machine Translation) ในภาษาญี่ปุ่นเรียกว่า Kikaihonyaku (機械翻訳) หรือ Jidohonyaku (自動翻訳) ส่วนในภาษาไทยมีคำเรียก Machine Translation ในรูปแบบอื่น เช่น เครื่องจักรช่วยแปล เป็นต้น และในพจนานุกรมโคจิเอ็น ฉบับ ปี ค.ศ. 2008 ให้ความหมายไว้ว่า การแปลภาษาเขียนหรือภาษาสนทนาโดยอัตโนมัติผ่านระบบคอมพิวเตอร์ (ณัฐจิรา ทับทิม, 2564) กล่าวคือ การใช้ Generative AI ในการถอดความภาษานั้น คือ การใช้เครื่องจักรช่วยแปลภาษารูปแบบหนึ่ง โดยถอดข้อความข้อมูลจากภาษาต้นทางหนึ่งสู่ภาษาปลายทางอีกภาษาหนึ่งแบบอัตโนมัติ ทั้งนี้ทักษะการแปลภาษาเป็นอีกทักษะหนึ่งนอกเหนือจากทักษะการฝึกพูด อ่าน และเขียนภาษาต่าง ๆ ในการแปลข้อความผู้แปลต้องมีความเข้าใจต้นฉบับที่ตนจะแปลให้ถูกต้องไม่ว่าเป็นการแปลจากภาษาอื่น ๆ เป็นภาษาไทย หรือจากภาษาไทยเป็นภาษาอื่น ๆ โดยการแปลเป็นทั้งศาสตร์ (science) และศิลป์ (arts) (ระพีณ ทวีพย์อเนก, 2555) การแปลเป็นศาสตร์ที่ต้องใช้ความละเอียดอ่อน ดังนั้นทฤษฎีและหลักสำคัญของการแปลที่นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความสนใจ คือ ความเท่าเทียม (Equivalence) ระหว่างต้นฉบับและบทแปล ซึ่งหมายถึงการเลือกใช้สำนวนให้เหมาะสมกับความคาดหวังทางวัฒนธรรมของภาษาปลายทาง (สมเกียรติ เชวงกิจฉนิช, 2561) การแปลและลักษณะของภาษาในงานแปลที่ดีควรมีหลัก 3 ประการคือ ความถูกต้อง (accuracy)

ความชัดเจน (clarity) และความเป็นธรรมชาติ (naturalness) โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญที่สุด คือ การถ่ายทอดความหมายจากต้นฉบับได้ถูกต้องครบถ้วน ใช้ภาษาฉบับแปลที่ชัดเจนไม่กำกวม และมีความเป็นธรรมชาติสามารถสร้างผลตอบสนองในตัวผู้อ่านฉบับแปลได้เทียบเคียงกับผลตอบสนอง ที่เกิดกับผู้อ่านต้นฉบับ ความถูกต้อง (accuracy) เป็นสิ่งสำคัญในการแปลมากที่สุด นักแปลควรแปลให้มีความหมายใกล้เคียงกับภาษาต้นฉบับมากที่สุด (Larson, 1984)

ถึงแม้การนำ Generative AI มาช่วยในการแปลภาษาจะเป็นหนึ่งทางเลือกที่สร้างความสะดวกในการแปลได้เป็นอย่างมาก แต่จากผลการศึกษาก่อนหน้าพบว่าในการแปลภาษาผ่านการใช้เครื่องมือ Generative AI นั้นยังคงมีข้อผิดพลาดสูง เช่น จากผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยระหว่างผู้แปลที่เป็นมนุษย์และโปรแกรมแปลภาษา (Artificial Intelligence: AI ChatGPT) ของนรินทร์ทิพย์ ทองศรี (2567) พบว่า งานแปลด้วยโปรแกรมภาษามีความบกพร่องหรือปัญหาในการแปลคลาดเคลื่อนมากกว่าการแปลโดยผู้แปลที่เป็นมนุษย์ แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างของข้อความแปลในงานวิจัยนี้มีขนาดเล็ก หรืองานวิจัยของณัฐริรา ทับทิม (2564) ที่ได้สรุปว่าความสามารถในการแปลความหมายระดับข้อความของแอปพลิเคชัน Google Translate ระบบ Neural Machine Translation จากภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทยอยู่ในระดับไม่เป็นที่ยอมรับคิดเป็นร้อยละ 73.39 และแปลความหมายจากภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทยอยู่ในระดับเป็นที่ยอมรับคิดเป็นร้อยละ 26.61 โดยรายการภาษาที่ Google Translate ระบบ Neural Machine Translation สามารถแปลได้ในระดับยอมรับได้มากที่สุดเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ คำปรากฏรวม คำประสมคำนาม คำประสมคำกริยา ประโยคและสำนวนตามลำดับ

ทางคณะผู้วิจัยได้เล็งเห็นว่า การใช้ Generative AI ในการช่วยแปลภาษาภาษาญี่ปุ่น หรือภาษาอื่น ๆ ซึ่งเป็นศาสตร์ที่ต้องใช้ความละเอียดอ่อนและความเข้าใจสูง ยังคงมีข้อบกพร่องและไม่สามารถทดแทนกับการแปลที่มาจากมนุษย์ได้ แต่ที่ผ่านมามีการศึกษากการวัดและประเมินผลงานแปลจากเครื่องแปลภาษาจำกัดไม่หลากหลายทั้ง ๆ ที่ในปัจจุบันมี Generative AI ที่ได้รับความนิยมหลายบริษัท หากสามารถนำ Generative AI มาใช้เป็นเครื่องมือการแปลอย่างถูกวิธี จะสามารถเพิ่มความรวดเร็วและความสะดวกสบายในการแปลภาษาได้ คณะผู้วิจัยจึงเห็นถึงความจำเป็นในการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการถอดความภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทยและภาษาไทยเป็นภาษาญี่ปุ่นของเครื่องมือปัญญาประดิษฐ์ประเภท Generative AI ที่เป็นที่แพร่หลายและได้รับความนิยมในปัจจุบัน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาศึกษาและการประกอบอาชีพที่ต้องทำการแปลภาษาญี่ปุ่น

วัตถุประสงค์

เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการแปลภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย ของเครื่องมือปัญญาประดิษฐ์ ประเภท Generative AI

ระเบียบวิธีการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ระบบประมวลผลของ Generative AI จำนวน 242 ระบบ จากผู้เข้าร่วมแข่งขันทั้งหมด 28 ทีม/กลุ่ม โดยแบ่งเป็นระบบหลักที่ผู้แข่งขันส่งเข้าประเมินจำนวน 105 ระบบ และ ระบบ LLM รวมถึง ระบบออนไลน์ทั้งหมด จำนวน 137 ระบบ

กลุ่มตัวอย่าง คือ ระบบประมวลผลของ Generative AI แบบ LLM จำนวน 5 ระบบ ที่ได้รับคะแนนสูงสุดจาก Human Ranging ในหมวดหมู่การแปลภาษาญี่ปุ่นเป็นอังกฤษ ได้แก่ 1. ระบบ Claude 3.5 Sonnet 2. ระบบ GPT-4 (OpenAI) 3. ระบบ Microsoft Copilot 4. ระบบ Gemini 1.5 (Google) 5. ระบบ Meta NLLB – 200 (facebook) โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

2. วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยอ้างอิงการวัดและประเมินผลงานแปลจากเครื่องแปลภาษาจากตามาต อยู่เจริญ (2559) โดยเลือกการประเมินผลเครื่องแปลภาษาแบบอัตโนมัติ คัดเลือกข้อมูลป้อนเข้าเพื่อทำการประเมิน 4 ระดับ ได้แก่ ระดับคำ ระดับกลุ่มคำ ระดับประโยค และระดับสำนวน โดยแบ่งเป็นหมวดหมู่ ตาม (ณัฐริรา ทับทิม, 2561) สุ่มเลือกหนังสือแบบง่าย (Simple Random Sampling) และ สุ่มตัวอย่างคำ กลุ่มคำ ประโยค และสำนวนแบบเป็นระบบ (Systematic sampling) จากหนังสือแบบเรียนภาษาญี่ปุ่นจำนวน 4 เล่มที่เผยแพร่อย่างกว้างขวางและผ่านการพิจารณาคุณภาพจากสำนักพิมพ์แล้ว (ตารางที่ 1) เริ่มเก็บข้อมูลระหว่าง วันที่ 10 กรกฎาคม 2568 ถึง 20 กันยายน 2568

ตารางที่ 1 ข้อมูลป้อนเข้าจากหนังสือแบบเรียนภาษาญี่ปุ่น

ระดับ	ชื่อหนังสือ	จำนวนตัวอย่าง
คำ	2000 ศัพท์ jlpt N3	118
กลุ่มคำ	คำช่วย ใช้คู่คำกริยาญี่ปุ่น	118
ประโยค	TRY! เตรียมสอบวัดระดับ JLPT N3	113
สำนวน	เลียนแบบเด็กญี่ปุ่น ことわざ・慣用句 สุภาษิต・สำนวน	100
รวม		449

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 คณะผู้วิจัยใช้ค่า Bleu Score (BLEU หรือ Bilingual Evaluation Understudy) ซึ่งเป็นการพัฒนาโปรแกรมประเมินการแปลภาษาด้วยโปรแกรมแปล (Machine Translation) ทดแทนมนุษย์ในปี 2002 โดย Papineni. et al. (2002) ในการประเมินเครื่องแปลภาษาแบบอัตโนมัติแสดงผลในรูปแบบคะแนนระหว่าง 0 - 1 โดยคะแนนที่เข้าใกล้ 1 คือแบบจำลองสามารถสร้างประโยคที่มีความใกล้เคียงกับประโยคที่มนุษย์สร้างขึ้น กลไกการประมวลผลเพื่อประเมินคะแนนเบลลูจะใช้ เอ็น-แกรม (N-gram) รวมด้วยโดยเอ็นหมายถึงจำนวนคำ วลี หรือตัวอักษรที่ต่อเนื่องกันในข้อความ เพื่อเทียบความใกล้เคียงระหว่างประโยค ซึ่งมักจะระบุจำนวนแกรมที่ใช้ในการประเมินคะแนนเบลลู เช่น BLEU-1 หมายถึงใช้ยูนิแกรมในการประเมินค่าคะแนนเบลลูและ BLEU-2 หมายถึงใช้ไบแกรมในการประเมินค่าคะแนนเบลลู เป็นต้น (ณัฐนิช วิวัฒน์บุตตรสิริ, 2564)

ตัวอย่าง “โจรสลัด คือบุคคลที่ปล้นหรือโจรกรรมในทะเล หรือบางครั้งตามชายฝั่งหรือท่าเรือต่างๆ”

ตารางที่ 2 ชื่อเรียกและผลลัพธ์ที่แตกต่างตามจำนวนเอ็น

จำนวนเอ็น	ชื่อเรียก	ตัวอย่าง
1	Unigram (ยู-นิ-แกรม)	(‘โจรสลัด’), (‘คือ’), (‘บุคคล’), (‘ที่’), (‘ปล้น’), (‘หรือ’), (‘โจรกรรม’), (‘ใน’), (‘ทะเล’), (‘ ’), (‘หรือ’), (‘บาง’), (‘ครั้ง’), (‘ตาม’), (‘ชาย’), (‘ฝั่ง’), (‘หรือ’), (‘ท่า’), (‘เรือ’), (‘ต่าง ๆ’)
2	Bigram (ไบ-แกรม)	(‘โจรสลัด’, ‘คือ’), (‘คือ’, ‘บุคคล’), (‘บุคคล’, ‘ที่’), (‘ที่’, ‘ปล้น’), (‘ปล้น’, ‘หรือ’), (‘หรือ’, ‘โจรกรรม’), (‘โจรกรรม’, ‘ใน’), (‘ใน’, ‘ทะเล’), (‘ทะเล’, ‘ ’), (‘ ’, ‘หรือ’), (‘หรือ’, ‘บาง’), (‘บาง’, ‘ครั้ง’), (‘ครั้ง’, ‘ตาม’), (‘ตาม’, ‘ชาย’), (‘ชาย’, ‘ฝั่ง’), (‘ฝั่ง’, ‘หรือ’), (‘หรือ’, ‘ท่า’), (‘ท่า’, ‘เรือ’), (‘เรือ’, ‘ต่าง ๆ’)
3	Trigram (ไตร-แกรม)	(‘โจรสลัด’, ‘คือ’, ‘บุคคล’), (‘คือ’, ‘บุคคล’, ‘ที่’), (‘บุคคล’, ‘ที่’, ‘ปล้น’), (‘ที่’, ‘ปล้น’, ‘หรือ’), (‘ปล้น’, ‘หรือ’, ‘โจรกรรม’), (‘หรือ’, ‘โจรกรรม’, ‘ใน’), (‘โจรกรรม’, ‘ใน’, ‘ทะเล’), (‘ใน’, ‘ทะเล’, ‘ ’), (‘ทะเล’, ‘ ’, ‘หรือ’), (‘ ’, ‘หรือ’, ‘บาง’), (‘หรือ’, ‘บาง’, ‘ครั้ง’), (‘บาง’, ‘ครั้ง’, ‘ตาม’), (‘ครั้ง’, ‘ตาม’, ‘ชาย’), (‘ตาม’, ‘ชาย’, ‘ฝั่ง’), (‘ชาย’, ‘ฝั่ง’, ‘หรือ’), (‘ฝั่ง’, ‘หรือ’, ‘ท่า’), (‘ท่า’, ‘เรือ’), (‘เรือ’, ‘ท่า’, ‘เรือ’), (‘ท่า’, ‘เรือ’, ‘ต่าง ๆ’)
4	Four-gram (โฟร์-แกรม)	(‘โจรสลัด’, ‘คือ’, ‘บุคคล’, ‘ที่’), (‘คือ’, ‘บุคคล’, ‘ที่’, ‘ปล้น’), (‘บุคคล’, ‘ที่’, ‘ปล้น’, ‘หรือ’), (‘ที่’, ‘ปล้น’, ‘หรือ’, ‘โจรกรรม’), (‘ปล้น’, ‘หรือ’, ‘โจรกรรม’, ‘ใน’), (‘หรือ’, ‘โจรกรรม’, ‘ใน’, ‘ทะเล’), (‘โจรกรรม’, ‘ใน’, ‘ทะเล’, ‘ ’), (‘ใน’, ‘ทะเล’, ‘ ’, ‘หรือ’), (‘ทะเล’, ‘ ’, ‘หรือ’, ‘บาง’), (‘ ’, ‘หรือ’, ‘บาง’, ‘ครั้ง’), (‘หรือ’, ‘บาง’, ‘ครั้ง’, ‘ตาม’), (‘บาง’, ‘ครั้ง’, ‘ตาม’, ‘ชาย’), (‘ครั้ง’, ‘ตาม’, ‘ชาย’, ‘ฝั่ง’), (‘ตาม’, ‘ชาย’, ‘ฝั่ง’, ‘หรือ’), (‘ชาย’, ‘ฝั่ง’, ‘หรือ’, ‘ท่า’), (‘ฝั่ง’, ‘หรือ’, ‘ท่า’, ‘เรือ’), (‘หรือ’, ‘ท่า’, ‘เรือ’, ‘ต่าง ๆ’)

ที่มา : ณัฐนิช วิวัฒน์บุตตรสิริ (2564)

4. ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

4.1 สร้างตารางข้อมูลเปรียบเทียบผลลัพธ์การแปลของ Generative AI ทั้ง 5 บริษัท พร้อมกับคำแปลต้นฉบับที่อ้างอิงจากหนังสือแบบเรียน ทั้งหมดจำนวน 449 ตาราง ตามระดับของข้อมูลที่ได้จากหนังสือแบบเรียนภาษาญี่ปุ่น ได้แก่ คำ, กลุ่มคำ, ประโยค, สำนวน

4.2 ป้อนข้อมูลภาษาญี่ปุ่นใน Generative AI ทั้ง 5 ตัว ได้แก่ 1. Claude 2. Chat GPT 3. Microsoft Copilot 4. Gemini 5. Meta และบันทึกผลลัพธ์การแปลในตาราง

4.3 นำผลลัพธ์การแปลของ Generative AI ที่ได้ มาเข้าสู่กระบวนการตัดคำ โดยเลือกใช้วิธีตัดคำแบบอิงพจนานุกรม ผ่านเว็บไซต์ AI For Thai ซึ่งเป็นเว็บไซต์ที่จัดตั้งภายใต้ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (เนคเทค) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ตัวอย่างกระบวนการตัดคำ ผ่านเว็บไซต์ AI For Thai

ที่มา : เว็บไซต์ AI For Thai ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (เนคเทค)

4.4 บันทึกผลลัพธ์ที่ตัดคำแล้ว จึงเรียบเรียงคำให้อยู่ในรูปแบบสายอักขระ (...) ดังรูปแบบตารางที่ 3

ตัวอย่าง ผลการแปลของประโยค : 日本語に習い始めたのは半年前です。

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบรูปแบบก่อนใช้การตัดคำและหลังใช้การตัดคำ

กลุ่มตัวอย่าง	รูปแบบก่อนตัดคำ	รูปแบบหลังใช้การตัดคำ
คำแปลจากหนังสือ	เริ่มเรียนภาษาญี่ปุ่นเมื่อครึ่งปีก่อน	(‘เริ่ม’), (‘เรียน’), (‘ภาษา’), (‘ญี่ปุ่น’), (‘เมื่อ’), (‘ครึ่ง’), (‘ปีก่อน’)
Claude	เริ่มเรียนภาษาญี่ปุ่นเมื่อครึ่งปีที่แล้ว	(‘เริ่ม’), (‘เรียน’), (‘ภาษา’), (‘ญี่ปุ่น’), (‘เมื่อ’), (‘ครึ่ง’), (‘ปี’), (‘ที่แล้ว’)
Chat-GPT	เริ่มเรียนภาษาญี่ปุ่นเมื่อครึ่งปีที่แล้ว	(‘เริ่ม’), (‘เรียน’), (‘ภาษา’), (‘ญี่ปุ่น’), (‘เมื่อ’), (‘ครึ่ง’), (‘ปี’), (‘ที่แล้ว’)
Meta	เริ่มเรียนภาษาญี่ปุ่นเมื่อครึ่งปีที่แล้ว	(‘เริ่ม’), (‘เรียน’), (‘ภาษา’), (‘ญี่ปุ่น’), (‘เมื่อ’), (‘ครึ่ง’), (‘ปี’), (‘ที่แล้ว’)
Microsoft Copilot	ฉันเริ่มเรียนภาษาญี่ปุ่นเมื่อครึ่งปีที่แล้ว	(‘ฉัน’), (‘เริ่ม’), (‘เรียน’), (‘ภาษา’), (‘ญี่ปุ่น’), (‘เมื่อ’), (‘ครึ่ง’), (‘ปี’), (‘ที่แล้ว’)
Gemini	เริ่มเรียนภาษาญี่ปุ่นเมื่อหกเดือนที่แล้ว	(‘เริ่ม’), (‘เรียน’), (‘ภาษา’), (‘ญี่ปุ่น’), (‘เมื่อ’), (‘หก’), (‘เดือน’), (‘ที่แล้ว’)

4.5 นำคำแปลที่ตัดคำในรูปแบบสายอักขระ (...) เรียบร้อยแล้ว มาหาค่า Bleu Score โดยการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยนำสูตรการคำนวณ bleu-1 ซึ่งจะใช้นับคำในระดับยูนิแกรม (ณัฐฐินิช วิวัฒน์บุตริสิริ, 2564)

โดยมีสูตร ดังนี้

$$\text{ความน่าจะเป็น} = \frac{\text{จำนวนแกรมที่ตรงกันระหว่างประโยคที่แปลโดยมนุษย์และประโยคที่แปลด้วย AI}}{\text{จำนวนคำทั้งหมดที่แปลด้วย AI}}$$

4.6 สรุปผลข้อมูลทั้งหมดให้อยู่ในรูปแบบของตารางเปรียบเทียบ จากนั้นนำผลลัพธ์ค่าเฉลี่ย Bleu-1 ของ Generative AI ทั้ง 5 รายการ ที่ได้จากการจัดทำตารางเปรียบเทียบตามระดับคำ กลุ่มคำ ประโยค และสำนวน มาประเมินตามเกณฑ์การทดสอบคุณภาพงานแปล Bleu-1 ประเมินให้คะแนนความยอมรับได้ของค่า bleu-1 ออกเป็น 7 ช่วงระดับ ตามตารางที่ 4

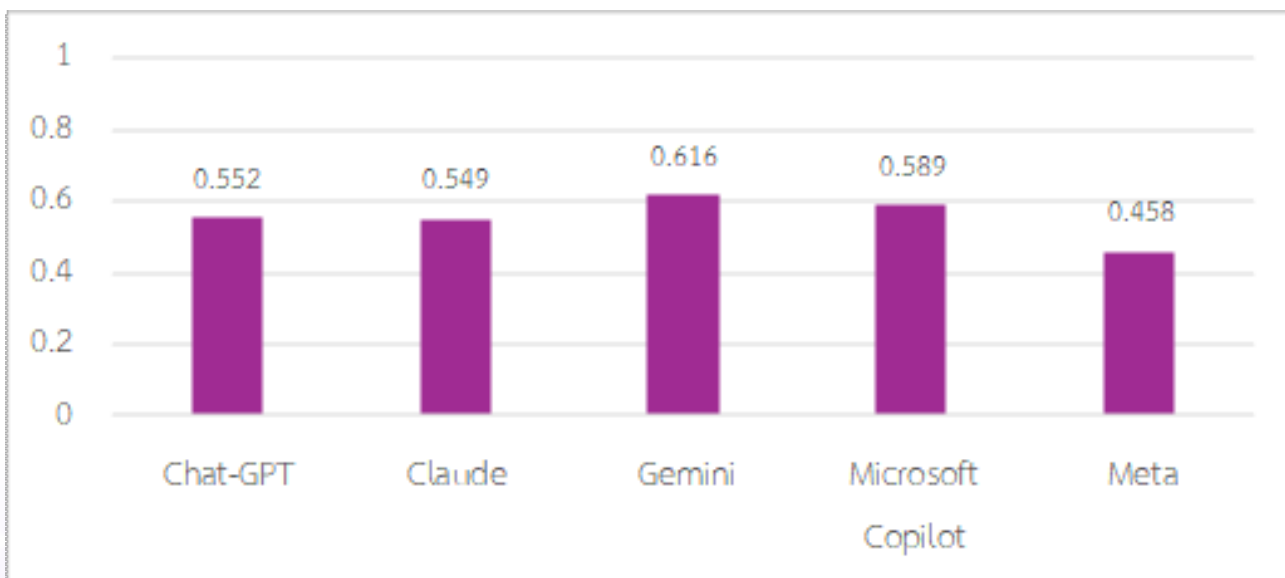
ตารางที่ 4 คะแนนความยอมรับได้ของค่า bleu-1

BLEU – 1 score (%)	Interpretation
< 10	ยังไม่ยอมรับสำหรับการใช้งาน
10 - 19	เข้าใจความหมายได้ยาก
20 - 29	พอเข้าใจความหมายได้ แต่ยังผิดพลาดทางไวยากรณ์
30 - 39	งานแปลอยู่ในระดับที่สามารถใช้งานได้
40 - 49	งานแปลอยู่ในระดับดี
50 - 59	งานแปลมีคุณภาพ เลือกใช้คำได้อย่างเข้าใจง่าย
> 60	งานแปล สามารถแปลได้เทียบเท่ากับการแปลของมนุษย์

ที่มา : Menon et al. (2018: 127)

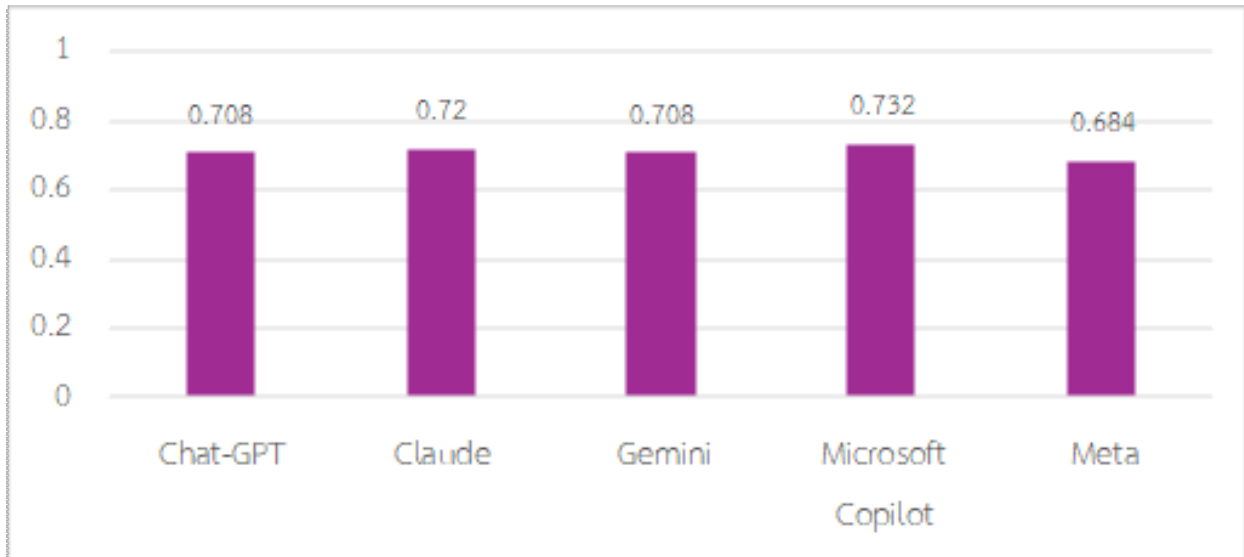
สรุปผล

จากการประเมินผลการแปลระดับคำโดยการหาค่าเฉลี่ย Bleu-1 ของ Generative AI ทั้ง 5 บริษัท มีเพียง 1 บริษัทที่ได้คะแนนผ่านเกณฑ์ที่กำหนด คือ Gemini ซึ่งมีค่า Bleu-1 อยู่ที่ 0.616 คิดเป็นร้อยละ 61.6 ลำดับถัดไปโดยเรียงจากมากไปหาน้อยได้แก่ Microsoft copilot มีค่า Bleu-1 0.589 คิดเป็นร้อยละ 58.9, Chat-GPT มีค่า Bleu-1 0.552 คิดเป็นร้อยละ 55.2, Claude มีค่า Bleu-1 0.549 คิดเป็นร้อยละ 54.9 และ Meta มีค่า Bleu-1 0.458 คิดเป็นร้อยละ 45.8 ตามลำดับ

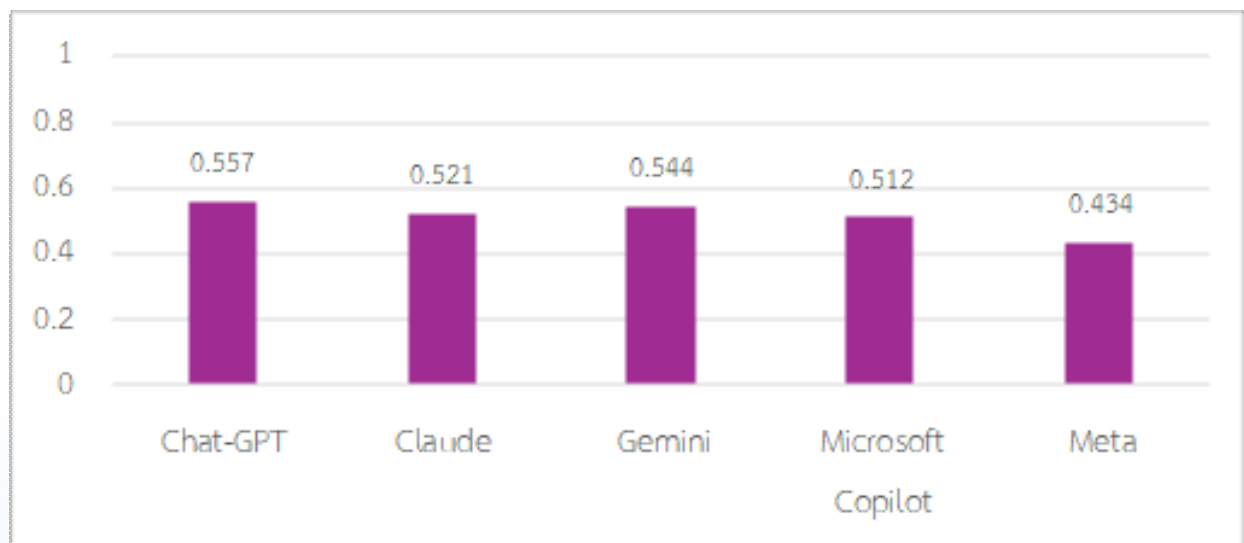
ภาพที่ 2 ค่าเฉลี่ย Bleu-1 ระดับคำศัพท์

จากภาพที่ 3 พบว่า ผลการแปลระดับกลุ่มคำโดยการหาค่าเฉลี่ย Bleu-1 ของ Generative AI ทั้ง 5 บริษัท ได้คะแนนผ่านเกณฑ์ที่กำหนด โดยบริษัทที่ได้คะแนนค่า Bleu-1 สูงที่สุดเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่, Microsoft copilot มีค่า Bleu-1 0.732 คิดเป็นร้อยละ 73.2, Claude มีค่า Bleu-1 0.720 คิดเป็นร้อยละ 72.0, Chat-GPT และ Gemini มีค่า Bleu-1 0.708 คิดเป็นร้อยละ 70.8 และ Meta มีค่า Bleu-1 0.684 คิดเป็นร้อยละ 68.4 ตามลำดับ

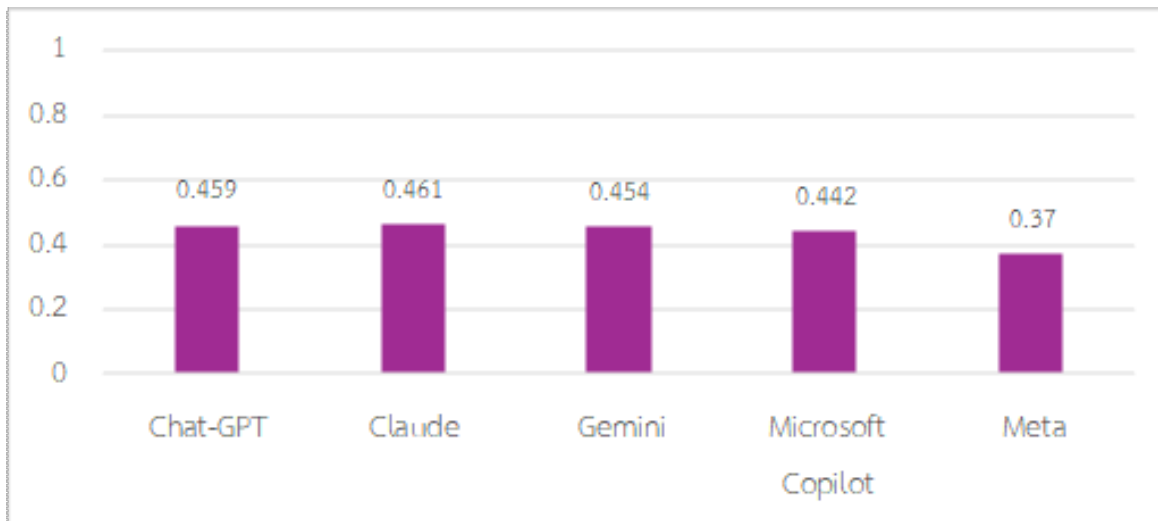
ภาพที่ 3 ค่าเฉลี่ย Bleu-1 ระดับกลุ่มคำ

จากภาพที่ 4 พบว่า ผลการแปลระดับประโยคโดยการหาค่าเฉลี่ย Bleu-1 ของ Generative AI ทั้ง 5 บริษัท ไม่มีบริษัทใดที่ได้คะแนนถึงเกณฑ์ที่กำหนด โดยบริษัทที่ได้คะแนนค่า Bleu-1 สูงที่สุดเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ Chat-GPT มีค่า Bleu-1 0.557 คิดเป็นร้อยละ 55.7, Gemini มีค่า Bleu-1 0.544 คิดเป็นร้อยละ 54.4, Claude มีค่า Bleu-1 0.521 คิดเป็นร้อยละ 52.1, Microsoft copilot มีค่า Bleu-1 0.512 คิดเป็นร้อยละ 51.2 และ Meta มีค่า Bleu-1 0.434 คิดเป็นร้อยละ 43.4 ตามลำดับ

ภาพที่ 4 ค่าเฉลี่ย Bleu-1 ระดับประโยค

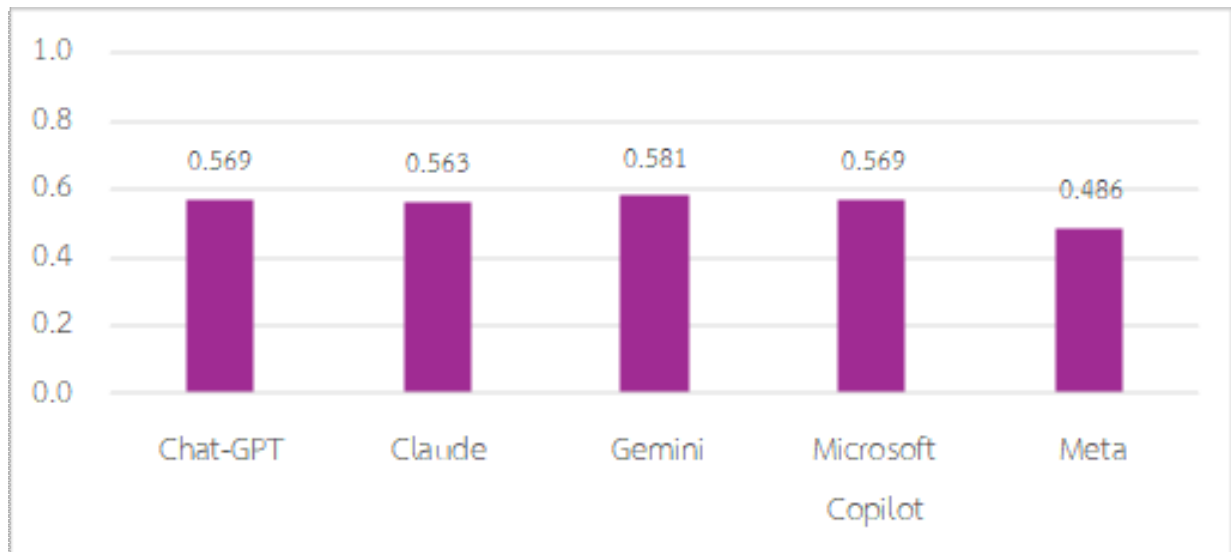
จากภาพที่ 5 พบว่า ผลการแปลระดับสำนวนโดยการหาค่าเฉลี่ย Bleu-1 ของ Generative AI ทั้ง 5 บริษัท ไม่มีบริษัทใดที่ได้คะแนนถึงเกณฑ์ที่กำหนดเช่นเดียวกับระดับประโยค โดยบริษัทที่ได้คะแนนค่า Bleu-1 สูงที่สุดเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ Claude มีค่า Bleu-1 0.461 คิดเป็นร้อยละ 46.1, Chat-GPT มีค่า Bleu-1 0.459 คิดเป็นร้อยละ 45.9, Gemini มีค่า Bleu-1 0.454 คิดเป็นร้อยละ 45.4, Microsoft copilot มีค่า Bleu-1 0.442 คิดเป็นร้อยละ 44.2 และ Meta มีค่า Bleu-1 0.370 คิดเป็นร้อยละ 37.0 ตามลำดับ

ภาพที่ 5 ค่าเฉลี่ย Bleu-1 ระดับสำนวน

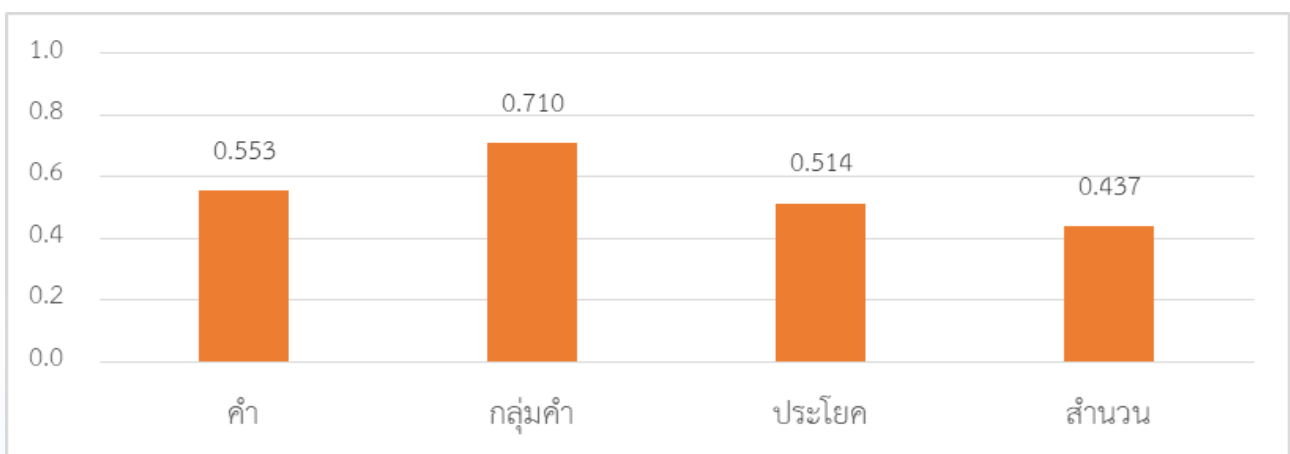
การอภิปรายผล

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการแปลภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย ของเครื่องมือปัญญาประดิษฐ์ ประเภท Generative AI ที่ได้รับการจัดอันดับสูงสุด 5 อันดับและเป็นที่รู้จักโดยทั่วไป ประเมินตามเกณฑ์การทดสอบคุณภาพงานแปล Bleu-1 ผลการประเมินพบว่าในภาพรวม ไม่มี Generative AI ของบริษัทใด ที่ได้คะแนนค่า Bleu-1 เกินกว่าร้อยละ 60 ซึ่ง Generative AI ที่ได้ค่าเฉลี่ย Bleu-1 สูงสุด เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) Gemini คิดเป็นร้อยละ 58.1 2) Chat-GPT และ Microsoft Copilot คิดเป็นร้อยละ 56.9 3) Claude คิดเป็นร้อยละ 56.3 4) Meta คิดเป็นร้อยละ 48.6

ภาพที่ 6 ค่าเฉลี่ย Bleu-1 จำแนกตาม Generative AI

จากภาพที่ 7 พบว่าผลลัพธ์การแปลของ Generative AI ในระดับกลุ่มคำนั้น มีค่าเฉลี่ย Bleu-1 สูงที่สุดเป็นจำนวน 0.710 โดยคิดเป็นร้อยละ 71 ซึ่งผ่านเกณฑ์การยอมรับได้ของค่า Bleu-1 7 ระดับ ของ Menon et al. (2018) ส่วนระดับคำ มีค่า Bleu-1 0.553 คิดเป็นร้อยละ 55.3 ระดับประโยค มีค่า Bleu-1 0.514 คิดเป็นร้อยละ 51.4 และระดับสำนวน มีค่า Bleu-1 0.437 คิดเป็นร้อยละ 43.7 ซึ่งเป็นระดับที่ได้ค่าเฉลี่ย Bleu-1 น้อยที่สุด

ภาพที่ 7 ค่าเฉลี่ย Bleu-1 จำแนกตามระดับของข้อมูลป้อนเข้า

ระดับกลุ่มคำ คือ ระดับที่ Generative AI สามารถแปลได้ใกล้เคียงกับมนุษย์มากที่สุด จากข้อมูลทั้งหมด 4 ระดับ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณัฏฐิรา ทับทิม (2561) ที่พบว่ารายการภาษาที่ Google Translate ระบบ Neural Machine Translation สามารถแปลได้ในระดับยอมรับได้มากที่สุดได้แก่ กลุ่มคำปรากฏรวม รองลงมาคือ คำประสมคำนาม คำประสมคำกริยา ประโยคและสำนวน ตามลำดับ เนื่องจากทั้ง Google Translate และ Generative AI ใช้คลังภาษามาประมวลผลการแปล โดย Generative AI ทั้ง 5 บริษัทประมวลผลการแปลจากคลังภาษาขนาดใหญ่ แบบ LLM อีกทั้ง ธรรมชาติของกลุ่มคำที่สามารถแปลความหมายได้จากความหมายประจำคำแต่ละคำ (ณัฏฐิรา ทับทิม, 2561) ส่วนประโยคและสำนวนเป็นระดับที่ยังอยู่ในระดับไม่เป็นที่ยอมรับ เนื่องจากเป็นระดับที่มีจำนวนคำและมีโครงสร้างที่ซับซ้อนมากขึ้น สอดคล้องกับ สมเกียรติ เสงวนกิจวณิช (2563) ได้ระบุถึงปัญหาที่เกิดจากการแปลภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย ไว้ว่า ปัญหาการแปลเกี่ยวกับโครงสร้างประโยคเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่มักพบเสมอในการแปลภาษาต่าง ๆ รวมทั้งในการแปลภาษาญี่ปุ่น-ไทย ซึ่งจากการทบทวนเอกสารการวิจัยที่เกี่ยวข้องก็พบการวิเคราะห์ปัญหา อันเกิดจากการไม่เข้าใจโครงสร้างประโยคในภาษาญี่ปุ่น โดยเฉพาะกรณีประโยคที่มีความยาว โครงสร้างซับซ้อน หรือมีการละ ฯลฯ (สมเกียรติ เสงวนกิจวณิช, 2563)

ถึงแม้ Generative AI จะเป็นเครื่องมือที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้กับมนุษย์ในการศึกษาและการทำงาน ในปัจจุบัน แต่จากผลการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับการใช้ Generative AI แปลภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย ในงานวิจัยครั้งนี้พบว่ารูปแบบการแปลของ Generative AI ยังไม่สามารถแปลได้ใกล้เคียงกับงานแปลมนุษย์ จึงยังไม่สามารถทดแทนการแปลโดยมนุษย์ได้ ทั้งนี้จากการที่ระดับกลุ่มคำ คือ ระดับที่ Generative AI สามารถแปลได้ใกล้เคียงกับมนุษย์มากที่สุด จากข้อมูลทั้งหมด 4 ระดับ โดยมีค่าเฉลี่ย Bleu-1 สูงที่สุด เป็นจำนวน 0.710 โดยคิดเป็นร้อยละ 71 ซึ่งผ่านเกณฑ์การยอมรับได้ของค่า Bleu-1 7 ระดับ ของ Menon et al. (2018) สามารถนำไปปรับใช้กับการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นทั้งการศึกษาภาษาญี่ปุ่นด้วยตนเอง และการนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนแปลในอนาคตได้ ส่วนระดับประโยคและสำนวนยังคงตั้งฟังพา ทรัพยากรอื่น ๆ ในการแปลร่วมด้วย เช่น พจนานุกรม หนังสือตำรา ฯลฯ เนื่องจากมีโครงสร้างประโยค (Syntax) ที่ซับซ้อนรวมถึงเกี่ยวข้องกับความรู้ด้านวัฒนธรรมของภาษาปลายทางร่วมด้วย

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยได้เปรียบเทียบรูปแบบการแปลจากภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย เพียงคู่ภาษาเดียว หากเพิ่มเติมการแปลจากคู่ภาษาอื่นอาจทำให้เกิดผลลัพธ์ใหม่ ๆ อาทิเช่น ภาษาไทยเป็นภาษาญี่ปุ่น และด้วยข้อจำกัดด้านระยะเวลา คณะผู้วิจัยใช้การประเมินผลเครื่องแปลภาษาแบบอัตโนมัติ แทนการประเมินผลเครื่องแปลภาษาโดยมนุษย์ การใช้การประเมินผลเครื่องแปลภาษาแบบอัตโนมัติ เช่น Bleu Score วัดจากจำนวนค่าที่ตรงกันเท่านั้น หากใช้การประเมินของมนุษย์ร่วมด้วย จะทำให้ผลการศึกษามีความสมบูรณ์ครบถ้วนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการแปลในระดับสำนวนเป็นการแปลที่ต้องใช้ความละเอียดอ่อนซึ่งต้องอาศัยการวิเคราะห์เชิงความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย ฉะนั้น หากใช้การประเมินของมนุษย์ในการทดสอบคุณภาพการแปลระดับสำนวน จะทำให้งานวิจัยมีความถูกต้องมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามอาจารย์ผู้สอนสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้กับรายวิชาการแปลหรือรายวิชาภาษาญี่ปุ่นอื่น ๆ รวมถึงการเน้นย้ำให้ผู้ใช้งาน Generative AI ในการแปลตระหนักถึงข้อจำกัดทางด้านความถูกต้องและปริมาณข้อมูลในปัจจุบัน เช่นเดียวกับผู้ที่ประกอบอาชีพเป็นนักแปล หากในอนาคตผลลัพธ์การแปลในระดับอื่น ๆ ได้แก่ คำ ประโยคและสำนวน อยู่ในระดับที่ยอมรับได้และใกล้เคียงหรือเทียบเท่ามนุษย์ ก็สามารถนำ Generative AI เป็นเครื่องมือช่วยผ่อนแรงแต่ยังจำเป็นต้องพัฒนาทักษะทางภาษาเพื่อให้บทแปลโดยมนุษย์ครบถ้วนทั้ง ความถูกต้อง (accuracy) ความชัดเจน (clarity) และความเป็นธรรมชาติ (naturalness)

เอกสารอ้างอิง

- จุฑามาศ อยู่เจริญ. (2559). การศึกษาการใช้โปรแกรมช่วยแปลในการแปลงานเฉพาะทางระหว่างผู้แปลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในหัวข้อกับผู้แปลทั่วไป [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์] TU Digital Collections. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:89615
- ชาธิ์ เสนาป้า, ปาณธิ์ สัตยาภรณ์, และลลิตา สัมฤทธิ์ตานนท์. (2567). ผลกระทบของโมเดลภาษาขนาดใหญ่ : โอกาสและความท้าทายของนักแปล. *วารสารช่อพะยอม*, 35(3), 282-307.
- ณัฐริกา ทับทิม. (2564). ความสามารถในการแปลความหมายระดับข้อความของ Google Translate ระบบ Neural Machine Translation จากภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย. *วารสารศิลปศาสตรมหาวิทยาลัธยมศึกษา*, 21(1), 90-113.
- นรินทร์ทิพย์ ทองศรี. (2567). การวิเคราะห์เปรียบเทียบการแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยระหว่างผู้แปลที่เป็นมนุษย์และโปรแกรมแปลภาษา (Artificial Intelligence : AI ChatGPT). *วารสารรวมคำแห่งฉบับมนุษยศาสตร์*, 43(2), 99-122.
- ปริญญา มิ่งสกุล. (2566, 28 กันยายน). Generative AI เทคโนโลยีพลิกโฉมโลก. Krungsri Research Intelligence. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2568. <https://www.krungsri.com/th/research/research-intelligence/generative-ai-2023>
- ณัฐนิช วิวัฒน์บุตรศิริ. (2564). การสร้างคำถามภาษาไทยโดยใช้ MT5. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย] Chula Digital Collections. <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/5392/>

- ระพีณ ทรัพย์เอนก. (2555). การแปลเอกสาร.หน่วยที่ 10 เอกสารการสอนชุดวิชา 14319 ทักษะการแปล. นนทบุรี : สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2565). *Generative AI เอไอแบบรู้สร้าง*. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2568. จาก https://www.nstda.or.th/home/news_post/10-tech-generative-ai
- สมเกียรติ เสงวกิจวณิช. (2563). ปัญหาการแปลภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย: ปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างประโยค. *วารสารศิลปศาสตร์*, 20(1), 41–65.
- สมเกียรติ เสงวกิจวณิช. (2561). ปัญหาการแปลภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย: การแปลคำศัพท์. *วารสารอักษรศาสตร์*, 47(2), 271-330.
- Larson, M. L. (1984). *Meaning-based Translation : A Guide to Cross-language Equivalence*. New York : University Press of America.
- Menon, R., Tolani, N., Tolamatti, G., Ahuja, A., & Priya, R. L. (2018). Textlytic : Automatic project report summarization using NLP techniques (In N. M. Singh, E. K. Govindarajulu, & M. M. Raj (Eds.), *Soft Computing and Signal Processing* (pp. 119-132). Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-16-7088-6_10
- Papineni, K., Roukos, S., Ward, T., & Zhu, W. J. (2002). BLEU : A Method for Automatic Evaluation of Machine Translation. In ACL-2002: 40th Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics (pp. 311-318). Philadelphia, <https://doi.org/10.3115/1073083.1073135>
- Ryan Idea Lab. (2024, February 29). Generative AI in education : Shaping the future of learning. Ryan International School, Mumbai, India. <https://www.ryangroup.org/blog/generative-ai-in-education-shaping-the-future-of-learning/>

การศึกษาการแปลคำทางวัฒนธรรมในนวนิยาย เรื่อง 『君の名は』 จากฉบับภาษาญี่ปุ่นเป็นฉบับภาษาไทยและฉบับภาษาอังกฤษ A Study on the Translation of Cultural Terms in the Novel “your name” from the Japanese Original into the Thai and English Versions

กฤตเพชร เคล้าคลึง¹ ปฏิมาวดี สัสดีอาจ² สุพรรณษา พจนารัตน์^{3*} สุวัฒน์ เรืองศรี⁴

Kritphet Kluoklyng¹ Patimavadee Sasdeear² Supunsa Pojjanart^{3*} Suwat Ruangsri⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการแปลคำทางวัฒนธรรมจากนวนิยาย เรื่อง 『君の名は』 2 ฉบับ ได้แก่ ฉบับภาษาญี่ปุ่นแปลเป็นภาษาไทย และฉบับภาษาญี่ปุ่นแปลเป็นภาษาอังกฤษ โดยใช้กรอบแนวคิดกลวิธีแปลคำทางวัฒนธรรมของ สมเกียรติ เชวงกิจวานิช (2015) และแนวคิดของ Newmark (1995)

ผลการวิจัย พบว่า 1) การแปลชื่อสถานที่ กรณีเป็นชื่อสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ปกรณวงศ์ ทั้งฉบับแปลไทยและฉบับแปลอังกฤษ พบกลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์มากที่สุด กรณีเป็นชื่อสถานที่ที่เป็นชื่อเฉพาะอื่น ๆ ทั้งฉบับแปลไทยและฉบับแปลอังกฤษ พบกลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ร่วมกับการแปลตามความหมายของคำมากที่สุด 2) การแปลชื่อสิ่งของทางวัฒนธรรม ทั้งฉบับแปลไทยและฉบับแปลอังกฤษ พบกลวิธีการแปลโดยใช้คำที่กว้างกว่ามากที่สุด 3) การแปลชื่อบุคคล กรณีชื่อบุคคลที่ไม่มีคำต่อท้ายชื่อ ทั้งฉบับแปลไทยและฉบับแปลอังกฤษ พบกลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์มากที่สุด กรณีชื่อบุคคลที่มีคำต่อท้ายชื่อ ในฉบับแปลไทยพบกลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์มากที่สุด โดยถอดเสียงทั้งชื่อบุคคลและคำเรียกต่อท้ายชื่อ ส่วนในฉบับแปลอังกฤษ พบกลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ร่วมกับการแปลโดยการละมากที่สุด โดยถอดเสียงเฉพาะชื่อหรือสกุลและละคำต่อท้ายชื่อ 4) ชื่อทางศาสนา ทั้งฉบับแปลไทยและฉบับแปลอังกฤษ พบกลวิธีการแปลโดยใช้คำที่มีความหมายกว้างกว่ามากที่สุด 5) คำทางวัฒนธรรมประเภทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ฉบับแปลไทยพบกลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์มากที่สุด ส่วนในฉบับแปลอังกฤษ พบกลวิธีการแปลโดยการอธิบายมากที่สุด 6) ชื่ออาหาร ทั้งฉบับแปลไทยและฉบับแปลอังกฤษ พบกลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์มากที่สุด

คำสำคัญ : คำทางวัฒนธรรม, นวนิยาย เรื่อง 『君の名は』 , ฉบับภาษาญี่ปุ่น, ฉบับภาษาไทย, ฉบับภาษาอังกฤษ

¹ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม 73000

² นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม 73000

³ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม 73000

⁴ อาจารย์ สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม 73000

¹ Student, Majoring in Japanese, Faculty of Arts, Silpakorn university, Nakhon pathom 73000

² Student, Majoring in Japanese, Faculty of Arts, Silpakorn university, Nakhon pathom 73000

³ Student, Majoring in Japanese, Faculty of Arts, Silpakorn university, Nakhon pathom 73000

⁴ Lecturer, Majoring in Japanese, Faculty of Arts, Silpakorn university, Nakhon pathom 73000

*Corresponding author: E-mail address: Pojjanart_s2@silpakorn.edu Tel.0627986449

Abstract

This study aims to investigate the translation of cultural terms found in the novel *Kimi no Na Wa* (Your Name) in two translated versions: the Japanese–Thai translation and the Japanese–English translation. The analysis is based on the framework of cultural-term translation strategies proposed by Somkiat Chueangkijwanit (2015) and the theoretical concepts of Newmark (1995).

The findings revealed that 1) for the translation of place names, in cases involving administrative divisions, both the Thai and English versions predominantly employed the transference; for other types of proper place names, both versions most frequently used transference in combination with literal translation. 2) For the translation of cultural objects, both the Thai and English versions predominantly adopted the use of classifier 3) For the translation of personal names, when the names did not include honorifics or title suffixes, both versions most frequently used transference; when the names contained title suffixes, the Thai version primarily used transference of both the personal name and the title, whereas the English version most commonly used a combination of transference and deletion, transliterating only the given name or surname while deleting the title suffix. 4) For religious terms, both the Thai and English versions predominantly employed classifier. 5) For other culture-related terms, the Thai version most frequently used transference, while the English version predominantly relied on paraphrase 6) For the translation of food names, both the Thai and English versions most commonly employed transference.

Keywords : cultural terms; *Your Name*; Japanese version; Thai version; English version

บทนำ

君の名は ประพันธ์โดย 新海誠 ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ 18 มิถุนายน ค.ศ. 2016 โดยสำนักพิมพ์ 角川文庫 โดยตัวนวนิยายได้สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่นในหลากหลายแง่มุม ทั้งในเรื่อง ความเชื่อพื้นบ้าน แนวคิดมิติทางเวลาและจิตวิญญาณ บรรยากาศของชนบทญี่ปุ่น พิธีกรรมทางชินโต โดยเล่าผ่านตัวละครนางเอกที่เป็นมิโกะอยู่ในชนบทของญี่ปุ่นและด้วยปาฏิหาริย์ทำให้พระเอกและนางเอกมาสลับร่างกันถึงแม้ทั้งคู่จะไม่เคยรู้จักกันมาก่อน ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนเป็นองค์ประกอบที่ทำให้ผู้อ่านต่างวัฒนธรรมเกิดความสนใจและอยากเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมญี่ปุ่นมากยิ่งขึ้น จึงทำให้การศึกษาวิธีการถ่ายทอด เป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เพราะการแปลคำทางวัฒนธรรมจำเป็นต้องคำนึงถึงบริบททางสังคมของทั้งภาษาต้นทางและภาษาปลายทาง เพื่อให้ผู้อ่านเข้าถึงอารมณ์หรือเข้าใจสารที่ผู้สร้างต้องการสื่อได้อย่างใกล้เคียงกับต้นฉบับที่สุด จากที่กล่าวมาข้างต้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาวิธีการแปลซึ่งถ่ายทอดองค์ประกอบทางวัฒนธรรมในเรื่อง 『君の名は』 ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดกลวิธีการแปลคำศัพท์ทางวัฒนธรรมของ สมเกียรติ เชวงกิจวินิช (2015) และแนวคิดการแปล ของ Newmark (1995)

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการแปลคำทางวัฒนธรรมจากนวนิยาย เรื่อง 『君の名は』 2 ฉบับ ได้แก่ ฉบับภาษาญี่ปุ่นแปลเป็นภาษาไทย และฉบับภาษาญี่ปุ่นแปลเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อวิเคราะห์แนวทางในการแปลที่ต่างกันของสองฉบับ

ระเบียบการวิจัย

1. วิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยทั้งในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และ เชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น เป็นการศึกษาการใช้กลวิธีต่าง ๆ ที่ใช้ในการแปลคำทางวัฒนธรรมจากนวนิยายเรื่อง 『君の名は』 2 ฉบับ ได้แก่ ฉบับภาษาญี่ปุ่นแปลเป็นภาษาไทย (ฉบับแปลของปาววัน) และฉบับภาษาญี่ปุ่นแปลเป็นภาษาอังกฤษ (ฉบับแปลของ Taylor Engel) และในการวิจัยเชิงปริมาณจะเป็นการศึกษาความถี่ในการใช้กลวิธีต่าง ๆ ในการแปลคำทางวัฒนธรรมในฉบับแปลทั้งสองฉบับ เพื่อวิเคราะห์แนวทางการแปลที่แตกต่างกันของการแปลทั้งสองภาษา

2. การกำหนดกรอบเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์

2.1 คำจำกัดความทางวัฒนธรรม

ในการศึกษาครั้งนี้ คำทางวัฒนธรรม หมายถึง คำหรือกลุ่มคำที่สะท้อนลักษณะเฉพาะของสังคมหนึ่ง ๆ ทั้งในด้านรูปธรรมและนามธรรม เช่น วิถีชีวิต ความเชื่อ ระบบสังคม ประวัติศาสตร์ ศาสนา ประเพณี ตลอดจนรูปแบบการใช้ภาษาและการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (วรพัสกร ชาลีกุล, 2560) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบการวิเคราะห์คำทางวัฒนธรรมโดยพิจารณาที่ “หน้าที่และความหมายเชิงวัฒนธรรมของหน่วยภาษา” มากกว่าการจัดจำแนกตามรูปแบบคำศัพท์ทางไวยากรณ์เพียงอย่างเดียว

จากการกำหนดกรอบการวิเคราะห์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้กำหนดประเภทของคำทางวัฒนธรรมที่ใช้ในการแบ่งประเภทในการวิจัยนี้ออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่ ชื่อบุคคล ชื่อสถานที่ ชื่อสิ่งของทางวัฒนธรรม ชื่ออาหาร ชื่อทางศาสนา และคำทางวัฒนธรรมอื่น ๆ โดยชื่อสิ่งของทางวัฒนธรรม ชื่ออาหาร ชื่อทางศาสนา และคำทางวัฒนธรรมอื่น ๆ เป็นคำศัพท์ทางวัฒนธรรมอย่างชัดเจน เนื่องจากมีความสัมพันธ์โดยตรงกับวิถีชีวิต ความเชื่อ และระบบคุณค่าของสังคมต้นทาง

ส่วนชื่อบุคคลและชื่อสถานที่ แม้โดยหลักภาษาศาสตร์อาจจัดเป็นวิสามานยนาม แต่ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยมิได้พิจารณาหน่วยภาษาในเชิงรูปแบบเพียงอย่างเดียว หากแต่ให้ความสำคัญกับหน้าที่และความหมายเชิงวัฒนธรรมของหน่วยภาษานั้นเป็นหลัก ชื่อบุคคลสามารถจัดเป็นคำทางวัฒนธรรมได้ เนื่องจากมิได้ทำหน้าที่เพียงระบุอัตลักษณ์ของบุคคลเท่านั้น หากแต่ยังสะท้อนระบบค่านิยม ขนบการตั้งชื่อ โครงสร้างทางสังคม และความสัมพันธ์เชิงอำนาจของสังคมต้นทาง อีกทั้งชื่อบุคคลในแต่ละวัฒนธรรมยังมีการตั้งชื่อลำดับการวางชื่อ-สกุล คำเรียกตำแหน่ง และระดับความสุภาพที่แตกต่างกัน ซึ่งล้วนมีผลต่อการเลือกกลวิธีในการแปล

ในการทำงานเดียวกัน ชื่อสถานที่สามารถจัดเป็นคำทางวัฒนธรรมได้ เนื่องจากมักมีความหมายหรือคุณค่าทางประวัติศาสตร์ สังคม และอัตลักษณ์ของชุมชนที่สังคมต้นทางรับรู้ร่วมกัน ชื่อสถานที่บางแห่งเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์หรือบริบทเฉพาะของพื้นที่ การแปลชื่อสถานที่จึงไม่ใช่เพียงการถอดเสียงหรือแปลตรง หากแต่ต้องพิจารณาว่าจะคงรูปคำเดิม อธิบายเพิ่มเติม หรือปรับรูปแบบการแปลเพื่อให้ผู้อ่านในภาษาปลายทางสามารถเข้าใจบริบททางวัฒนธรรมของสถานที่นั้นได้อย่างเหมาะสม

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงจัดให้ชื่อบุคคลและชื่อสถานที่เป็นส่วนหนึ่งของคำศัพท์ทางวัฒนธรรมภายใต้กรอบการวิเคราะห์ของงานวิจัยนี้

2.2 การแบ่งประเภทกลวิธี

ในการวิเคราะห์กลวิธีการแปลนวนิยายเรื่อง 『君の名は』 ฉบับภาษาไทยแปลโดยปาวัน และฉบับภาษาอังกฤษแปลโดย Taylor Engel ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดว่าด้วยกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมของ สมเกียรติ เชวงกิจวิช (2015) ร่วมกับแนวคิดด้านการแปลของ Newmark (1995) เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการจำแนกและวิเคราะห์กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรม โดยคัดเลือกกลวิธีที่สอดคล้องกับลักษณะข้อมูลในการศึกษา รวมทั้งหมด 8 กลวิธี ได้แก่ 1) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ คือ การถอดเสียงคำจากภาษาต้นฉบับผ่านระบบอักษรของภาษาปลายทาง 2) กลวิธีการแปลตามความหมายของคำ คือ การแปลโดยยึดความหมายตามพจนานุกรม แปลตรงตามต้นฉบับโดยไม่เน้นบริบทโดยรวม 3) กลวิธีการแปลโดยใช้คำที่กว้างกว่าคือ การใช้คำในภาษาปลายทางที่มีความหมายครอบคลุมในระดับกว้าง เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจแนวคิดหรือสิ่งที่ไม่มีในวัฒนธรรมปลายทาง 4) กลวิธีการแปลโดยการอธิบาย คือ การขยายความหรืออธิบายลักษณะของคำ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น 5) กลวิธีการแปลโดยปรับวัฒนธรรม คือ การใช้คำหรือแนวคิดจากวัฒนธรรมของภาษาปลายทางที่มีความใกล้เคียงกับคำในต้นฉบับ 6) กลวิธีการแปลโดยการละ คือ การละเว้นคำหรือวลีที่ไม่จำเป็นต่อความเข้าใจสาระสำคัญของเรื่อง 7) กลวิธีการแปลโดยใช้เชิงอรรถ คือ การให้ข้อมูลเพิ่มเติมนอกเหนือความหลัก เพื่อช่วยอธิบายบริบททางวัฒนธรรม 8) การแปลโดยใช้สองกลวิธี คือ การใช้กลวิธี 2 กลวิธีร่วมกันในการแปลคำทางวัฒนธรรมเดียวกัน

3. ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์และการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้มีการรวบรวมข้อมูลจากฉบับแปลของนวนิยายเรื่อง 『君の名は』 ทั้งฉบับภาษาไทยของปาวัน และฉบับภาษาอังกฤษของ Taylor Engel โดยผู้ทำวิจัยได้รวบรวมคำทางวัฒนธรรม จากนั้นกรอกข้อมูลลงในตารางพร้อมกับวิเคราะห์คำทางวัฒนธรรมที่พบว่าเป็นการแปลด้วยกลวิธีใด และกลวิธีที่ปรากฏมีแนวทางการแปลแบบใด

สรุปผล

จากการเก็บข้อมูลพบคำทางวัฒนธรรม 6 ประเภท ได้แก่ ชื่อบุคคล ชื่อสถานที่ ชื่อสิ่งของทางวัฒนธรรม ชื่ออาหาร ชื่อทางศาสนา และคำทางวัฒนธรรมอื่น ๆ จำนวนรวม 175 คำ โดยเรียงลำดับตามความถี่ที่พบได้ ดังนี้ ลำดับที่ 1 ชื่อสถานที่ 45 คำ ร้อยละ 25.71 ลำดับที่ 2 ชื่อสิ่งของทางวัฒนธรรม 37 คำ ร้อยละ 21.14 ลำดับที่ 3 ชื่อบุคคล 35 คำ ร้อยละ 20 ลำดับที่ 4 ชื่อทางศาสนา 22 คำ ร้อยละ 12.57 ลำดับที่ 5 คำทางวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง 21 คำ ร้อยละ 12 และลำดับสุดท้าย ได้แก่ ชื่ออาหาร 15 คำ ร้อยละ 8.57 ผู้วิจัยจะขออธิบายวิธีการแปลคำแต่ละประเภทเรียงตามลำดับ ดังนี้

1. การแปลคำทางวัฒนธรรมประเภทชื่อสถานที่

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าการแปลคำทางวัฒนธรรมในหมวดหมู่ชื่อสถานที่ ผู้วิจัยได้จำแนกออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ชื่อสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับเขตการปกครอง (จังหวัด เขต อำเภอ ตำบล) และชื่อสถานที่ที่เป็นชื่อเฉพาะอื่น ๆ ทั้งสองภาษา พบคำทางวัฒนธรรมทั้งหมดฉบับละ 45 คำ มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 การแปลคำทางวัฒนธรรมประเภทชื่อสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับเขตการปกครอง (จังหวัด เขต อำเภอ ตำบล)

ในการแปลคำทางวัฒนธรรมประเภทชื่อสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับเขตการปกครอง (จังหวัด เขต อำเภอ ตำบล) ทั้งสองภาษา พบคำแปลทั้งหมดฉบับละ 30 คำ มีรายละเอียดดังนี้

ในฉบับภาษาไทย พบกลวิธีการแปล 3 กลวิธี ตามลำดับ ดังนี้ 1) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ พบ 21 คำ มากที่สุด เช่น 東京 แปลว่า “โตเกียว” 2) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์และแปลตามความหมายของคำ พบ 6 คำ เช่น 糸守町 แปลว่า “เมืองอิโตะโมริ” โดยถอดเสียงทับศัพท์คำว่า 糸守 เป็น “อิโตะโมริ” และแปลคำต่อท้าย “町” เป็น “เมือง” 3) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ร่วมกับการแปลโดยการเพิ่มคำหรือวลีอื่น ๆ พบ 3 คำ เช่น 紀尾井町 แปลว่า “ถนนคิโอะอิโจ” โดยถอดเสียงทับศัพท์คำว่า 紀尾井町 เป็น “คิโอะอิโจ” และเพิ่มคำว่า “ถนน”

ในฉบับแปลภาษาอังกฤษ พบกลวิธีการแปล 3 กลวิธี ตามลำดับ ดังนี้ 1) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ พบ 24 คำ มากที่สุด เช่น 紀尾井町 แปลว่า “Kioicho” 2) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ร่วมกับการแปลตามความหมายของคำ พบ 4 คำ เช่น 宮守地区 แปลว่า “miyamori district” โดยถอดเสียงทับศัพท์คำว่า 宮守 เป็น “Miyamori” และแปล 地区 ตรงตัวว่า “District” 3) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ร่วมกับการแปลโดยการละ พบ 2 คำ เช่น 糸守町 แปลว่า “Itomori” โดยถอดเสียงทับศัพท์ 糸守 เป็น “Itomori” และ ละคำต่อท้าย 町 ซึ่งเป็นคำบ่งบอกประเภทของสถานที่ออก ทำให้ชื่อเหมาะสมกับบริบทในภาษาอังกฤษ โดยไม่ทำให้ยาวหรือซับซ้อนเกินไป

1.2 การแปลคำทางวัฒนธรรมประเภทชื่อสถานที่ที่เป็นชื่อเฉพาะอื่นๆ

ในการแปลคำทางวัฒนธรรมประเภทชื่อสถานที่ที่เป็นชื่อเฉพาะอื่นๆ ทั้งสองภาษา พบคำแปลทั้งหมด 15 คำ มีรายละเอียดดังนี้

ในฉบับภาษาไทย พบกลวิธีการแปล 4 กลวิธี ตามลำดับ ดังนี้ 1) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ร่วมกับการแปลตามความหมายของคำ พบ 9 คำ เช่น 弁慶橋 แปลว่า “สะพานเบนเค” โดยถอดเสียงทับศัพท์ 弁慶 เป็น “เบนเค” และแปลคำต่อท้าย 橋 เป็น “สะพาน” 2) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ พบ 3 คำ มากที่สุด เช่น 外苑 แปลว่า “ไถเอ็น” 3) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ร่วมกับการแปลโดยการเพิ่มคำหรือวลีสั้นๆ พบ 2 คำ เช่น 代々木 แปลว่า “สถานีโยโยจิ” โดยถอดเสียงทับศัพท์คำว่า 代々木 เป็น “โยโยจิ” และเพิ่มคำสั้น ๆ อย่างเช่น คำว่า “สถานี” เพิ่มเพื่อให้เห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้นว่าคือสถานที่แบบใด 4) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ร่วมกับการแปลโดยใช้คำที่กว้างกว่า พบ 1 คำ เช่น 糸守高校 แปลว่า “โรงเรียนอิโตโมริ” โดยถอดเสียงทับศัพท์ 糸守 และแปล 高校 ที่มีความหมายตรงตัวว่า “โรงเรียนมัธยมปลาย” ว่า “โรงเรียน” เพื่อให้เข้าใจง่าย

ในฉบับแปลภาษาอังกฤษ พบกลวิธีการแปล 3 กลวิธี ตามลำดับ ดังนี้ 1) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ร่วมกับการแปลตามความหมายของคำ พบ 11 คำ เช่น 糸守湖 แปลว่า “Itomori Lake” โดยถอดเสียงทับศัพท์คำว่า 糸守 เป็น “Itomori” และแปล 湖 ตรงตัวว่า “Lake” 2) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ พบ 3 คำ เช่น 糸守 แปลว่า “Itomori” 3) กลวิธีการแปลโดยการอธิบาย พบ 1 คำ เช่น 外苑 แปลว่า “The outer Garden area around Meiji Shrine” คำว่า 外苑 เป็นคำเฉพาะทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่น ซึ่งแปลตรงตัวว่า “outer garden” จึงมีการใช้การอธิบายเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจชัดเจนว่า 外苑 หมายถึง “บริเวณสวนด้านนอกของ ศาลเจ้าเมจิ” ซึ่งเป็นพื้นที่จริงในโตเกียว ไม่ใช่สำนวนบอกเจตนาของผู้แปล

2. การแปลคำทางวัฒนธรรมประเภทชื่อสิ่งของทางวัฒนธรรม

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าการแปลคำในหมวดหมู่ชื่อสิ่งของ ทั้งสองภาษา พบคำทางวัฒนธรรมทั้งหมดฉบับละ 37 คำ มีรายละเอียดดังนี้

ในฉบับภาษาไทย พบกลวิธีการแปล 7 กลวิธี ตามลำดับ ดังนี้ 1) กลวิธีการแปลโดยใช้คำที่กว้างกว่า พบ 11 คำ มากที่สุด เช่น ぞうり แปลว่า “รองเท้าแตะ” ซึ่ง ぞうり เป็นรองเท้าแตะญี่ปุ่นแบบดั้งเดิมทำจากฟาง หญ้า หรือผ้า 2) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ร่วมกับการแปลโดยเพิ่มคำหรือวลีสั้น ๆ พบ 8 คำ เช่น 浴衣 แปลว่า “ชุดยูกาตะ” โดยถอดเสียงทับศัพท์คำว่า 浴衣 เป็นชื่อของเสื้อผ้าญี่ปุ่น และแปลคำว่า “ชุด” เป็นคำที่เพิ่มเข้ามา เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจว่า “ยูกาตะ” เป็นสิ่งของประเภทเสื้อผ้า 3) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ พบ 6 คำ เช่น 着物 แปลว่า “กิโมโน” 4) กลวิธีการแปลโดยการอธิบาย พบ 5 คำ เช่น 襦 แปลว่า “ประตูลิ้นจี่กระดาด” คำว่า 襦 เป็นสิ่งของเฉพาะในวัฒนธรรมญี่ปุ่น ดังนั้น จึงมีการใช้กลวิธีนี้เพื่ออธิบายลักษณะของสิ่งของ ให้ผู้อ่านเข้าใจชัดเจนคงความหมายและบริบทของวัฒนธรรมญี่ปุ่น เพราะไม่มีคำเทียบตรงตัวในภาษาไทย 5) กลวิธีการแปลโดยปรับวัฒนธรรม พบ 3 คำ เช่น 布団 แปลว่า “เตียง” คำว่า 布団 เป็นเครื่องนอนแบบญี่ปุ่นดั้งเดิม ซึ่งในวัฒนธรรมไทยอาจไม่คุ้นเคยกับการนอนบนที่นอนปูพื้น ดังนั้น จึงมีการใช้กลวิธีนี้เพื่อปรับให้เข้ากับวัฒนธรรมของผู้อ่าน 6) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ร่วมกับการแปลตามความหมายของคำ พบ 2 คำ เช่น 飛騨牛着ぐるみ แปลว่า

“ตุ๊กตาวั่วฮิดะ” โดยถอดเสียงทับศัพท์คำว่า 飛騨 เป็น “ฮิดะ” และแปล 牛着ぐるみ ว่า “ตุ๊กตาวั่ว” ตามความหมายของคำ 7) กลวิธีการแปลโดยใช้เชิงอรรถ พบ 1 คำ เช่น 短歌 แปลว่า “บทกวีทั้งกะ” (เชิงอรรถ : รูปแบบบทกวีญี่ปุ่นประเภทหนึ่ง แบ่งเป็น 5 บรรทัด บรรทัดละ 5-7-5-7-7 พยางค์ ตามลำดับ)

ในฉบับแปลภาษาอังกฤษ พบกลวิธีการแปล 6 กลวิธี ตามลำดับ ดังนี้ 1) กลวิธีการแปลโดยใช้คำที่กว้างกว่า พบ 16 คำ มากที่สุด เช่น 玄関 แปลว่า “door” คำว่า 玄関 เป็นพื้นที่เฉพาะของบ้านญี่ปุ่น หมายถึง ส่วนทางเข้าบ้านที่เอาไว้ถอดรองเท้า แต่ในภาษาอังกฤษไม่มีคำตรงตัวเท่าคำต้นฉบับ จึงใช้คำกว้างกว่าเพื่อสื่อความหมายโดยรวมของสถานที่ และช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจ แม้จะไม่ตรงลักษณะเฉพาะแบบญี่ปุ่น 2) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ พบ 6 คำ เช่น แปลว่า 折り紙 “Origami” 3) กลวิธีการแปลโดยการอธิบาย พบ 5 คำ เช่น ぞうり แปลว่า “Straw sandal” ぞうり เป็นรองเท้าแตะญี่ปุ่นแบบดั้งเดิม ซึ่งในภาษาอังกฤษไม่มีคำที่ตรงตัวเท่าคำต้นฉบับ ดังนั้น จึงแปลว่า “Straw sandal” เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่ายว่าเป็น รองเท้าที่ใส่ในชีวิตประจำวัน ลักษณะคล้ายรองเท้าแตะ 4) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ ร่วมกับการแปลโดยการเพิ่มคำหรือวลีสั้น ๆ พบ 4 คำ เช่น 畳 แปลว่า “tatami mats” โดยถอดเสียงทับศัพท์ คำว่า 畳 และเพิ่ม “mats” 5) กลวิธีการแปลโดยปรับวัฒนธรรม พบ 3 คำ เช่น 大和笛 แปลว่า “Wooden Japanese Flute” 大和笛 เป็นเครื่องดนตรีขลุ่ยไม้แบบญี่ปุ่นดั้งเดิม ซึ่งไม่เหมือนฟลูตสากล จึงมีการปรับวัฒนธรรมเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจและรักษาความหมายใกล้เคียงกับต้นฉบับ 6) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ร่วมกับการแปลตามความหมายของคำ พบ 1 คำ เช่น 山手線 แปลว่า “Yamanote Line” โดยถอดเสียงทับศัพท์ 山手 และแปล 線 ตามความหมายว่า “Line”

3. การแปลคำทางวัฒนธรรมประเภทชื่อบุคคล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าการแปลคำในหมวดหมู่ชื่อบุคคล ผู้วิจัยได้จำแนกออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ชื่อบุคคลที่ไม่มีคำต่อท้ายชื่อ และชื่อบุคคลตามด้วยคำเรียกต่อท้ายชื่อ ทั้งสองภาษา พบคำทางวัฒนธรรมทั้งหมดฉบับละ 35 คำ มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 การแปลคำทางวัฒนธรรมประเภทชื่อบุคคลที่ไม่มีคำต่อท้ายชื่อ

ในการแปลคำทางวัฒนธรรมประเภทชื่อบุคคลที่ไม่มีคำต่อท้ายชื่อ ทั้งสองภาษา พบคำแปลทั้งหมดฉบับละ 24 คำ มีรายละเอียดดังนี้

ในฉบับภาษาไทย กรณีที่ต้นฉบับปรากฏแค่ชื่อหรือสกุลเพียงอย่างเดียว พบ 15 คำ ทั้งหมดใช้กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ เช่น 四葉 แปลว่า “ยตสึฮะ” กรณีที่ต้นฉบับปรากฏทั้งชื่อและสกุล พบ 9 คำ ผู้แปลใช้กลวิธีการถอดเสียงแบบทับศัพท์โดยเรียงสกุล-ชื่อตามต้นฉบับ 9 คำ เช่น 山崎 藤五郎 แปลว่า “ยามาซากิ มายูโกโร”

ในฉบับแปลภาษาอังกฤษ กรณีที่ต้นฉบับปรากฏแค่ชื่อหรือนามสกุลเพียงอย่างเดียว พบ 15 คำ ทั้งหมดใช้กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ เช่น 宮水 แปลว่า “Miyamizu” กรณีที่ในต้นฉบับปรากฏทั้งชื่อและนามสกุล พบ 9 คำ แบ่งเป็น 1. กลวิธีการถอดเสียงแบบทับศัพท์โดยเรียงชื่อ-สกุล เช่น 山崎 藤五郎 แปลว่า “Mayugorou Yamazaki” 2. กลวิธีการถอดเสียงแบบทับศัพท์โดยเรียงสกุล-ชื่อ เช่น 勅使河原 克彦 แปลว่า Teshigawara Katsuhiko

3.2 การแปลคำทางวัฒนธรรมประเภทชื่อบุคคลตามด้วยคำเรียกต่อท้ายชื่อ

ในการแปลคำทางวัฒนธรรมประเภทชื่อบุคคลตามด้วยคำเรียกต่อท้ายชื่อ ทั้งสองภาษา พบคำแปลทั้งหมด 11 คำ โดยทั้งหมดเป็นกรณีที่ดินฉบับปรากฏแค่ชื่อหรือนามสกุลเพียงอย่างเดียว

ในฉบับภาษาไทย พบกลวิธีการแปล 3 กลวิธี ตามลำดับ ดังนี้ 1) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ พบ 5 คำ เช่น 瀧< 人 แปลว่า “ทาคิคุง” โดยถอดเสียงทับศัพท์ทั้งชื่อและคำเรียกต่อท้าย 2) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ร่วมกับการแปลตามความหมายของคำ พบ 4 คำ เช่น マユゴロ さん แปลว่า “คุณมายูกะโงโร” โดยถอดเสียงทับศัพท์คำว่า マユゴロ เพื่อคงเสียงเดิมของชื่อไว้ และแปลคำต่อท้าย さん เป็นคำแสดงความสุภาพ แปลเป็น “คุณ” เพื่อให้ตรงกับรูปแบบการเรียกในภาษาไทย 3) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ร่วมกับการแปลโดยการละ พบ 2 คำ เช่น 瀧< 人 แปลว่า “ทาคิ” โดยถอดเสียงทับศัพท์คำว่า 瀧 เพื่อคงเสียงเดิมของชื่อไว้ ส่วนคำต่อท้าย < 人 ซึ่งเป็นคำเรียกแบบญี่ปุ่นสำหรับผู้ชายที่สนิทสนม ถูกละออก

ในฉบับแปลภาษาอังกฤษ พบกลวิธีการแปล 3 กลวิธี ตามลำดับ ดังนี้ 1) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ร่วมกับการแปลโดยการละ พบ 8 คำ เช่น 瀧< 人 แปลว่า “Taki” โดยถอดเสียงทับศัพท์จากคำว่า 瀧 และละคำเรียก < 人 ออก 2) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ร่วมกับการแปลโดยปรับวัฒนธรรม พบ 2 คำ เช่น 奥寺さん แปลว่า “Miss Okudera” โดยถอดเสียงทับศัพท์จากคำว่า 奥寺 และปรับวัฒนธรรมโดยใช้คำนำหน้า “Miss” ให้สอดคล้องกับการเรียกชื่อในภาษาอังกฤษ 3) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ พบ 1 คำ เช่น 奥寺先輩 แปลว่า “Okudera-senpai” โดยถอดเสียงจากคำภาษาญี่ปุ่นเพื่อคงเสียงเดิมและอัตลักษณ์ของชื่อเฉพาะ เนื่องจากเป็นคำเฉพาะทางวัฒนธรรมญี่ปุ่นที่ไม่มีคำเทียบตรงในภาษาอังกฤษ

4. การแปลคำทางวัฒนธรรมประเภทชื่อทางศาสนา

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าการแปลคำในหมวดหมู่ชื่อทางศาสนา ทั้งสองภาษา พบคำทางวัฒนธรรมทั้งหมดฉบับละ 22 คำ มีรายละเอียดดังนี้

ในฉบับภาษาไทย พบกลวิธีการแปล 7 กลวิธี ตามลำดับ ดังนี้ 1) กลวิธีการแปลโดยใช้คำที่กว้างกว่า พบ 7 คำ มากที่สุด เช่น 神主 แปลว่า “นักบวช” 2) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ พบ 4 คำ เช่น 巫女 แปลว่า “มิโกะ” 3) กลวิธีการ แปลโดยใช้เชิงอรรถ พบ 3 คำ เช่น 神楽殿 แปลว่า พิธีคาคุระ (เชิงอรรถ : พิธีรำเพื่อสักการะเทพพระเจ้าของญี่ปุ่น) 4) กลวิธีการแปลตามความหมายของคำ พบ 2 คำ เช่น 結び แปลว่า “การเชื่อมโยง” คำว่า 結び ในภาษาญี่ปุ่นมีความหมายตรงกับ “การเชื่อมโยง” ในภาษาไทยเนื่องจากในเรื่องพระเอกและนางเอกสลับร่างกันโดยที่เป็นการเชื่อมโยงกันผ่านโชคชะตา และพิธีกรรมคำนี้จึงเป็นคำสำคัญที่ปรากฏในเรื่องจำนวนมาก ซึ่งกลวิธีนี้สามารถถ่ายทอดสารได้ตรงตามความหมายของต้นฉบับ โดยไม่ทำให้ความหมายคลาดเคลื่อน 5) กลวิธีการแปลโดยการอธิบาย พบ 2 คำ เช่น 氏神 แปลว่า “เทพเจ้าผู้อุปถัมภ์ผืนดิน” เป็นเทพองค์หนึ่งในชินโตทำหน้าที่ปกป้องรักษาผืนดิน ผู้อ่านอาจจะไม่รู้จักเทพองค์นี้จึงมีการอธิบายเพิ่ม 6) กลวิธีการแปลโดยปรับวัฒนธรรม พบ 2 คำ เช่น 三途 แปลว่า “ยมโลก” คำว่า ในวัฒนธรรมญี่ปุ่น หมายถึง “แม่น้ำซันซุ” ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นแม่น้ำที่วิญญาณต้องข้ามหลังความตาย คล้ายแนวคิดเรื่องยมโลกในความเชื่อของไทย จึงมีการใช้คำว่า “ยมโลก” 7) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ร่วมกับการแปลตามความหมายของคำ พบทั้งหมด 2 คำ เช่น

巫女舞い แปลว่า “รำมิโกะ” โดยการถอดเสียงทับศัพท์ คำว่า 巫女 เพื่อ และแปลตามความหมายของคำ 舞い ว่า “รำ”

ในฉบับภาษาอังกฤษ พบกลวิธีการแปล 7 กลวิธี ตามลำดับ ดังนี้ 1) กลวิธีการแปลโดยใช้คำที่กว้างกว่า พบ 7 คำ มากที่สุด เช่น カクリヨ แปลว่า “Other side” คำนี้ตามความหมายในภาษาญี่ปุ่นคือ ดินแดนที่คนตายเดินทางไปแต่เพื่อให้ผู้อ่านทั่วไปเข้าใจได้ง่ายจึงไม่จำเป็นต้องรู้รายละเอียดทางศาสนาญี่ปุ่น ทำให้เนื้อหากระชับและเข้าถึงผู้อ่านต่างวัฒนธรรมได้ดียิ่งขึ้น 2) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ พบ 6 คำ เช่น 三途 แปลว่า “sanzu” โดยถอดเสียงจากคำภาษาญี่ปุ่นเพื่อบ่งชี้เสียงเดิมและอัตลักษณ์ของชื่อเฉพาะ 3) กลวิธีการแปลโดยการอธิบาย พบ 4 คำ เช่น 巫女 แปลว่า “A shrine maiden's role” 巫女 เป็นคำเฉพาะในวัฒนธรรมญี่ปุ่น หากแปลตรงตัวเพียงว่า “miko” ผู้อ่านที่ไม่รู้วัฒนธรรมญี่ปุ่นอาจไม่เข้าใจได้ จึงมีอธิบายให้เห็นภาพของ 巫女 เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจหน้าที่และความหมายทางวัฒนธรรมได้ชัดเจนมากขึ้น 4) กลวิธีการแปลตามความหมายของคำ พบ 2 คำ เช่น 丸台 แปลว่า “Round stand” ในภาษาอังกฤษคำว่า 丸 หมายถึง “Round” และ 台 หมายถึง “stand” 5) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ ร่วมกับการแปลตามความหมายของคำ พบ 1 คำ เช่น 巫女姿束 แปลว่า “Shrine maiden outfits” 6) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ร่วมกับการแปลโดยการเพิ่มคำหรือวลีสั้น ๆ พบ 1 คำ เช่น 鳥居 แปลว่า Torii gate โดยถอดเสียงทับศัพท์ คำว่า “Torii” และเพิ่มคำอธิบายสั้น ๆ ด้วยคำว่า “gate” เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจทันทีว่านี่ คือ ประตูหรือทางเข้าสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ 7) กลวิธีการแปลโดยปรับวัฒนธรรม พบ 1 คำ เช่น 冥界 แปลว่า “Reaper” เพราะเป็นการแปล 冥界 ที่เป็นโลกหลังความตาย ในความเชื่อแบบญี่ปุ่นด้วยการใช้ reaper ในวัฒนธรรมตะวันตกที่เป็นผู้เก็บเกี่ยววิญญาณในการพูดถึงเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องความตายในอีกวัฒนธรรม ลำดับที่ 5 ลำดับที่ 6 และลำดับที่ 7 มีจำนวนเท่ากัน

5. การแปลคำทางวัฒนธรรมประเภทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าการแปลคำในหมวดหมู่คำทางวัฒนธรรมประเภทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งสองภาษา พบคำทางวัฒนธรรมทั้งหมดฉบับละ 21 คำ มีรายละเอียดดังนี้

ในฉบับภาษาไทย พบกลวิธีการแปล 8 กลวิธี ตามลำดับ ดังนี้ 1) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ พบ 7 คำ มากที่สุด เช่น かれたそ時 แปลว่า “คาเรทาโซะ ไคจิ” 2) กลวิธีการแปลโดยปรับวัฒนธรรม พบ 4 คำ เช่น グミチョ コジャンケン แปลว่า “เป่ายิงฉุบหรือกินขนม” เพื่อให้ผู้อ่านที่ไม่คุ้นเคยกับวัฒนธรรมญี่ปุ่น เข้าใจรูปแบบเกมทันที 3) กลวิธีการ แปลโดยใช้เชิงอรรถ พบ 3 คำ เช่น スケキヨ แปลว่า “สุเกะคิโยะ” (เชิงอรรถ: ตัวละครจากนิยายเรื่อง ฆาตกรรมในตระกูลอินุยามิ (犬神家の一族)) 4) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ร่วมกับการแปลโดยการเพิ่มคำสั้น ๆ พบ 2 คำ เช่น 昭和 แปลว่า “สมัยโชวะ” โดยถอดเสียงทับศัพท์ คำว่า “昭和” และเพิ่มคำสั้น ๆ เช่น “สมัย” 5) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ร่วมกับการแปลตามความหมายของคำ พบ 1 คำ เช่น 豊穰祭 แปลว่า “เทศกาลโฮโจ” โดยแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ คำว่า 豊穰 และแปล 祭 ตามความหมายว่า “เทศกาล” 6) กลวิธีการแปลตามความหมายของคำ พบ 1 คำ เช่น 秋祭り แปลว่า “เทศกาลฤดูใบไม้ร่วง” โดย 秋 ในภาษาไทยสามารถแปลตรงตัวได้ว่า “ฤดูใบไม้ร่วง” และ 祭り แปลว่า “เทศกาล” 7) กลวิธีการแปลโดยใช้คำที่กว้างกว่า พบ 1 คำ เช่น 逢魔が時 แปลว่า “ยามสนธยา” หมายถึงช่วงเวลาพลบค่ำ ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นเวลาที่เกิดสิ่งลึกลับหรือวิญญาณออกมา ผู้แปลจึงใช้กลวิธีการแปลโดยใช้คำที่กว้างกว่า เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจทันทีว่าเป็น

ช่วงเวลาเป็นใกล้คำ แม้จะไม่ได้สื่อความเชื่อเรื่องวิญญาณ 8) กลวิธีการแปลโดยการอธิบาย พบ 1 คำ เช่น 狐憑き แปลว่า “อาการถูกผีจิ้งจอกเข้าสิง” ช่วยให้เห็นภาพและบริบทของคำนี้ได้ชัดเจน แม้ผู้อ่านจะไม่คุ้นเคยกับความเชื่อแบบญี่ปุ่น ลำดับที่ 5 ลำดับที่ 6 ลำดับที่ 7 และลำดับที่ 8 มีจำนวนเท่ากัน

ในฉบับภาษาอังกฤษ พบกลวิธีการแปล 8 กลวิธี ตามลำดับ ดังนี้ 1) กลวิธีการแปลโดยการอธิบาย พบ 6 คำ เช่น 昭和 แปลว่า “few decades behind the time” คำว่า 昭和 เป็นชื่อยุคสมัยหนึ่งของญี่ปุ่น หากแปลตรงตัวเป็น อาจทำให้ผู้อ่านที่ไม่คุ้นเคยกับประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น ไม่เข้าใจบริบท จึงมีการใช้กลวิธีการแปลโดยการอธิบาย เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจสภาพสังคมและวัฒนธรรมของยุคนั้น และช่วยให้เห็นภาพทันทีว่าเป็นยุคที่มีความเก่าแก่หรือแตกต่างจากปัจจุบัน 2) กลวิธีการแปลตามความหมายของคำ พบ 5 คำ เช่น 秋祭り แปลว่า “Autumn Festival” โดย 秋 ในภาษาอังกฤษสามารถแปลตรงตัวได้ว่า “Autumn” และ 祭り แปลว่า festival 3) กลวิธีการแปลโดยการละ พบ 3 คำ เช่น 逢魔が時 ไม่มีการแปลคำว่า 4) กลวิธีการแปลโดยใช้เชิงอรรถ พบ 2 คำ เช่น 誰そ彼 แปลว่า “Tasokare” (เชิงอรรถ : ‘Who goes there’) 5) กลวิธีการแปลโดยปรับวัฒนธรรมและการแปลตามความหมายของคำ พบ 1 คำ เช่น 豊穰祭 แปลว่า “Harvest festival” โดยแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ คำว่า 豊穰 เพื่อคงเอกลักษณ์ชื่อเทศกาลญี่ปุ่นไว้ และแปล 祭 ตามความหมายว่า “Festival” เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจทันทีว่าเป็นเทศกาล 6) กลวิธีการแปลโดยปรับวัฒนธรรม พบ 2 คำ เช่น スケキヨ แปลว่า “Jack the Ripper” แปลโดยปรับวัฒนธรรมเนื่องจาก スケキヨ เป็นชื่อตัวละครในวรรณกรรมญี่ปุ่น ซึ่งชาวตะวันตกอาจจะไม่รู้จักจึงแปลเป็น “Jack the Ripper” ที่ชาวตะวันตกเข้าใจกันโดยทั่วไป 7) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ พบ 1 คำ เช่น 誰そ彼 แปลว่า “tasogare” 8) กลวิธีการแปลโดยใช้คำที่กว้างกว่า พบ 1 คำ เช่น 運動会 แปลว่า “sports meet” ใช้คำกว้างเพื่อสื่อความหมายโดยรวมของกิจกรรมทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ทันที

6. การแปลคำทางวัฒนธรรมประเภทชื่ออาหาร

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าการแปลคำในหมวดหมู่ชื่ออาหาร ทั้งสองภาษา พบคำทางวัฒนธรรมทั้งหมดฉบับละ 15 คำ มีรายละเอียดดังนี้

ในฉบับภาษาไทย พบกลวิธีการแปล 6 กลวิธี ตามลำดับ ดังนี้ 1) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ พบ 6 คำ มากที่สุด เช่น そば แปลว่า “โซบะ” 2) กลวิธีการแปลโดยใช้คำที่กว้างกว่า พบ 3 คำ เช่น 駅弁 แปลว่า “ข้าวกล่อง” คำว่า 駅弁 หมายถึง ข้าวกล่องรถไฟของญี่ปุ่น จึงมีการใช้คำที่กว้างกว่าเป็น “ข้าวกล่อง” 3) กลวิธีการแปลโดยการอธิบาย พบ 3 คำ เช่น 味噌カツ แปลว่า “หมูทอดราดซอสมิโซะ” คำว่า 味噌カツ เป็นชื่ออาหารญี่ปุ่นเฉพาะ ซึ่งผู้อ่านอาจไม่คุ้นเคยกับชื่อเฉพาะนี้ จึงมีการอธิบายเพิ่มเป็น “หมูทอดราดซอสมิโซะ” เพื่อให้เห็นภาพว่าเป็นหมูทอดแบบญี่ปุ่นที่มีซอสมิโซะราดบนหน้า 4) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ร่วมกับการแปลตามความหมายของคำ พบ 1 คำ เช่น 口噛み酒 แปลว่า “เหล้าคัจฉามิ” โดยถอดเสียงทับศัพท์คำว่า 口噛み เป็น “คัจฉามิ” และแปล 酒 ตรงตัวว่า “เหล้า” 5) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ร่วมกับการแปลโดยการเพิ่มคำหรือวลีสั้น ๆ พบ 1 คำ เช่น 口噛み แปลว่า “เหล้าคัจฉามิ” โดยถอดเสียงทับศัพท์คำว่า 口噛み เป็น “คัจฉามิ” และเพิ่มคำว่า “เหล้า” 6) กลวิธีการแปลตามความหมายของคำ พบ 1 คำ เช่น 麦茶 แปลว่า “ชาข้าวสาลี” การแปลตามความหมายของคำช่วยให้สื่อสารข้อมูลจริงของสิ่งนั้น ๆ ได้ชัดเจนและเข้าใจง่าย ลำดับที่ 4 ลำดับที่ 5 และลำดับที่ 6 มีจำนวนเท่ากัน

ในฉบับภาษาอังกฤษ พบกลวิธีการแปล 4 กลวิธี ตามลำดับ ดังนี้ 1) กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ พบ 7 คำ มากที่สุด เช่น そば แปลเป็น “Soba” 2) กลวิธีการแปลตามความหมายของคำ พบ 2 คำ เช่น 牛丼 แปลว่า “Beef bowl” คำว่า 牛 แปลเป็นภาษาอังกฤษคือ “beef” ส่วน 丼 หมายถึง “bowl” 3) กลวิธีการแปลโดยใช้คำที่กว้างกว่า พบ 4 คำ เช่น 弁当 แปลว่า “Lunch” คำว่า 弁当 เป็นคำเฉพาะในวัฒนธรรมญี่ปุ่น ในภาษาอังกฤษหมายถึง Lunch box จึงมีการใช้กลวิธีการแปลโดยใช้คำที่กว้างกว่า แปลว่า “Lunch” ถึงจะไม่ได้ระบุว่าเป็นข้าวกล่องแบบญี่ปุ่น แต่ผู้อ่านจะเข้าใจทันทีว่าเป็นอาหารมื้อกลางวัน 4) กลวิธีการแปลโดยการอธิบาย พบ 2 คำ เช่น チャーシュー แปลว่า “braised pork” チャーシュー หมายถึง หมูตุ๋นแบบเฉพาะ หากแปลเป็นทับศัพท์ เช่น chashu ผู้อ่านอาจไม่เข้าใจว่าเป็นอาหารประเภทใด จึงมีการใช้การอธิบายเป็น “braised pork” เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจทันทีว่าเป็น หมูตุ๋นแบบญี่ปุ่น

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยในส่วนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายและตีความผลการวิเคราะห์การแปลคำทางวัฒนธรรมในนวนิยายเรื่อง 『君の名は』 ทั้งในฉบับแปลภาษาไทยและฉบับแปลภาษาอังกฤษ โดยจะจัดแบ่งตามประเภทของคำทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในการศึกษา ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่ ชื่อสถานที่ ชื่อสิ่งของทางวัฒนธรรม ชื่อบุคคล ชื่อทางศาสนา คำทางวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องชื่ออาหาร ตามลำดับ โดยมุ่งพิจารณาความแตกต่างและแนวโน้มในการเลือกใช้กลวิธีการแปลของผู้แปลในแต่ละประเภท ดังต่อไปนี้

1. การแปลคำทางวัฒนธรรมประเภทชื่อสถานที่

กรณีการแปลคำทางวัฒนธรรมประเภทชื่อสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับเขตการปกครอง พบว่า ทั้งฉบับแปลไทยและฉบับแปลอังกฤษ ผู้แปลเลือกใช้กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์มากที่สุด อาจเนื่องจากลักษณะของชื่อเขตการปกครองซึ่งเป็นข้อมูลที่มีสถานะเชิงอ้างอิงที่แน่นอนและไม่เปิดให้การตีความเพิ่มเติมในเชิงความหมาย การถอดเสียงทับศัพท์จึงช่วยรักษาความถูกต้องและอัตลักษณ์ของชื่อสถานที่ในภาษาต้นทางไว้ได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ เนื่องจากจากหลังหลักของนวนิยายเรื่องนี้ส่วนหนึ่งดำเนินอยู่ในกรุงโตเกียว ชื่อสถานที่จำนวนมาก โดยเฉพาะชื่อเขตการปกครอง เป็นชื่อที่ผู้อ่านในระดับหนึ่งมีความคุ้นเคยอยู่แล้ว ผู้แปลจึงสามารถเลือกใช้การถอดเสียงทับศัพท์ได้โดยไม่จำเป็นต้องอธิบายเพิ่มเติม เช่น 新宿 แปลเป็น “ชินจูกุ” “Shinjuku” 渋谷 แปลเป็น “ชิบูยะ” “Shibuya” และ 表参道 แปลเป็น “โอโมเตะซันโด” “Omotesando” การเลือกใช้กลวิธีดังกล่าวช่วยให้การดำเนินเรื่องเป็นไปอย่างราบรื่น ขณะเดียวกันก็ยังคงความเชื่อมโยงกับบริบททางภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมของภาษาต้นทางไว้ได้

กรณีการแปลคำทางวัฒนธรรมประเภทชื่อสถานที่ที่เป็นชื่อเฉพาะอื่น ๆ พบว่าทั้งฉบับแปลภาษาไทยและฉบับแปลภาษาอังกฤษ ผู้แปลเลือกใช้กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ร่วมกับการแปลตามความหมายของคำเป็นกลวิธีหลัก อาจเนื่องจากชื่อสถานที่ในกลุ่มนี้ ซึ่งมีได้ทำหน้าที่อ้างอิงตำแหน่งทางภูมิศาสตร์โดยตรงเช่นเดียวกับชื่อสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับเขตการปกครอง หากแต่ยังประกอบด้วยองค์ประกอบที่บ่งชี้ลักษณะ ประเภท หรือบทบาทของสถานที่นั้นๆ ภายในเนื้อเรื่อง เช่น ในฉบับแปลไทย 弁慶橋 แปลว่า

“สะพานเบนเค” โดยถอดเสียงทับศัพท์ 弁慶 เป็น “เบนเค” และแปล 橋 ตามความหมายว่า “สะพาน” ในฉบับแปลอังกฤษ 糸守湖 แปลว่า “Itomori Lake” โดยถอดเสียงทับศัพท์คำว่า 糸守 เป็น “Itomori” และแปล 湖 ตรงตัวว่า “Lake”

2. การแปลคำทางวัฒนธรรมประเภทชื่อสิ่งของทางวัฒนธรรม

การแปลคำทางวัฒนธรรมประเภทชื่อสิ่งของทางวัฒนธรรม พบว่า ทั้งฉบับแปลไทยและฉบับแปลอังกฤษ ผู้แปลเลือกใช้กลวิธีการแปลโดยใช้คำที่กว้างกว่ามากที่สุด อาจเนื่องจากจากลักษณะของสิ่งของทางวัฒนธรรมญี่ปุ่นจำนวนมากที่ไม่มีสิ่งเทียบตรงตัวในวัฒนธรรมและภาษาปลายทาง การใช้คำที่มีความหมายกว้างกว่าจึงช่วยให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจหน้าที่หรือการใช้งานของสิ่งของนั้นในระดับพื้นฐานได้ แม้ว่าลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมบางประการจะไม่สามารถถ่ายทอดได้ครบถ้วน เช่น ในฉบับแปลไทย ぞうり แปลว่า “รองเท้าแตะ” ぞうり เป็นรองเท้าแตะญี่ปุ่นแบบดั้งเดิม ทำจากฟาง หญ้า หรือผ้า ว่าเป็น “รองเท้าแตะ” เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่ายว่าเป็น รองเท้าที่ใส่ในชีวิตประจำวัน ลักษณะคล้ายรองเท้าแตะ เนื่องจากในภาษาไทยไม่มี คำที่ตรงตัว ในฉบับภาษาอังกฤษ 玄関 แปลว่า “door” คำว่า 玄関 เป็นพื้นที่เฉพาะของบ้านญี่ปุ่น หมายถึง ส่วนทางเข้าบ้านที่เอาไว้ถอดรองเท้า แต่ในภาษาอังกฤษไม่มีคำตรงตัวเท่าคำต้นฉบับ จึงใช้คำกว้างกว่าเพื่อสื่อความหมายโดยรวมของสถานที่ และช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจ แม้จะไม่ตรงลักษณะเฉพาะแบบญี่ปุ่น

3. การแปลคำทางวัฒนธรรมประเภทชื่อบุคคล

กรณีการแปลคำทางวัฒนธรรมประเภทชื่อบุคคลที่ไม่มีคำต่อท้ายชื่อ พบว่า ทั้งฉบับแปลไทยและฉบับแปลอังกฤษ ผู้แปลเลือกใช้กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์มากที่สุด นอกจากนี้ ยังพบว่ากรณีที่ดินฉบับปรากฏทั้งชื่อและนามสกุล ฉบับแปลภาษาไทยมีแนวโน้มใช้ขนบการเรียงชื่อแบบภาษาญี่ปุ่น คือ เรียงนามสกุลนำหน้าชื่อ แทนการเรียงชื่อ-นามสกุล ตามขนบของภาษาไทย เช่น 山崎 藤五郎 แปลว่า “ยามาซากิ มายูโกโร” ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความตั้งใจของผู้แปลในการคงรูปแบบการเรียกชื่อของภาษาต้นทางไว้เพื่อรักษาริบททางวัฒนธรรมและสะท้อนอัตลักษณ์ของตัวละครในสังคมญี่ปุ่นให้ใกล้เคียงกับต้นฉบับมากที่สุด ส่วนในฉบับแปลภาษาอังกฤษ พบทั้งการคงขนบการเรียงชื่อแบบภาษาญี่ปุ่น คือ เรียงนามสกุลนำหน้าชื่อ เช่น 勅使河原 克彦 แปลว่า “Teshigawara Katsuhiko” และการปรับเป็นการเรียงชื่อ-นามสกุลตามขนบของภาษาอังกฤษ เช่น 山崎 藤五郎 แปลว่า “Mayugorou Yamazaki” แนวโน้มดังกล่าวสะท้อนความยืดหยุ่นของผู้แปลภาษาอังกฤษในการจัดการชื่อบุคคล โดยคำนึงถึงทั้งความเป็นธรรมชาติของภาษาปลายทางและระดับความคุ้นเคยของผู้อ่าน ควบคู่ไปกับการรักษาอัตลักษณ์ของชื่อบุคคลในภาษาต้นทาง

กรณีการแปลคำทางวัฒนธรรมประเภทชื่อบุคคลที่มีคำต่อท้ายชื่อ พบว่าในฉบับแปลไทย ผู้แปลเลือกใช้กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์มากที่สุด โดยถอดเสียงทั้งชื่อบุคคลและคำเรียกต่อท้ายชื่อ เช่น 瀧 < 人 แปลเป็น “ทาคิคุง” ทำให้สามารถรักษานัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในคำต่อท้ายชื่อของภาษาญี่ปุ่นไว้ เนื่องจากคำเรียกต่อท้ายชื่ออย่าง < 人 ทำหน้าที่บ่งชี้ความสัมพันธ์ ระดับความสนิทสนม และสถานะทางสังคมระหว่างตัวละคร ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการทำความเข้าใจปฏิสัมพันธ์ของตัวละครในเรื่อง ทั้งนี้ อาจเนื่องจาก ผู้แปลพิจารณาแล้วว่า ผู้อ่านชาวไทย โดยเฉพาะกลุ่มผู้อ่านที่มีความคุ้นเคยกับสื่อญี่ปุ่นทำให้รับรู้เรื่องและเข้าใจคำต่อท้ายชื่อของภาษาญี่ปุ่นในระดับหนึ่งอยู่แล้ว ผู้แปลจึงสามารถเลือกใช้การถอดเสียงทับศัพท์คำต่อท้ายชื่อดังกล่าวได้โดยไม่จำเป็นต้องละหรืออธิบายเพิ่มเติม ส่วนในฉบับแปลอังกฤษ พบว่าผู้แปลเลือกใช้กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์ร่วมกับการแปลโดยการละมากที่สุด เช่น

瀧 < 人 แปลเป็น “Taki” โดยถอดเสียงเฉพาะชื่อบุคคลและละคำเรียกต่อท้ายชื่อ < 人 อาจเนื่องจาก ผู้แปลอาจจะพิจารณาว่า ในภาษาอังกฤษซึ่งไม่มีระบบคำเรียกต่อท้ายชื่อที่ทำหน้าที่เชิงสังคมในลักษณะเดียวกับภาษาญี่ปุ่น การคงคำต่อท้ายชื่อไว้โดยการทับศัพท์อาจทำให้ผู้อ่านภาษาอังกฤษเกิดความสับสนหรือรู้สึกไม่เป็นธรรมชาติ ผู้แปลจึงเลือกละคำดังกล่าว

4. การแปลคำทางวัฒนธรรมประเภทชื่อทางศาสนา

การแปลคำทางวัฒนธรรมประเภทชื่อทางศาสนา พบว่าทั้งฉบับแปลไทยและฉบับแปลอังกฤษ ผู้แปลเลือกใช้กลวิธีการแปลโดยใช้คำที่มีความหมายกว้างกว่ามากที่สุด อาจเนื่องมาจากคำทางศาสนาญี่ปุ่น โดยเฉพาะในนวนิยาย ผูกพันกับความเชื่อและระบบศาสนาเฉพาะอย่างศาสนาชินโตที่ผู้อ่านในวัฒนธรรมปลายทางอาจไม่คุ้นเคย ตัวอย่างการแปล ในฉบับแปลภาษาไทย เช่น คำว่า 神主 ซึ่งเป็นตำแหน่งนักบวชในศาสนาชินโตของญี่ปุ่น ไม่มีคำที่เทียบตรงตัวในภาษาไทย ผู้แปลจึงเลือกแปลว่า “นักบวช” ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายกว้างกว่า เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจหน้าที่และสถานะของบุคคลดังกล่าวในระดับพื้นฐาน โดยไม่จำเป็นต้องมีความรู้เฉพาะเกี่ยวกับศาสนาชินโตมาก่อน ในฉบับแปลอังกฤษพบการใช้กลวิธีเดียวกัน เช่น カクリヨ แปลว่า “Other side” แม้ว่าคำนี้ในบริบทของภาษาญี่ปุ่นจะหมายถึงดินแดนของผู้ตายตามความเชื่อทางศาสนา แต่การใช้คำที่มีความหมายกว้างและเป็นนามธรรมช่วยให้ผู้อ่านภาษาอังกฤษสามารถเข้าใจแนวคิดโดยรวมได้ทันที โดยไม่ต้องอาศัยความรู้เชิงลึกเกี่ยวกับศาสนาญี่ปุ่น

5. การแปลคำทางวัฒนธรรมประเภทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การแปลคำทางวัฒนธรรมประเภทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่า ในฉบับแปลไทย ผู้แปลเลือกใช้กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์มากที่สุด เช่น かわたそ時 แปลว่า “คาเวทาโซะ โดคิ” อาจเนื่องมาจากคำในกลุ่มนี้เป็นคำเฉพาะที่มีนัยเชิงวัฒนธรรมและบรรยากาศเฉพาะของภาษาญี่ปุ่น ซึ่งยากต่อการถ่ายทอดความหมายโดยตรงในภาษาไทย การถอดเสียงทับศัพท์จึงช่วยรักษารสชาติ บรรยากาศ และลักษณะเฉพาะของคำต้นฉบับไว้ ส่วนในฉบับแปลอังกฤษ พบว่า มีการใช้กลวิธีการแปลโดยการอธิบายมากที่สุด เช่น 昭和 แปลว่า “few decades behind the time” คำว่า 昭和 เป็นชื่อยุคสมัยหนึ่งของญี่ปุ่น หากแปลตรงตัวเป็น อาจทำให้ผู้อ่านที่ไม่คุ้นเคยกับประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น ไม่เข้าใจบริบท ผู้แปลจึงใช้ กลวิธีการแปลโดยการอธิบาย เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจสภาพสังคมและวัฒนธรรมของยุคนั้น และช่วยให้เห็นภาพทันทีว่าเป็นยุคที่มีความเก่าแก่หรือแตกต่างจากปัจจุบัน

6. การแปลคำทางวัฒนธรรมประเภทชื่ออาหาร

การแปลคำทางวัฒนธรรมประเภทชื่ออาหาร พบว่า ทั้งฉบับแปลไทยและฉบับแปลอังกฤษ ผู้แปลเลือกใช้กลวิธีการแปลแบบถอดเสียงทับศัพท์มากที่สุด เช่น ในฉบับแปลไทย そば แปลว่า “โซบะ” ในฉบับแปลอังกฤษ そば แปลเป็น “Soba” อาจเนื่องมาจากอาหารญี่ปุ่นจำนวนมากเป็นที่รู้จักในระดับสากล และผู้อ่านในทั้งสองวัฒนธรรมมีความคุ้นเคยกับชื่ออาหารเหล่านี้อยู่แล้ว การถอดเสียงทับศัพท์จึงไม่เป็นอุปสรรคต่อความเข้าใจของผู้อ่าน อีกทั้งยังช่วยรักษาลักษณะของอาหารและบรรยากาศทางวัฒนธรรมของต้นฉบับไว้ได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ชื่ออาหารในนวนิยายมักทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบประกอบฉากและวิถีชีวิตประจำวันของตัวละคร มากกว่าข้อมูลที่ต้องการการอธิบายเชิงรายละเอียด การเลือกใช้การถอดเสียงทับศัพท์จึงช่วยให้การดำเนินเรื่องเป็นไปอย่างราบรื่น โดยไม่จำเป็นต้องเพิ่มคำอธิบาย

เอกสารอ้างอิง

- ประจิตพร ยุตยาจาร. (2551). กลวิธีการแก้ปัญหาการแปลนวนิยายระหว่างวัฒนธรรมเรื่อง *East Wind : West Wind* (อีสต์วินด์ : เวสต์วินด์) ของ Pearl S. Buck (เพิร์ล เอส. บัก). [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Office of Academic Resources. <https://www.car.chula.ac.th/display7.php?bib=1885426>
- มาโคโตะ ชินไค. (2562). *your name เธอคือ..* [君の名は] (ปาวัน, แปล). กรุงเทพฯ : PHOENIX. (ต้นฉบับพิมพ์ปี ค.ศ. 2016)
- ยศวดี ยศยิ่งยงค์. (2567). การศึกษาการแปลคำทางวัฒนธรรมในนวนิยายเยาวชนญี่ปุ่น เรื่อง “กระต่ายแก้ว”. *Lawarath Social E-Journal*, 2024, 97- 113. สืบค้นจาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/lawarathjo/article/view/273743/186379>
- วราพัชร ชาลิกุล. (2560). กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษกรณีศึกษาเรื่อง เรื่องของจัน ดารา แต่งโดยอุษณา เพลิงธรรม [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. TU Digital Collections. https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2017/TU_2017_5806034061_6333_6206.pdf
- สมเกียรติ เสงวนกิจวณิช. (2558). กลวิธีการแปลสำนวนแสดงวัฒนธรรมภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย. *วารสารญี่ปุ่นศึกษา*, 105-106. สืบค้นจาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/japanese/article/view/93271/73080>
- Gambier, Y., Shlesinger, M., & Stolze, R. (Eds.). (2007). *Doubts and directions in translation studies: Selected contributions from the EST Congress, Lisbon 2004* (p. 159). John Benjamins Publishing Company.
- Makoto Shinkai. (2017). *your name* [君の名は] (Taylor Engel, แปล). New York: Yenpress, LLC. (ต้นฉบับพิมพ์ปี ค.ศ. 2016)
- MGR Online (2559). ญี่ปุ่นปลื้ม “your name” ทุบสถิติโกยรายได้สูงสุดในไทยกว่า 43 ล้านบาท. สืบค้น 15 กรกฎาคม 2568, จาก <https://mgronline.com/japan/detail/9590000126720>
- Newmark, Peter. (1995). *A textbook of translation*. New York: Phoenix ELT. 新海誠. (2016). 『君の名は』 角川文庫.

การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงความรักของตัวละครในซีรีส์เรื่อง “Nevertheless, The Shape of Love” เวอร์ชันญี่ปุ่น A Discourse Analysis of Romantic Speech Acts in the Series “Nevertheless, The Shape of Love” Japanese version

พีรภัทร อ่อนจันทร์อม¹ จตุพร เทพบัณฑิต² ปิยาพัชร ทุมลอร³

พัชรารพณ์ นิลอุบล^{4*} และชัยยศ รongdech⁵

Peerapat Onchanom¹, Jatupohn Thepbundit², Piyaphat Thumlor³,

Patcharaporn Nilaubol^{4*} and Chaiyot Rongdech⁵

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์วาทกรรมเชิงความรักของตัวละครในซีรีส์ “Nevertheless, The Shape of Love” เวอร์ชันญี่ปุ่น และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของวาทกรรมกับแนวคิด 本音 (Honne) และ 建前 (Tatemae) ที่ปรากฏในบทสนทนา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ข้อมูลบทสนทนาของตัวละครคู่รัก 3 คู่ ได้แก่ 1) มิคุ ฮามาซากิกับเร็น โคซากะ 2) ฮิคาริ ชิโอะกับไซ โอะซากาเบะ และ 3) ซากิ คาวาเสะกับเมกุมิ โยชิโนะ จากซีรีส์ จำนวน 8 ตอน ที่ออกอากาศทาง ABEMA และ Netflix ระหว่างวันที่ 9 - 30 ธันวาคม พ.ศ. 2567 วิเคราะห์ตามกรอบทฤษฎีวาทกรรมของ Searle (1975) ผลการวิจัยพบว่า บทสนทนาของตัวละครคู่รักใช้วาทกรรม 4 ประเภท ได้แก่ วาทกรรมบอกเล่า วาทกรรมชี้แนะ วาทกรรมผูกมัด และวาทกรรมแสดงความรู้สึก วาทกรรมที่ปรากฏมากที่สุด คือ วาทกรรมแสดงความรู้สึก มักใช้ในสถานการณ์ที่ตัวละครแสดงความรัก ความอ่อนไหวหรือความเสียใจ รองลงมาคือ วาทกรรมชี้แนะที่ใช้ในการขอร้องหรือชักชวน ส่วนวาทกรรมผูกมัดเกี่ยวข้องกับการให้คำมั่นและยืนยันความรู้สึก และวาทกรรมบอกเล่าใช้เพื่ออธิบายเหตุผลหรือเล่าความเป็นมาตามลำดับ วาทกรรมทั้งสี่ประเภทไม่เพียงสะท้อนลักษณะ

¹ นิสิตปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

² นิสิตปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

³ นิสิตปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

⁴ อาจารย์ สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

⁵ อาจารย์ สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

¹ Student, Japanese Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences Thaksin University 90000

² Student, Japanese Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences Thaksin University 90000

³ Student, Japanese Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences Thaksin University 90000

⁴ Lecturer, Japanese Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences Thaksin University 90000

⁵ Lecturer, Japanese Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences Thaksin University 90000

*Corresponding author: E-mail: patcharaporn@tsu.ac.th

เฉพาะของการสื่อสารแบบญี่ปุ่นที่ให้ความสำคัญกับความกลมกลืนทางสังคมมากกว่าการแสดงออกอย่างตรงไปตรงมา (本音) แต่ยังสะท้อนคุณค่าทางวัฒนธรรมและมิติทางอารมณ์ที่ซับซ้อน (建前) ของมนุษย์ในบริบทความรักเช่นกัน

คำสำคัญ : วัจนกรรม, ความรัก, 本音 建前

Abstract

The purpose of this study is to examine the romantic speech acts used by the characters in the Japanese adaptation of series “Nevertheless, The Shape of Love.” Japanese version. This also analyzes at how the various speech acts relate to the Japanese cultural ideas of Honne (本音) and Tatemaie (建前), as they are expressed in the dialogue. This study uses a qualitative research methodology to examine the conversations between three couples: Saki Kawase and Megumi Yoshino, Hikari Shiina and So Osakabe, and Miu Hamasaki and Ren Kosaka. The eight-episode series, which ran on Netflix and ABEMA from December 9 to December 30, 2024, served as the source of the data. Searle’s (1975) speech act theory framework serves as the foundation for the analysis. The results show that four categories of speech acts—representatives, directives, commissives, and expressives—are used in the dialogue between the characters. The most of cognitive were found to be expressive ones, which were usually employed when characters were expressing love, vulnerability, or grief. The second most popular were directives, which were used to send out invitations or requests. Representatives were employed to give explanations or recount events in chronological order, whereas commissives were linked to making commitments and confirming emotions. The complex cultural values and emotional aspects present in the setting of human romantic relationships are reflected in these four speech act types, which also reflect the traits of Japanese communication, which places a higher priority on social harmony than on direct expression.

Keywords : Speech Acts, Love, Honne, Tatemaie

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 โลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และเทคโนโลยี ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลและการสื่อสารทำให้ผู้คนเชื่อมโยงถึงกันได้อย่างไร้ขีดจำกัด ส่งผลให้รูปแบบการสื่อสารและความสัมพันธ์ของมนุษย์มีความซับซ้อนมากขึ้น ภาษาคือเครื่องมือในการแสดงออกถึงคุณค่าทางวัฒนธรรม และในฐานะเครื่องมือหลักของการสื่อสารจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจ รักษาความสัมพันธ์ และหลีกเลี่ยงความขัดแย้งระหว่างบุคคล (Sibarani, 2004 as cited in Palandi, 2020) โดยเฉพาะในสังคมญี่ปุ่น การสื่อสารมักแฝงความละเอียดอ่อนและมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากวัฒนธรรมตะวันตกที่มักมีความเชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่อง 本音 และ 建前 ซึ่งถือเป็นหัวใจของการเข้าใจพฤติกรรมทางภาษาและสังคมของคนญี่ปุ่น และเป็นสิ่งที่ช่วยรักษาความสงบและความกลมกลืนของสังคมเอาไว้ได้ (Mahestu, 2009) 本音 หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของตน ส่วน 建前 คือ การแสดงออกภายนอก ซึ่งไม่ใช่ความรู้สึกนึกคิดที่แท้จริงของตน หรือการปิดกั้นความรู้สึกที่แท้จริงของตน (พัชรพร แก้วกฤษฎาวงศ์, 2564; ดุสิตา ปริญญาพล, 2559; 柴田, 2015)⁶ แนวคิดทั้งสองนี้ช่วยให้เห็นถึงพลวัตของความสัมพันธ์ที่มนุษย์ต้องปรับสมดุลระหว่างความรู้สึกจริงกับสิ่งที่สังคมคาดหวัง

การสื่อสารที่แสดงออกถึงความรัก เป็นวัจนกรรมรูปแบบหนึ่งที่ผู้พูดมีมิติทางอารมณ์และค่านิยมทางสังคมเข้ามาเกี่ยวข้อง คำพูด น้ำเสียง และท่าทีในการสื่อสารจึงส่งผลโดยตรงต่อความเข้าใจและความต่อเนื่องของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น วิธีการบอกรัก การปฏิเสธ การจ้อ หรือแม้แต่การเจียบต่างก็เป็นการแสดงออกที่มีความหมายเชิงสัญลักษณ์และสะท้อนถึงโครงสร้างทางสังคมอย่างลึกซึ้ง ดังที่ อัจฉราพร ไครบุตร และ วิไลศักดิ์ กิ่งคำ (2559) ที่กล่าวว่า วัจนกรรม เป็นการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายที่บ่งบอกถึงเจตนาในการสื่อสาร ซึ่งต้องคำนึงถึงความหลากหลายของรูปแบบทางภาษาที่เหมาะสมกับสถานการณ์ และเป็นที่ยอมรับของสังคม รวมทั้งความรู้สึก นึกคิดและทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อเรื่องราวต่าง ๆ ทั้งนี้ สิ่งที่ทำให้ความรักมีความเปลี่ยนแปลงและเคลื่อนไหวตลอดเวลาก็คือ วัจนกรรม เพราะวัจนกรรมไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงการถ่ายทอดความรู้สึก แต่ยังทำหน้าที่เป็นการกระทำที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ (ทักษิณ ทุนเกิด และคณะ, 2564) การใช้คำพูดหรือถ้อยคำประโยคหนึ่งอาจสร้างความใกล้ชิดหรืออาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้ แม้กระทั่งยุคความสัมพันธ์ การเลือกใช้คำ น้ำเสียง และรูปแบบการสื่อสารจึงเป็นสิ่งที่กำหนดทิศทางสถานะของความสัมพันธ์ และความรัก ซึ่งสะท้อนผ่านวัจนกรรมและวิธีสื่อสารที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละสังคม วัจนกรรมจึงเป็นการกระทำด้วยคำพูดที่มีความสัมพันธ์ระหว่างถ้อยคำของผู้พูดและผลของถ้อยคำที่มีต่อผู้ฟังในบริบทใดบริบทหนึ่งของการสื่อสาร (Huang, 2007 อ้างถึงใน สมบูรณ์ พจน์ประสาธ, 2563) การศึกษาความสัมพันธ์ผ่านวัจนกรรมในสื่อบันเทิงเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยให้เข้าใจการสื่อสารในบริบทจริงได้อย่างลึกซึ้ง

ซีรีส์ญี่ปุ่นเรื่อง “Nevertheless, The Shape of Love” เป็นซีรีส์แนวโรแมนติกที่มีต้นฉบับมาจากประเทศเกาหลีใต้ ซึ่งออกอากาศครั้งแรกในปี พ.ศ. 2564 โดยได้รับความนิยมจากผู้ชมกลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงาน ในปี พ.ศ. 2567 แพลตฟอร์ม ABEMA จากประเทศญี่ปุ่นได้นำซีรีส์เรื่องนี้มาสร้างใหม่เป็นเวอร์ชันญี่ปุ่น มีการปรับเปลี่ยนลักษณะการสื่อสารของตัวละครให้สอดคล้องกับบริบทของวัฒนธรรมญี่ปุ่นที่สะท้อน

⁶ งานวิจัยนี้จะใช้คำว่า 本音 และ 建前 ตลอดงานวิจัย

รูปแบบความสัมพันธ์สมัยใหม่ของคนรุ่นใหม่ในสังคมญี่ปุ่น โดยมีเนื้อหาว่าด้วยเรื่องความรัก ความลังเล ความซื่อสัตย์ และการสื่อสารที่อยู่ระหว่างการแสดงออกจากความรู้สึกที่แท้จริง และการวางตัวตามมารยาท และกฎเกณฑ์ทางสังคม เพื่อรักษาความสัมพันธ์และความกลมเกลียว ตัวละครแต่ละคู่มีวิธีการแสดงออกทางภาษาที่แตกต่างกัน ทั้งการบอกความรู้สึก การเลือกใช้ถ้อยคำเพื่อรักษาน้ำใจ หรือการหลีกเลี่ยงการวิเคราะห์ถ้อยคำเหล่านี้จึงเปิดโอกาสให้เห็นรูปแบบการใช้ “วัจนกรรม” ที่ผู้พูดใช้ในการแสดงอารมณ์ ความต้องการ และเจตนาในความสัมพันธ์

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์วัจนกรรมเชิงความรักของตัวละครจากซีรีส์เรื่อง “Nevertheless, The Shape of Love” เวอร์ชันญี่ปุ่น เพื่อทำความเข้าใจรูปแบบการแสดงออกทางภาษา และพฤติกรรมในการสื่อสารในบริบทของความสัมพันธ์เชิงความรัก โดยใช้กรอบแนวคิดวัจนกรรมของ John R. Searle (1976) เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงการเลือกใช้ถ้อยคำและการกระทำทางภาษาที่แฝงไปด้วยเจตนาต่าง ๆ อันมีผลต่อการสร้างการต่อรอง และรักษาความสัมพันธ์ของตัวละครในซีรีส์ และมุ่งเน้นการวิเคราะห์แง่มุมที่สะท้อนแนวคิด 本音 ความรู้สึกที่แท้จริง และ 建前 สิ่งที่เลือกแสดงออกต่อสังคม ตลอดจนการตีความเจตนาแฝงที่สอดแทรกอยู่ในการเลือกใช้ถ้อยคำตามหลักวัจนกรรม ผลการศึกษา คาดว่าจะช่วยอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของวัจนกรรมกับแนวคิด 本音 และ 建前 รวมถึงสะท้อนให้เห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมและมิติทางอารมณ์ของมนุษย์ในสังคมญี่ปุ่นยุคปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์วัจนกรรมเชิงความรักของตัวละครจากซีรีส์ “Nevertheless, The Shape of Love” เวอร์ชันญี่ปุ่น

นิยามเฉพาะ

วัจนกรรม หมายถึง การกระทำโดยใช้คำพูด ซึ่งเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขของการกระทำนั้นที่ปรากฏในซีรีส์ ประกอบด้วย วัจนกรรมชี้แนะ วัจนกรรมผูกมัด วัจนกรรมแสดงความรู้สึก และวัจนกรรมบอกเล่า

วัจนกรรมเชิงความรัก หมายถึง ถ้อยคำที่ใช้สื่อความหมายหรือแสดงเจตนาบ่งบอกอารมณ์ความรู้สึก รัก ประหลาดใจ ชื่นชม เสียใจ น้อยใจ และหึงหวง

本音 (Honno) หมายถึง ความรู้สึกหรือความคิดเห็นที่แท้จริงภายในใจของบุคคล ซึ่งสะท้อนความปรารถนา เจตนา หรือมุมมองที่ไม่ได้ผ่านการปรับแต่งเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทสังคม

建前 (Tatemaie) คือ ท่าทีหรือคำพูดที่แสดงออกต่อหน้าสังคม ซึ่งถูกสร้างขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับบรรทัดฐานทางสังคม มารยาท และความคาดหวังของผู้อื่น

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์วัจนกรรมเชิงความรักของตัวละครจากซีรีส์ “Nevertheless, The Shape of Love” เวอร์ชันญี่ปุ่น โดยมีวิธีการดำเนินวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะบทสนทนาของตัวละครคู่รักหลัก จำนวน 3 คู่ ได้แก่ 1) มิอุ ซามาซากิกับเร็น โคซากะ 2) ฮิคาริ ซึอินะ กับไซ โอซากาเบะ และ 3) ซากิ คาวาเตะกับเมกุมิ โยชิโนะ ที่ปรากฏในซีรีส์เรื่อง “Nevertheless: The Shapes of Love” เวอร์ชันญี่ปุ่น ซึ่งออกอากาศทาง ABEMA และ Netflix ระหว่างวันที่ 9 – 30 ธันวาคม พ.ศ. 2567 รวมจำนวน 8 ตอน โดยมุ่งศึกษาลักษณะการใช้วัจนกรรมเชิงความรักที่ปรากฏในถ้อยคำของตัวละครคู่รักหลักเท่านั้น

2. เครื่องมือวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ซีรีส์เรื่อง “Nevertheless: The Shapes of Love” เวอร์ชันญี่ปุ่น ซึ่งออกอากาศทาง ABEMA และ Netflix ระหว่างวันที่ 9 – 30 ธันวาคม พ.ศ. 2567 รวมจำนวน 8 ตอน ใช้กรอบแนวคิดวัจนกรรมของ John R. Searle (1976) เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ และแนวคิด 本音 และ 建前 ในการแสดงความสัมพันธ์กับรูปแบบวัจนกรรมเชิงความรักที่ปรากฏในซีรีส์

3. วิธีการศึกษา

ผู้วิจัยได้แบ่งระยะเวลาในการค้นคว้าข้อมูล เป็น 4 ช่วง คือ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการศึกษาค้นคว้า

4. การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลบทสนทนาที่เกี่ยวข้องกับวัจนกรรมเชิงความรักของตัวละครคู่รัก 3 คู่ ในซีรีส์ “Nevertheless, The Shape of Love” เวอร์ชันญี่ปุ่น ด้วยวิธีการถอดข้อมูลเสียงเป็นตัวอักษรจากการดูซีรีส์ย้อนหลังโดยผ่านช่องทางการรับชมออนไลน์ Netflix ตั้งแต่วันที่ 1 - 3 สิงหาคม พ.ศ. 2568

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

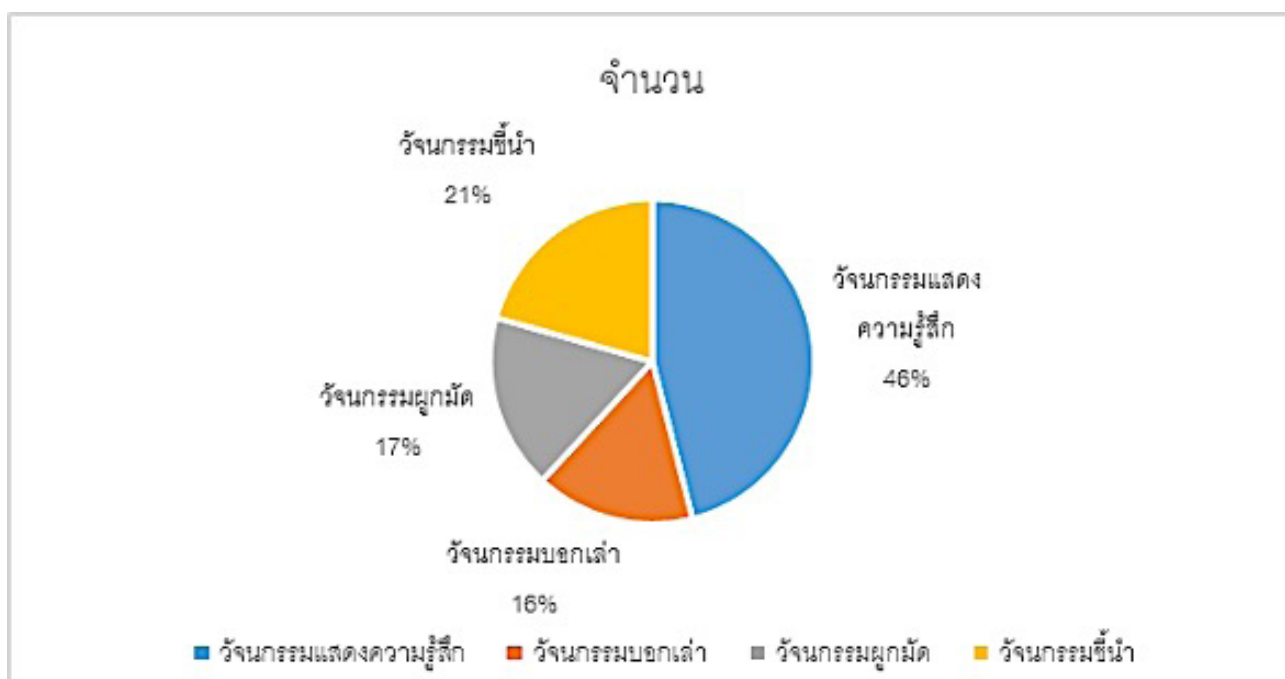
ผู้วิจัยนำข้อมูลบทสนทนาที่รวบรวมแล้วมาวิเคราะห์ และจัดเรียงประเภทตามกรอบแนวคิดวัจนกรรมของ John R. Searle (1976) และวิเคราะห์วัจนกรรมเชิงความรักเหล่านี้ว่าปรากฏวัจนกรรมรูปแบบใดบ้าง รวมไปถึงวิเคราะห์ว่าแต่ละรูปแบบวัจนกรรมสะท้อนแนวคิด 本音 และ 建前 ในการแสดงความสัมพันธ์กับรูปแบบวัจนกรรมเชิงความรักที่ปรากฏในซีรีส์อย่างไร

6. การสรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยสรุปผลและอภิปรายผลการวิจัยในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์วัจนกรรมเชิงความรักของตัวละครคู่รัก 3 คู่ ในซีรีส์ “Nevertheless, The Shape of Love” เวอร์ชันญี่ปุ่น โดยใช้กรอบแนวคิดวัจนกรรมของ John R. Searle (1976) เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ พบว่า วัจนกรรมเชิงความรักที่ปรากฏในบทสนทนาแบ่งได้เป็น 4 ประเภท จากจำนวนบทสนทนาทั้งหมด 63 บทสนทนา และผลวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง วัจนกรรมเชิงความรักกับแนวคิด 本音 และ 建前 ที่สะท้อนออกมาผ่านบทสนทนา มีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 แผนภูมิแสดงร้อยละของวัจนกรรมเชิงความรักของคู่รัก 3 คู่ที่ปรากฏในบทสนทนา

1. วัจนกรรมแสดงความรู้สึก

เป็นวัจนกรรมเน้นการถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกหรือทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อสิ่งรอบตัว หรือผู้ฟังโดยตรง โดยไม่ได้มีเจตนาให้ผู้ฟังทำอะไร ไม่ว่าจะเป็นความรัก ความประหลาดใจ ความชื่นชม ความเสียใจ ความน้อยใจ หรือแม้กระทั่งความหึงหวง วัจนกรรมกลุ่มนี้มีความสำคัญมากต่อการสร้างบรรยากาศ การสื่อสารและรักษาความสัมพันธ์ ที่ผู้พูดใช้เพื่อถ่ายทอด ความรู้สึก หรือทัศนคติของตน สถานการณ์ หรือผู้ฟัง พบวัจนกรรมแสดงความรู้สึกจำนวน 29 บทสนทนา คิดเป็นร้อยละ 46 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

สถานการณ์ อีคาริมาหาโอซากาเบะในห้องศิลปะในขณะที่โอซากาเบะกำลังทำงานศิลปะเกี่ยวกับ พระพุทธรูป อีคารินั้นได้เข้ามาชวน โอซากาเบะพูดคุยเล่นเกี่ยวกับเรื่องความรักของเธอกับคนอื่น โอซากาเบะ ที่แอบชอบอยู่จึงมีอาการหึงหวงอยู่ภายในใจ

- 光莉 : なんか怒ってんの？
う～ん… いつも以上に 愛想悪いじゃん。
- 颯 : 別に。
- อิคาริ : นี้นายโกรธฉันหรือไง
อืม... วันนี้ดูเย็นชากว่าปกตินะ
- ไอซากาเบะ : เปล่าหรอก

Nevertheless, The Shape of Love, 2024 เวอร์ชันญี่ปุ่น, ตอนที่ 2

จากตัวอย่างที่ 1 แสดงให้เห็นว่า บทสนทนาข้างต้นเป็นวัจนกรรมเชิงความรู้สึกแบบแสดงความรู้สึกพิจารณาจากประโยคที่ไอซากาเบะกล่าวว่า 別に。(เปล่าหรอก) ซึ่งคำว่า “เปล่าหรอก” เป็นการตอบกลับเพื่อแสดงเจตนาปฏิเสธที่ถูกกล่าวถึงในคำถาม แสดงความรู้สึกว่า “ไม่ใช่” หรือ “ไม่ได้เป็นอย่างนั้น” โดยไอซากาเบะใช้ถ้อยคำนี้เพื่อปิดบังความรู้สึกจริงในใจที่กำลังรู้สึกหึงหวงอิคาริ เพราะไม่อยากให้อีกฝ่ายต้องรู้สึกกังวล สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิด 建前 ผ่านถ้อยคำที่แสดงเจตนาปิดบังความรู้สึกที่แท้จริง

ตัวอย่างที่ 2

สถานการณ์ มิอุนอนซบหมอนอยู่ด้วยอาการอ่อนเพลีย จังหวะนั้นเองเร็นก็มากดกริ่งหน้าประตูมิอุเปิดประตูให้เร็น ในมือมีของขวัญจากอุซามิเซนเซที่ฝากมาให้มิอุ พร้อมถุงใจก้อน ๆ ที่เขาตั้งใจซื้อมาให้เธอ สายตาเร็นเลื่อนไปเห็นสมุดวาดรูปที่วางอยู่ใกล้ ๆ เขาหยิบสมุดวาดรูปของมิอุขึ้นมา มิอุพยายามยื่นมือคว้าสมุดวาดรูปไว้

- 美羽 : あっ ちょっと返して
- 蓮 : なんで隠そうとするの？
- 美羽 : 全然うまくいってないんです
- 蓮 : 俺は好きだよ
- 美羽 : えっ？
- 蓮 : 自分の感情を素直に作品にぶつけられるのって 誰でもできることじゃない。
- 美羽 : チョウが見たい
- มิอุ : เดี่ยวสิ คีนมานะ
- เร็น : ทำไมต้องซ่อนล่ะ?
- มิอุ : เพราะมันไม่เหมือนแบบที่คิดเอาไว้เลย
- เร็น : แต่ฉันชอบนะ
- มิอุ : เอ๊ะ...?
- เร็น : การที่เธอกล้าถ่ายทอดความรู้สึกจริง ๆ ลงไปในผลงาน มันไม่ใช่ใคร ๆ ก็ทำได้หรอก
- มิอุ : ฉันอยากดูฝีมือ

Nevertheless, The Shape of Love เวอร์ชันญี่ปุ่น, 2024, ตอนที่ 3

จากตัวอย่างที่ 2 แสดงให้เห็นว่า บทสนทนาข้างต้นเป็นวัจนกรรมเชิงความรักแบบแสดงความรู้สึก โดยพิจารณาจากประโยคที่เรีนกล่าวว่า 自分の感情を素直に作品にぶつけられるのって 誰でもできることじゃない。(การที่เรอกกล้าถ่ายทอดความรู้สึกจริง ๆ ลงไปในผลงาน มันไม่ใช่ใคร ๆ ก็ทำได้หรอก) ซึ่งประโยคที่ว่า “การที่เรอกกล้าถ่ายทอดความรู้สึกจริง ๆ ลงไปในผลงาน มันไม่ใช่ใคร ๆ ก็ทำได้หรอก” เป็นการแสดงอารมณ์ความรู้สึกชื่นชม โดยเรีนมีเจตนาพูดชื่นชมและอยากให้กำลังใจมิอุ หลังจากที่เห็นมิอุรู้สึกอาย และไม่มั่นใจในผลงานของตนเอง สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิด 本音 ผ่านถ้อยคำที่แสดงความรู้สึกในใจอย่างตรงไปตรงมา

ตัวอย่างที่ 3

สถานการณ์ เรีนเข้ามาหามิอุบริเวณลานที่ทำงานศิลปะในยามค่ำคืน มิอุยืนรออยู่ตรงนั้น ไม่นานนัก เรีนเดินเข้ามาหาเธอ และโอบกอดร่างของมิอุไว้แน่นราวกับไม่อยากปล่อยให้หลุดหายไปอีก มิอุก็ยกแขนขึ้นโอบกอดเขากลับ เรีนยกมือขึ้นโอบศีรษะของมิอุไว้ สีหน้ามิอุเปี่ยมด้วยความยินดี

蓮 : こっちのセリフ 美羽 好きだ。

美羽 : 漣。

蓮 : 永遠なんてないって わかってる。でも やっぱり美羽が好きだ。後悔しない？

เรีน : คำพูดนั้นจริง ๆ แล้วควรเป็นฉันที่พูดออกมา มิอุ ฉันชอบเธอ

มิอุ : เรีน

เรีน : ฉันรู้ว่า คำว่านิรันดร์ไม่มีอยู่จริง แต่ถึงอย่างนั้น ฉันก็ยังชอบมิอุอยู่ดี เธอจะไม่เสียใจภายหลังไหม?

Nevertheless, The Shape of Love เวอร์ชันญี่ปุ่น, 2024, ตอนที่ 8

จากตัวอย่างที่ 3 แสดงให้เห็นว่า บทสนทนาข้างต้นเป็นวัจนกรรมเชิงความรักแบบแสดงความรู้สึก โดยพิจารณาจากประโยคที่เรีนกล่าวว่า こっちのセリフ 美羽 好きだ。(ประโยคนั้นควรเป็นฉันพูด... มิอุ... ฉันชอบเธอ) และ 永遠なんてないって わかってる。でも やっぱり美羽が好きだ。(ฉันรู้ว่าคำว่านิรันดร์ไม่มีอยู่จริง แต่ถึงอย่างนั้นฉันก็ยังชอบมิอุอยู่ดี) ซึ่งคำว่า “ชอบ” เป็นการแสดงอารมณ์ความรู้สึกของผู้พูด โดยเรีนเปิดเผยความรู้สึกของตนเองออกมาอย่างตรงไปตรงมาว่า “ชอบมิอุ” สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิด 本音 ผ่านถ้อยคำที่ตรงไปตรงมากับความรู้สึกแท้จริงของตนเอง

2. วัจนกรรมชี้แนะ

เป็นวัจนกรรมที่ผู้พูดใช้เพื่อให้ผู้ฟังทำการกระทำบางอย่างตามความต้องการของตนเอง จะมีแรงกดดันมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับรูปแบบคำพูด เช่น การออกคำสั่ง มักใช้โดยผู้มีอำนาจเหนือกว่า ส่วนการขอร้อง การถาม หรือการอ้อนวอนมีน้ำหนักเบากว่า และเปิดโอกาสให้ผู้ฟังเลือกทำหรือไม่ทำก็ได้ พบวัจนกรรมชี้แนะ จำนวน 13 บทสนทนา คิดเป็นร้อยละ 21 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 4

สถานการณ์ ณ ร้านอาหาร อีคาริกับโอซากาเบะไปรับประทานอาหารด้วยกัน ในระหว่างที่ทั้งคู่รออาหาร
อยู่นั้น อีคาริได้พูดถึงเรื่องบุคคลที่สาม

颯 : 光

颯 : あんま 人のこと 詮索すんなよ。

光莉 : はいはい。すぐ やきもち焼かないの。

โอซากาเบะ : อีคาริ

โอซากาเบะ : เลิกพูดถึงคนอื่นได้แล้ว

อีคาริ : ก็ได้ ๆ อย่าหึงไปหน่อยเลย

Nevertheless, The Shape of Love เวอร์ชันญี่ปุ่น, 2024, ตอนที่ 3

จากตัวอย่างที่ 4 แสดงให้เห็นว่า บทสนทนาข้างต้นเป็นวัจนกรรมเชิงความรักแบบขี้หน้า โดยพิจารณา
จากประโยคที่โอซากาเบะกล่าวว่า あんま 人のこと 詮索すんなよ。 (เลิกพูดถึงคนอื่นได้แล้ว) ซึ่งคำว่า
“เลิกพูด....ได้แล้ว” เป็นการใช้คำพูดที่มีเจตนาสั่งให้คู่สนทนาหยุดพูดในที่นี้ โดยโอซากาเบะสั่งให้อีคาริ
หยุดพูดถึงบุคคลอื่น สะท้อนแนวคิด 建前 เนื่องจากใช้ประโยคเชิงคำสั่งให้อีกฝ่ายหยุดการกระทำนั้น ๆ
ไว้แทนการบอกความรู้สึกหึงหวงที่อยู่ในใจ

ตัวอย่างที่ 5

สถานการณ์ ซากิที่กำลังนั่งอยู่ในร้านเหล้า พยายามโทรหาเมกุมิเพื่อสวัสดีความรู้สึก แต่พอได้ยินเสียง
เมกุมิ เธอกลับชะงัก สุดท้ายก็ตัดสินใจไม่พูดออกไป เพราะซากิกำลังกลัวที่จะก้าวข้ามคำว่า “เพื่อน”

咲 : メグって… 今 楽しい?

愛実 : フフッ… 何ですか? この電話 酔ってる先輩 かわいすぎるんですけど。

咲 : メグってさ 今 何が欲しい?

愛実 : 早く帰ってきてほしいです。

咲 : 私が欲しいのはね… アイスかな。

ซากิ : นี่เมกุ ตอนนี้ทำอะไรสนุก อยู่หรือเปล่า

เมกุมิ : (เสียงโทรศัพท์) โทรมาทำไมคะเนี่ย เวลารุ่นพี่ตอนเมานี้เสียงน่ารักจัง

ซากิ : นี่เมกุ ตอนนี้เธออยากได้อะไรเธอ

เมกุมิ : ฉันอยากให้พี่กลับบ้านได้แล้ว

ซากิ : สิ่งที่คุณอยากได้คือ... ไอติมนะ

Nevertheless, The Shape of Love เวอร์ชันญี่ปุ่น, 2024, ตอนที่ 3

จากตัวอย่างที่ 5 แสดงให้เห็นว่า บทสนทนาข้างต้นเป็นวัจนกรรมเชิงความรักแบบชี้นำ โดยพิจารณาจากประโยคที่ซากิได้ถามเมกุมิว่า メグって… 今 楽しい? (นี่เมกุ ตอนนี้ทำอะไรสนุกอยู่หรือเปล่า) และ メグってさ 今 何が欲しい? (นี่เมกุ ตอนนี้เธออยากได้อะไรหรือ) ซึ่งคำว่า “หรือเปล่า” “อะไร” เป็นการถามเพื่อให้คู่สนทนาให้ข้อมูลที่ต้องการ ซากิจึงได้ใช้ถ้อยคำแสดงคำถามว่า 楽しい? และ 何が欲しい เพื่อยืนยันคำตอบของอีกฝ่ายถึงความรู้สึกที่มีต่อตนเองว่า เมกุรู้สึกอย่างไร สะท้อนแนวคิด 建前 ด้วยถ้อยคำแสดงคำถามที่ไม่เปิดเผยเจตนาที่แท้จริงของตนเอง

3. วัจนกรรมผูกมัด

เป็นวัจนกรรมที่ผู้พูดใช้เพื่อผูกพันตนเองกับการกระทำในอนาคต ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบของการให้คำมั่น การรับปาก การสัญญา หรือการประกาศเจตนาที่ชัดเจนต่ออีกฝ่าย แสดงความพร้อมที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อผู้ฟัง ซึ่งทำให้ถ้อยคำไม่ได้เป็นเพียงการแสดงความรู้สึก แต่ยังเป็นการสร้างพันธะทางสังคมและทางความสัมพันธ์ พบวัจนกรรมผูกมัด จำนวน 11 บทสนทนา คิดเป็นร้อยละ 17 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 6

สถานการณ์ หลังจากที่ซากิซึ่งเป็นเพื่อนผู้หญิงสมัยเด็กขอให้เร็นแกล้งเป็นแฟน ทำให้เร็นไม่ได้เจอและคุยกับมิอุ เร็นจึงโทรศัพท์หามิอุหลังจากที่แยกกับซากิด้วยความคิดถึง

蓮 : 美羽 会いたい。

美羽 : 私も。

蓮 : 雨宿りした場所で待ってる。

美羽 : うん わかった。

เร็น : มิอุ...อยากเจอ

มิอุ : ฉันก็เหมือนกัน

เร็น : ฉันจะรอตรงที่ที่เราเคยหลบฝน

มิอุ : อืม ได้

Nevertheless, The Shape of Love เวอร์ชันญี่ปุ่น, 2024, ตอนที่ 6

จากตัวอย่างที่ 6 แสดงให้เห็นว่า บทสนทนาข้างต้นเป็นวัจนกรรมเชิงความรักแบบผูกมัด โดยพิจารณาจากประโยคที่เร็นได้กล่าวว่า 美羽 会いたい (อยากเจอ) ซึ่งคำว่า “อยากเจอ” โดยเป็นการสื่อสารที่แสดงเจตนาให้ผู้ฟังทำบางสิ่งบางอย่างในอนาคต โดยเร็นได้ใช้ถ้อยคำนี้เพื่อขอร้องให้มิอุออกมาพบ แสดงความต้องการจากความรู้สึกใจจริง สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิด 本音 ที่ผู้พูดคิดและรู้สึกจริง ๆ

ตัวอย่างที่ 7

สถานการณ์ เร็นนั่งอยู่บนโซฟามือถือบุหรี่ไว้ปลายนิ้ว ควันสีจางลอยคลุ้งไปท่ามกลางความเงียบ เขาสูบบุหรี่เพื่อระบายความเศร้าที่ตนนั้นสูญเสียเพื่อนสมัยเด็ก มีเสียงกดออกดหน้าบ้านดังขึ้นท่ามกลางความเงียบ เร็นชะงัก รีบดับบุหรี่ในมือแล้วเดินไปที่ประตูด้วยหัวใจที่หนักอึ้งเมื่อบานประตูถูกเปิดออก ภาพที่ปรากฏตรงหน้าคือมิอุที่ยืนอยู่หน้าประตู

美羽 : あなたといた時間から受け取ったもの 私なりに表現してみようと思う。

蓮 : そっか。

美羽 : ずっと 漣に振り向いてもらいたいって思ってたけど もう漣とは会わない。今までありがとう
じゃあね。

มิอุ : ฉันอยากสื่อสารด้วยวิธีของตัวเอง ว่าฉันได้อะไรจากคุณบ้างตอนที่เรายุ่งด้วยกัน

เร็น : งั้นเหอ

มิอุ : ฉันคิดมาตลอดว่าอยากให้เร็นหันมาสนใจ แต่จากนี้ฉันจะไม่เจอเร็นอีกแล้ว ขอขอบคุณสำหรับ
ทุกอย่างที่ผ่านมานะ ลาก่อน

Nevertheless, The Shape of Love เวอร์ชันญี่ปุ่น, 2024, ตอนที่ 7

จากตัวอย่างที่ 7 แสดงให้เห็นว่า บทสนทนาข้างต้นเป็นวัจนกรรมเชิงความรักแบบผูกมัด พิจารณาจากประโยคที่มีอุกกล่าวว่า もう 漣とは会わない (จากนี้ฉันจะไม่เจอเร็นอีกแล้ว) ซึ่งคำว่า “ไม่เจอ...อีกแล้ว” เป็นการแสดงเจตนาที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งในอนาคต โดยมีอุประภาศเจตนาที่ชัดเจนที่จะตัดขาดความสัมพันธ์กับเร็น และผูกมัดตนเองไว้กับคำมั่นสัญญาที่จะไม่มาพบเจอเร็นอีก สะท้อนแนวคิด 本音 โดยใช้ถ้อยคำที่ผ่านกระบวนการคิดทบทวนมาอย่างถี่ถ้วนและสื่อสารอย่างตรงไปตรงมาเกี่ยวกับความรู้สึกแท้จริงของตนเอง

4. วัจนกรรมบอกเล่า

เป็นวัจนกรรมที่ผู้พูดใช้เพื่อบอกเล่า อธิบาย ยืนยัน หรือถ่ายทอดข้อเท็จจริงและข้อมูลที่ตนเองเชื่อว่าถูกต้อง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำให้ผู้ฟังรับรู้ หรือยอมรับ สิ่งที่คุณพูดกล่าวว่าเป็นความจริง ครอบคลุมตั้งแต่การเล่าถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง การยืนยันสถานะ หรือการให้เหตุผล พบวัจนกรรมบอกเล่าจำนวน 10 บทสนทนา คิดเป็นร้อยละ 16 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 8

สถานการณ์ ซากิไปเยี่ยมเมกุมิที่ห้องพัก เมกุมิได้บอกเรื่องราวที่เธอเพิ่งเลิกกับแฟน และกำลังอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่มีที่อยู่ชั่วคราวให้ซากิฟัง จึงขอไปอยู่ที่บ้านซากิด้วยชั่วคราว

咲 : …で どうしたの？

愛実 : 別れた 住むとこなくなった。

咲 : えっ！？ え… えっ もう？

ซากิ : แล้ว...มีเรื่องอะไรเหรอ

เมกุมิ : ฉันเลิกกับแฟนแล้ว ไม่มีที่อยู่แล้ว

ซากิ : เอ๊ะ เลิกกันแล้วเหรอ

Nevertheless, The Shape of Love เวอร์ชันญี่ปุ่น, 2024, ตอนที่ 1

จากตัวอย่างที่ 8 แสดงให้เห็นว่า บทสนทนาข้างต้นเป็นวัจนกรรมเชิงความรักแบบบอกเล่า โดยพิจารณาจากประโยคที่เมกุมิกล่าวว่า 別れた 住むとこなくなった (ฉันเลิกกับแฟนแล้ว ไม่มีที่อยู่แล้ว) ซึ่งประโยคที่ว่า “ฉันเลิกกับแฟนแล้ว” เป็นการเล่าถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และยืนยันสถานะปัจจุบัน โดยเมกุมิบอกเล่าเหตุการณ์ที่ตนได้เลิกกับแฟน และเล่าถึงปัญหาที่ตนเองไม่มีที่พักพิงให้ซากิได้รับรู้ สะท้อนแนวคิด 建前 เนื่องจากถ้อยคำดังกล่าวแฝงความรู้สึกโดดเดี่ยวและความต้องการพึ่งพาซากิ ซึ่งไม่สามารถพูดออกมาได้ตรง ๆ

ตัวอย่างที่ 9

สถานการณ์ ชินทาโร่นัดพบกับซากิที่ร้านคาเฟ่ หลังจากได้เห็นชิ้นงานเก่าของซากิที่เมกุมินำมาให้ชินทาโร่ดู เขาประทับใจในฝีมือของซากิ ก่อนจะชวนซากิไปใช้ศูนย์ศิลปะในเมืองมาชิโกะ เพื่อฝึกฝนและสร้างผลงานใหม่ หลังจากนั้นชินทาโร่ได้มาส่งซากิที่บ้าน เมกุมิที่มองเห็นชินทาโร่มาส่งซากิที่หน้าบ้านจากทางหน้าต่าง ก็ได้ถามกับซากิทันทีที่เข้ามาในบ้านถึงเหตุการณ์ที่ทั้งสองกลับมาด้วยกัน ซากิจึงเล่าเรื่องที่ถูกชักชวนไปทำงานศิลปะที่เมืองมาชิโกะให้เมกุมิฟัง

愛実 : 先輩 慎太郎さんと一緒にいたの？

咲 : 益子に引っ越してこないかって言われた。

愛実 : そうなんだ？ メグの夢がかなったってことだね。先輩の才能を世の中に送り出すという。

咲 : まだ何も決めてないけど。

เมกุมิ : รุ่นพี่ไปกับคุณชินทาโร่มาเหรอ

ซากิ : เขาชวนฉันให้ย้ายไปทำงานศิลปะที่มาชิโกะนะ

เมกุมิ : อย่างนี้เอง งั้นก็แปลว่าฝันของฉันคงจะเป็นจริงแล้วสินะ ฉันฝันว่างานของรุ่นพี่จะเป็นที่รู้จักไปทั่วโลก

ซากิ : ฉันยังไม่ได้ตัดสินใจเลย

Nevertheless, The Shape of Love เวอร์ชันญี่ปุ่น, 2024, ตอนที่ 6

จากตัวอย่างที่ 9 แสดงให้เห็นว่า บทสนทนาข้างต้นเป็นวัจนกรรมเชิงความรักแบบบอกเล่า พิจารณาจากประโยคที่ซากิกกล่าวว่า 益子に引っ越してこないかって言われた。(เขาชวนฉันให้ย้ายไปทำงานศิลปะที่มาชิโกะนะ) และ まだ何も決めてないけど (ฉันยังไม่ได้ตัดสินใจเลย) ซึ่งประโยคที่ว่า “เขาชวนฉันให้ย้ายไปทำงานศิลปะที่มาชิโกะนะ” “ฉันยังไม่ได้ตัดสินใจเลย” เป็นการอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและการยืนยันสถานะ โดยซากิกได้ตอบคำถามของเมกุมิด้วยการอธิบายถึงเหตุผลที่เธอกับชินทาโร่อยู่ด้วยกัน และได้บอกถึงความคิดของตนที่ยังไม่ได้ตัดสินใจในการไปทำงานที่มาชิโกะ แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกกังวลและลังเลของซากิกที่ต้องเลือกอย่างใดอย่างหนึ่งระหว่างเรื่องงานศิลปะและความสัมพันธ์กับเมกุมิ สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิด 建前 ของซากิกที่เลือกใช้ประโยคด้วยคำที่เป็นการอ้างอิงแทน 「言われた」 และเลี่ยงที่ใช้คำที่มาจากการตัดสินใจของตนเองโดยตรง สันนิษฐานว่าการพูดของซากิกที่อ้างอิงคำพูดของคนอื่นคือการเลี่ยงที่จะพูดตรง โดยไม่ให้เกิดความไม่สบายใจระหว่างตนเองและเมกุมิได้

ตัวอย่างที่ 10

สถานการณ์ เร็นเพิ่งสูญเสียเพื่อนสนิท ซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นคนที่รักเก่าไปด้วยโรคร้าย หลังจากเสร็จสิ้นพิธีศพ บรรยายภาคเติมไปด้วยความเจ็บปวดและกลืนอุปจาง ๆ ณ บันไดโตรีอิท่ามกลางแสงเย็นของยามสนธยา มิอุได้เรียกเร็นให้อออยู่ตรงนั้นเพราะมิอุอยากใช้ช่วงเวลานั้นเพื่อต้องการความชัดเจนในความสัมพันธ์ของทั้งสอง

美羽 : そうやっていつも自分を隠そうとするよね。

蓮 : 俺の問題だから 美羽には関係ない。

美羽 : やっぱ持っているものが違うの チョウにもわかるのかな。

มิอุ : คุณเอาแต่ซ่อนความรู้สึกของตัวเองตลอดเลยนะ

เร็น : นี่มันปัญหาของฉัน ไม่เกี่ยวกับมิอุ

มิอุ : สุดท้ายแล้ว สิ่งที่เราแบกรับมันไม่เหมือนกันเลยนะ บางทีแม้แต่ผีเสื้อเองก็คงจะรับรู้ได้

Nevertheless, The Shape of Love เวอร์ชันญี่ปุ่น, 2024, ตอนที่ 7

จากตัวอย่างที่ 10 แสดงให้เห็นว่า บทสนทนาข้างต้นเป็นวัจนกรรมเชิงความรักแบบบอกเล่า พิจารณาจากประโยคที่เร็นกล่าวว่า 俺の問題だから 美羽には関係ない。(นี่มันปัญหาของฉัน ไม่เกี่ยวกับมิอุ) ซึ่งประโยคที่ว่า “นี่มันปัญหาของฉัน ไม่เกี่ยวกับมิอุ” เป็นการอธิบายถึงสถานการณ์ที่ตนเองเผชิญอยู่ และไม่ต้องการให้ผู้ฟังเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเร็นปฏิเสธที่จะให้คำตอบแก่มิอุถึงปัญหาที่เกิดขึ้น แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกกลัวต่อการเปิดเผยด้านเปราะบางของตนเอง และไม่ยอมให้มิอุเข้ามามีส่วนร่วมกับการรับรู้ของตน สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิด 建前 ของเร็นที่ไม่บอกถึงปัญหาที่แท้จริง และเก็บซ่อนความรู้สึกเศร้าของตนเองไม่ให้มิอุรับรู้

สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาวัจจนกรรมเชิงความรักของตัวละครในซีรีส์เรื่อง “Nevertheless, The Shape of Love” เวอร์ชันญี่ปุ่น แสดงให้เห็นว่า การสื่อสารระหว่างคู่รักทั้งสามคู่สะท้อนลักษณะทางภาษาและพฤติกรรมที่แตกต่างไปตามบริบทของความสัมพันธ์ พบว่า บทสนทนาของตัวละครคู่รัก ใช้วัจจนกรรม 4 ประเภท ได้แก่ วัจจนกรรมแสดงความรู้สึก วัจจนกรรมชี้แนะ วัจจนกรรมผูกมัด และวัจจนกรรมบอกเล่า โดยบทสนทนาของตัวละครคู่รักปรากฏวัจจนกรรมแสดงความรู้สึกมากที่สุด มักใช้ในสถานการณ์ที่แสดงความรัก ความอ่อนไหว หรือความเสียใจ รองลงมาคือ วัจจนกรรมชี้แนะ มักใช้ในสถานการณ์ที่ตัวละครต้องการให้อีกฝ่ายทำบางสิ่งบางอย่างในลักษณะเชิงคำสั่ง การขอร้องหรือการชักชวน ส่วนวัจจนกรรมผูกมัด มักใช้ในการให้คำมั่นและยืนยันความรู้สึก และวัจจนกรรมบอกเล่าใช้เพื่ออธิบายเหตุผลหรือเล่าความเป็นมาตามลำดับ ซึ่งเห็นว่า ตัวละครคู่รักทั้งสามคู่ไม่ได้ใช้การสื่อสารเพียงแค่พูดคุยกันเท่านั้น แต่ใช้เพื่อรักษาหรือเปลี่ยนแปลงสถานะของความสัมพันธ์ เช่น การสัญญา การสารภาพ บอกเล่าข้อเท็จจริง ล้วนเป็นวัจจนกรรมที่มีผลโดยตรงต่อผู้พูดและผู้ฟัง

นอกจากนี้ วัจจนกรรมทั้งสี่ประเภทยังสัมพันธ์กับแนวคิด 本音 ความจริงภายใน โดยตัวละครใช้ถ้อยคำที่แสดงความรู้สึกแท้จริงอย่างตรงไปตรงมา พบในวัจจนกรรมแสดงความรู้สึก เช่น ชอบ ชื่นชม และวัจจนกรรมผูกมัด เช่น คิดถึง อยากเจอ และต้องการตัดความสัมพันธ์ ในขณะที่ 建前 เป็นการใช้ถ้อยคำที่ปรับให้เหมาะสมโดยไม่ตรงกับความรู้สึกในขณะนั้นสนทนา หากความจริงภายในเป็นเชิงลบ ตัวละครมักแสดง 建前 ด้วยการใช้ถ้อยคำหรือพฤติกรรมที่ปรับให้เหมาะสมกับบริบทสังคมเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง ผ่านประโยคสุภาพ การเบี่ยงประเด็น พบในวัจจนกรรมแสดงความรู้สึก เช่น หึง วัจจนกรรมชี้แนะ ใช้เมื่อผู้พูดหึง กลัว ส่วนวัจจนกรรมบอกเล่า ถ้อยคำที่ปรากฏชี้ให้เห็นว่าผู้พูดไม่ต้องการพูดตรง เพื่อไม่ให้บรรยากาศการคุยตึงเครียดจนเกินไป จะเห็นได้ว่า 建前 เป็นแนวคิดที่สะท้อนภาพลักษณ์เฉพาะของชาวญี่ปุ่นที่ให้ความสำคัญต่อการปรับตัวเข้ากับคนในสังคม ไม่เพียงแต่ให้ความสำคัญกับความกลมกลืนทางสังคมมากกว่าการแสดงออกอย่างตรงไปตรงมา แต่ยังสะท้อนคุณค่าทางวัฒนธรรมและมิติทางอารมณ์ที่ซับซ้อนของมนุษย์ในบริบทความรักเช่นกัน อีกนัยยะหนึ่งกล่าวได้ว่าการพูดความรู้สึกของตัวเองโดยไม่แสดงออกโดยตรง ๆ แต่เน้นให้อีกฝ่ายวิเคราะห์ความต้องการของผู้พูดด้วยตนเอง สอดคล้องกับวัฒนธรรมอิงบริบทสูง (high context culture) ที่เชื่อว่า คำพูดเพียงอย่างเดียวไม่สามารถตีความหมายสารได้ทั้งหมด แต่ต้องดูความหมายจากท่าทางที่แสดงออกมาและบริบทแวดล้อม เช่น น้ำเสียง สีหน้า (Hall, 1976) ตรงกับสำนวน 遠慮と察しのコミュニケーション (การสื่อสารแบบคาดเดาและเกรงใจ) (大橋・ロング, 2011)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า วัจจนกรรมในซีรีส์เรื่องนี้ไม่ได้เป็นเพียงถ้อยคำที่ใช้แสดงความรักเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือในการสื่อสารความรู้สึก และการต่อรองอารมณ์ ระหว่าง 本音 คือ ความรู้สึกจริงภายใน กับ 建前 คือ สิ่งที่ตัวละครเลือกพูดออกมาตามมารยาทหรือบรรทัดฐานของสังคม การใช้วัจจนกรรมในลักษณะนี้สะท้อนให้เห็นรูปแบบการสื่อสารของคนญี่ปุ่นที่ให้ความสำคัญกับ ความกลมกลืนในสังคมมากกว่าการพูดอย่างตรงไปตรงมา นอกจากนี้ วัจจนกรรมยังไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของภาษาเท่านั้น แต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมและความละเอียดอ่อนทางอารมณ์ของมนุษย์ในบริบทของความรัก ทำให้เห็นว่า “คำพูด” ในซีรีส์เรื่องนี้มีพลังในการสร้าง รักษา หรือแม้แต่เปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ของตัวละครได้อย่างลึกซึ้ง

ข้อเสนอแนะ

1. ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังสื่อประเภทอื่น เช่น ภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์หรือสื่อออนไลน์ เพื่อเปรียบเทียบการใช้วัจนกรรมและแนวคิด 本音 (Honne) และ 建前 (Tatemae) ในบริบทที่หลากหลายมากขึ้น

อ้างอิง

- ดุสิตา ปริญญาพล. (2559). การวิเคราะห์วิธีคิดและพฤติกรรมผ่านความสัมพันธ์ชาย-หญิงของตัวละครเอกใน หนังสือรวมเรื่องสั้นชุด Onna no Inai Otokotachi ของฮารูกิ มูราคามิ. *วารสารรวมคำแห่งฉบับมนุษยศาสตร์*, 35(2), 21-40.
- ทักษิณ ทุนเกิด, อภิชัย ไพโรจน์, ปรียากรณ์ ชูแก้ว, และอลิสสา คุ่มเคี่ยม. (2564). วัจนกรรมในถ้อยคำการจีบจากซีรีส์วาย เรื่อง เพราะเรารู้กัน. *วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 17(2).
- พัชรพร แก้วกฤษฐานต์. (2564). *ภาษาญี่ปุ่นเชิงสังคมและวัฒนธรรม*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: กรุงเทพฯ.
- สมบูรณ์ พจน์ประสาท. (2563). *วัจนปฏิบัติศาสตร์ เบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ เดือนตุลา จำกัด.
- อัจฉราพร ไครบุตร และ วิไลศักดิ์กิ่งคำ. (2559). วัจนกรรมในบทเพลงปลุกใจให้รักชาติระหว่าง พ.ศ.2510–2550. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 6(1), 61-69.
- Hall, E.T. (1976). *Beyond Culture*. New York: Doubleday.
- Mahestu, Gayes. (2009). *Honne dan Tatemae Dalam Film Tokyo Monogatari (東京物語)* [Undergraduate thesis, Universitas Kristen Maranatha]. MCUrepository. <https://repository.maranatha.edu/7387/>
- Palandi, EH. (2020). THE CONCEPT OF HONNE AND TATEMAE IN JAPANESE LANGUAGE COMMUNICATION. *International Virtual Conference on Language and Literature Proceeding*, December 2020(1), 255-262. https://www.researchgate.net/publication/370376637_THE_CONCEPT_OF_HONNE_AND_TATEMAE_IN_JAPANESE_LANGUAGE_COMMUNICATION
- Searle, J. R. (1976). *A classification of illocutionary acts*. *Language in Society*, 5(1), 1–23.
- 大橋理枝・ロング・ダニエル. (2011). 『日本語からたどる文化』放送大学教育振興会.
- 柴田光蔵. (2015). タテマエとホンネの狭間で --日本文化の一側面を観察する-- (第四部). ROMAHOPEDIA (ローマ法便覧). <http://hdl.handle.net/2433/196743>

ความเป็นไปได้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น ระดับประถมศึกษา กรณีศึกษาโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นจังหวัดปัตตานี Feasibility of Implementing Japanese Language Instruction at the Primary School Level : A Case Study of Local Administrative Organization Schools in Pattani Province

อาราฟา สายาตะ¹ ปาณิสรา เอียดไฟ² เคนอิชิโร คุทซึนะ³ และ คุณัญญ์ สมชนะกิจ^{4*}
Arafa Sayada¹ Panisara Aiadfa² Kenichiro Kutsuna³ and Kunaj Somchanakit^{4*}

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในระดับประถมศึกษา โดยใช้โรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปัตตานีเป็นกรณีศึกษา กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหารและครูจากโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 5 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 15 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 5 คน และครู จำนวน 10 คน โดยเลือกวิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีความสนใจในการบรรจุภาษาญี่ปุ่นในหลักสูตรการเรียนการสอน เนื่องจากมองว่าเป็นภาษาที่สามารถยกระดับศักยภาพด้านภาษาของนักเรียน และเปิดโอกาสทางการศึกษาและอาชีพ โดยเฉพาะในสาขาการท่องเที่ยวและบริการ อย่างไรก็ตามการดำเนินงานยังประสบข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ การขาดแคลนครูผู้เชี่ยวชาญภาษาญี่ปุ่น งบประมาณไม่เพียงพอ และสื่อการเรียนการสอนที่ยังมีจำกัด ในด้านความสนใจของผู้เรียน พบว่าผู้เรียนในระดับประถมศึกษาเริ่มมีความสนใจในภาษาญี่ปุ่นมากขึ้น โดยมีแรงจูงใจจากสื่อบันเทิง เช่น อนิเมะ การ์ตูน และเพจออนไลน์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมญี่ปุ่น

¹ นิสิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

² นิสิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

³ อาจารย์ สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

¹ Student, Japanese Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla, 90000, Thailand

² Student, Japanese Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla, 90000, Thailand

³ Lecturer, Japanese Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla, 90000, Thailand

⁴ Asst. Prof. Dr., Japanese Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Songkhla, 90000, Thailand

*Corresponding author : kunaj@tsu.ac.th

ซึ่งผู้เรียนบางกลุ่มเริ่มเรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อที่ชอบ และต้องการต่อยอดในการเรียนรู้อย่างจริงจัง ในขณะที่ผู้ปกครองส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญกับภาษาอังกฤษและภาษามลายูมากกว่า โรงเรียนส่วนใหญ่เสนอแนะว่าควรเริ่มในลักษณะของชมรมภาษาญี่ปุ่นหรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กที่สนใจได้ทดลองเรียนรู้ก่อนที่จะบรรจุเป็นรายวิชาในอนาคต

คำสำคัญ : การจัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น, โรงเรียนประถม, ประถมศึกษา, องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น, จังหวัดปัตตานี

Abstract

The objective of this research is to study the feasibility of implementing Japanese language instruction at the primary education level, using schools under the local administrative organizations in Pattani Province as a case study. The sample group consisted of 15 participants from five schools, including five school directors and ten teachers, selected through simple random sampling. The research instrument was a semi-structured interview, and the data were analyzed using content analysis.

The findings revealed that most schools expressed interest in incorporating Japanese language into their curricula, viewing it to enhance students' language proficiency and expand future educational and career opportunities, particularly in tourism and service industries. However, several limitations were identified, including a shortage of qualified Japanese language teachers, insufficient funding, and limited teaching materials. In terms of students' interest, it was found that primary school students have shown increasing enthusiasm for learning Japanese, motivated by exposure to entertainment media such as anime, manga, and online platforms related to Japanese culture. Some students have begun self-learning through their favorite media and wish to pursue formal learning opportunities. Meanwhile, most parents still prioritize English and Malay languages. Many schools suggested that Japanese language education should initially be introduced as a language club or extracurricular activity, providing interested students with opportunities to explore the language before it becomes an elective subject in the future.

Keywords : Japanese Language Teaching Management, Primary School, Primary Education, Local Administrative Organization, Pattani Province

บทนำ

ในไตรมาสแรกของปี พ.ศ. 2568 ต่างชาติลงทุนในไทยเพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 31 เงินลงทุนรวม 47,033 ล้านบาท อันดับหนึ่ง คือ ญี่ปุ่น ลงทุน 15,915 ล้านบาท (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์, 2568) และผลการสำรวจล่าสุดของ JETRO-JCC รายงานว่านักลงทุนญี่ปุ่นมองแนวโน้มเศรษฐกิจไทยในทิศทางที่ดีขึ้น และยังให้ความเชื่อมั่นในการขยายการลงทุนในไทยอย่างต่อเนื่อง โดยดัชนีแนวโน้มเศรษฐกิจได้ปรับตัวดีขึ้นสะท้อนถึงสัญญาณฟื้นตัว นายอาเบะ อิชิโระ ประธานเจโทร กรุงเทพฯ กล่าวว่าท่ามกลางความไม่แน่นอนด้านนโยบายภาษีนำเข้าของสหรัฐฯ นักลงทุนญี่ปุ่นยังคงเดินทางดำเนินธุรกิจในประเทศไทย โดยขยายช่องทางจำหน่ายสินค้าทั้งในและต่างประเทศ โดยเจโทรจะมุ่งส่งเสริมความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนระหว่างไทย-ญี่ปุ่น รวมถึงการสนับสนุนอุตสาหกรรมไทย-ญี่ปุ่น ให้ทำงานร่วมกัน โดยการจัดกิจกรรมจับคู่ธุรกิจ และกิจกรรมอื่น ๆ ที่จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการลงทุนระหว่างสองประเทศ (ศูนย์บริการลงทุนสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน สำนักนายกรัฐมนตรี, 2568)

ชาวต่างชาติที่เข้ามาลงทุนประกอบธุรกิจในประเทศไทย
ภายใต้ พ.ร.บ.การประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ.2542

ไตรมาส 1/2568 (มกราคม - มีนาคม 2568)

ลำดับที่	ประเทศ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	เงินลงทุน (ล้านบาท)	ร้อยละ
1	ญี่ปุ่น	57	21	15,915	34
2	สหรัฐอเมริกา	35	13	1,490	3
3	จีน	34	12	6,083	13
4	สิงคโปร์	31	11	4,950	11
5	ฮ่องกง	22	8	3,655	8
6	อื่นๆ	93	35	14,940	31
	รวม	272	100	47,033	100

ข้อมูล ณ วันที่ 31 มีนาคม 2568

ภาพที่ 1 ชาวต่างชาติที่เข้ามาลงทุนประกอบธุรกิจในประเทศไทยภายใต้ พ.ร.บ.

การประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542

ที่มา : กองบริหารการประกอบธุรกิจของชาวต่างชาติ, กรมพัฒนาธุรกิจการค้า (2568)

จากการพัฒนาของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) มาสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (เออีซี) ในปี พ.ศ. 2558 โดยมุ่งเน้นที่ความสำคัญของประชากรในอาเซียน และการแลกเปลี่ยนระหว่าง บุคลากรด้านการศึกษาระหว่างสถาบันต่าง ๆ และภาคธุรกิจเอกชนในประเทศสมาชิก ประเทศไทยในฐานะสมาชิกอาเซียนจึงต้องพัฒนาและปรับตัวเพื่อรองรับกับสถานการณ์ในครั้งนี้ การศึกษาทางด้านภาษาจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อวงการการศึกษาในปัจจุบัน โดยเฉพาะการศึกษาทางด้านภาษาที่สาม ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น และภาษาเกาหลี ซึ่งภาษาญี่ปุ่นเป็นอีกภาษาที่น่าสนใจ (แก้วกัลยาณี ใจสมุทร และ ณิชดา เวชญาลักษณ์, 2565) การสร้างและพัฒนากำลังคนที่มีความรู้ความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นจึงต้องมีการวางแผนและดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อตอบสนองความต้องการของทุกภาคส่วน

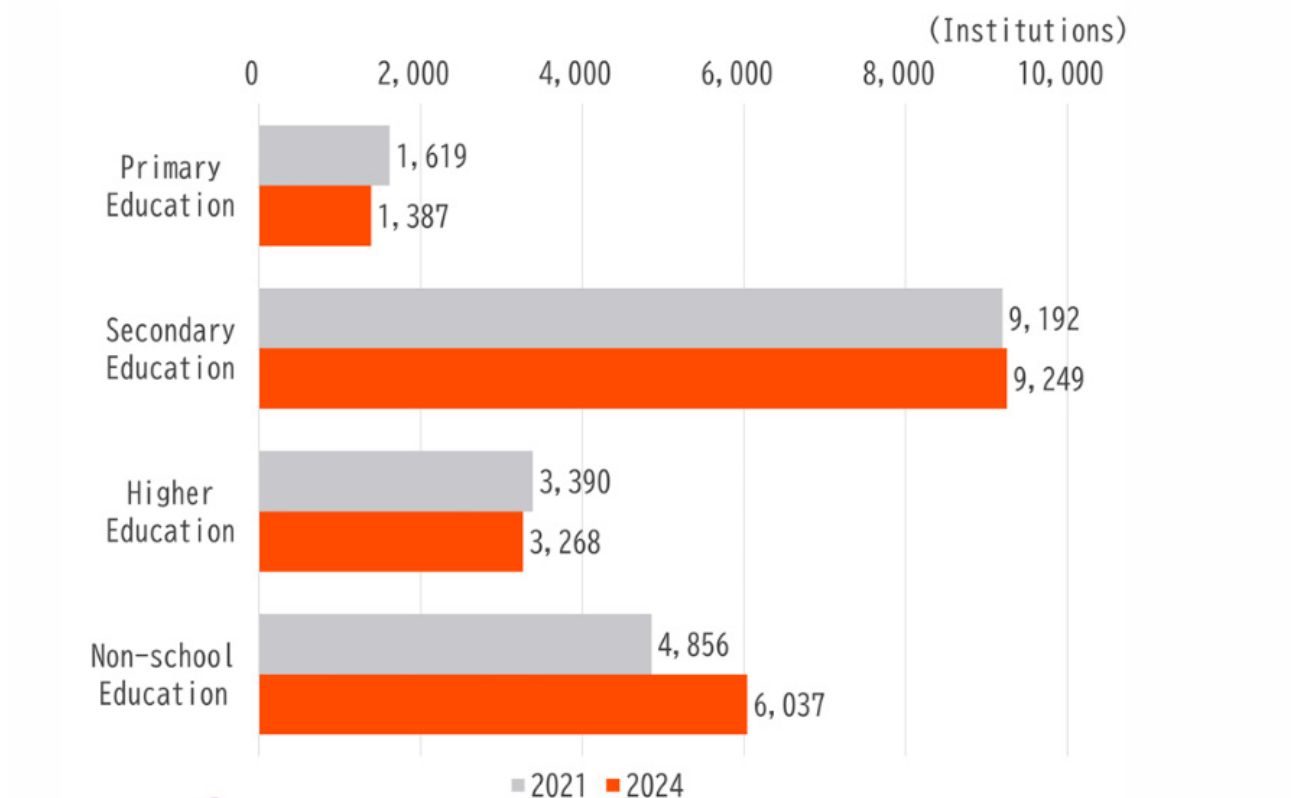
ในช่วงปี 2018-2021 แนวโน้มจำนวนสถานศึกษาภาษาญี่ปุ่น ครูผู้สอน และผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีแนวโน้มลดลง แต่หลังจากปี 2021 ก็มีแนวโน้มที่สูงขึ้นจนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยมีจำนวนผู้เรียนมากเป็นอันดับ 2 ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รองจากประเทศอินโดนีเซีย และเป็นอันดับ 5 ของทั้งโลก (ตารางที่1) จึงเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความสำคัญทางด้านการศึกษาภาษาญี่ปุ่น อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากระดับการศึกษาของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นพบว่าส่วนใหญ่เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ขณะที่นักเรียนระดับประถมศึกษายังมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 7.6 มีจำนวนโรงเรียนประถมที่เปิดสอนภาษาญี่ปุ่น จำนวน 1,387 แห่ง ลดลงจากข้อมูลการสำรวจในปี 2021 ที่มีมากถึง 1,619 แห่ง และผู้สอนภาษาญี่ปุ่นระดับประถมศึกษา มี 2,209 คน ลดลงจากปี 2021 ที่มี 3,451 คน (The Japan Foundation, 2025) และจากรายงานผลการสำรวจในปี 2021 พบว่าในประเทศไทยมีผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นระดับประถมศึกษา จำนวน 6,597 คน (The Japan Foundation, 2023) จากสถิติดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่ายังมีช่องว่างในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในระดับประถมศึกษาอยู่มาก

ตารางที่ 1 จำนวนผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นจำแนกตามประเทศและตามระดับการศึกษา

2021 Rank	2024 Rank	Country / Region	2024年度 Learners (People)	Increase / Decrease Number (People)	Increase / Decrease Rate (%)
1	1	China	1,019,197	▲38,121	▲3.6
2	2	Indonesia	732,914	21,182	3.0
3	3	Korea	555,396	85,062	18.1
4	4	Australia	424,316	8,968	2.2
5	5	Thailand	194,366	10,409	5.7
6	6	Vietnam	164,495	▲5,087	▲3.0
7	7	United States of America	134,096	▲27,306	▲16.9
8	8	Taiwan	124,149	▲19,483	▲13.6
16	↑ 9	Myanmar	100,315	81,191	424.6
11	↑ 10	India	52,946	16,931	47.0

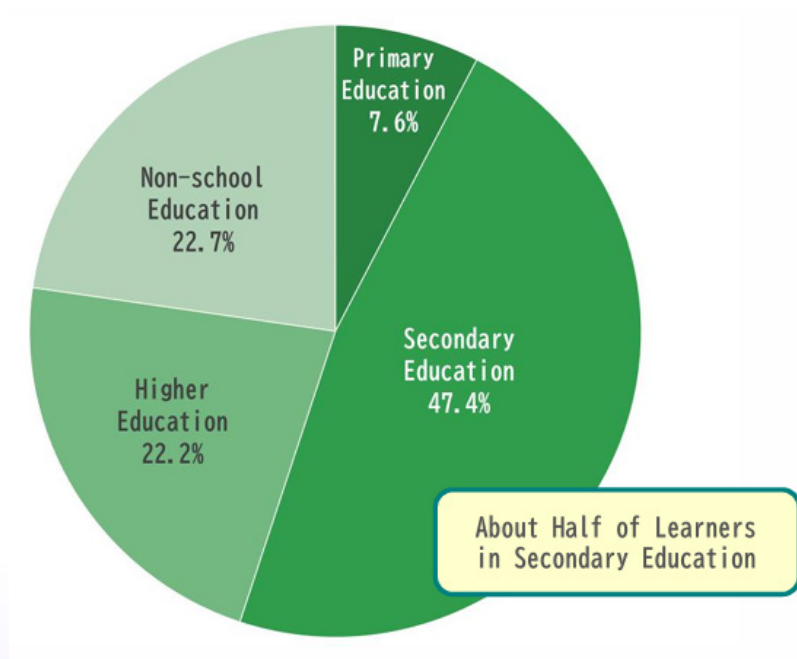
■ 2021 ■ 2024

ที่มา : The Japan Foundation (2025)

ภาพที่ 2 การเปลี่ยนแปลงจำนวนสถาบันการศึกษาที่สอนภาษาญี่ปุ่นตามระดับการศึกษา

ที่มา : The Japan Foundation (2025)

ภาพที่ 3 สัดส่วนผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นตามระดับการศึกษา

ที่มา : The Japan Foundation (2025)

เช่นเดียวกับการจัดการเรียนการสอนภาษาที่สามอื่น ๆ เช่น ภาษาจีน มักจะจำกัดอยู่ในสถาบันการศึกษา ในชั้นอุดมศึกษาเท่านั้น ซึ่งอาจจะไม่เป็นการเพียงพอในการเสริมสร้างและพัฒนาทักษะของผู้เรียนให้มีความ แข็งแกร่งถึงขั้นที่จะก่อให้เกิดความสามารถในการแข่งขันได้ อติเรก นวลศรี และปิยนันต์ คล้ายจันทร์ (2558) ศึกษาความต้องการการสอนภาษาจีนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครปากเกร็ด พบว่า 1) ควรจัดให้มีการเรียนการสอนภาษาจีนอย่างยิ่งเพื่อให้นักเรียนจะได้มีทักษะทางภาษาเพิ่มมากขึ้น มีความรู้เพิ่มเติมทาง ภาษาจีน รวมถึงเพื่อเตรียมการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ควรเริ่มจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในลักษณะวิชาเพิ่มเติม โดยมุ่งเน้นเนื้อหาทักษะทางภาษา เพื่อการสื่อสาร สอดแทรกสาระเกี่ยวกับท้องถิ่น ของเทศบาลนครปากเกร็ด โดยครูผู้สอนควรมีทั้งชาวไทยและชาวจีนที่ผลิตแบบเรียนขึ้นมาใช้เองในท้องถิ่น ส่วนประโยชน์และความคาดหวังต่อการเรียนภาษาจีน คือ ให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับภาษาจีน และ เมื่อนักเรียนจบหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาจีน ควรจะมีการทดสอบวัดระดับความรู้ด้วยระบบมาตรฐานสากล (HSK) 2) แนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนคร ปากเกร็ด ด้านแนวคิดเชิงนโยบายในการส่งเสริมจัดการเรียนการสอนภาษาจีนควรยึดตามแผนนโยบายจาก ผู้บริหารสูงสุดในการมอบนโยบาย การดำเนินการต่าง ๆ โดยที่เทศบาลควรมีการบริหารจัดการที่เป็นรูปธรรม มีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนเพื่อสร้างความเข้าใจและแนวปฏิบัติร่วมกัน ด้านเนื้อหาและรูปแบบ ควรเน้นเรื่อง ของการนำมาใช้จริงในชีวิตประจำวัน เน้นทักษะภาษาเพื่อการสื่อสาร รวมถึงการเชื่อมโยงเนื้อหาสาระของ หลักสูตรท้องถิ่นของเทศบาล ด้านความคาดหวังต่อการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนนั้น ควรพัฒนาเป็นแหล่ง การศึกษาชั้นดีโดยมีการสนับสนุนงบประมาณและปัจจัยอื่นๆ เพื่อให้มีการจัดการศึกษาที่เข้มแข็งทางด้านภาษาจีน และการดำเนินงานของเทศบาลและผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรมีการประสานงานระหว่างสถานศึกษาต่าง ๆ ในการร่วมกันพัฒนาต่อยอดให้ผู้เรียนสามารถต่อยอดด้านภาษาจีนต่อไปได้ในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น มาร์ดานี และคณะ (2020) ศึกษาการเรียนภาษาญี่ปุ่นตามหลักสูตรปี 2013 ในโรงเรียนประถมศึกษาในบาห์ลี พบว่า การให้ความสำคัญและรูปแบบการเปิดสอนภาษาญี่ปุ่นระดับประถมศึกษาในบาห์ลีมีความแตกต่างกันไป แต่ละโรงเรียน มีทั้งการเปิดสอนในรูปแบบวิชาเลือกและกิจกรรมนอกชั้นเรียน ในภาพรวมยังประสบปัญหา การขาดแคลนแผนการสอน วัสดุอุปกรณ์สนับสนุนการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน เป็นต้น (Mardani et. al., 2020) ดังจะเห็นได้ว่าการเปิดสอนวิชาภาษาต่างประเทศในระดับประถมศึกษาประกอบไปด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ต้องพิจารณา เช่น วัตถุประสงค์รายวิชา แผนการสอน ผู้สอน หนังสือและตำรา สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ เป็นต้น

จากปัญหาและความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการเปิดสอนภาษาญี่ปุ่น ในระดับประถมศึกษา เนื่องจากการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศในระดับประถมศึกษา โดยเฉพาะช่วงอายุ 6 ขวบ ผู้เรียนจะมีพัฒนาการทางด้านสัทวิทยาใกล้เคียงเจ้าของภาษา และยังช่วยเสริมทักษะการเข้าใจความแตกต่าง ระหว่างวัฒนธรรมผ่านการเรียนภาษาญี่ปุ่น ดังนั้นพื้นที่พหุวัฒนธรรม เช่น จังหวัดปัตตานีซึ่งเป็นหนึ่งใน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย เป็นที่ตั้งของสถาบันระดับอุดมศึกษาที่เปิดหลักสูตรวิชาเอก ภาษาญี่ปุ่นและมีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีแผนการเรียนภาษาญี่ปุ่นจำนวนหลายโรงเรียน อีกทั้งด้วยบริบท ทางพื้นที่ที่เป็นพื้นที่พหุวัฒนธรรมพร้อมต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ จึงเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมในการเปิดสอน ภาษาญี่ปุ่นระดับประถมศึกษา ตามที่สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2554) กำหนดตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระที่1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 6

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในระดับประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี

ระเบียบวิธีการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) จากโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปัตตานี จำนวน 5 โรงเรียน แบ่งเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาจำนวน 5 คนและครูโรงเรียนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปัตตานีจำนวน 10 คน รวมกันเป็น 15 คน

ตารางที่ 2 ตารางแสดงจำนวนประชากรผู้อำนวยการสถานศึกษา/ครู

รหัสของผู้ให้ข้อมูล	เพศ	ตำแหน่ง	หน่วยงาน/สังกัด
A	หญิง	ผู้อำนวยการสถานศึกษา	โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านจะบังติกอ
B	หญิง	ผู้อำนวยการสถานศึกษา	โรงเรียนเทศบาล 2 วัดตานีนรสโมสร
C	หญิง	ผู้อำนวยการสถานศึกษา	โรงเรียนเทศบาล 3 บ้านปากน้ำ
D	หญิง	ผู้อำนวยการสถานศึกษา	โรงเรียนเทศบาล 4 วัดนพวงศาราม
E	หญิง	ผู้อำนวยการสถานศึกษา	โรงเรียนเทศบาล 5 เทศบาลเมืองปัตตานี
F	หญิง	ครู	โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านจะบังติกอ
G	หญิง	ครู	โรงเรียนเทศบาล 1 บ้านจะบังติกอ
H	หญิง	ครู	โรงเรียนเทศบาล 2 วัดตานีนรสโมสร
I	หญิง	ครู	โรงเรียนเทศบาล 2 วัดตานีนรสโมสร
J	หญิง	ครู	โรงเรียนเทศบาล 3 บ้านปากน้ำ
K	หญิง	ครู	โรงเรียนเทศบาล 3 บ้านปากน้ำ
L	หญิง	ครู	โรงเรียนเทศบาล 4 วัดนพวงศาราม
M	ชาย	ครู	โรงเรียนเทศบาล 4 วัดนพวงศาราม
N	หญิง	ครู	โรงเรียนเทศบาล 5 เทศบาลเมืองปัตตานี
O	หญิง	ครู	โรงเรียนเทศบาล 5 เทศบาลเมืองปัตตานี

2. เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สำหรับครูและผู้อำนวยการสถานศึกษา

3. วิธีการศึกษา

3.1 ศึกษาเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

3.2 ผู้วิจัยจัดทำหนังสือขอความร่วมมือ/แบบสัมภาษณ์

3.3 ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ

3.4 กำหนดวัน/นัดหมายผู้อำนวยการและครูในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปัตตานี

3.5 ผู้วิจัยเดินทางไปยังโรงเรียนของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 15 คนด้วยตนเอง และดำเนินการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงคุณภาพแล้ว ระหว่างวันที่ 15 กันยายน 2568 - 30 กันยายน 2568

3.5 ผู้วิจัยถอดเสียงบทสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

3.6 สรุปผลและอภิปรายผล

สรุปผล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างโดยการถอดเสียงบทสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา จากนั้นจึงคัดเลือกข้อความและประเด็นสำคัญเพื่อนำมาตีความหมาย และวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านที่เป็นปัจจัยสนับสนุน และด้านที่เป็นอุปสรรค ดังนี้

1. ปัจจัยสนับสนุน

1.1 ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

จากการสัมภาษณ์พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในหลักสูตรอยู่แล้ว โดยภาษาอังกฤษเป็นวิชาพื้นฐานที่ทุกระดับชั้นต้องเรียน ส่วนภาษามลายูและภาษาอาหรับถูกบรรจุเพิ่มเติมเนื่องจากบริบทด้านศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่ ขณะที่บางโรงเรียนได้เริ่มนำภาษาจีนเข้ามาสอนในหลักสูตรเพิ่มเติม แต่ยังไม่ครอบคลุมทุกโรงเรียน ในกรณีของการเปิดสอนภาษาญี่ปุ่น ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่ามีความน่าสนใจ และสามารถเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่ช่วยเสริมศักยภาพด้านภาษาให้แก่นักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเด็กระดับประถมซึ่งสามารถซึมซับภาษาใหม่ได้ง่าย อย่างไรก็ตามหลายโรงเรียนยังมองว่าควรเริ่มในลักษณะของชมรมภาษาญี่ปุ่นหรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กที่สนใจ ได้ทดลองเรียนรู้ก่อนที่จะบรรจุเป็นวิชาเพิ่มเติมในอนาคต ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“ในปัจจุบัน สถานศึกษามีการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศเฉพาะภาษาอังกฤษตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ปีที่ 1-6 ทั้งในรายวิชาพื้นฐานและวิชาเพิ่มเติมด้านการสื่อสาร นอกจากนี้ยังมีการจัดการเรียนการสอนภาษาอาหรับและภาษามลายูในรายวิชาศาสนาเพิ่มเติมบางส่วน หากมีการจัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น สถานศึกษามองว่าเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่สำคัญ สามารถดำเนินการในรูปแบบวิชาเพิ่มเติมหรือชุมนุมเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนที่สนใจได้เรียนรู้ อย่างไรก็ตามยังมีข้อจำกัด ด้านศักยภาพบุคลากรเฉพาะทางจึงจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง”

(ผู้ให้ข้อมูล E)

“การเพิ่มภาษาญี่ปุ่นเข้ามาจะช่วยเปิดโลกทัศน์และเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับนักเรียน ผู้ปกครองก็น่าจะเห็นด้วยเช่นกัน เพราะมองว่าลูกหลานจะได้ความรู้เพิ่มเติมถือเป็นเรื่องที่ดี ถ้าในระดับประถมศึกษาการบรรจุเป็นวิชาหลักอาจจะยากเพราะเวลาไม่เพียงพอ จึงควรเริ่มจากการทำกิจกรรมในรูปแบบชมรมภาษาญี่ปุ่นเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้พื้นฐานก่อน ซึ่งน่าจะเป็นทางเลือกที่ง่ายกว่าและสามารถเกิดขึ้นได้จริง”

(ผู้ให้ข้อมูล N)

1.2 ด้านความสนใจและความคาดหวังของผู้เรียนและผู้ปกครอง

ด้านความสนใจของนักเรียน ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่าตรงกันว่าภาษาญี่ปุ่นได้รับความนิยมมากขึ้น โดยเฉพาะจากอิทธิพลของการ์ตูน อนิเมะ สื่อออนไลน์ และ TikTok ทำให้นักเรียนบางส่วนมีแรงบันดาลใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง แต่ยังเป็นเพียงกลุ่มเล็ก ไม่ได้แพร่หลายเหมือนภาษาอังกฤษหรือภาษามลายู ส่วนผู้ปกครองจำนวนมากยังมองว่าภาษาอังกฤษและภาษามลายูมีความสำคัญมากกว่า เนื่องจากใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันและสอดคล้องกับศาสนาและบริบทชุมชน ภาษาญี่ปุ่นจึงยังไม่ใช่วิธีทางเลือกแรกในการลงทุนด้านการศึกษา อย่างไรก็ตามผู้ปกครองบางกลุ่ม โดยเฉพาะในเขตเมือง มองว่าภาษาญี่ปุ่นเป็นโอกาสที่ดี หากโรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมหรือชมรมที่ชัดเจนและเห็นผลจริง ความสนใจและการยอมรับก็น่าจะเพิ่มขึ้น ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“สำหรับผู้ปกครองอาจยังมีเพียงกลุ่มเล็ก ๆ ที่สนใจ เพราะพื้นฐานด้านการศึกษาและเศรษฐกิจยังไม่เอื้อมองไปถึงอนาคตด้านภาษาญี่ปุ่น ผู้ปกครองส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญกับภาษามลายูและภาษาอังกฤษมากกว่า ภาษาญี่ปุ่นจึงอาจยังไม่ใช่วิธีทางเลือกแรก แต่หากมีการเปิดชมรมและเห็นผลจริง ก็น่าจะค่อย ๆ ได้รับการยอมรับมากขึ้น”

(ผู้ให้ข้อมูล F)

“ผู้ปกครอง ตอนนี้โรงเรียนมีเพียงภาษาอังกฤษและจีน หากมีภาษาอื่น เช่น ญี่ปุ่น เกาหลี หรืออาหรับ เพิ่มเข้ามาก็จะเป็นประโยชน์ต่อเด็กทำให้เด็กจบ ป.6 มีทางเลือกเพิ่มเติม เด็กอาจเรียนต่อภาษาอาหรับด้านศาสนาหรือเรียนภาษาญี่ปุ่นต่อในโรงเรียนมัธยมที่ส่งเสริมด้านภาษาได้”

(ผู้ให้ข้อมูล M)

1.3 ด้านบริบทและโอกาสในอนาคต

โรงเรียนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ตั้งอยู่ในชุมชนมุสลิมซึ่งใช้ภาษามลายูเป็นหลัก การมีพรมแดนติดกับประเทศมาเลเซียทำให้ภาษามลายูยังคงเป็นภาษาสำคัญ อย่างไรก็ตาม ผู้ให้สัมภาษณ์หลายคนเห็นว่าการรู้หลายภาษา โดยเฉพาะภาษาต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น จีน หรืออังกฤษ จะช่วยเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของเด็กในอนาคต ไม่เพียงแต่ในพื้นที่เท่านั้น แต่ยังรวมถึงโอกาสด้านการศึกษาและอาชีพในจังหวัดอื่น เช่น ภูเก็ต กระบี่ หรือกรุงเทพฯ ซึ่งต้องการบุคลากรที่มีความสามารถด้านภาษาในภาคการท่องเที่ยวและบริการ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“ความคาดหวังของคุณครูและผู้ปกครอง แม้ผู้ปกครองส่วนใหญ่จะมองว่าวิทย์-คณิตสำคัญกว่า แต่สำหรับครูในสายภาษามองว่าดี เพราะนอกจากโอกาสใน 3 จังหวัดแล้ว ยังมีโอกาสต่อยอดไปจังหวัดอื่น ๆ เช่น ภูเก็ต กระบี่ พังงา หรือกรุงเทพฯ ภาษาญี่ปุ่น ภาษาอื่น ๆ เป็นทางเลือกที่ดีสำหรับเด็กจะช่วยให้เด็กมีทางเลือกเพิ่มเติม แม้ปัจจุบันผู้ปกครองอาจเน้นวิทย์-คณิต แต่การเปิดรับภาษาเพิ่มก็ช่วยสร้างโอกาสและมุมมองใหม่ให้เด็กได้”

(ผู้ให้ข้อมูล L)

“ในด้านความคาดหวัง หากมองในมุมของคุณครูเองถือว่าเป็นสิ่งที่ดีมาก เพราะเด็กจะได้เรียนรู้มากกว่าภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน การเพิ่มภาษาญี่ปุ่นเข้ามาจะช่วยเปิดโลกทัศน์และเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับนักเรียน ผู้ปกครองก็น่าจะเห็นด้วยเช่นกัน เพราะมองว่าลูกหลานจะได้ความรู้เพิ่มเติมถือเป็นเรื่องที่ดีถ้าในระดับประถมศึกษา การบรรจุเป็นวิชาหลักอาจจะยาก เพราะเวลาไม่เพียงพอ จึงควรเริ่มจากการทำกิจกรรมในรูปแบบชมรมภาษาญี่ปุ่น เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้พื้นฐานก่อนซึ่งน่าจะเป็นทางเลือกที่ง่ายกว่าและสามารถเกิดขึ้นได้จริง”

(ผู้ให้ข้อมูล N)

2 อุปสรรคและข้อจำกัด

2.1 ด้านบุคลากร

ข้อจำกัดที่ถูกกล่าวถึงบ่อยที่สุดคือการขาดแคลนครูผู้เชี่ยวชาญภาษาญี่ปุ่น โรงเรียนในสังกัดเทศบาลทั้งหมดไม่มีครูที่จบเอกภาษาญี่ปุ่นโดยตรง ทำให้ไม่สามารถเปิดการสอนได้จริง หากต้องการจัดการเรียนการสอนจำเป็นต้องพึ่งพาครูอัตราจ้าง ครูจากโครงการแลกเปลี่ยน หรือบุคลากรจากมหาวิทยาลัยหลายโรงเรียนเสนอว่าควรทำบันทึกข้อตกลงทางวิชาการ (MOU) กับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์หรือมหาวิทยาลัยอื่นที่มีการสอนภาษาญี่ปุ่น เพื่อนำครูหรืออาจารย์ผู้เชี่ยวชาญเข้ามาช่วยสอน ขณะเดียวกันยังมีความกังวลว่า หากอาศัยเพียงสื่อบันทึก เช่น การ์ตูนหรือ อนิเมะ การเรียนการสอนจะไม่สามารถพัฒนาได้อย่างเป็นระบบ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“ถ้าโรงเรียนจะเปิดสอนภาษาญี่ปุ่นจริง ๆ ย่อมมีอุปสรรค โดยเฉพาะเรื่องบุคลากร เนื่องจากโรงเรียนยังขาดครูที่จบเอกภาษาญี่ปุ่นโดยตรง แต่สามารถแก้ไขได้ด้วยการทำบันทึกข้อตกลงทางวิชาการ (MOU) ร่วมกับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งมีการเปิดสอนภาษาญี่ปุ่นอยู่แล้ว ทำให้สามารถนำนักศึกษาหรือบุคลากรจากมหาวิทยาลัยมาช่วยสอนได้”

(ผู้ให้ข้อมูล N)

“บางโรงเรียนก็มีภาษาเยอรมันหรือฝรั่งเศส ซึ่งก็เป็นประโยชน์ข้อจำกัดหลักคือบุคลากรเฉพาะทาง เพราะถ้าไม่มีครูที่เชี่ยวชาญเด็กก็ต้องเริ่มเรียนใหม่ ดังนั้นควรมีครูที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน”

(ผู้ให้ข้อมูล L)

2.2 ด้านงบประมาณ

ประเด็นด้านงบประมาณถูกกล่าวถึงในหลายมุม ผู้ให้สัมภาษณ์ยืนยันว่าการจ้างครูผู้เชี่ยวชาญภาษาญี่ปุ่นมีค่าตอบแทนสูงกว่าครูทั่วไป หากต้องการเปิดการสอนจริงจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลหรือองค์กรทางการศึกษา โดยเฉพาะในโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนด้านศาสนาอยู่แล้ว งบประมาณส่วนใหญ่จะถูกใช้กับภาษามลายูและอาหรับเป็นหลัก ทำให้การบรรจุภาษาญี่ปุ่นอาจเผชิญกับข้อจำกัด นอกจากนี้ยังมีประเด็นเรื่องค่าหนังสือเรียน สื่อการสอน และอุปกรณ์ดิจิทัลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งล้วนต้องใช้งบประมาณเพิ่มเติม ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“งบประมาณก็อาจเป็นอุปสรรค เนื่องจากค่าจ้างครูต่างชาติหรือผู้เชี่ยวชาญภาษาญี่ปุ่นจะสูงกว่าครูทั่วไปอยู่แล้วแต่ก็ยังสามารถบริหารจัดการได้ สำหรับสื่อการเรียนการสอน ครูที่มาสอนสามารถปรับใช้ให้เหมาะสมได้ในภาพรวมการจัดการเรียนการสอนน่าจะทำได้จริงและไม่แน่ว่ามีปัญหามากนัก”

(ผู้ให้ข้อมูล N)

“ครูที่เชี่ยวชาญภาษาญี่ปุ่นและมีทักษะการสอนเด็กเล็กยังหายากและการจ้างครูเจ้าของภาษา หรือผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกมีค่าตอบแทนสูง สื่อการสอนภาษาญี่ปุ่น เช่น หนังสือเรียน สื่อการสอนแบบดิจิทัล และอุปกรณ์ประกอบการสอนก็มีราคาแพง”

(ผู้ให้ข้อมูล H)

2.3 ด้านสื่อการเรียนการสอน

สื่อการสอนถือเป็นอีกหนึ่งข้อจำกัดสำคัญ เนื่องจากตำราเรียนภาษาญี่ปุ่นสำหรับนักเรียน ประถมในบริบทไทยยังมีไม่มาก ทำให้ครูต้องดัดแปลงสื่อจากต่างประเทศ หรือใช้สื่อออนไลน์มาปรับใช้กับนักเรียน ผู้ให้สัมภาษณ์บางรายเห็นว่าการใช้สื่อบันเทิง เช่น อนิเมะ การ์ตูน หรือเพลงญี่ปุ่น สามารถสร้างแรงจูงใจได้ แต่ไม่เพียงพอในการพัฒนาทักษะเชิงวิชาการ การจัดทำสื่อเฉพาะที่เหมาะสมกับระดับประถมจึงเป็นสิ่งจำเป็น ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“เพราะปัจจุบันยังไม่มีครูที่จบด้านภาษาญี่ปุ่น มีเพียงภาษาอังกฤษและภาษาที่โรงเรียนเปิดสอนอยู่ การสอนอาจต้องอาศัยสื่อแทน ซึ่งหากใช้เพียงสื่อ เช่น การ์ตูนหรืออนิเมะ ก็อาจไม่ดีเท่ากับการเรียนจากเจ้าของภาษา”

(ผู้ให้ข้อมูล F)

“สื่อการสอนภาษาญี่ปุ่น เช่น หนังสือเรียน สื่อการสอนแบบดิจิทัล และอุปกรณ์ประกอบการสอน มีราคาแพง สื่อการสอนที่ออกแบบมาสำหรับเด็กไทยในระดับประถมศึกษายังมีน้อย ทำให้ต้องนำเข้าหรือดัดแปลงสื่อจากต่างประเทศ นักเรียนในระดับประถมอาจยังไม่เห็นความสำคัญของภาษาญี่ปุ่น ทำให้ความสนใจในการเรียนลดลง”

(ผู้ให้ข้อมูล H)

การอภิปรายผล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น ในระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปัตตานี โดยเน้นสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปัตตานี เพื่อให้ได้ข้อมูล ความพร้อม ความคาดหวัง ปัญหาและข้อจำกัด รวมถึงแนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่นที่เหมาะสม ในบริบทของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อันมีลักษณะเฉพาะทางภาษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่แตกต่างจากภูมิภาคอื่นของประเทศ

ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในระดับประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปัตตานีมีความเป็นไปได้ แต่ยังเผชิญกับข้อจำกัดหลายด้าน โรงเรียนส่วนใหญ่ มีการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศอยู่แล้ว ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษามลายู และภาษาอาหรับ ซึ่งเป็นภาษาที่มีความสำคัญทั้งในด้านศาสนาและการสื่อสารระหว่างประเทศ ขณะเดียวกัน ภาษาญี่ปุ่น

ได้รับการมองว่าเป็นภาษาที่มีความน่าสนใจ และสามารถช่วยเพิ่มศักยภาพทางภาษาของนักเรียนในอนาคตได้ แม้กระนั้น ทางโรงเรียนยังขาดความพร้อมด้านบุคลากร งบประมาณ และสื่อการสอน ซึ่งต้องได้รับการสนับสนุน และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากภายนอกและภายใน การขาดครูผู้เชี่ยวชาญทำให้โรงเรียนจำเป็นต้องเริ่มต้น ในรูปแบบกิจกรรมเสริม หรือชมรมภาษาญี่ปุ่นในช่วงแรก เพื่อเป็นการลดภาระของโรงเรียนและสังเกต ความสนใจของนักเรียน แนวทางดังกล่าวสามารถช่วยวางรากฐานที่ดีและนำไปสู่การจัดการเรียนการสอน อย่างเป็นระบบในอนาคต ในด้านความสนใจของนักเรียน พบว่านักเรียนบางส่วนมีแรงบันดาลใจที่จะเรียนรู้ ภาษาญี่ปุ่นจากอิทธิพลของวัฒนธรรมญี่ปุ่น เช่น การ์ตูน อนิเมะ และสื่อออนไลน์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้ม เชิงบวกที่สามารถนำมาใช้เป็นจุดแข็งในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียน อย่างไรก็ดี หากไม่มีสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมและเพียงพอ ความสนใจดังกล่าวอาจไม่ยั่งยืนในระยะยาว สอดคล้องกับมาร์ดานีและคณะ (2020) ที่รายงานปัญหาว่าขาดตำราเรียนภาษาญี่ปุ่นสำหรับชั้นประถมศึกษา โรงเรียนต่าง ๆ จึงต้องจัดทำสื่อการสอนของตนเอง ยากต่อการควบคุมคุณภาพและเนื้อหาที่สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์

ด้านทัศนคติของผู้ปกครอง พบว่าส่วนใหญ่ยังคงให้ความสำคัญกับภาษาอังกฤษและภาษามลายู เนื่องจากเป็นภาษาที่มีความจำเป็นต่อการเรียนและการสื่อสารในชีวิตประจำวัน แต่เริ่มมีส่วนหนึ่งที่เล็ง เห็นว่าภาษาญี่ปุ่นเป็นโอกาสใหม่ในการต่อยอดทางการศึกษาและอาชีพ โดยเฉพาะในสาขาการท่องเที่ยว และการบริการ ทั้งนี้ หากโรงเรียนสามารถแสดงผลลัพธ์เชิงประจักษ์ เช่น ความสามารถในการสื่อสารภาษาญี่ปุ่น ขั้นพื้นฐานของนักเรียน ความยอมรับและการสนับสนุนจากผู้ปกครองก็จะเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะช่วยส่งเสริม ความยั่งยืนของการจัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในระยะยาว อาจเกิดจากบริบทสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ที่ไม่มีแรงจูงใจหรือสิ่งเร้าทางบวกเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมมากนัก จึงอาจต้องพึ่งพาหน่วยงานหรือองค์กร ภายนอกในการจัดกิจกรรมหรือให้สัมผัสกับภาษาญี่ปุ่น ได้รับความรู้ในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียนภาษาญี่ปุ่น เพิ่มขึ้น

สรุปความเป็นไปได้ของการเปิดสอนภาษาญี่ปุ่นในระดับประถมศึกษา ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่ เห็นว่า ภาษาญี่ปุ่นควรเริ่มต้นในลักษณะกิจกรรมเสริม หรือจัดตั้งเป็นชมรมภาษาญี่ปุ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ นักเรียนที่สนใจได้เรียนรู้พื้นฐานเบื้องต้นก่อนการบรรจุเป็นรายวิชาในหลักสูตร ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียน ยังมีข้อจำกัดด้านบุคลากร งบประมาณ และสื่อการเรียนการสอน ในด้านบุคลากรโรงเรียนทุกแห่งต่างประสบ ปัญหาการขาดแคลนครูผู้เชี่ยวชาญภาษาญี่ปุ่นโดยตรง ครูที่มีพื้นฐานภาษาญี่ปุ่นในพื้นที่มีจำนวนน้อยมาก ทำให้การสรรหาคู่มือสอนภาษาญี่ปุ่นโดยเฉพาะค่อนข้างยากและมีค่าใช้จ่ายสูง อีกทั้งการจ้างครูต่างชาติ หรือเจ้าของภาษาจะต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก โรงเรียนจึงเห็นว่าแนวทางที่เป็นไปได้ในระยะเริ่มต้น คือ การทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ที่มีการสอนภาษาญี่ปุ่นอยู่แล้ว เช่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพื่อขอความร่วมมือจากนักศึกษาหรือบุคลากรที่มีความรู้มาช่วยจัดกิจกรรมการ เรียนการสอน ซึ่งถือเป็นแนวทางที่สามารถดำเนินการได้จริงโดยไม่เพิ่มภาระทางการเงินแก่โรงเรียนมากนัก

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในระดับประถมศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานทางการศึกษาควรสนับสนุนการทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการ (MOU) ระหว่างโรงเรียนและมหาวิทยาลัยที่มีความเชี่ยวชาญด้านภาษาญี่ปุ่น เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครูผู้สอน และควรจัดสรรงบประมาณเฉพาะด้านสำหรับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและการฝึกอบรมบุคลากร เพื่อให้โรงเรียนมีความพร้อมมากขึ้นในการเปิดการเรียนการสอน รวมถึงการสมัครเข้าร่วมโครงการจัดตั้งอาสาสมัครผู้ช่วยสอนภาษาญี่ปุ่นเจ้าของภาษาจากประเทศญี่ปุ่นมาประจำยังโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

โรงเรียนควรเริ่มจากการจัดตั้งชมรมภาษาญี่ปุ่นหรือกิจกรรมเสริม เพื่อเป็นการสร้างแรงบันดาลใจและเป็นการทดลองความสนใจของนักเรียนก่อนที่จะขยายสู่รายวิชาในหลักสูตร ครูผู้สอนควรใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อดิจิทัล และกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม เพื่อดึงดูดความสนใจและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่น ควรสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อเพิ่มความเข้าใจและการสนับสนุนในการจัดการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นอย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาความต้องการและความคาดหวัง ของผู้บริหาร ครู นักเรียนและผู้ปกครองของโรงเรียนสังกัดอื่น ๆ ในพื้นที่อื่น ๆ ในจังหวัดให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนความเป็นจริง และสามารถนำไปกำหนดแนวทางเชิงนโยบายได้อย่างชัดเจน เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านระยะเวลาในการดำเนินงานวิจัย ทำให้สามารถเก็บข้อมูลได้ในวงจำกัดเป็นเพียงการสำรวจความเป็นไปได้เบื้องต้น

เอกสารอ้างอิง

- กองบริหารการประกอบธุรกิจของชาวต่างชาติ, กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2568, 31 ตุลาคม). *ไตรมาสแรกปี 2568 ต่างชาติลงทุนในไทยเพิ่มขึ้นจากปีก่อน 31% เงินลงทุนรวม 47,033 ล้านบาท อันดับหนึ่ง ญี่ปุ่น ลงทุน 15,915 ล้านบาท*. นนทบุรี: กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. สืบค้นเมื่อ 23 สิงหาคม 2568, จาก <https://www.dbd.go.th/news/10925042568>
- คุณัญญ์ สมชนะกิจ, พจนา เดชสถิตย์, ทาชาญกิ คากิซากิ, และชวลิต เทพประดิษฐ์. (2560). สภาพปัญหา และการปรับตัวของผู้สอนภาษาญี่ปุ่นระดับอุดมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารอินทนิล ทักษิณสารมหาวิทยาลัยทักษิณ*, 12(1), 181–205.
- มารุต พัฒนาผล. (2567). *รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรร่วมสมัย (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ผู้นำนวัตกรรม หลักสูตรและการเรียนรู้. สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2568 , จาก <http://www.curriculumandlearning.com/index.php?page=Home&language=th>
- ศูนย์บริการลงทุน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2568, 14 สิงหาคม). *บีโอไอจับมือญี่ปุ่น เดินหน้าลงทุนไทย ในโลกการค้ายุคใหม่*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. สืบค้นเมื่อ 23 สิงหาคม 2568, จาก <https://share.google/fdKIGef4XFIBr82mv>
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1. (2563). *ข้อมูลสถานศึกษา*. [ฐานข้อมูล Big Data]. ปัตตานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1. สืบค้นเมื่อ 16 สิงหาคม 2568, จาก http://122.154.33.242/bigdata_ptn1/tableSchool.php?op=1
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อดิเรก นวลศรี, ปิยนันต์ คล้ายจันทร์. (2558). ความต้องการในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน ระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครปากเกร็ด. *วารสารปัญญาวิวัฒน์*, 7(2), 196–206.
- Mardani, D. & Sadyana, I & Adnyani, L. (2020). Learning Japanese Language Based on 2013 Curriculum at Elementary Schools in Bali. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, volume 394, 246-251.
- The Japan Foundation. (2025). *Survey Summary on Japanese-language Education Abroad 2024*. Tokyo : The Japan Foundation. สืบค้นเมื่อ 31 ตุลาคม 2568, จาก https://www.jpf.go.jp/e/project/japanese/survey/result/information/dl/result_overview_e.pdf
- The Japan Foundation. (2023). *Survey Report on Japanese-Language Education Abroad 2021: Status of Japanese-language education in Southeast Asia*. Tokyo: The Japan Foundation. สืบค้นเมื่อ 8 กรกฎาคม 2568, จาก https://www.jpf.go.jp/e/project/japanese/survey/result/dl/survey2021/All_contents_r2.pdf

การศึกษาการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมองค์กรญี่ปุ่น : กรณีศึกษาบริษัทญี่ปุ่น ที่ตั้งอยู่ในเขต 3 จังหวัดของประเทศไทย A Study on the Existence of Japanese Corporate Culture: A Case Study of Japanese Companies Located in Three Provinces of Thailand

ชลดา สุวรรณะ^{1*} ศิริยากร เสมสฤกษ์² สุมินตรา สุขใจ³

อาวาตีฟ มากาสะ⁴ และ สุวัจน์ เรืองศรี⁵

Chonlada Suwanna^{1*} Siriyakorn Saemsarid² Sumintra Sukjo³

Awatif Makasa⁴ and Suwat Ruangsri⁵

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมองค์กรญี่ปุ่น กรณีศึกษาบริษัทญี่ปุ่นที่ตั้งอยู่ในเขต 3 จังหวัดของประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้เป็นพนักงานชาวไทยที่ทำงานอยู่ในบริษัทญี่ปุ่นในเขตพื้นที่จังหวัดดังนี้ กรุงเทพมหานคร ชลบุรี และสมุทรปราการ จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม และสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Average) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย พบว่า วัฒนธรรมองค์กรที่ดำรงอยู่มากที่สุดเท่ากัน 2 ประการ ได้แก่ วัฒนธรรมที่เน้นคุณภาพ และวัฒนธรรมการยึดมั่นในการทำงานร่วมกันเป็นทีม ค่าเฉลี่ย 4.00 รองลงมาคือ วัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับระบบอาวุโส และวัฒนธรรมการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ค่าเฉลี่ย 3.95 ลำดับถัดไป คือ วัฒนธรรมการวางแผนระยะยาว ค่าเฉลี่ย 3.90 และรองลงมาคือ วัฒนธรรมการหมุนเวียนงาน ค่าเฉลี่ย 3.80 ลำดับถัดไป คือ วัฒนธรรมการให้ความสำคัญกับบุคลากรในองค์กร ค่าเฉลี่ย 3.75 และรองลงมาวัฒนธรรมการให้ความสำคัญกับการตัดสินใจแบบกลุ่ม ค่าเฉลี่ย 3.55 และวัฒนธรรมองค์กรที่ดำรงอยู่น้อยที่สุด คือ วัฒนธรรมการให้ของขวัญ ค่าเฉลี่ย 3.45

คำสำคัญ : การดำรงอยู่, วัฒนธรรมองค์กรญี่ปุ่น, บริษัทญี่ปุ่นที่ตั้งอยู่ในประเทศ

¹ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม 73000

² นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม 73000

³ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม 73000

⁴ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม 73000

⁵ อาจารย์ สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม 73000

¹ Student, Majoring in Japanese, Faculty of Arts, Silpakorn university, Nakhon pathom 73000

² Student, Majoring in Japanese, Faculty of Arts, Silpakorn university, Nakhon pathom 73000

³ Student, Majoring in Japanese, Faculty of Arts, Silpakorn university, Nakhon pathom 73000

⁴ Student, Majoring in Japanese, Faculty of Arts, Silpakorn university, Nakhon pathom 73000

⁵ Lecturer, Majoring in Japanese, Faculty of Arts, Silpakorn university, Nakhon pathom 73000

* Corresponding Author: E-mail address: suwanna_c2@silpakorn.edu Tel. 084-0815788

Abstract

The research aimed to study the Existence of Japanese Corporate Culture, with a case study of Japanese companies located in three provinces of Thailand. The study sample consisted of 20 Thai employees working in Japanese companies in Bangkok, Chonburi, and Samut Prakan. The research instrument used was a questionnaire. The analyzing statistic was mean (Average) and standard deviation (Standard Deviation).

The study found that the most prevalent organizational cultures were Quality Focusing and Flexibility, both with a mean score of 4.00. Following these were Seniority Respect and Learning Organization and Personal Development, each with a mean score of 3.95. Next was Long Term Planning with a mean score of 3.90, followed by Job Rotation with a mean score of 3.80. Emphasis on Human and Life had a mean score of 3.75, and Decision Making had a mean score of 3.55. The least prevalent organizational culture was Gift Giving, with a mean score of 3.45.

Keywords : Existence, Japanese Corporate Culture, Japanese Companies Located in Thailand

บทนำ

ประเทศไทยในปัจจุบันมีบริษัทญี่ปุ่นอยู่เป็นจำนวนมาก บริษัทเหล่านี้มีทั้งผู้บริหารชาวญี่ปุ่นและพนักงานชาวไทย ทำให้วิธีการทำงานมีส่วนที่แตกต่างกัน เนื่องจากวัฒนธรรมญี่ปุ่นมักให้ความสำคัญในเรื่องระบบความเชื่อ ค่านิยม และแนวทางปฏิบัติที่มุ่งเน้นการสร้างความผูกพันระยะยาวระหว่างองค์กรกับพนักงาน ด้วยเหตุนี้ จึงมีการจัดการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องและบริหารทรัพยากรมนุษย์อย่างมีเป้าหมาย เพื่อพัฒนาองค์กรและบุคลากรให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานได้อย่างสูงสุด ในขณะที่วัฒนธรรมองค์กรของไทยนั้นมีความยืดหยุ่นมากกว่า สุรินทร์ เลี้ยงไทย (2559) ทำให้บริษัทญี่ปุ่นที่มาตั้งในประเทศไทยจึงต้องปรับตัวในเรื่องของการทำงานให้เหมาะสมกับลักษณะการทำงานของไทย

การปรับตัวดังกล่าวส่งผลให้ “วัฒนธรรมองค์กรแบบญี่ปุ่นดั้งเดิม” ถูกลดทอนหรือเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมในบางประการ เช่น การให้ความสำคัญกับระบบอาวุโส การทำงานเป็นทีม การให้ของขวัญ ซึ่งล้วนเป็นเอกลักษณ์สำคัญขององค์กรญี่ปุ่นในประเทศต้นทาง เมื่อเข้าสู่บริบทของไทย บริษัทจึงจำเป็นต้องผสมผสานวัฒนธรรมการทำงานให้เข้ากับสภาพสังคมและทัศนคติของแรงงานไทยมากขึ้น ขณะเดียวกัน พนักงานชาวไทยที่เข้าทำงานในบริษัทญี่ปุ่นก็ต้องปรับตัวให้เข้าใจระบบการทำงานแบบญี่ปุ่น เช่น ความตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบในหน้าที่ และการทำงานเป็นทีม เพื่อให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมญี่ปุ่นในบริษัทญี่ปุ่นที่ตั้งอยู่ใน 3 จังหวัด มีจำนวนบริษัทญี่ปุ่นมากที่สุด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร จังหวัดชลบุรี และจังหวัดสมุทรปราการ (JETRO, 2023) ผู้วิจัยจะใช้กรอบแนวคิดวัฒนธรรมองค์กรญี่ปุ่น 9 ประการของ เพ็ชร ฐปะวิเชตร์ (2554) ดังต่อไปนี้

1. ให้ความสำคัญกับระบบอาวุโส
2. ให้ความสำคัญกับบุคลากรและพนักงาน
3. เน้นการตัดสินใจแบบกลุ่ม
4. เน้นคุณภาพ
5. ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
6. ส่งเสริมการหมุนเวียนงาน
7. การวางแผนระยะยาว
8. การทำงานร่วมกันเป็นทีม
9. การให้ของขวัญ สร้างแบบสอบถามการคงอยู่ของวัฒนธรรมองค์กรในบริษัทญี่ปุ่น

โดยเก็บข้อมูลจากพนักงานที่กำลังทำงานในบริษัทญี่ปุ่นจำนวน 20 แห่ง ใน 3 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ ชลบุรี ซึ่งเป็น 3 จังหวัดที่มีบริษัทญี่ปุ่นตั้งอยู่มากที่สุดในประเทศไทย (JETRO, 2023) ผู้วิจัยหวังว่าการศึกษาในครั้งนี้ สามารถช่วยผู้ที่สนใจที่จะเข้าไปทำงานในองค์กรญี่ปุ่นเตรียมพร้อมสำหรับความแตกต่างของวัฒนธรรมและสามารถประเมินการปรับตัวได้อย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมองค์กรญี่ปุ่นในบริษัทสัญชาติญี่ปุ่นที่ตั้งอยู่ในประเทศไทย

ระเบียบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมองค์กรญี่ปุ่น : กรณีศึกษาบริษัทญี่ปุ่นที่ตั้งอยู่ในเขต 3 จังหวัดของประเทศไทย” เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมองค์กรญี่ปุ่นในประเทศไทยซึ่งใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นบุคคลที่ทำงานบริษัทสัญชาติญี่ปุ่นในไทย โดยมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานที่กำลังปฏิบัติงานในบริษัทสัญชาติญี่ปุ่น ซึ่งตั้งอยู่ในเขต 3 จังหวัดในประเทศไทย ที่มีจำนวนบริษัทญี่ปุ่นมากที่สุด ซึ่งได้แก่ กรุงเทพมหานคร จำนวน 3,112 แห่ง จังหวัดชลบุรี จำนวน 715 แห่ง และจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 615 แห่ง (JETRO, 2023)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานชาวไทยที่กำลังปฏิบัติงานในบริษัทสัญชาติญี่ปุ่น จำนวน 20 คน ซึ่งตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร จังหวัดชลบุรี และจังหวัดสมุทรปราการ โดยอ้างอิงจากข้อมูลขององค์การส่งเสริมการค้าต่างประเทศของญี่ปุ่น (JETRO, 2023) ซึ่งระบุว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นเขตที่มีการกระจุกตัวของบริษัทญี่ปุ่นในประเทศไทยมากที่สุด

ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกเบื้องต้นดังนี้ 1) ต้องเป็นพนักงานชาวไทยที่มีสถานภาพเป็นพนักงานประจำของบริษัทสัญชาติญี่ปุ่น 2) มีประสบการณ์ทำงานในบริษัทดังกล่าวอย่างน้อย 6 เดือนขึ้นไป 3) สามารถตอบแบบสอบถามภาษาไทยได้ด้วยตนเอง 4) แสดงความยินยอมในการให้ข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย

การกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน มาจากข้อจำกัดด้านเวลาและการเข้าถึงกลุ่มบริษัทเอกชน รวมถึงต้องการให้ข้อมูลที่ได้มาจากกลุ่มที่มีคุณสมบัติตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาอย่างชัดเจน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทั้ง 20 คน ล้วนเป็นตัวแทนจากบริษัทญี่ปุ่นที่แตกต่างกัน (จำนวน 20 บริษัท) เพื่อให้ได้มุมมองที่หลากหลายเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรญี่ปุ่นในบริบทของประเทศไทย

2. ขอบเขตการวิจัย

2.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมองค์กรญี่ปุ่นในบริบทของบริษัทญี่ปุ่นที่ดำเนินกิจการในประเทศไทย โดยใช้กรอบแนวคิดวัฒนธรรมญี่ปุ่น 9 ประการของ เพ็ชรี ฐิตะวิเชตร (2554) ได้แก่ 1. ให้ความสำคัญกับระบบอาวุโส 2. ให้ความสำคัญกับบุคลากรและพนักงาน 3. เน้นการตัดสินใจแบบกลุ่ม 4. เน้นคุณภาพ 5. ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 6. ส่งเสริมการหมุนเวียนงาน 7. การวางแผนระยะยาว 8. การทำงานร่วมกันเป็นทีม 9. การให้ของขวัญ เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์และสร้างแบบสอบถาม

2.2 ขอบเขตด้านเวลา

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการระหว่างช่วงเดือน กรกฎาคม ถึง สิงหาคม ปี พ.ศ. 2568

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ คำถามเกี่ยวกับองค์กรญี่ปุ่นในเขตจังหวัด 3 แห่ง ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยสร้างคำถามประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา มีความรู้ทางด้านภาษาญี่ปุ่นหรือไม่ ผลสอบวัดระดับ JLPT ประเภทบริษัท ตำแหน่งงาน อายุการทำงาน มีคำถามทั้งหมด 8 ข้อ

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมองค์กร แบ่งออกเป็น 9 ประการ มีข้อคำถามทั้งหมด 9 ข้อ ได้แก่

ให้ความสำคัญกับระบบอาวุโส

ให้ความสำคัญกับบุคลากรในองค์กร

ให้ความสำคัญกับการตัดสินใจแบบกลุ่ม

ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมที่เน้นคุณภาพ

ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ให้ความสำคัญกับการหมุนเวียนงาน

ให้ความสำคัญกับการวางแผนระยะยาว

ให้ความสำคัญกับความยืดหยุ่นในการทำงานร่วมกันเป็นทีม

ให้ความสำคัญกับการให้ของขวัญ

เกณฑ์การให้คะแนนเป็นการกำหนดระดับคะแนนเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามนำไปใช้ประเมินระดับความคิดเห็นในแต่ละข้อคำถามว่าระดับความคิดเห็นของตนอยู่ในระดับใด โดยแบ่งระดับคะแนนเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับความคิดเห็น 5 คือมากที่สุด

ระดับความคิดเห็น 4 คือมาก

ระดับความคิดเห็น 3 คือปานกลาง

ระดับความคิดเห็น 2 คือน้อย

ระดับความคิดเห็น 1 คือน้อยที่สุด

แบบสอบถามแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามตอบได้โดยอิสระ

4. วิธีการเก็บข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามให้กับพนักงานที่ทำงานในบริษัทสัญญาติญี่ปุ่นในไทย จำนวน 20 คน โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ผู้ตอบแบบสอบถามที่สามารถสะท้อนการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมองค์กรญี่ปุ่นได้อย่างเหมาะสม

4.2 รวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ผลด้วยโปรแกรม Microsoft Excel

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ผลด้วยโปรแกรม Microsoft Excel ดังนี้

5.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ร้อยละ

5.2 ข้อมูลด้านการคงเหลืออยู่ของวัฒนธรรมองค์กร วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.3 ข้อมูลด้านความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์และรวบรวมมาเรียบเรียงในรูปแบบการบรรยายเกณฑ์ในการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อแปลความหมายในการวัดระดับความคิดเห็นในประเด็นการเหลืออยู่ของวัฒนธรรมองค์กร โดยนำมาวัดแบบไลเคิร์ต สเกล (Likert scale) มาปรับใช้ในงานวิจัย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 กำหนดให้อยู่ในเกณฑ์ น้อยที่สุด

สรุปผล

1. ข้อมูลทางด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างพนักงานที่ทำงานในบริษัทญี่ปุ่น จำนวน 20 คน ซึ่งตั้งอยู่ในเขต 3 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร จังหวัดชลบุรี และจังหวัดสมุทรปราการ พบข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะประชากรศาสตร์	จำนวน (คน)	ร้อยละ(%)
1. เพศ		
ชาย	5	25
หญิง	15	75
2. อายุ		
20 ปีลงไป	0	0
21-30 ปี	16	80
31-40 ปี	2	10
41-50 ปี	2	10
51-60 ปี	0	0
61 ปีขึ้นไป	0	0
3. วุฒิการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	1	5
ปริญญาตรี	18	90
สูงกว่าปริญญาตรี	1	5
4. มีความรู้ทางด้านภาษาญี่ปุ่นหรือไม่		
มีความรู้ทางด้านภาษาญี่ปุ่น	19	95
ไม่มีความรู้ทางด้านภาษาญี่ปุ่น	1	5
5. ผลสอบวัดระดับ JLPT		
N1	1	15
N2	11	55
N3	5	25
N4	0	0
N5	0	0
ไม่มีผลสอบวัดระดับ JLPT	1	5

ลักษณะประชากรศาสตร์	จำนวน (คน)	ร้อยละ(%)
6. ประเภทบริษัท		
ยานยนต์	6	30
โลจิสติกส์	4	20
คลินิกสุขภาพของคนญี่ปุ่น	2	10
Trading Company	2	10
จัดหางาน	1	5
สื่อสิ่งพิมพ์	1	5
Skincare	1	5
เคมี	1	5
ที่ปรึกษา	1	5
Bpo Business Process Outsourcing	1	5
การศึกษา	1	5
7. ตำแหน่งงาน		
ล่าม / งานด้านภาษา	12	60
พนักงานสายบริหาร / ธุรกิจ / สนับสนุน	3	15
พนักงานสายปฏิบัติการ /ผลิต / วิศวกรรม	2	10
Back office	1	5
Coordinator / Marketing	1	5
สรรหาบุคลากร	1	5
8. อายุการทำงาน		
ต่ำกว่า 1 ปี	6	30
1 - 3 ปี	6	30
4 - 6 ปี	4	20
7 - 9 ปี	2	10
10 ปีขึ้นไป	2	10

จากตารางที่ 1 ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างพนักงานที่ทำงานในบริษัทญี่ปุ่นจำนวน 20 แห่ง ได้แก่ กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ และชลบุรี พบว่า เพศหญิง มีมากที่สุดร้อยละ 75 ช่วงอายุ 21-30 ปี มีมากที่สุดอยู่ร้อยละ 80 มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีอยู่ที่ร้อยละ 95 มีความรู้ภาษาญี่ปุ่นระดับ N2 มากที่สุดอยู่ที่ร้อยละ 55 ประเภทบริษัทและตำแหน่งงานที่มากที่สุด คือ บริษัทประเภทยานยนต์ และตำแหน่งล่าม งานด้านภาษา อยู่ที่ร้อยละ 30 และร้อยละ 60 ตามลำดับ อายุการทำงานมากที่สุด คือ ต่ำกว่า 1 ปี และ 1-3 ปี มีมากที่สุด อยู่ที่ร้อยละ 30

2. การดำรงอยู่ของวัฒนธรรมองค์กรญี่ปุ่น

จากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างพนักงานที่ทำงานในบริษัทญี่ปุ่นจำนวน 20 แห่ง ซึ่งตั้งอยู่ในเขต 3 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร จังหวัดชลบุรี และจังหวัดสมุทรปราการ เกี่ยวกับการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมองค์กรญี่ปุ่น 9 ประการ ได้แก่ 1. ให้ความสำคัญกับระบบอาวุโส 2. ให้ความสำคัญกับบุคลากรและพนักงาน 3. เน้นการตัดสินใจแบบกลุ่ม 4. เน้นคุณภาพ 5. ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 6. ส่งเสริมการหมุนเวียนงาน 7. การวางแผนระยะยาว 8. การทำงานร่วมกันเป็นทีม 9. การให้ของขวัญ พบการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมองค์กรญี่ปุ่น ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมองค์กร

ระดับความสำคัญ						ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	แปลผล
ลักษณะวัฒนธรรมองค์กร	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
1. ให้ความสำคัญกับระบบอาวุโส	0 (0%)	2 (10%)	5 (25%)	5 (25%)	8 (40%)	3.95	1.05	มาก
2. ให้ความสำคัญกับบุคลากรในองค์กร	1 (5%)	1 (5%)	5 (25%)	8 (40%)	5 (25%)	3.75	1.07	มาก
3. ให้ความสำคัญกับการตัดสินใจแบบกลุ่ม	2 (10%)	1 (5%)	5 (25%)	8 (40%)	4 (20%)	3.55	1.19	มาก
4. ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมที่เน้นคุณภาพ	1 (5%)	2 (10%)	1 (5%)	8 (40%)	8 (40%)	4.00	1.17	มาก
5. ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	2 (10%)	1 (5%)	3 (15%)	4 (20%)	10 (50%)	3.95	1.36	มาก
6. ให้ความสำคัญกับการหมุนเวียนงาน	2 (10%)	3 (15%)	2 (10%)	3 (15%)	10 (50%)	3.80	1.47	มาก
7. ให้ความสำคัญกับการวางแผนระยะยาว	2 (10%)	2 (10%)	2 (10%)	4 (20%)	10 (50%)	3.90	1.41	มาก

ระดับความสำคัญ						ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	แปลผล
ลักษณะวัฒนธรรมองค์กร	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
8. ให้ความสำคัญกับความยืดหยุ่นในการทำงานร่วมกันเป็นทีม	0 (0%)	1 (5%)	4 (20%)	9 (45%)	6 (30%)	4.00	0.86	มาก
9. ให้ความสำคัญกับการให้ของขวัญ	2 (10%)	3 (15%)	5 (25%)	4 (20%)	6 (30%)	3.45	1.36	ปานกลาง

จากตาราง 4.2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมองค์กร พบว่า วัฒนธรรมองค์กรที่คงอยู่มากที่สุดเท่ากัน 2 ประการ ได้แก่ วัฒนธรรมที่เน้นคุณภาพ ค่าเฉลี่ย 4.00 (S.D. 1.17) วัฒนธรรมการยืดหยุ่นในการทำงานร่วมกันเป็นทีม ค่าเฉลี่ย 4.00 (S.D. 0.86) รองลงมาคือ วัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับระบบอาวุโส ค่าเฉลี่ย 3.95 (S.D. 1.05) และ วัฒนธรรมการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ค่าเฉลี่ย 3.95 (S.D. 1.36) ลำดับถัดไป คือ วัฒนธรรมการวางแผนระยะยาว ค่าเฉลี่ย 3.90 (S.D. 1.41) และรองลงมาวัฒนธรรมการหมุนเวียนงาน ค่าเฉลี่ย 3.80 (S.D. 1.47) ลำดับถัดไป คือ วัฒนธรรมการให้ความสำคัญกับบุคลากรในองค์กร ค่าเฉลี่ย 3.75 (S.D. 1.07) และรองลงมาวัฒนธรรมการให้ความสำคัญกับการตัดสินใจแบบกลุ่ม ค่าเฉลี่ย 3.55 (S.D. 1.19) และวัฒนธรรมองค์กรที่คงอยู่น้อยที่สุด คือ วัฒนธรรมการให้ของขวัญ ค่าเฉลี่ย 3.45 (S.D. 1.36)

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) มีค่าระหว่าง 0.86–1.47 โดยบางตัวแปร มีค่าเกิน 1.0 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า **ระดับการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมองค์กรญี่ปุ่นมีความแปรปรวนระหว่างบริษัทแต่ละแห่ง** อันเป็นผลมาจากความแตกต่างของลักษณะการบริหารจัดการและสภาพแวดล้อมภายในองค์กร

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมองค์กร พบว่า วัฒนธรรมองค์กรญี่ปุ่นในบริษัทญี่ปุ่นในประเทศไทยในจังหวัดที่มีบริษัทญี่ปุ่นตั้งอยู่มากที่สุด 3 จังหวัดแรก ได้แก่ กรุงเทพมหานคร จังหวัดชลบุรี และจังหวัดสมุทรปราการ ที่คงเหลือมากที่สุด คือ 1) วัฒนธรรมที่เน้นคุณภาพ (ค่าเฉลี่ย 4.00) และวัฒนธรรมการยืดหยุ่นในการทำงานร่วมกันเป็นทีม (ค่าเฉลี่ย 4.00) 2) วัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับระบบอาวุโส (ค่าเฉลี่ย 3.95) และวัฒนธรรมการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย 3.95) 3) วัฒนธรรมการวางแผนระยะยาว (ค่าเฉลี่ย 3.90) 4) วัฒนธรรมการหมุนเวียนงาน (ค่าเฉลี่ย 3.80) 5) วัฒนธรรมการให้ความสำคัญกับบุคลากรในองค์กร (ค่าเฉลี่ย 3.75) 6) วัฒนธรรมการให้ความสำคัญกับการตัดสินใจแบบกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.55) 7) วัฒนธรรมการให้ของขวัญ (ค่าเฉลี่ย 3.45) ตามลำดับ ผู้วิจัยจะขออภิปรายผลการวิจัยร่วมกับแนวคิดวัฒนธรรมองค์กรญี่ปุ่นของเพ็ชรี ฐปะวิเชตร์ (2554) ดังต่อไปนี้

1) วัฒนธรรมที่เน้นคุณภาพ และวัฒนธรรมการยืดหยุ่นในการทำงานร่วมกันเป็นทีม

พบว่าเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่คงอยู่เป็นอันดับที่ 1 วัฒนธรรมที่เน้นคุณภาพ พบว่าในองค์กรมีแนวคิดและสนับสนุนการพัฒนาการทำงานอย่างต่อเนื่องหรือไคเซน (Kaizen) ทั้งในการแก้ปัญหาและปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องดังที่เพ็ชรี ฐปะวิเชตร์ อธิบายไว้ว่า องค์กรให้ความสำคัญกับทุกขั้นตอนการทำงาน ส่วนวัฒนธรรมการยืดหยุ่นในการทำงานร่วมกันเป็นทีม พบว่าในองค์กรให้ความสำคัญในการทำงานแบบ teamwork และพนักงานสามารถออกความเห็นได้หากมีความรู้ใหม่มาเสนอ นอกจากนี้ยังมีการแบ่งหน้าที่ชัดเจนก่อนเริ่มงานและมีการโฮเร็นโซ (Horensō) สอดคล้องดังที่เพ็ชรี ฐปะวิเชตร์ อธิบายไว้ว่า พนักงานมีส่วนร่วมในการทำงานและสามารถประสานงานกันได้ดี อย่างไรก็ตามเพ็ชรี ฐปะวิเชตร์ ไม่ได้มีการกล่าวถึงการตัดสินใจแบบกลุ่มและการปรับเปลี่ยนงานตามสถานการณ์

2) วัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับระบบอาวุโส และวัฒนธรรมการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

พบว่าเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่คงอยู่เป็นอันดับที่ 2 วัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับระบบอาวุโส พบว่าในองค์กรยังคงให้ความสำคัญเคารพผู้ใหญ่ตามมารยาท แต่ตำแหน่งและความก้าวหน้าทางกรงานอิงตามความสามารถและอายุงาน โดยมีเกณฑ์อย่างชัดเจน เช่น ทักษะภาษาและผลการปฏิบัติงาน ในด้านการสื่อสารมีทั้งองค์กรที่ใช้ภาษาญี่ปุ่นรูปสุภาพและรูปยกย่อง สอดคล้องดังที่เพ็ชรี ฐปะวิเชตร์ อธิบายไว้ว่า องค์กรญี่ปุ่นจะให้ค่าตอบแทนและตำแหน่งเพิ่มขึ้นตามอายุงาน ส่วนวัฒนธรรมส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องนั้น สอดคล้องตามที่เพ็ชรี ฐปะวิเชตร์ อธิบายไว้ว่าองค์กรมีการลงทุนสร้างศูนย์อบรมด้านทักษะให้แก่พนักงานของตน เป็นเชิงหน้าที่มากกว่าความสมัครใจ

3) วัฒนธรรมการวางแผนระยะยาว

พบว่าเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่คงอยู่เป็นอันดับที่ 3 พบว่าในองค์กรให้ความสำคัญกับการวางแผนระยะยาว โดยส่วนใหญ่มีการประชุมกันบ่อยครั้งและมีการวางแผนก่อนเริ่มโปรเจกต์เสมอ ดังที่ เพ็ชรี ฐปะวิเชตร์ อธิบายไว้ว่ามีการประชุมอย่างสม่ำเสมอเพื่อพัฒนาระบบการทำงาน

4) วัฒนธรรมการหมุนเวียนงาน

พบว่าเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่คงอยู่เป็นอันดับที่ 4 พบว่าในองค์กรมีการหมุนเวียนงานและมอบหมายหน้าที่ใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสายงานเดิมเพื่อให้พนักงานได้เรียนรู้ แต่ยังไม่มีส่วนที่เป็นระบบหรือเอกสารสนับสนุนอย่างใดก็ตาม ผู้ที่ประสบการณ์มากกว่าจะคอยสอนและให้คำปรึกษาพนักงานใหม่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงงาน สอดคล้องดังที่ เพ็ชรี ฐปะวิเชตร์ อธิบายไว้ว่า เพื่อให้ได้เรียนรู้งานและพัฒนาทักษะรอบด้าน พร้อมทั้งถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่นก่อนเปลี่ยนตำแหน่ง

5) วัฒนธรรมการให้ความสำคัญกับบุคลากรในองค์กร

พบว่าเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่คงอยู่เป็นอันดับที่ 5 พบว่าสวัสดิการและค่าตอบแทนแตกต่างกันไปตามแต่ละองค์กร บางแห่งให้ครบถ้วน เช่น กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ประกันกลุ่มและโบนัส ขณะที่บางแห่งมีเพียงประกันสังคมและค่าภาษา และหากทำงานที่ประเทศญี่ปุ่นจะได้รับโบนัสมากกว่าทำงานที่ประเทศไทย เนื่องจากกฎหมายแรงงานของญี่ปุ่นเข้มแข็งกว่า ซึ่งขัดแย้งกับเพ็ชรี ฐปะวิเชตร์ เนื่องจากเพ็ชรี ฐปะวิเชตร์ ได้กล่าวไว้ว่า ผู้ที่ไม่มีประสบการณ์ก็เปิดโอกาสให้เรียนรู้และพัฒนาอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งดูแลพนักงานระยะยาวด้วยสวัสดิการ เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจเพื่อสร้างความมั่นคงในการทำงานตลอดชีวิต

6) วัฒนธรรมการให้ความสำคัญกับการตัดสินใจแบบกลุ่ม

พบว่าเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่คงอยู่เป็นอันดับที่ 6 พบว่าในองค์กรส่งเสริมให้พนักงานเสนอความคิดเห็นและไอเดียใหม่ ๆ แต่การตัดสินใจสุดท้ายยังขึ้นอยู่กับผู้บริหาร ทำให้บางครั้งการรับฟังทำเป็นเพียงพอพิธีและไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจริง สอดคล้องดังที่ เพ็ชรี ฐปะวิเชตร์ อธิบายไว้ว่า เปิดโอกาสให้พนักงานทุกระดับร่วมแสดงความคิดเห็นภายใต้การรับฟังของผู้อาวุโสและหัวหน้า

7) วัฒนธรรมองค์กรที่คงอยู่น้อยที่สุด

พบว่าเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่คงอยู่เป็นอันดับที่ 7 คือ วัฒนธรรมการให้ของขวัญ พบว่าองค์กรยังมีการให้ของขวัญอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะในช่วงโอกาสสำคัญหรือช่วงเทศกาล เช่น เทศกาลคริสต์มาส เทศกาลปีใหม่ มักมีการแลกเปลี่ยนของขวัญกันภายในบริษัท แต่ไม่มีการให้ของขวัญกับคู่ค้าทางธุรกิจ สอดคล้องดังที่ เพ็ชรี ฐปะวิเชตร์ อธิบายไว้ว่าการมอบของขวัญในเทศกาลต่าง ๆ รวมไปถึงการให้ของขวัญหลังจากการเจรจาธุรกิจร่วมกัน สอดคล้องในเรื่องการมอบของขวัญในเทศกาลต่าง ๆ ในประเทศไทย เว้นแต่ไม่มีการมอบของขวัญกับคู่ค้าทางธุรกิจ

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมองค์กรญี่ปุ่นที่ยังคงปรากฏชัดในบริษัทญี่ปุ่นในประเทศไทย ได้แก่ วัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพ การทำงานเป็นทีม และระบบอาวุโส ซึ่งสะท้อนถึงรากฐานทางความคิดแบบญี่ปุ่นที่เน้นความละเอียดรอบคอบ ความร่วมมือ และความเคารพตามลำดับชั้น ขณะเดียวกัน วัฒนธรรมองค์กรบางด้าน เช่น การหมุนเวียนงานหรือการให้ของขวัญยังคงอยู่ แต่เริ่มปรับตัวให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย ดังนั้น พนักงานไทยที่เข้าทำงานในบริษัทญี่ปุ่นจึงอาจจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมองค์กรที่ผสมผสานทั้งความเป็นญี่ปุ่นดั้งเดิมกับแนวทางการบริหารที่ยืดหยุ่นและเปิดรับการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

สำหรับการศึกษาวิจัยในอนาคต ควรพิจารณาแยกการศึกษาเป็นรายประเภทของบริษัทอย่างชัดเจน เนื่องจากแม้จะเป็นบริษัทญี่ปุ่นเหมือนกัน แต่องค์กรอาจมีลักษณะของวัฒนธรรมองค์กร ระบบการบริหาร และแนวทางการจัดการบุคลากรที่แตกต่างกันไปตามขนาดองค์กร ประเภทสินค้า หรือรูปแบบการบริหารของผู้บริหาร นอกจากนี้ ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสังเกตภาคสนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์การทำงานจริงของพนักงานทั้งชาวญี่ปุ่นและชาวไทย ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจพลวัตของการถ่ายทอดและการปรับตัวของวัฒนธรรมองค์กรญี่ปุ่นได้อย่างชัดเจนและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้สำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาในอนาคต ควรพิจารณาเพิ่มเติมถึงปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่อาจมีอิทธิพลต่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมองค์กรในบริษัทญี่ปุ่นที่ตั้งอยู่ในประเทศไทย เนื่องจากปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ระยะเวลาการทำงานในองค์กร รวมถึงประสบการณ์การทำงานกับชาวญี่ปุ่นโดยตรง อาจส่งผลต่อการรับรู้การปรับตัว และทัศนคติของพนักงานต่อวัฒนธรรมองค์กรญี่ปุ่นในระดับที่ต่างกัน เช่น พนักงานที่มีอายุงานยาวนานหรือมีประสบการณ์ร่วมงานกับชาวญี่ปุ่นมาก่อน อาจมีความเข้าใจและยอมรับในระบบอาวุโสและการทำงานเป็นทีมมากกว่าพนักงานใหม่ หรือพนักงานรุ่นใหม่ที่เกิดในยุคมิลเลนเนียมอาจให้ความสำคัญกับความยืดหยุ่นและความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานมากกว่าแนวทางดั้งเดิมของญี่ปุ่น ดังนั้นควรพิจารณาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์กับการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมองค์กร โดยอาจใช้การทดสอบทางสถิติ การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมองค์กรระหว่างกลุ่มที่มีลักษณะประชากรศาสตร์ต่างกัน เช่น เพศ อายุ และวุฒิการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- เพ็ชรี ฐิตะวิเชตร. (2554). *การเรียนรู้ลักษณะการจัดการ : การจัดการข้ามวัฒนธรรม (Management Styles Learning : Cross-Cultural Management)*. ดวงกลมพัลลภสิง.
- สุนันทา เสียงไทย. (2559). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์แบบญี่ปุ่นในเมืองไทย*. Thammasat Journal of Japanese Studies (TJJS). <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/japanese/article/view/42344/51118>
- JETRO องค์การส่งเสริมการค้าต่างประเทศญี่ปุ่น สำนักงานกรุงเทพฯ. (2564). *ผลการสำรวจแนวโน้มการลงทุนของบริษัทร่วมทุนญี่ปุ่นในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2563*. https://www.jetro.go.jp/ext_images/thailand/pdf/PressReleaseTHTrendSurveyofJapaneseCompaniesinThailand2020.pdf

การวิเคราะห์สถานการณ์การใช้ทักษะการสนทนาภาษาญี่ปุ่น ในการประกอบอาชีพในกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศไทย An Analysis of Japanese Conversation Skills Used in the Professions of Thailand's Target Industries

ธิติสรณ์ แสงอุไร^{1*}, นิดา ลามศรีสวัสดิ์², กมลลา พานิชวิบูลย์³,

กันต์ อาลัยญาติ⁴, อาริรัตน์ กิจกอบชัย⁵

Thitisorn Saeng-urai^{1*}, Nida Larpsrisawad², Kamala Phanichvibul³,

Gun Arlaiyart⁴, and Arirat Kitkobchai⁵

บทคัดย่อ

สถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการศึกษาแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ เพื่อเป็นหลักประกันว่าบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา มีความรู้และทักษะที่ตอบโจทย์ต่อภาคอุตสาหกรรม และยุทธศาสตร์ของประเทศ งานวิจัยครั้งนี้ได้ทำการวิเคราะห์ลักษณะงานและทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานย่อยของแต่ละอาชีพในอุตสาหกรรมเป้าหมาย พ.ศ. 2568 - 2572 เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มากำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังตามแนวทางการออกแบบการเรียนการสอนแบบย้อนกลับ เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีทักษะที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต ผลการศึกษาพบว่าสถานการณ์ที่ต้องใช้ทักษะการสนทนา ซึ่งพบในการปฏิบัติงานได้มากที่สุด ได้แก่ 1. การสนทนากรณีฉุกเฉินหรือเฉพาะหน้า 2. การสนทนาทางโทรศัพท์ 3. การสนทนาในที่ประชุม 4. การสนทนาในงานบริการ 5. การพูดให้ข้อมูลและคำแนะนำ ดังนั้น ผู้สอนควรกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังในการสอนสนทนาภาษาญี่ปุ่นธุรกิจโดยให้ความสำคัญกับการสื่อสารใน 5 สถานการณ์นี้

คำสำคัญ : การศึกษาแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้, การออกแบบย้อนกลับ, ทักษะการสนทนาภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ

¹ อาจารย์ประจำ, คณะศิลปศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร 10520

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะศิลปศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร 10520

³ อาจารย์ประจำ, คณะศิลปศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร 10520

⁴ อาจารย์ประจำ, คณะศิลปศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร 10520

⁵ อาจารย์ประจำ, คณะศิลปศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร 10520

¹ Lecturer, School of Liberal Arts, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang, Bangkok, 10520

² Assistant Professor, School of Liberal Arts, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang, Bangkok, 10520

³ Lecturer, School of Liberal Arts, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang, Bangkok, 10520

⁴ Lecturer, School of Liberal Arts, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang, Bangkok, 10520

⁵ Lecturer, School of Liberal Arts, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang, Bangkok, 10520

* Corresponding author: E-mail: thitisorn.sa@kmitl.ac.th

Abstract

Higher education institutions in Thailand currently prioritise outcome-based education to ensure graduates possess the requisite knowledge and skills to meet the demands of the industrial sector in alignment with national strategies. This study analysed the job specifications and essential skills required for specific tasks within professions in Thailand's target industries for the period of 2025-2029. The findings were subsequently utilised to define Expected Learning Outcomes (ELOs) based on a backward design approach, with the aim of producing graduates equipped with skills that meet the demands of employers. The findings revealed that the most frequently encountered workplace situations requiring conversational skills were: (1) handling emergency or impromptu situations; (2) telephone conversations; (3) participating in meetings; (4) customer service interactions, and (5) providing information and advice. It is therefore recommended that instructors of Business Japanese Conversation courses formulate Expected Learning Outcomes that prioritise the development of communicative competence in these five key situations.

Keywords : Outcome-Based Education (OBE); Backward Design; Business Japanese Conversational Skills

บทนำ

สถาบันอุดมศึกษามีพันธกิจสำคัญในการพัฒนาประเทศซึ่งถูกกำกับดูแลคุณภาพด้วยกฎหมายและมาตรฐานการอุดมศึกษาฉบับใหม่ (พ.ศ. 2565) ที่กำหนดให้ทุกหลักสูตรต้องปรับปรุงให้ทันสมัยอย่างน้อยทุก 5 ปี หัวใจสำคัญของข้อกำหนดนี้ คือ การสร้างหลักสูตรที่มุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) ที่ชัดเจน เพื่อเป็นหลักประกันว่าบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษามีความรู้ ทักษะ จริยธรรม และลักษณะบุคคลที่ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติและความต้องการของโลกยุคใหม่ ดังนั้นการทบทวนและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับกรอบกฎหมายดังกล่าวจึงเป็นภาระหน้าที่ที่ทุกสถาบันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

การบริหารหลักสูตรภายใต้บริบทที่กล่าวมาข้างต้นนี้ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ซึ่งจะครบวาระการปรับปรุงหลักสูตรในปี พ.ศ. 2569 กำลังเผชิญกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) และ Machine Learning (ML) ที่กำลังเข้ามามีบทบาทแทนที่แรงงานมนุษย์ในหลายสายอาชีพ ดังนั้นหลักสูตรจึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ลักษณะงานย่อย (Task) ที่ต้องใช้ภาษาญี่ปุ่นในการสื่อสารอย่างเร่งด่วน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการออกแบบหลักสูตรย้อนกลับ (Backward Design) ซึ่งจะช่วยสร้างทักษะการใช้ภาษาญี่ปุ่นให้นักศึกษาในหลักสูตรให้มีความสามารถที่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของภาคอุตสาหกรรมและบริการทั้งในและต่างประเทศ

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเชิงเอกสารครั้งนี้จะได้นำมาดำเนินการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องใน 4 ประเด็นดังนี้ 1) การสร้างแผนที่ทักษะ 2) อุตสาหกรรมเป้าหมายพ.ศ. 2568 - 2572 ที่ต้องการบุคลากรทักษะสูง 3) การศึกษาแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ 4) ทักษะและสมรรถนะหลักของอาชีพต่าง ๆ ในกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรมทั้งหมดมาเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์กันเพื่อนำไปใช้ในการออกแบบผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังในการจัดการเรียนการสอนสนทนาภาษาญี่ปุ่นธุรกิจของหลักสูตรภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง โดยรายละเอียดแต่ละหัวข้อสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

2.1 การสร้างแผนที่ทักษะ (Skills Mapping)

แผนด้านการอุดมศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศ พ.ศ. 2564 - 2570 ฉบับปรับปรุง 2566 - 2570 ได้มีการกำหนดยุทธวิธีในการพัฒนากำลังคนสมรรถนะและศักยภาพสูงตอบสนองการพัฒนาอุตสาหกรรมตามโมเดล BCG (ด้านการเกษตรและอาหาร การแพทย์และสุขภาพ การท่องเที่ยวและพลังงาน รวมถึงวัสดุและเคมีชีวภาพ) และอุตสาหกรรมเป้าหมายตามกรอบนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อววน.) ไว้ หนึ่งในยุทธวิธีดังกล่าวคือการจัดทำยุทธศาสตร์สำคัญ (Higher Education Foresight) และแผนภาพการผลิตบัณฑิตและพัฒนากำลังคน (Future Labour Market Needs) เพื่อลดการเกิดความไม่สมดุลของทักษะหรือ Skills Imbalance (Skills Mapping) และการยกระดับคุณภาพผู้เรียนที่เข้าสู่ระบบอุดมศึกษา (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษาฯ, 2566, น.112)

การลดการเกิดความไม่สมดุลของทักษะ (Skills Imbalance) นี้สามารถทำได้โดยการสร้างแผนที่ทักษะ (Skills Mapping) แผนที่ทักษะที่ได้กล่าวข้างต้นคือแผนที่ที่รวบรวมและแสดงทักษะที่จำเป็นสำหรับแต่ละตำแหน่งงานในปัจจุบันจากฝั่งผู้ประกอบการ (Demand Side) เชื่อมโยงกับทักษะในหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างผู้เรียนจากฝั่งสถานศึกษา (Supply Side) แผนที่ทักษะนี้จะช่วยในการวางแผนทรัพยากรบุคคลของประเทศและการออกแบบแนวทางการเรียนรู้ที่ตอบสนองอุปสงค์ภาคแรงงานได้อย่างแท้จริง (ข้าวรอบวัน, 2567) กล่าวโดยสรุปการสร้างแผนที่ทักษะมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนให้เป็นไปตามความต้องการของภาคอุตสาหกรรมหรือผู้ใช้บัณฑิต

สำหรับหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาญี่ปุ่นธุรกิจของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (ต่อจากนี้จะเรียกว่า “หลักสูตรภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ”) ตั้งแต่มีการจัดตั้งหลักสูตรในปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา แนวโน้มการส่งนักศึกษาไปฝึกงานและปฏิบัติสหกิจศึกษาระหว่างที่ยังศึกษาในหลักสูตรและแนวโน้มการประกอบอาชีพหลังจบการศึกษาของบัณฑิตพบว่า นักศึกษาและบัณฑิตมีแนวโน้มที่จะไปปฏิบัติสหกิจศึกษาและประกอบอาชีพในสถานประกอบการของญี่ปุ่นทั้งในประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น เช่น ล่ามและนักแปลภาษาญี่ปุ่น เลขานุการ ผู้ประสานงานภายในองค์กร พนักงานบริการในธุรกิจหรืออุตสาหกรรมโรงแรมและที่พัก จากแนวโน้มการไปปฏิบัติสหกิจศึกษาและการประกอบอาชีพในกลุ่มอาชีพกล่าว หลักสูตรภาษาญี่ปุ่นธุรกิจจึงมีความจำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์ลักษณะงานและทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานย่อย (Task) ต่าง ๆ ของแต่ละอาชีพ เพื่อนำมาปรับปรุงหลักสูตรภาษาญี่ปุ่นธุรกิจและเพื่อผลิตบัณฑิตที่มีทักษะสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตในแต่ละสาขาอาชีพ

2.2 อุตสาหกรรมเป้าหมาย พ.ศ.2568-2572 ที่ต้องการบุคลากรทักษะสูง

การสำรวจความต้องการบุคลากรทักษะสูงสำหรับ 10 อุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2568 – 2572 โดยสำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (ต่อจากนี้จะเรียกว่า “สอวช.”) พบว่า เกือบทุกอุตสาหกรรมล้วนมีความต้องการบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านภาษาต่างประเทศ (สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษาฯ 2568) จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสำรวจของ สอวช. ของผู้วิจัยพบว่าทักษะภาษาญี่ปุ่นน่าจะเป็นที่ต้องการใน 4 กลุ่มอุตสาหกรรมสำคัญ ได้แก่

1. อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่: แม้จะเน้นบุคลากรสายวิศวกรรม แต่บริษัทผู้ผลิตรถยนต์สัญชาติญี่ปุ่นยังคงมีความต้องการล่ามและนักแปลภาษาญี่ปุ่นเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานเลขานุการผู้บริหารญี่ปุ่น
2. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นอุตสาหกรรมเติบโตสูงที่ต้องการบุคลากรด้านบริการ เช่น มัคคุเทศก์ และผู้เชี่ยวชาญด้านการบริการในโรงแรมและสปา เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวคุณภาพสูง
3. อุตสาหกรรมการบินและโลจิสติกส์: การขยายตัวของโครงสร้างพื้นฐานด้านการบินและโลจิสติกส์ทำให้มีความต้องการ พนักงานบริการภาคพื้นดิน และ พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน ที่สามารถสื่อสารภาษาญี่ปุ่นได้
4. อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (อุตสาหกรรมดิจิทัล) : อุตสาหกรรมนี้ขับเคลื่อนด้วยความคิดสร้างสรรค์และวัฒนธรรม จึงต้องการบุคลากรอย่าง ผู้สร้างสรรค์เนื้อหา (Content Creator) และนักเขียนคำโฆษณา (Copywriter) เพื่อผลิตและเผยแพร่สื่อสู่ตลาดสากล

หลักสูตรภาษาญี่ปุ่นธุรกิจจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างบุคลากรทักษะสูงเพื่อป้อนเข้าสู่ตลาดแรงงานในตำแหน่งงานที่หลากหลาย ได้แก่ ล่าม นักแปล เลขานุการ มัคคุเทศก์ บุคลากรสายบริการในธุรกิจท่องเที่ยวและการบิน ไปจนถึงนักสร้างสรรค์เนื้อหาในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ซึ่งล้วนเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเป้าหมายของประเทศต่อไป

2.3 การศึกษาแบบมุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ (Outcomes based education)

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2561) ได้นิยามการศึกษาแบบมุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ (Outcomes based education) ไว้ว่าเป็น “การศึกษาที่กำหนดสมรรถนะและคุณลักษณะของผู้เรียนว่า เมื่อจบรายวิชาที่เรียนหรือจบหลักสูตรแล้วจะมีสมรรถนะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ แล้วจึงวางแผนจัดการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระ ออกแบบกิจกรรม กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผล เพื่อให้ได้สมรรถนะและคุณลักษณะตามที่กำหนด”

กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การออกแบบการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาแบบมุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้นี้ ในมุมมองของผู้สอน ผู้สอนจำเป็นต้องออกแบบและวางแผนการเรียนการสอนแบบย้อนกลับ (Backward Design) การออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับนี้ ได้รับการพัฒนาขึ้นโดยวิกกินส์และแม็คไทท์ (Grant Wiggins and Jay McTighe) วิชัย (2552) ได้อธิบายกระบวนการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับตามแนวทางของวิกกินส์และแม็คไทท์ว่าประกอบด้วย 3 ขั้นตอน

1. ขั้นกำหนดความรู้ ความสามารถ หรือผลลัพธ์ของการเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน
ขั้นกำหนดความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถนี้ ผู้สอนจะต้องกำหนดว่าอะไรคือความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถที่มี คุณค่าต่อการเรียนรู้และต้องการให้ดำรงอยู่กับผู้เรียน
2. ขั้นกำหนดพฤติกรรมหรือหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนได้บรรลุผลการเรียนรู้ตามที่กำหนด
ขั้นตอนนี้ผู้สอนจะต้องระบุพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออกและสามารถยอมรับได้ว่ามีความรู้ ความสามารถนั้นให้ ชัดเจน และจะต้องเป็นพฤติกรรมที่สามารถวัดและประเมินผลได้
3. ขั้นออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้
ขั้นตอนนี้ผู้สอนต้องกำหนดเกณฑ์การประเมินที่มีความชัดเจน ใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย ใช้ผู้ประเมินที่หลากหลาย และประเมินในช่วงเวลาที่หลากหลาย เช่น ก่อน ระหว่าง และหลังเรียน

ในงานวิจัยเรื่องนี้จะสัมพันธ์กับขั้นตอนกำหนดความรู้ ความสามารถ หรือผลลัพธ์ของการเรียนรู้ ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน การกำหนดความรู้ ความสามารถ หรือผลลัพธ์ของการเรียนรู้ จะทราบได้ โดยการวิเคราะห์ลักษณะงานย่อย (Task) ต่าง ๆ ของแต่ละอาชีพ เพื่อนำลักษณะงานย่อยเหล่านั้นมาประมวล และวิเคราะห์สถานการณ์ในการใช้ทักษะการสนทนาภาษาญี่ปุ่น และนำสถานการณ์การสนทนาเหล่านั้น มากำหนดเป็นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังของรายวิชาและของหลักสูตรภาษาญี่ปุ่นธุรกิจต่อไป

2.4 ทักษะและสมรรถนะหลักของอาชีพต่าง ๆ

การวิเคราะห์ลักษณะงานและทักษะการใช้ภาษาญี่ปุ่นที่จำเป็นในการปฏิบัติงานย่อยต่าง ๆ ในงานวิจัยชิ้นนี้ จะใช้ข้อมูลของเว็บไซต์จ๊อบแท็ก (job tag) <https://shigoto.mhlw.go.jp/> ของกระทรวงสาธารณสุข แรงงาน และสวัสดิการของประเทศญี่ปุ่น เว็บไซต์นี้จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพแก่ผู้ที่กำลังแสวงหางานใน ตำแหน่งต่าง ๆ ซึ่งในแต่ละตำแหน่งงานจะมีการระบุเนื้อหาทางงาน รวมถึงแสดงข้อมูลทางสถิติประเภท ความถี่ของงานย่อยที่มักปฏิบัติกันในแต่ละสาขาอาชีพซึ่งจะทำให้ผู้สมัครงานมองเห็นรายละเอียดของการปฏิบัติงานในแต่ละอาชีพได้อย่างชัดเจน

ตารางที่ 1 ตัวอย่าง ลักษณะงานย่อยต่าง ๆ ที่พนักงานต้อนรับภาคพื้นดินมักมีโอกาสดำเนินปฏิบัติ

	旅客から提示された航空券を見て、日付、便名、氏名などを確認する。
83.3%	ตรวจสอบบัตรโดยสารเครื่องบินที่ผู้โดยสารนำมาแสดง โดยตรวจสอบวันที่ เลขที่เที่ยวบิน ชื่อผู้โดยสาร เป็นต้น
69.1%	パスポートの有効期限、ビザの有無などの確認をする。 ตรวจสอบอายุการใช้งานของหนังสือเดินทาง และตรวจสอบว่ามีวีซ่าหรือไม่
81.0%	乗客の希望により席の割り振りを行い、コンピュータで管理する。 จัดที่นั่งให้ตามความประสงค์ของผู้โดยสาร และบันทึกข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์

หมายเหตุ : ดัดแปลงจาก 空港グランドスタッフ โดย 厚生労働省. (n.d.). 空港グランドスタッフ. 職業情報提供サイト job Tag. <https://shigoto.mhlw.go.jp/User/Occupation/Detail/194>

เหตุผลที่คณะผู้วิจัยเลือกใช้ข้อมูลลักษณะงานและลักษณะงานย่อยของเว็บไซต์จ๊อบแท็ก (job tag) มาใช้เพื่อการวิเคราะห์ทักษะและสมรรถนะหลักของอาชีพต่าง ๆ เพราะ 1. ประเทศไทยยังขาดการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับงานย่อยในแต่ละสาขาอาชีพอย่างเป็นระบบ 2. ข้อมูลลักษณะงานและงานย่อยของเว็บไซต์จ๊อบแท็ก จัดทำโดยหน่วยงานราชการของประเทศญี่ปุ่นซึ่งมีความน่าเชื่อถือสูงและมีข้อมูลอาชีพครอบคลุมเกือบทุกสาขาและตำแหน่ง 3. บัณฑิตของหลักสูตรภาษาญี่ปุ่นธุรกิจมีการประกอบอาชีพในองค์กรสัญชาติญี่ปุ่นทั้งในประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น 4. หลักสูตรภาษาญี่ปุ่นธุรกิจมีการส่งนักศึกษาไปปฏิบัติสหกิจศึกษาที่ประเทศญี่ปุ่นเป็นประจำทุกปี ดังนั้น การใช้ข้อมูลจากกระทรวงสาธารณสุข แรงงาน และสวัสดิการของประเทศญี่ปุ่นจึงน่าจะช่วยให้หลักสูตรภาษาญี่ปุ่นธุรกิจสามารถวิเคราะห์ทักษะและสมรรถนะหลักที่จำเป็นในแต่ละอาชีพได้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตได้มากที่สุด

กล่าวโดยสรุป จากการทบทวนวรรณกรรมทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น งานวิจัยเรื่องนี้จะศึกษาข้อมูลลักษณะงานและลักษณะงานย่อยที่ปรากฏในเว็บไซต์จ๊อบแท็กของกระทรวงสาธารณสุข แรงงาน และสวัสดิการของประเทศญี่ปุ่น เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ที่ต้องใช้ทักษะในการสนทนาภาษาญี่ปุ่นผ่านการปฏิบัติงานย่อยต่าง ๆ ในแต่ละอาชีพและนำทักษะและความสมรรถนะที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนในแต่ละอาชีพที่วิเคราะห์ออกมาได้ไปใช้เพื่อการออกแบบและกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ในรูปแบบย้อนกลับ (Backward Design)

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์หรือรูปแบบของการสนทนาที่พบในการปฏิบัติงานย่อย (Task) ของสาขาอาชีพต่าง ๆ และเสนอแนวทางในการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (Expected Learning Outcomes) ที่สัมพันธ์กับทักษะการสนทนาภาษาญี่ปุ่นในสถานการณ์นั้น ๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) คณะผู้วิจัยดำเนินการขอพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง และได้รับการรับรองว่างานวิจัยเรื่องนี้ไม่มีความเกี่ยวข้องกับมนุษย์ งานวิจัยนี้มีหมายเลขรหัสโครงการ คือ EC_KMITL_68_136

2) คณะผู้วิจัยวิเคราะห์เส้นทางอาชีพในกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย พ.ศ.2568-2572 ของ สอวช. ที่บัณฑิตของหลักสูตรภาษาญี่ปุ่นธุรกิจมีโอกาสที่จะประกอบอาชีพได้หลังสำเร็จการศึกษา (เส้นทางอาชีพที่วิเคราะห์ได้มีรายละเอียดดังปรากฏในข้อ 2.2)

3) หลังจากกำหนดอาชีพจากกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายฯ ได้แล้ว คณะผู้วิจัยจึงศึกษาลักษณะงานและรายละเอียดงานย่อย ของแต่ละอาชีพจากเว็บไซต์ <https://shigoto.mhlw.go.jp/> ของกระทรวงสาธารณสุข แรงงาน และสวัสดิการของประเทศญี่ปุ่น เฉพาะอาชีพผู้สร้างสรรค์และผลิตเนื้อหาเท่านั้นที่ไม่มีข้อมูลรายละเอียดลักษณะงานย่อย คณะผู้วิจัยจึงศึกษาลักษณะงานอาชีพผู้สร้างสรรค์และผลิตเนื้อหาจาก <https://www.highsocial.com/ja/resources/content-creator-job-what-is-it-exactly/> และสังเคราะห์ลักษณะงานย่อยเอง

4) กำหนดรหัสย่อและหมายเลขกำกับที่รายละเอียดงานย่อยของแต่ละอาชีพ เช่น TST-1 辞書や辞典を用いて言葉の意味や文法の規則を調べる (ตรวจสอบความหมายของคำศัพท์และกฎไวยากรณ์โดยใช้พจนานุกรม) TST เป็นรหัสย่อของอาชีพนักแปล (Translator) และหมายเลข 1 แสดงลำดับที่ของลักษณะงานย่อยของแต่ละอาชีพนั้น

5) หลังจากใส่รหัสย่อและหมายเลขกำกับรายละเอียดงานย่อยทุกสาขาอาชีพแล้ว คณะผู้วิจัยได้ร่วมกันวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะงานย่อยกับประเภททักษะการใช้ภาษาญี่ปุ่น (ต่อจากนี้จะเรียกว่า “ความสัมพันธ์ระหว่างงานย่อยกับประเภททักษะ”) โดยคณะผู้วิจัยร่วมกันตีความ อภิปราย แสดงความคิดเห็นและตัดสินใจร่วมกันว่า ลักษณะงานย่อยแบบใดที่มีหรือไม่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับทักษะการใช้ภาษาญี่ปุ่นหรือตรงกับความรู้ความสามารถของบัณฑิตสาขาภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ เช่น ลักษณะงานย่อยอาชีพเลขานุการ ได้แก่ SCT-1 郵便物、FAX、電子メールなどに目を通し、重要度に応じて振り分ける (ตรวจสอบและคัดแยกไปรษณีย์, เอกสารแฟกซ์, และอีเมล) และทักษะ SCT-25 ดูแลด้านบัญชี เช่น 予算や経費などの会計を管理する (ดูแลด้านบัญชี เช่น งบประมาณและค่าใช้จ่าย) กรณีของ SCT1 ตรวจสอบและคัดแยกไปรษณีย์, เอกสารแฟกซ์, และอีเมล คณะผู้วิจัยมีความเห็นพ้องกันว่า การที่จะตรวจสอบและคัดแยกไปรษณีย์, เอกสารแฟกซ์, และอีเมลได้ บัณฑิตจะต้องมีทักษะความสามารถในการอ่านชื่อที่อยู่ผู้ส่งและผู้รับไปรษณีย์ หรือหัวข้อเรื่องอีเมลได้ ดังนั้นทักษะ SCT1 แม้จะไม่ปรากฏคำกริยาว่า “อ่านภาษาญี่ปุ่นได้” โดยตรง แต่จากการตีความและวิเคราะห์ร่วมกัน คณะผู้วิจัยเห็นพ้องกันว่าสัมพันธ์โดยตรงกับทักษะการอ่านภาษาญี่ปุ่น ดังนั้นจึงจัด งานย่อย SCT-1 ไว้ในหมวดทักษะการอ่าน ในขณะที่ทักษะ SCT-25 ดูแลด้านบัญชี เช่น งบประมาณและค่าใช้จ่าย เป็นลักษณะงานย่อยที่คณะผู้วิจัยเห็นว่าสัมพันธ์กับการใช้ภาษาญี่ปุ่นในระดับน้อยมาก และเป็นลักษณะการปฏิบัติงานที่ใช้ความรู้เฉพาะทางเกินไป ดังนั้น ลักษณะงานย่อยแบบ SCT-25 คณะผู้วิจัยจะไม่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ นอกจากนี้หนึ่งในคณะผู้วิจัย มีประสบการณ์การเป็นลูกเรือของสายการบินสัญชาติญี่ปุ่นนานกว่า 10 ปี ดังนั้นจึงช่วยชี้ขาดรูปแบบการใช้ภาษาญี่ปุ่นในการปฏิบัติงานย่อยของสาขาอาชีพพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินได้ หนึ่งงานย่อยบางประเภทมีความสัมพันธ์กับหลายทักษะ กรณีเช่นนี้ งานย่อยเหล่านั้นผู้วิจัยก็จะจัดไว้ในทุกหมวดหมู่ประเภททักษะที่สัมพันธ์กับงานย่อยนั้น

ในขั้นตอนของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างงานย่อยกับประเภททักษะนี้ ในงานวิจัยนี้จะวิเคราะห์งานย่อยจาก 10 สาขาอาชีพใน 4 กลุ่มอุตสาหกรรมซึ่งมีจำนวนงานย่อยรวมทั้งหมดมี 205 งาน หลังจากนำจำนวนงานย่อยที่ไม่สัมพันธ์กับการใช้ทักษะภาษาญี่ปุ่นออกไปแล้ว จะเหลืองานย่อยที่นำมาวิเคราะห์เพียง 163 งาน คณะผู้วิจัยสามารถจำแนกงานย่อยทั้งหมดได้เป็น 8 ประเภท โดยจำแนกตามกลุ่มทักษะการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเนื้อหาในหลักสูตร ได้แก่ ทักษะการสนทนา ทักษะการฟัง ทักษะการอ่าน ทักษะการเขียน ทักษะการแปลล่าม ทักษะการแปลเอกสาร ทักษะทางวัฒนธรรม และทักษะทางเทคโนโลยี งานวิจัยเรื่องนี้จะกล่าวถึงการวิเคราะห์ลักษณะงานย่อยที่สัมพันธ์กับทักษะการสนทนาเท่านั้น เพราะลักษณะงานย่อยที่สัมพันธ์กับการใช้ทักษะการสนทนามีปริมาณมากที่สุดเมื่อเทียบกับทักษะการใช้ภาษาในด้านอื่นๆ ซึ่งทำให้อนุมานได้ว่าการปฏิบัติงานบัณฑิตน่าจะได้ใช้ทักษะด้านการสนทนามากที่สุด จำนวนงานย่อยที่สัมพันธ์กับทักษะการสนทนา มีจำนวน 106 งาน ส่วนงานย่อยอีก 57 งานที่เหลือจะกระจายอยู่ในทักษะ

ด้านอื่น ๆ ตารางที่ 2 แสดงอาชีพและจำนวนของลักษณะงานย่อยของแต่ละสาขาอาชีพที่ปรากฏในเว็บไซต์ jobtag อักษรภาษาอังกฤษในวงเล็บแสดงอักษรย่อของแต่ละอาชีพ ตัวเลขในวงเล็บเป็นตัวเลขแสดงจำนวนลักษณะงานย่อยของแต่ละสาขาอาชีพที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ตัดลักษณะงานย่อยที่ไม่สัมพันธ์กับการใช้ภาษาญี่ปุ่นโดยตรงออกไป

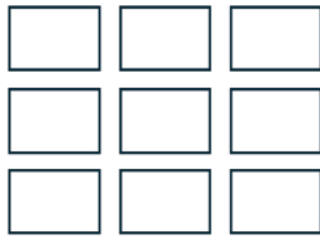
ตารางที่ 2 จำนวนลักษณะงานย่อยของแต่ละสาขาอาชีพแบ่งตามกลุ่มอุตสาหกรรมต่าง ๆ

อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่		อุตสาหกรรมท่องเที่ยว		อุตสาหกรรมการบิน		อุตสาหกรรมสร้างสรรค์	
อาชีพ	ลักษณะงานย่อย	อาชีพ	ลักษณะงานย่อย	อาชีพ	ลักษณะงานย่อย	อาชีพ	ลักษณะงานย่อย
1. ล่ามภาษาญี่ปุ่น (ITP)	18 (15)	1. มัคคุเทศก์ (TG)	24 (24)	1. พนักงานต้อนรับภาคพื้นดิน (GST)	20 (18)	1. ผู้สร้างสรรค์เนื้อหา (CCT)	14 (11)
2. นักแปลภาษาญี่ปุ่น (TST)	15 (14)	2. พนักงานต้อนรับส่วนหน้า (HFDS)	27 (19)	2. พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน (CC)	23 (21)	2. นักเขียนคำโฆษณา (CWT)	11 (9)
3. เลขานุการ (SCT)	31 (15)	3. พนักงานบริการลูกค้า (HGSS)	22 (17)				

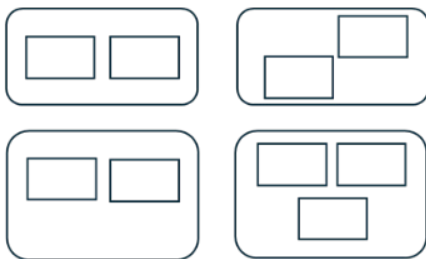
6) หลังจากวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะงานย่อยกับทักษะการใช้ภาษาญี่ปุ่นแยกตามรายทักษะเสร็จสิ้นแล้ว ในแต่ละกลุ่มทักษะ คณะผู้วิจัยใช้กลวิธีหาความสัมพันธ์จุดเชื่อมโยงในสิ่งต่าง (Diverse Joint Method) ซึ่งเป็นกลวิธีที่ออกแบบโดยยามาตะและคิโดะ (やまだ・木戸, 2017) กลวิธีหาความสัมพันธ์จุดเชื่อมโยงในสิ่งต่างประกอบไปด้วยขั้นตอนหลัก ๆ ดังนี้

- 6.1 นำลักษณะงานย่อยที่สัมพันธ์กับทักษะการสนทนาทั้งหมดที่วิเคราะห์ออกมาได้มาละปนกัน
- 6.2 เรียงซ้อนลักษณะงานย่อยที่สัมพันธ์กับทักษะการสนทนาที่รู้สึกว่ายคล้ายกันเพื่อจัดหมวดหมู่ (Grouping)
- 6.3 ตั้งชื่อหมวดหมู่ที่จัดกลุ่มได้
- 6.4 นำชื่อหมวดหมู่ได้แล้ว มาทำขั้นตอน 1 - 3 เพื่อหาชื่อหมวดหมู่ที่ครอบคลุมหรือกว้างขึ้น
- 6.5 หลังจากนั้นจึงทำการโยงเส้นหาความสัมพันธ์ระหว่างภาพแต่ละหมวดหมู่ที่จัดได้

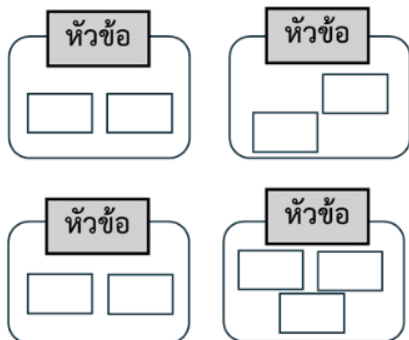
1. จัดเรียงหลังจากคละให้ปันกัน

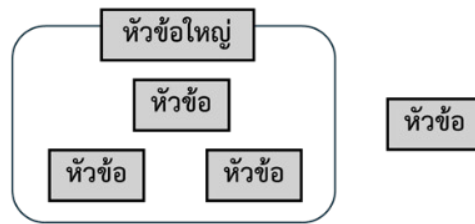
2. จัดหมวดหมู่

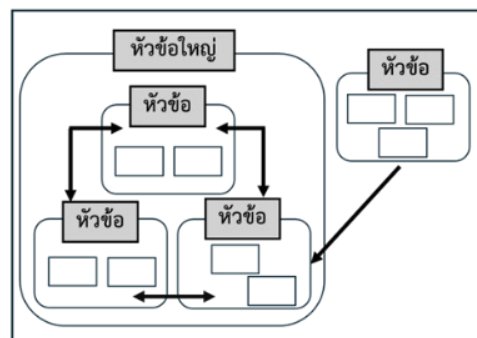
3. กำหนดหัวข้อของหมวดหมู่

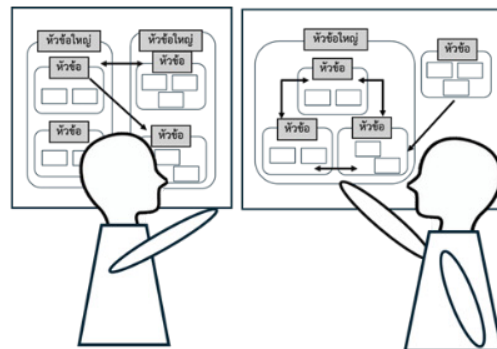
4. จัดเรียง 5. จัดเรียง 6. เชื่อมโยงความสัมพันธ์

7. เชื่อมโยงความสัมพันธ์แต่ละหมวดหมู่

8. เปรียบเทียบความสัมพันธ์แต่ละหมวดหมู่ที่จัด

รูปที่ 1 แสดงกลวิธีหาความสัมพันธ์จัดเชื่อมโยงในสิ่งที่ต่างกัน (Diverse Joint Method)

7) ในขั้นตอนสุดท้ายให้ผู้ร่วมวิจัยนำแผนผังภาพที่จัดหมวดหมู่แล้วมาพูดคุยและอภิปรายกัน และทำการบันทึกเนื้อหาที่อภิปรายกันเพื่อนำสิ่งที่จัดหมวดหมู่ได้มาออกแบบผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง

ขั้นตอนการวิเคราะห์ที่ได้กล่าวมาตามขั้นตอนที่ 6) ตั้งแต่ลำดับที่ 6.1 ถึง 6.5 และขั้นตอนที่ 7) สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังรูปที่ 1

ผลการศึกษา

5.1 ผลการวิเคราะห์ลักษณะงานย่อยที่สัมพันธ์กับทักษะการสนทนาภาษาญี่ปุ่น

ผลการวิเคราะห์ลักษณะงานย่อยของแต่ละสาขาอาชีพที่สัมพันธ์กับทักษะการสนทนา สามารถจัดประเภทลักษณะงานย่อยที่สัมพันธ์กับทักษะการสนทนาซึ่งพบร่วมกันในแต่ละสาขาอาชีพได้ 11 ประเภท ได้แก่ 1. การต้อนรับและอำนวยความสะดวก 2. การประชุม 3. การตรวจสอบและติดตาม 4. การแนะนำและให้ข้อมูล 5. การสนทนากรณีฉุกเฉินและเร่งด่วน 6. การจอง 7. การตอบข้อซักถาม 8. การรับเรื่องร้องเรียน 9. การสนทนาในงานให้บริการ 10. การรับฝากสิ่งของ 11. การสนทนาทางโทรศัพท์

ตารางที่ 3 ลักษณะงานย่อยของแต่ละสาขาอาชีพที่สัมพันธ์กับทักษะการสนทนา

1. การต้อนรับและอำนวยความสะดวก	2. ประชุม
SCT 8 ต้อนรับและจัดการเรื่องการเข้าพักของผู้มาติดต่อ	TST 13 ดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายทั้งหมด
SCT 9 ต้อนรับแขกจากต่างประเทศ	เช่น การเจรจาต่อรองราคาและการส่งมอบงาน
SCT 17 จัดเตรียมและประสานงานสำหรับงานเลี้ยงสังสรรค์และการรับรองแขก	TG 12 ประชุมหารือเกี่ยวกับกำหนดการ เส้นทางและข้อควรระวังในวันเดินทางกับพนักงานขับรถ
SCT 18 ดูแลส่วนต้อนรับในวันงานเลี้ยงสังสรรค์	CC 3 ประชุมสรุปพร้อมกับกัปตันเกี่ยวกับสภาพอากาศและโอกาสที่เครื่องบินจะขึ้นไหวระหว่างเที่ยวบิน
SCT 30 จัดซื้ออาหารและของใช้ส่วนตัวของผู้บริหาร	CC 4 ประชุมลูกเรือภาคพื้นดิน (Cabin Crew Briefing)
TG1 ให้การต้อนรับชาวต่างชาติที่เดินทางมาถึงประเทศญี่ปุ่นที่สนามบิน	CCT 1 ระดมสมอง (Brainstorming) เพื่อสร้างสรรค์ไอเดียคอนเทนต์ใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับสารของแบรนด์ (Brand Message) และเทรนด์ปัจจุบัน
TG 2 ติดตามดูแลตลอดการเดินทางในช่วงที่พำนักร	CCT 2 ประชุมร่วมกับทีมการตลาดหรือลูกค้าเพื่อวางแผนกลยุทธ์โซเชียลมีเดียและแคมเปญต่างๆ
ในญี่ปุ่นในฐานะหัวหน้าทัวร์	CCT 8 (กรณีที่เป็นอินฟลูเอนเซอร์) ติดต่อเจ้าของผลิตภัณฑ์ที่เป็นผู้สนับสนุนเพื่อพูดคุยรายละเอียดเกี่ยวกับงาน
TG17 สร้างบรรยากาศที่สนุกสนานบนรถด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การร้องเพลง การเล่นเกม และคาราโอเกะ	CCT 9 (กรณีที่เป็นพนักงานในองค์กร) ทำงานร่วมกับสมาชิกในทีมคนอื่น ๆ เช่น นักเขียน (Content Writer) บรรณาธิการ (Editor) และนักออกแบบ (Designer) เพื่อดำเนินโปรเจกต์ให้สำเร็จ
TG 19 ช่วยเหลืองานของพนักงานขับรถ เช่น การให้สัญญาณรถในขณะเข้าจอด	CWT 1 ประชุมหารือกับบริษัทผู้ว่าจ้างเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับจุดประสงค์ของงานโฆษณาและประชาสัมพันธ์ รวมถึงรายละเอียดและลักษณะเด่นของสินค้าหรือบริการ
HGSS 1 ให้บริการนำทางแก่แขกที่เดินทางมาถึงและเดินทางออก, ขนย้ายและรับฝากสัมภาระชั่วคราว, และดูแลความเรียบร้อยบริเวณล็อบบี้	CWT 2 ปรีกษาหารือกับฝ่ายสื่อและฝ่ายการตลาดเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการนั้น ๆ
HGSS 3 รับสัมภาระของแขกที่เข้าพักและนำทางไปยังแผนกต้อนรับ	
HGSS 4 รับกุญแจจากแผนกต้อนรับและนำทางแขกไปยังห้องพัก	
HGSS 9 จัดหาบริการด้านการเดินทาง/ยานพาหนะ	
HGSS 15 ให้บริการแก่ผู้เข้าพักชาวต่างชาติ	

1. การต้อนรับและอำนวยความสะดวก	2. ประชุม
HGSS 17 ให้บริการรับรองแขก VIP และแขกที่มาเข้าพัก GST 4 ใช้งานเครื่อง terminal เฉพาะทางเพื่อออกบัตรโดยสารขึ้นเครื่อง (Boarding Pass) GST 10 ให้การนำทางและดูแลผู้ที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษ เช่น ผู้พิการ, ผู้ป่วย, และบุคคลสำคัญ (VIP) GST 17 ปฏิบัติงานที่เคาน์เตอร์ต้อนรับในลานจอดและดูแลจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก CC 18 หลังจากเดินทางถึงจุดหมายปลายทางแล้วจะส่งผู้โดยสารที่ประตูทางออก	CWT 4 ประชุมร่วมกับไดเรกเตอร์และดีไซเนอร์เพื่อกำหนดแนวทางของข้อความโฆษณา (Advertising Copy) CWT 6 จัดทำแบบร่างโฆษณาคร่าว ๆ (Rough Sketch) และนำเสนอต่อผู้ว่าจ้าง CWT 7 นำเสนอสโลแกน (Catchphrase) และข้อความโฆษณา (Copy) ที่คิดขึ้นเพื่อให้ผู้ว่าจ้างอนุมัติและดำเนินการแก้ไขตามความจำเป็น
3. ตรวจสอบและติดตาม	4. แนะนำให้ข้อมูล
TST 3 สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาของเอกสารจากลูกค้าหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำการค้นคว้าข้อมูลประกอบการแปลให้ถูกต้อง SCT 2 ตรวจสอบตารางงานของผู้บริหารในแต่ละวันและติดต่อประสานงานทั้งภายในและภายนอกองค์กรตามที่จำเป็น SCT 3 ดูแลจัดการและปรับตารางนัดหมาย TG 22 ตรวจสอบสิ่งของที่ผู้โดยสารลืมไว้ HFDS 15 ยืนยันการจองห้องพักของแขกอีกครั้ง (Reconfirm) HGSS 13 ตรวจสอบว่าแขกที่เช็คเอาท์ไปแล้วลืมสิ่งของไว้ในห้องพักหรือไม่ GST 2 ตรวจสอบวันหมดอายุของหนังสือเดินทางและการมีหรือไม่มีวีซ่า GST 3 จัดสรรที่นั่งตามความต้องการของผู้โดยสารและจัดการผ่านระบบคอมพิวเตอร์ GST 4 ใช้งานเครื่อง terminal เฉพาะทางเพื่อออกบัตรโดยสารขึ้นเครื่อง (Boarding Pass) GST 7 ตรวจสอบตั๋วหรือบัตรผ่านของผู้โดยสารและนำทางไปยังพื้นที่รอขึ้นเครื่อง CC 2 ตรวจเช็คความพร้อมของอุปกรณ์ฉุกเฉินและสิ่งของที่ใช้ในการบริการให้ครบถ้วน และตรวจดูว่าไม่มีสิ่งผิดปกติภายในห้องโดยสารก่อนเครื่องออกเดินทาง	TST 12 ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเอกสารที่แปลแก่ลูกค้า SCT 7 สื่อสารนโยบายและคำสั่งของผู้บริหารไปยังหน่วยงานภายในและภายนอกองค์กรได้อย่างถูกต้องแม่นยำ TG 3 ใช้ภาษาต่างประเทศในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ของญี่ปุ่น TG 5 ตอบคำถามของนักท่องเที่ยวและให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเทศญี่ปุ่นอย่างถูกต้อง TG 6 ทำความเข้าใจในสิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการและตอบสนองรวมถึงให้ข้อมูลตามความต้องการนั้น ๆ TG 7 ปฏิบัติตนในฐานะตัวแทนของประเทศญี่ปุ่นโดยตระหนักอยู่เสมอว่าตนเองเป็นผู้สร้างความประทับใจที่นักท่องเที่ยวจะมีต่อประเทศญี่ปุ่น TG 14 บรรยายเกี่ยวกับทิวทัศน์ที่มองเห็นจากหน้าต่างรถ ประวัติศาสตร์ และเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยที่เกี่ยวข้องกับเส้นทางในขณะที่ยังวิ่ง TG 15 หลังจากเดินทางถึงที่หมายแล้ว จะลงจากรถและนำผู้โดยสารชมสถานที่ SCT 5 ตอบคำถามที่สามารถตอบได้โดยตรง กรณีมีผู้ติดต่อสอบถามถึงผู้บริหารจากทั้งภายในและภายนอกองค์กร TG 16 นอกจากการบรรยายตามรูปแบบมาตรฐานแล้วยังสอดแทรกความรู้รอบตัวและเรื่องราวตามฤดูกาลเพื่อเล่าเรื่องราวที่น่าสนใจให้แก่ผู้โดยสาร

3. ตรวจสอบและติดตาม	4. แนะนำให้ข้อมูล
CC 10 ปฏิบัติงานด้าน CIQ (ศุลกากร, การตรวจคนเข้าเมือง และการกักกัน) สำหรับเที่ยวบินระหว่างประเทศ CC 13 ติดตามข้อมูลด้านสุขภาพของผู้โดยสาร และดำเนินการให้ความช่วยเหลือตามความจำเป็น CC 16 เตรียมพร้อมรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉิน เช่น การจี้เครื่องบินโดยการตรวจตราสถานการณ์ภายในห้องโดยสารตลอดเวลาที่ทำการบิน CC 19 ตรวจสอบภายในห้องโดยสารเพื่อดูว่ามีสิ่งของที่ผู้โดยสารลืมไว้หรืออุปกรณ์ใด ๆ ได้รับความเสียหายหรือไม่ CC 22 ดูแลจัดการด้านสุขภาพของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน	TG 20 ใส่ใจในความปลอดภัยของผู้โดยสาร เช่น การแจ้งเตือนข้อควรระวังขณะขึ้นและลงจากรถ HFDS 3 แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวในท้องถิ่นและสถานที่ที่ไม่ค่อยมีคนรู้จัก HGSS 5 เปิดประตูต้อนรับแขกเข้าสู่ห้องพัก, อธิบายตำแหน่งทางออกฉุกเฉินและบริการต่างๆ ภายในโรงแรม/ที่พัก HGSS 6 แนะนำสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ภายในโรงแรม HGSS 7 แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง HGSS 8 แนะนำร้านอาหารในบริเวณใกล้เคียง และช่วยดำเนินการจอง HGSS 14 รับเรื่องร้องเรียนและให้คำปรึกษาแก่แขกผู้เข้าพัก HGSS 16 นำทางแขกผู้เข้าพักที่ลานจอดรถ GST 7 ตรวจสอบตัวหรือบัตรผ่านของผู้โดยสาร และนำทางไปยังพื้นที่รอขึ้นเครื่อง GST 8 ใช้ไมโครโฟนในการนำทางผู้โดยสารจากประตูไปยังทางออกขึ้นเครื่อง GST 12 ตามหาผู้โดยสารที่มาขึ้นเครื่องสาย GST 14 ในสถานการณ์ที่เที่ยวบินล่าช้าหรือถูกยกเลิก จะให้คำอธิบาย, ข้อมูล, และจัดการที่จำเป็น CC 5 ต้อนรับผู้โดยสารขึ้นเครื่องและอำนวยความสะดวกในการไปยังที่นั่งที่ระบุไว้ CC 6 ประกาศแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับจุดหมายปลายทาง เวลาที่จะเดินทางถึง และสถิติขั้นตอนการปฏิบัติตนในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินก่อนเครื่องออกเดินทาง CC 10 ปฏิบัติงานด้าน CIQ (ศุลกากร, การตรวจคนเข้าเมือง และการกักกัน) สำหรับเที่ยวบินระหว่างประเทศ CC 17 ประกาศแจ้งให้ผู้โดยสารทราบถึงกำหนดเวลาที่จะเดินทางถึงและสถานการณ์ความสั่นสะเทือนของเครื่องบินผ่านระบบประกาศบนเครื่อง CCT 11 โฟสต์คอนเทนตัวอย่างสม่ำเสมอเพื่อรักษาและส่งเสริมภาพลักษณ์ของแบรนด์ตนเอง TG 5 ตอบคำถามของนักท่องเที่ยวและให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเทศญี่ปุ่นอย่างถูกต้อง
5. การจัดการกรณีฉุกเฉิน	
HFDS 27 นำทางและอพยพแขกในกรณีฉุกเฉิน HGSS 10 จัดหาโรงพยาบาลหรือยา HGSS 11 ในกรณีที่แขกผู้เข้าพักเจ็บป่วยหรือได้รับบาดเจ็บ จะดำเนินการที่จำเป็น เช่น จัดหาแท็กซี่หรือเรียกรถพยาบาล GST 14 ในสถานการณ์ที่เที่ยวบินล่าช้าหรือถูกยกเลิก จะให้คำอธิบาย, ข้อมูล, และจัดการที่จำเป็น GST 15 จัดการกรณีสัมภาระไม่มาถึงหรือได้รับความเสียหาย CC 14 ให้ความช่วยเหลือเมื่อมีผู้โดยสารป่วยฉุกเฉิน CC 15 ในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ผิดปกติระหว่างทำการบิน ให้ติดต่อกับกัปตันและแจ้งคำแนะนำในการปฏิบัติตนหรือการอพยพแก่ผู้โดยสาร	

6. การจอง	7. การตอบข้อซักถาม
SCT 14 วางแผนและจองการเดินทางเพื่อไปปฏิบัติงานต่างจังหวัดหรือต่างประเทศ HFDS 2 ให้บริการจองต่างๆ เช่น การจองรถโดยสาร และการจองร้านอาหาร HFDS 16 จัดการเกี่ยวกับการยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงการจองห้องพัก HGSS 8 แนะนำร้านอาหารในบริเวณใกล้เคียงและช่วยดำเนินการจอง GST 6 จัดการการจองและกำหนดการเดินทางให้แก่ผู้โดยสารตามคำขอจากจุดจำหน่ายตั๋วหรือตัวแทนการจอง GST 9 ดำเนินการขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงการจอง GST 16 รับออเดอร์อาหารบนเครื่อง	HFDS 9 ตอบข้อซักถามเกี่ยวกับบริเวณรอบๆ โรงแรม เช่น แหล่งช้อปปิ้ง ร้านอาหาร สถานบันเทิง และข้อมูลการท่องเที่ยว HFDS 15 ยืนยันการจองห้องพักของแขกอีกครั้ง (Reconfirm) GST 14 ในสถานการณ์ที่เที่ยวบินล่าช้าหรือถูกยกเลิกจะให้คำอธิบาย, ข้อมูล, และจัดการที่จำเป็น GST 15 จัดการกรณีสัมภาระไม่มาถึงหรือได้รับความเสียหาย GST 20 ตอบข้อซักถามจากบริษัทตัวแทนท่องเที่ยวและบริษัทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเดินทาง CCT 10 ตอบความคิดเห็นและข้อความจากผู้ติดตามเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี CWT 5 สัมภาษณ์ลูกค้าหรือลงพื้นที่จริงเพื่อหาข้อมูลแล้วนำมาเรียบเรียงเป็นลายลักษณ์อักษร
8. การรับเรื่องร้องเรียน	9. การสนทนาเพื่อให้บริการ
HFDS 10 รับเรื่องร้องเรียนและให้คำปรึกษาแก่แขกผู้เข้าพัก HGSS 14 รับเรื่องร้องเรียนและให้คำปรึกษาแก่แขกผู้เข้าพัก GST 13 จัดการกับข้อร้องเรียนและปัญหาของลูกค้า GST 15 จัดการกรณีสัมภาระไม่มาถึงหรือได้รับความเสียหาย CC 12 รับเรื่องและจัดการกับข้อร้องเรียนของผู้โดยสาร	TG 9 มัคคุเทศก์ประจำรถทัวร์ท่องเที่ยวมีหน้าที่รับผิดชอบหลาย เพื่อใช้พื้นที่และเวลาในการเดินทางบนรถบัสให้เป็นประโยชน์ในการมอบประสบการณ์การเดินทางที่สนุกสนานและปลอดภัยให้แก่ผู้โดยสาร HFDS 12 คำนวณยอดเงินที่ต้องชำระและรับชำระเงินด้วยบัตรเครดิตหรือเงินสด HFDS 19 ให้บริการลูกค้าที่ร้านอาหารหรือห้องอาหาร HFDS 20 นำอาหารเข้าไปเสิร์ฟที่ห้องพัก HGSS 18 ให้บริการลูกค้าที่ร้านค้าและจัดระเบียบพื้นที่ขายของ HGSS 2 นำพัสดุที่จัดส่งมาถึงไปส่งให้แขกถึงห้องพัก GST 16 รับออเดอร์อาหารบนเครื่อง GST 17 ปฏิบัติงานที่เคาน์เตอร์ต้อนรับในลานจอดและดูแลจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก CC 7 ให้บริการอาหารและเครื่องดื่มแก่ผู้โดยสาร โดยให้รถเข็นบริการไปตามที่นั่ง CC 8 ให้บริการหนังสือพิมพ์และนิตยสารตามที่ผู้โดยสารร้องขอ CC 9 จำหน่ายสินค้าที่ระลึกและสินค้าปลอดภาษีบนเครื่องบิน

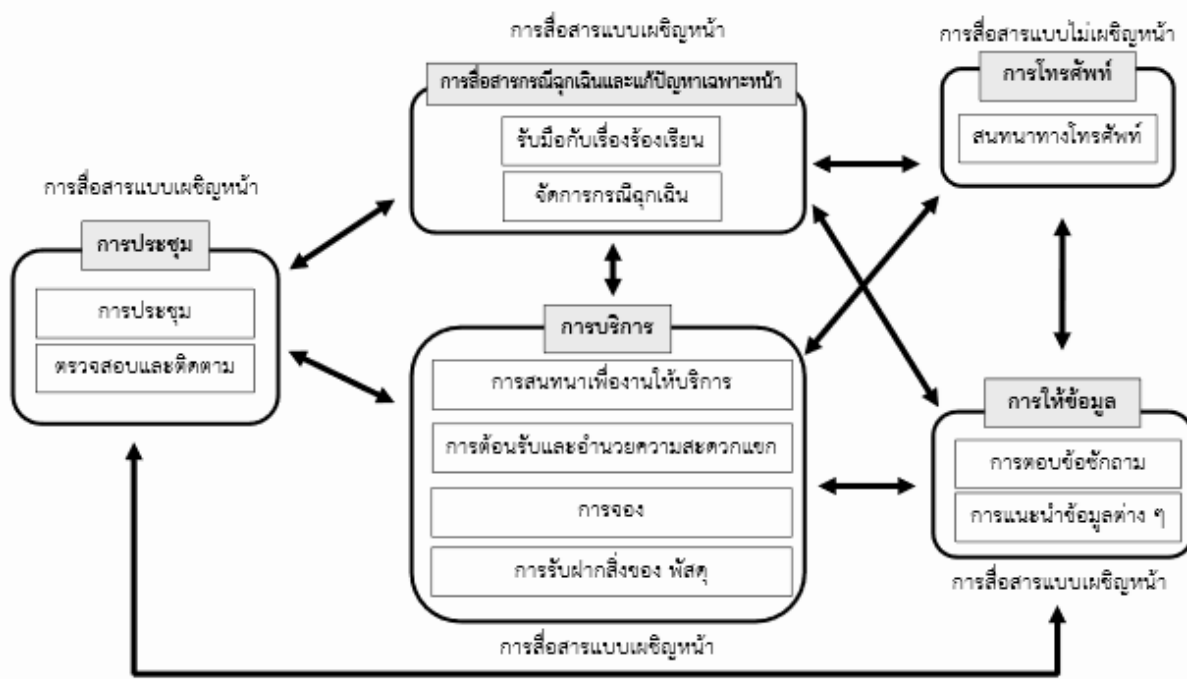
10. การรับฝากสิ่งของ/พัสดุ	11. การสนทนาทางโทรศัพท์
GST 5 รับฝากสัมภาระขนาดใหญ่และออกป้ายติดสัมภาระ (Baggage Tag) HFDS 6 รับฝากพัสดุจากแขกเพื่อนำไปจัดส่ง HFDS 7 รับฝากและดูแลรักษาถุงแฉะเมื่อแขกผู้เข้าพักออกไปข้างนอก HFDS 8 รับฝากของมีค่าของแขกผู้เข้าพัก HGSS 1 ให้บริการนำทางแก่แขกที่เดินทางมาถึงและเดินทางออก, ขนย้ายและรับฝากสัมภาระชั่วคราว, และดูแลความเรียบร้อยบริเวณล็อบบี้	SCT 4 รับโทรศัพท์ HFDS 5 จัดการและส่งต่อข้อความหรือโทรศัพท์ถึงแขกผู้เข้าพัก

เมื่อนำลักษณะงานย่อยที่สัมพันธ์กับทักษะการสนทนา มาจัดหมวดหมู่ใหม่อีกครั้ง สามารถจำแนกสถานการณ์ของการสนทนาภาษาญี่ปุ่นของอาชีพต่าง ๆ ในอุตสาหกรรมเป้าหมาย ได้ 5 หมวดหมู่ ดังนี้

1. การสื่อสารในกรณีฉุกเฉินและเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า
2. การสนทนาทางโทรศัพท์
3. การสนทนาในที่ประชุม
4. การสนทนาในงานให้บริการ
5. การอธิบายและให้ข้อมูล และเมื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทั้ง 5 หมวดหมู่เข้าด้วยกัน จะเป็นตามรูปที่ 2 ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า สถานการณ์การสนทนาภาษาญี่ปุ่นของอาชีพในกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายจำแนกได้ 2 รูปแบบ คือการสื่อสารแบบเผชิญหน้าและแบบไม่เผชิญหน้า เช่น การโทรศัพท์

การประชุมเป็นสถานการณ์การสื่อสารแบบเผชิญหน้าที่ที่พบได้ในทุกสาขาอาชีพ การประชุมมักมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบติดตาม ทบทวนความเข้าใจ และเพื่อปรับปรุงพัฒนางานให้ดีขึ้น จึงอาจถือว่าการประชุม คือ งานเบื้องหลังที่สัมพันธ์กับการปฏิบัติงานย่อยอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติการเบื้องหน้า เพราะการประชุมจะช่วยให้งานเบื้องหน้า เช่น งานบริการลูกค้า การให้ข้อมูล การรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉิน เกิดความราบรื่น

ในการปฏิบัติงานเบื้องหน้าเพื่อให้บริการต่าง ๆ ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีความสามารถในการสื่อสารทั้งแบบเผชิญหน้า และแบบไม่เผชิญหน้า การสื่อสารแบบเผชิญหน้า ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีทักษะการสื่อสารภาษาญี่ปุ่นในระดับที่สร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้รับบริการได้ เช่น ในสถานการณ์การต้อนรับและอำนวยความสะดวก หรือการตอบข้อซักถาม แนะนำให้ข้อมูลแก่ลูกค้า อย่างไรก็ตามในการปฏิบัติงานบริการเบื้องหน้า ผู้ปฏิบัติงานอาจพบกับสถานการณ์ฉุกเฉินหรือเหตุการณ์เฉพาะหน้า เช่น การรับเรื่องร้องเรียน หรือการนำทางและอพยพกรณีฉุกเฉิน กรณีเช่นนี้ผู้ปฏิบัติงานจำเป็นต้องใช้ทักษะและกลยุทธ์การสื่อสารขั้นสูงเพื่อคลี่คลายสถานการณ์ ดังนั้นผู้ปฏิบัติงานจำเป็นต้องมีทักษะด้านการตอบข้อซักถาม ให้ข้อมูลหรือคำแนะนำที่ถูกต้องแม่นยำ ซึ่งการรับเรื่องร้องเรียน การตอบข้อซักถาม หรือ ให้ข้อมูลแก่ลูกค้า นอกจากการสื่อสารแบบเผชิญหน้าแล้ว ยังอาจมีการสื่อสารผ่านทางโทรศัพท์ซึ่งไม่ได้เผชิญหน้ากันอีกด้วย

รูปที่ 2 แผนภาพเชื่อมโยงความสัมพันธ์สถานการณ์การสนทนา

อภิปรายผลการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ลักษณะงานย่อยที่สัมพันธ์กับทักษะการสนทนาซึ่งมีโอกาสพบในการปฏิบัติงานได้มากที่สุด สามารถสรุปเป็นหัวข้อในการพัฒนาการเรียนการสอนทักษะการพูดเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของการทำงานในปัจจุบันได้ 5 ด้าน ได้แก่ 1. การสนทนากرณิฉุกเฉินหรือเพื่อการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า 2. การสนทนาทางโทรศัพท์ 3. การสนทนาในที่ประชุม 4. การสนทนาในงานบริการ 5. การให้ข้อมูลและคำแนะนำ ด้วยข้อจำกัดของหน้ากระดาษ ผู้เขียนจะขอยกเฉพาะประเด็นสำคัญที่เห็นว่าควรนำมาอภิปรายเท่านั้น

1. การสนทนากรณิฉุกเฉินหรือเพื่อการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การสนทนาในงานบริการ และการให้ข้อมูลและคำแนะนำ มีลักษณะร่วมกันหนึ่งประการ คือ ทั้ง 3 สถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่ผู้ปฏิบัติงานในฐานะผู้ให้บริการจำเป็นต้องใช้คำยกย่อง (尊敬語) และคำถ่อมตน (謙讓語) ในการสนทนากับผู้มารับบริการ การใช้คำยกย่องหรือคำถ่อมตนที่ไม่ถูกต้องอาจทำให้อีกฝ่ายรู้สึกไม่พอใจได้ เช่น กรณีการรับเรื่องร้องเรียนที่เป็นการเผชิญหน้ากับผู้รับบริการก็ตาม หรือการสนทนาผ่านโทรศัพท์ซึ่งไม่ได้เผชิญหน้าโดยตรงกับผู้รับบริการก็ตาม หลักสำคัญของการสื่อสารคือการทำให้ผู้ร้องเรียนรับรู้ว่า ผู้ให้บริการใส่ใจกับปัญหาวิธีการใช้คำพูดจำเป็นต้องแสดงออกถึงความสุภาพอ่อนน้อมต่อผู้รับบริการ การสนทนากับผู้รับบริการจึงควรเลือกใช้คำยกย่องและคำถ่อมตนขึ้นพื้นฐานให้เหมาะสม เช่น ต้องสามารถสลับจากภาษาสุภาพเปลี่ยนไปใช้คำยกย่องหรือคำถ่อมตนได้ เช่น 言う → 「おっしゃる」 หรือ 「申し上げます」 นอกจากวัจนภาษาแล้ว ผู้เรียนจำเป็นต้องฝึกการใช้วัจนภาษาประกอบการสนทนา ได้แก่ การแสดงสีหน้า หรือน้ำเสียงและสีหน้าเพื่อช่วยเสริมให้สนทนาดูนุ่มนวลขึ้น ในทางตรงข้าม การสนทนากรณิฉุกเฉินหรือเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เช่น เกิดเหตุเพลิงไหม้ เป็นสถานการณ์การสื่อสารภายใต้สภาวะที่มีความกดดันและบางกรณีมีเวลาในการสื่อสารที่จำกัดมาก เช่น เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน เช่น การเกิดเหตุเพลิงไหม้ในโรงแรมหรือเครื่องบิน พนักงานโรงแรม

หรือ พนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน จำเป็นจะต้องนำทางหรืออพยพกรณีฉุกเฉิน กรณีเช่นนี้ พนักงานโรงแรมหรือพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินจะต้องมีทักษะในการปรับรูปแบบการสื่อสารโดยเปลี่ยนไปใช้ภาษาที่สั้น กระชับ และเข้าใจง่ายได้ อารากิ (新井, 2011) ระบุว่าลักษณะเฉพาะของการสื่อสารกรณีฉุกเฉิน ภาษาหรือสำนวนที่ใช้ควรมีลักษณะดังนี้ สั้นกระชับ ละส่วนประกอบของประโยคที่ผู้ฟังสามารถคาดเดาได้ แม้ว่าอาจจะ เป็นประโยคที่ไม่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ เป็นประโยคที่ใช้ไวยากรณ์หรือตรรกะการเชื่อมโยงเหตุผลที่เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน หลีกเลี่ยงการใช้รูปปฏิเสธ และไม่ใช้ประโยคหรือสำนวนที่ทำให้ผู้ฟังต้องใช้การตีความเพิ่มเติมเอง เช่น กรณีของพนักงานโรงแรมที่จะต้องนำทางหรืออพยพการพูดว่า 係の人の言うことを聞いてください。 落ち着いて逃げてください。(ฟังเจ้าหน้าที่ อย่าตื่นตระหนกขอให้ทุกคนออกจากที่นี่) ย่อมเป็นประโยคที่เข้าใจง่ายกว่าการพูดว่า 係員の指示に従い冷静に行動してください。(กรุณาปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ ด้วยความสงบ) หรือกรณีของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินเมื่อต้องการให้ผู้โดยสารจัดทำทางของร่างกาย ให้เตรียมพร้อมรับแรงกระแทกที่อาจเกิดขึ้นจากการลงจอดฉุกเฉิน (Brace Position) หากใช้คำสั่งว่า 衝撃防止姿勢をとれ! (โปรดอยู่ในท่านั่งเตรียมลงจอดฉุกเฉิน) ผู้โดยสารที่ไม่คุ้นเคยกับการโดยสารเครื่องบิน จะไม่ทราบว่าเป็น 衝撃防止姿勢 คือ ท่าทางแบบใด ทำให้ต้องใช้เวลาในการคิดหรือตีความเพิ่มขึ้น ดังนั้น การสั่งผู้โดยสารว่า 足首をつかめ! (จับข้อเท้า) และ 膝を抱えて! (กอดเข่า) จะทำให้ผู้โดยสารเข้าใจคำสั่ง และสามารถปฏิบัติตามได้ทันที

กล่าวโดยสรุป ทักษะที่ผู้เรียนในหลักสูตรภาษาญี่ปุ่นธุรกิจควรได้รับการพัฒนา ได้แก่ ความสามารถในการปรับวิธีการใช้ถ้อยคำให้เข้ากับสถานการณ์ได้ การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังในรายวิชาการสนทนาภาษาญี่ปุ่น เช่น “สามารถปรับเปลี่ยนคำพูด รูปแบบการใช้ภาษาให้เหมาะสมกับผู้ฟังหรือสถานการณ์ได้” หรือ “สามารถใช้อวัจนภาษาประกอบการสนทนาได้อย่างเหมาะสม” เป็นต้น ควรได้รับการบรรจุไว้ในจัดการเรียนการสอนการสนทนาภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ

2. ทักษะการสนทนาทางโทรศัพท์ การสนทนาทางโทรศัพท์อาจจะเป็นสถานการณ์ที่พบเห็นได้น้อยลงท่ามกลางสังคมปัจจุบันที่เน้นการสื่อสารกันผ่านข้อความ ผลการวิเคราะห์ในข้อที่ 5 สะท้อนให้เห็นว่าการทำงานในองค์กรญี่ปุ่นการสนทนาทางโทรศัพท์ยังคงเป็นหนึ่งในลักษณะงานย่อยที่พบได้บ่อยในการปฏิบัติงาน อย่างไรก็ตาม ผลการสำรวจของประเทศญี่ปุ่น (株式会社ソフツー, 2023) ออสเตรเลีย และอเมริกา (Hopkin, 2024) พบว่ากลุ่มคนที่เกิดในช่วง พ.ศ. 2540 - 2552 หรือคนเจนเนอเรชัน Z มีภาวะกลัวการสนทนาทางโทรศัพท์ (Telephobia/電話恐怖症) เมื่อพิจารณาจากบริบทของการสอนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทย แม้จะยังไม่มีผลการศึกษาวาระกลัวการสนทนาทางโทรศัพท์ในกลุ่มคนเจนเนอเรชัน Z ชาวไทยที่แน่ชัด แต่ก็มีความเป็นไปได้ที่กลุ่มคนเจนเนอเรชัน Z ชาวไทยจะมีภาวะความหวาดกลัวการสนทนาทางโทรศัพท์เช่นเดียวกับผลการศึกษาในต่างประเทศ เมื่อพิจารณาบริบทการปฏิบัติงานที่ต้องใช้ภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาญี่ปุ่นในการสนทนาทางโทรศัพท์ด้วยแล้ว ยิ่งอาจเพิ่มความหวาดกลัวและความกังวลให้แก่ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นที่เป็นคนกลุ่มนี้ก็เป็นได้ การลดความกลัวอาจทำได้โดยการจัดเตรียมสำนวนการพูดที่มีรูปแบบเฉพาะสำหรับการสนทนาทางโทรศัพท์ เช่น 恐れ入りますが、お差し支えなければ เป็นต้นไว้ หรือการใช้แบบฟอร์มจดบันทึกระหว่างการสนทนาทางโทรศัพท์ที่มีการระบุหัวข้อ เช่น ชื่อผู้โทรมาติดต่อ และผู้รับสาย วันเวลาที่รับสาย ข้อความที่ฝากถึง เป็นต้น แบบฟอร์มลักษณะนี้จะทำให้ทราบได้ทันทีว่าต้องสอบถามเรื่องอะไรบ้างและจะช่วยให้สามารถจดบันทึกประเด็นสำคัญในระหว่างสนทนาได้อย่างครบถ้วน

นอกจากนี้ การฝึกบทบาทสมมติการสนทนาทางโทรศัพท์ก็อาจเป็นอีกหนึ่งวิธีที่ช่วยลดอาการกลัวการคุยโทรศัพท์ได้ การฝึกฝนผ่านการจำลองสถานการณ์จริงจะช่วยพัฒนาทักษะพื้นฐานในการรับโทรศัพท์ และช่วยลดความวิตกกังวลที่ว่า “ควรจะสนทนากับปลายสายอย่างไรดี” ลงได้ ดังนั้นการกำหนดให้การสนทนาทางโทรศัพท์ภาษาญี่ปุ่นเป็นหนึ่งในผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังยังคงเป็นสิ่งจำเป็นที่หลักสูตรจะต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาทักษะด้านนี้อย่างเข้มข้น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสนทนาภาษาญี่ปุ่นทางโทรศัพท์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เช่น สามารถฟังแล้วสรุปประเด็นสำคัญที่ลูกคำพูดผ่านทางโทรศัพท์และทวนถามเพื่อตรวจสอบความเข้าใจของตนเองได้ เป็นต้น

3. การสนทนาในที่ประชุม เป็นอีกหนึ่งในลักษณะงานย่อยที่พบได้บ่อยในการปฏิบัติงาน เบื้องหลังงานบริการจะต้องมีการประชุม ติดตามงาน การสื่อสารในที่ประชุมจึงเป็นอีกหนึ่งทักษะการปฏิบัติงานย่อยที่จำเป็นในทุกสาขาอาชีพ การสำรวจเกี่ยวกับการจัดประชุมภายในบริษัทของประเทศญี่ปุ่นในปี 2025 (JOB 総研 (パーソルキャリア), 2025) พบว่าพนักงานบริษัทในประเทศญี่ปุ่นต้องการเข้าร่วมการประชุมแบบเผชิญหน้ามากที่สุด คือ เมื่อต้องการระดมความคิดหรือการอภิปราย รองลงมาคือ การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ หรือเรื่องที่มีความสำคัญสูง ลำดับถัดไป คือ เมื่ออยากหลีกเลี่ยงความเข้าใจผิด กรณีที่ต้องการเข้าร่วมแบบออนไลน์มากที่สุดคือ การประชุมที่เป็นลักษณะการแจ้งข้อมูลเพื่อทราบ จากผลสำรวจดังกล่าวทำให้นิยามได้ว่าทักษะการสื่อสารภาษาญี่ปุ่นในที่ประชุมที่ผู้เรียนจำเป็นจะต้องมี คือ ความสามารถในการพูดแสดงความคิดเห็น การนำเสนอความคิด การอภิปรายและถกปัญหา การตอบข้อซักถามในที่ประชุม อย่างไรก็ตาม ทักษะอีกหนึ่งประการในฐานะผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังที่ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นควรปฏิบัติได้ทั้งในสถานการณ์การประชุมแบบเผชิญหน้าและแบบออนไลน์นอกเหนือจากทักษะที่กล่าวไปแล้วข้างต้น ทักษะที่ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาควบคู่กันไปด้วยกันคือ ทักษะการเป็นกระบวนกร (Facilitator) ในการดำเนินการประชุม ทักษะการเป็นกระบวนกร คือ ความสามารถในการดำเนินการประชุมหรือการหารือให้เป็นไปอย่างราบรื่น และความสามารถในการกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นออกมาได้ ตามแนวคิดของแคทซ์ (Katz, 1955) ทักษะการเป็นกระบวนกรเป็นหนึ่งในทักษะการบริหารงานที่มีความสำคัญ ซึ่งทักษะนี้ได้รับการจำแนกเป็นทักษะย่อยในหมวดของทักษะด้านมนุษย์ (Human Skills) ทักษะด้านมนุษย์ คือ ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น และยังรวมถึงความสามารถในการสื่อสารกับผู้อื่นให้เป็นไปอย่างราบรื่น ตัวอย่างของการนำทักษะการเป็นกระบวนกรไปใช้จริง นอกเหนือจากการดำเนินการประชุมหรือการหารือแล้วยังสามารถนำทักษะนี้ไปใช้ในการจัดเวิร์กช็อป เป็นต้น ตัวอย่างการกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เช่น สามารถเป็นผู้นำในการดำเนินการประชุม และสามารถสรุปเนื้อหาประเด็นสำคัญของการประชุมได้ เป็นต้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่องนี้ได้ทำการวิเคราะห์ลักษณะงานและทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานย่อย (Task) ต่าง ๆ ของแต่ละอาชีพ ๆ ที่อยู่ในอุตสาหกรรมเป้าหมาย พ.ศ. 2568 - 2572 เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาปรับปรุงหลักสูตรภาษาญี่ปุ่นธุรกิจและเพื่อผลิตบัณฑิตที่มีทักษะสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตในแต่ละสาขาอาชีพได้ ผลการศึกษาพบว่าลักษณะงานย่อยที่สัมพันธ์กับทักษะการสนทนาซึ่งมีโอกาสพบในการปฏิบัติงานได้มากที่สุด 5 ด้าน ได้แก่ 1. การสนทนากรณีฉุกเฉินหรือเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า 2. การสนทนาทางโทรศัพท์ 3. การสนทนาในที่ประชุม 4. การสนทนาในงานบริการ 5. การพูดให้ข้อมูลและคำแนะนำ ดังนั้นผู้เรียนในหลักสูตรภาษาญี่ปุ่นธุรกิจควรได้รับการฝึกฝนการสนทนาและการสื่อสารภาษาญี่ปุ่นใน 5 สถานการณ์นี้อย่างเข้มข้น และผู้สอนควรที่จะได้กำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังที่มีความสัมพันธ์กับการสื่อสารใน 5 สถานการณ์นี้

ข้อจำกัดของงานวิจัยนี้คือผู้วิจัยใช้ข้อมูลลักษณะงานย่อยที่จัดทำโดยหน่วยงานราชการของญี่ปุ่น ลักษณะงานย่อยที่ทำมาวิเคราะห์จึงเป็นบริบทการทำงานภายใต้สังคมญี่ปุ่น ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งถัดไปผู้วิจัยจำเป็นต้องวิเคราะห์ลักษณะงานย่อยของแต่ละอาชีพภายใต้บริบทของสังคมไทย เช่น ลักษณะงานย่อยที่บัณฑิตของหลักสูตรภาษาญี่ปุ่นธุรกิจมักจะได้มีโอกาสปฏิบัติบ่อยในการปฏิบัติงานในบริษัทญี่ปุ่นในประเทศไทย เป็นต้น และทำการเปรียบเทียบกับลักษณะงานย่อยกับผู้ประกอบการอาชีพเดียวกันในประเทศญี่ปุ่นเพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างต่อไป

อ้างอิง

- ข่าวรอบวัน. (11 กุมภาพันธ์ 2567). ประชาชาติธุรกิจ, <https://www.prachachat.net/education/news-1499351>
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2552). การออกแบบการเรียนรู้ย้อนกลับ. ใน สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, สารานุกรมวิชาชีพครู เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา (หน้า 141-148). กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (7 มกราคม 2566). แผนด้านการอุดมศึกษา เพื่อผลิตและพัฒนาคนของประเทศ พ.ศ. 2564-2570. กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. <https://www.nxpc.or.th/content/documents/8186>
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (21 พฤศจิกายน 2561). องค์ความรู้ ภาษา-วัฒนธรรม โดย สำนักงานราชบัณฑิตยสภา การศึกษาเน้นผลลัพธ์. <http://legacy.orst.go.th/wp-content/uploads/2018/12/11212561-การศึกษาเน้นผลลัพธ์.pdf>
- สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ. (31 มีนาคม 2568). การสำรวจความต้องการบุคลากรทักษะสูงในอุตสาหกรรมเป้าหมาย พ.ศ. 2568-2572 (THAILAND TALENT LANDSCAPE 2025-2029). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ. <https://www.nxpc.or.th/th/report/32407/>

- Hopkin, N. (2024, June 28). *Young people hate making phone calls—could it be hurting their careers?*.
<https://techxplore.com/news/2024-06-young-people-careers.html>
- Katz, R.L. (1955). Skills of an effective administrator. *Harvard Business Review*, 33(1), 33-42.
- 新井恭子. (2011). 緊急事態におけるコミュニケーション—避難命令の伝え方を考える. 経営論集, 78, 27-38.
- 株式会社ソフツー. (2023, October 24). 若者世代は7割以上が「電話恐怖症」に！？ソフツー「電話業務に関する実態調査」を発表. <https://prtimes.jp/main/html/rd/p/0000000063.000028096.html>
- 厚生労働省. (n.d.). 空港グランドスタッフ. 職業情報提供サイト job Tag. <https://shigoto.mhlw.go.jp/User/Occupation/Detail/194>
- Job 総研（パーソルキャリア）. (2025, July 14). 日本経済新聞×Job総研『2025年 職場会議の実態調査』を実施 7割が不満「聞くだけはコスト」出社組で顕著も”理想は対面”.
<https://prtimes.jp/main/html/rd/p/0000000256.000013597.html>
- やまだようこ, & 木戸 彩恵. (2017). 「かわいい」と感じるのはなぜか？ビジュアル・ナラティブによる異種むすび法. 質的心理学研究, 16, 17-24.

บทบาทของพระจันทร์ในวรรณกรรมเรื่อง อุgetsuโมะโนะวะตะริ The Role of the Moon in Ugetsumonogatari

อรรธยา สุวรรณระดา^{1*}

Attaya Suwanrada^{1*}

บทคัดย่อ

วรรณกรรมเรื่อง อุgetsuโมะโนะวะตะริ หรือที่แปลเป็นชื่อภาษาไทยว่า เรื่องเล่าคืนฝนพรางจันทร์ เขียนโดย อุเอะดะ อะกินะริ เมื่อประมาณ ค.ศ. 1768 ประกอบด้วยเรื่องเล่า 9 เรื่องซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากเรื่องเล่าของจีน เนื้อเรื่องเกี่ยวกับเรื่องลึกลับแปลกประหลาดเหนือธรรมชาติ เรื่องเล่าใน อุgetsuโมะโนะวะตะริ มีอยู่หลายเรื่อง ที่มีฉากบรรยายกล่าวถึงพระจันทร์ แม้จากคำเกริ่นนำของผู้เขียนจะระบุว่าผู้เขียนเรียบเรียงต้นฉบับในคืนหลังฝนหยุดที่พระจันทร์ส่องแสงสลัวจึงได้ตั้งชื่อวรรณกรรมไว้เช่นนั้น ซึ่งแสดงว่าภาพพระจันทร์ในเรื่องเล่าต่าง ๆ เหล่านั้นไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับที่มาของชื่อวรรณกรรม แต่ดูเหมือนว่าผู้เขียนก็ได้นำเอาพระจันทร์มาใช้ในการสร้างบรรยากาศหรือสื่อสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกบางอย่างในเรื่องเล่าหลายเรื่องด้วย บทความนี้ศึกษาบทบาทของพระจันทร์ในวรรณกรรมเรื่อง อุgetsuโมะโนะวะตะริ จากการศึกษาพบว่า พระจันทร์มีบทบาทในการสื่ออารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ เช่น อารมณ์เศร้า ความเจ็บปวด ความลึกลับน่ากลัว ความงดงาม ความฝัน และยังใช้เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงการเข้าสู่ฉากสำคัญอันลึกลับ พระจันทร์ในยามเช้ายังใช้สื่อถึงการเฝ้ารอคอยคนรักและการพรากจากกันของคู่รักด้วย

คำสำคัญ : อุgetsuโมะโนะวะตะริ, เรื่องเล่าคืนฝนพรางจันทร์, อุเอะดะ อะกินะริ, พระจันทร์

Abstract

Ugetsumonogatari, translated into Thai as “เรื่องเล่าคืนฝนพรางจันทร์ (Tales of Moonlight and Rain)”, was written by Ueda Akinari around 1768. It consists of nine stories influenced by Chinese tales, revolving around mysterious, supernatural, and strange events. Many of the stories in *Ugetsumonogatari* describe scenes involving the moon. In the introduction, the author mentions that the work was compiled on a night after the rain had stopped, with the moon shining faintly, which led to the title of the work. This suggests that the moon narrated in the stories is not related to the origin of the title. However, it seems that the author used the moon as a device to create atmosphere or convey specific emotions in several

¹ ศาสตราจารย์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ 10330

¹ Professor, Faculty of Arts, Chulalongkorn University, Bangkok, 10330

*Corresponding Author: E-mail: attayac@gmail.com

of the stories. This article examines the role of the moon in *Ugetsumonogatari* and finds that the moon serves to convey various emotions, such as sadness, loneliness, mystery, fear, beauty, and dreams. It also functions as a symbol marking the entrance into significant mysterious scenes. The moon in the morning also symbolizes the longing for the loved one and the separation of lovers.

Keywords : Ugetsumonogatari, Tales of Moonlight and Rain, Ueda Akinari, the moon

บทนำ

วรรณกรรมเรื่อง อุเงะทซุโมะโนะเงะตะริ (雨月物語) หรือที่มีแปลเป็นชื่อภาษาไทยว่า เรื่องเล่าคืนฝนพรำจันทร์ เขียนโดยอุเงะตะ อะกินะริ (上田秋成) เมื่อประมาณ ค.ศ. 1768 และตีพิมพ์จำหน่ายใน ค.ศ.1776 ประกอบด้วยเรื่องเล่า 9 เรื่อง ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากเรื่องเล่าของจีน เนื้อเรื่องเกี่ยวกับเรื่องลึกลับ แปลกประหลาดเหนือธรรมชาติ แต่ก็มีความสมจริง และยังแฝงแนวความคิดทางพุทธศาสนา ลัทธิขงจื้อ และสอดแทรกศีลธรรมจรรยา ขนบธรรมเนียมประเพณีของประเทศญี่ปุ่นในสมัยนั้น อะกินะริได้รับอิทธิพลการใช้ภาษาและการวางโครงเรื่องจากวรรณคดีญี่ปุ่นโบราณหลายชิ้น ทำให้เนื้อหาของแต่ละเรื่องในนั้น แม้ว่าจะดัดแปลงมาจากวรรณกรรมจีนแต่ก็ได้ผสมผสานลักษณะเฉพาะของวรรณคดีญี่ปุ่นและจินตนาการของอะกินะริเองเพิ่มเข้าไป และบางเรื่องยังผูกโยงเรื่องเข้ากับประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นด้วย

อะกินะริได้อธิบายถึงที่มาของชื่อ อุเงะทซุโมะโนะเงะตะริ ไว้ในคำเกริ่นนำว่า “ในคำคืนหลังฝนหยุดที่พระจันทร์ส่องแสงสลัว ข้าพเจ้านั่งอยู่ริมหน้าต่าง กำลังเรียบเรียงต้นฉบับนิยายเรื่องนี้เพื่อส่งให้สำนักพิมพ์ จึงใคร่ตั้งชื่อนิยายเรื่องนี้ว่า อุเงะทซุโมะโนะเงะตะริ (นิยายในคำคืนแสงเดือนสลัวหลังฝนหยุด)” ในจำนวนเรื่องเล่า 9 เรื่องใน อุเงะทซุโมะโนะเงะตะริ ก็มีอยู่หลายเรื่องที่มีฉากบรรยายกล่าวถึงพระจันทร์ อุสุกิ อิโระเอะมิได้ให้ข้อสังเกตว่า “ในเรื่อง อุเงะทซุโมะโนะเงะตะริ ฉากที่บรรยายความรู้สึกลึกลับมักจะมีการกล่าวถึงถึง “ฝน” หรือ “พระจันทร์” (鵜月洋, 2010, p.328) แม้คำว่า “อุเงะทซุ” (พระจันทร์ที่ถูกเมฆฝนบดบัง) ในชื่อวรรณกรรมจะไม่ได้มีที่มาซึ่งเกี่ยวข้องกับภาพพระจันทร์ในเรื่องเล่าเหล่านั้นก็ตาม แต่ดูเหมือนผู้เขียนก็ได้นำเอาพระจันทร์มาใช้ในการสร้างบรรยากาศหรือสื่อสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกบางอย่างในเรื่องเล่าหลายเรื่องด้วย ผู้วิจัยจึงหยิบยกประเด็นเกี่ยวกับพระจันทร์ในวรรณกรรม อุเงะทซุโมะโนะเงะตะริ มาศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับบทบาทของพระจันทร์ที่ปรากฏในเรื่องเล่าแต่ละเรื่อง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ช่วยให้เข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของพระจันทร์ในวรรณกรรมญี่ปุ่น และสามารถใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงในการศึกษาวรรณกรรมเรื่องอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระจันทร์ที่ปรากฏในเรื่องเล่าในวรรณกรรม อุเงะทซุโมะโนะเงะตะริ

สมมุติฐานการวิจัย

ในวรรณกรรมเรื่อง อุเงะทซุโมะโนะงะตะริ พระจันทร์มีบทบาทในการสื่ออารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ เช่น อารมณ์เศร้า ความเจ็บปวด ความลึกซึ้งน่ากลัว ความงดงาม ความฝัน และยังใช้เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงการเข้าสู่จากสำคัญอันลึกลับ พระจันทร์ในยามเช้ายังใช้สื่อถึงการเฝ้ารอคอยคนรักและการพรากจากกันของคู่รักด้วย

ระเบียบวิธีการวิจัย

ศึกษาเรื่องเล่าใน อุเงะทซุโมะโนะงะตะริ ที่มีพระจันทร์ปรากฏอยู่ในเรื่อง ได้แก่ เรื่อง ภูเขาฉิมิเนะ (白峰) สัญญาวันเทศกาลดอกเบญจมาศ (菊花の約) กระต่อมหญ้าคา (浅茅が宿) ปลาไนในฝัน (夢忘の鯉魚) หม้อทำนายแห่งศาลเจ้าคิบุทซุ (吉備津の釜) และ ภูเขาพระฤดูงค์ (青頭巾) รวมจำนวน 6 เรื่อง โดยจะหยิบยกจากที่มีการบรรยายถึงพระจันทร์มาศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพระจันทร์ในเรื่องเล่าเหล่านั้น พร้อมทั้งอ้างอิงข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาประกอบการวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุป

ต้นฉบับวรรณกรรมเรื่อง อุเงะทซุโมะโนะงะตะริ ที่อ้างอิงไว้ในบทความวิจัยนี้ มาจากหนังสือชุดฉิมิเนะนิฮงโกะเตมบุงะกุเซ็นฉู (新編日本古典文学全集) ของสำนักพิมพ์ไคเงกุกัง (小学館) ซึ่งได้ตีพิมพ์ไว้เมื่อ ค.ศ. 2003 ส่วนคำแปลภาษาไทย ผู้วิจัยนำมาจากคำแปลในหนังสือ เรื่องเล่าคินผนพรางจันทร์ ของสำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยซึ่งผู้วิจัยและคณะผู้แปลได้ร่วมกันแปลวรรณกรรมเรื่องนี้ออกมาเมื่อ พ.ศ. 2557

บทความวิจัยนี้ใช้ระบบถอดเสียงอักษรภาษาญี่ปุ่นซึ่งเป็นผลงานวิจัยใน พ.ศ. 2530 ของอาจารย์สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ส่วนคำบางคำที่ซ้ำกันแพร่หลายแล้วยังคงใช้ตามความนิยมเดิม

ผลการศึกษาและบทวิเคราะห์

ในจำนวนเรื่องเล่า 9 เรื่องใน อุเงะทซุโมะโนะงะตะริ มีเรื่องเล่าที่มีพระจันทร์ปรากฏอยู่รวมจำนวน 6 เรื่อง ในที่นี้จะหยิบยกมาวิเคราะห์ตามลำดับของเรื่องเล่าในวรรณกรรมดังนี้

1. เรื่อง ภูเขาฉิมิเนะ

เรื่อง ภูเขาฉิมิเนะ เล่าเรื่องราวของพระชะอิเงียว (西行) ที่ได้เดินทางไปแสวงสักการะสุสานของอดีตจักรพรรดิชูโตะกุ (崇徳院) ซึ่งตั้งอยู่ที่ภูเขาฉิมิเนะ วิญญาณของจักรพรรดิชูโตะกุได้ปรากฏร่างให้เห็นและเล่าเรื่องราวการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองสมัยสงครามโฮเง็น (保元の乱) ซึ่งพระองค์ตกเป็นฝ่ายพ่ายแพ้จนถูกเนรเทศไปที่เมืองซะนูกิและสวรรคตที่นั่น วิญญาณอาฆาตของพระองค์ได้ลบล้างดาไลให้ฝ่ายศัตรูของพระองค์เกิดความแตกแยกกันเองและทำให้เกิดสงครามเฮจิ (平治の乱) ต่อมาภายหลัง ตระกูลทะอิระที่เคยเป็นศัตรูสำคัญของพระองค์ก็ถึงคราวต้องล่มสลายไป พระชะอิเงียวที่ได้ฟังเรื่องราวดังกล่าวจึงได้แต่งกลอนเตือนสติอดีตจักรพรรดิชูโตะกุที่ตกอยู่ในวิถีแห่งมาร สุดท้ายแล้วพระพักตร์ของพระองค์ก็ดูสงบลงและร่างของพระองค์ก็เลือนหายไป

ฉากที่อดีตจักรพรรดิซุโตะกุปรากฏร่างให้พระชะอิเงียวเห็นนั้น มีการบรรยายถึงพระจันทร์ไว้ดังนี้

日は没しほどに、山深き夜のさま常ならね、石の床木葉の衾いと寒く、神清骨冷て、物とはなしに凄しきことちせらる。月は出でしかど、茂きが林は影をもらさねば、あやなき闇にうらぶれて、眠るともなきに、まさしく「円位、円位」とよぶ声す。眼をひらきてすかし見れば、其の形異なる人の、背高く瘦おとろへたるが、顔のかたち、着たる衣の色紋も見えで、こなたにむかひて立てるを、(p.279)

เมื่อพระอาทิตย์ลวงลับขอบฟ้าบรรยายกาศยามค่ำคืนในป่าลึกยิ่งชวนให้ความวังเวงเพิ่มมากขึ้น ทั้งแท่นหินที่นั่นและไปไม้ที่ร่วงหล่นบนพื้นอันเป็นเสมือนเครื่องหม่นนอนช่างแสนเย็นยะเยือก ความหนาวเหน็บแทรกเข้าไปถึงกระดูกและซึมผ่านเข้าไปยังจิตใจ รู้สึกวังเวงใจขึ้นมาอย่างบอกไม่ถูก แม้ว่าพระจันทร์จะขึ้นแล้วทว่าแสงจันทร์ไม่อาจส่องลอดพงไม้ลงมาได้ ท่ามกลางความมืดมิดจิตใจช่างหมองเศร้า ขณะที่ยังมีทันได้ผล็อยหลับก็ได้ยินเสียงเรียกชื่อของข้าดังชัดเจนว่า “เอ็นอิ เอ็นอิ” ข้าลืมหันตามองผ่านความมืดไปแม้จะไม่เห็นใบหน้า สีหรือลวดลายของเสื้อผ้าของผู้นั้น แต่ก็พอจะมองเห็นได้ว่าเป็นร่างสูง ผอมโหม่ง ท่าทางผิดแผกจากคนทั่วไปกำลังยืนหันมาทางนี้

ผู้เขียนได้บรรยายถึงแสงจันทร์ที่ไม่อาจส่องลอดพงไม้ลงมาได้ และกล่าวถึงจิตใจที่หมองเศร้าท่ามกลางความมืดมิด จากนั้นร่างของอดีตจักรพรรดิซุโตะกุก็ปรากฏขึ้นในฉากนี้ ซึ่งอาจวิเคราะห์ได้ว่า แสงจันทร์ที่ไม่อาจสาดส่องผ่านเข้ามาถูกใช้เป็นสัญลักษณ์สื่อถึงจิตวิญญาณของอดีตจักรพรรดิซุโตะกุซึ่งตกอยู่ในวิถีมาร ความอาฆาตแค้นของพระองค์ทำให้จิตใจมืดบอด วิญญาณไม่สงบสุข และหลังจากที่ได้เล่าเรื่องความอาฆาตแค้นของพระองค์ให้พระชะอิเงียวฟังแล้ว พระชะอิเงียวก็ได้เอ่ยกลอนทำให้จิตใจของพระองค์สงบลง และร่างของพระองค์ก็ได้เลือนหายไป ซึ่งในฉากดังกล่าวก็มีการบรรยายถึงพระจันทร์ขึ้นมาอีกครั้งดังนี้

つひに竜体もかきけちたるごとく見えなれば、化鳥もいづち去けん跡もなく、十日あまりの月は峰にかくれて、木のくれやみのあやなきに、夢路にやすらふが如し。(p.289)

ทันใดนั้นร่างของอดีตจักรพรรดิก็ประหนึ่งถูกกลืนหายไปมีอาจมองเห็นได้อีก เช่นเดียวกับเจ้านกประหลาดตัวนั้นที่บินจากไปอย่างไม่เหลือร่องรอย พระจันทร์ข้างขึ้นช่วงวันที่สิบเอ็ดของเดือนเคลื่อนคล้อยหลบเข้าไปหลังยอดเขา ภายใต้มันไม่รักที่บความมืดมิดจนมีอาจมองเห็นสิ่งใดทำให้รู้สึกรากับว่ากำลังเดินหลงวนเวียนอยู่ในความฝัน

การที่พระจันทร์เคลื่อนคล้อยหลบเข้าไปหลังยอดเขาที่บังขึ้นว่าเป็นช่วงเวลาก่อนฟ้าสว่าง ร่างของอดีตจักรพรรดิที่โตะกุหายไปก่อนฟ้าสว่าง ซึ่งจะเห็นได้ว่าในเรื่องเล่านี้ พระจันทร์เหมือนจะถูกใช้เป็นสัญลักษณ์บ่งชี้ถึงการเข้าสู่ช่วงจากอันลึกลับ โดยก่อนที่วิญญาณอดีตจักรพรรดิจะปรากฏก็ได้มีการบรรยายถึงพระจันทร์และในตอนท้ายเรื่องเมื่อร่างของอดีตจักรพรรดิเลื่อนหายไปก็มีการกล่าวถึงพระจันทร์อีกครั้งว่าพระจันทร์ได้คล้อยหลบเข้าไปหลังเขาแล้ว เป็นการบรรยายโดยสร้างบรรยากาศให้ความรู้สึกราวกับว่าเป็นความฝันหนึ่งหนึ่งของพระชะอิเงียวที่ได้เจอวิญญาณของอดีตจักรพรรดิ การบรรยายถึงพระจันทร์ในฉากที่วิญญาณกำลังจะปรากฏร่างออกมานั้นก็มีในเรื่อง สัญญาวันเทศกาลดอกเบญจมาศ ด้วยเช่นกัน ซึ่งจะขอลำดับถึงในหัวข้อถัดไป

2. เรื่อง สัญญาวันเทศกาลดอกเบญจมาศ

เรื่องเล่านี้กล่าวถึงชายชื่อชะเมน (左門) ได้ช่วยเหลือชายคนหนึ่งชื่ออะกะนะ (赤穴) ซึ่งล้มป่วยระหว่างที่เดินทางผ่านมา ในช่วงที่ชะเมนคอยดูแลจนกระทั่งอะกะนะหายดีนั้น ทั้งสองได้พูดคุยกันถูกคองจนในที่สุดก็สาบานเป็นพี่น้องกัน หลังจากพักอยู่ที่บ้านของชะเมนหลายวัน อะกะนะก็ได้อำลากลับไปยังเมืองอิซุโมะ โดยสัญญาว่าจะกลับมาเจอชะเมนในวันเทศกาลดอกเบญจมาศในวันที่ 9 เดือน 9 พอถึงวันที่สัญญากันไว้ ชะเมนก็ตั้งตารอคอยตั้งแต่เช้า แต่จนตักก็อะกะนะก็ยังไม่มา ขณะกำลังจะปิดประตูบ้าน ร่างของอะกะนะก็ปรากฏขึ้นแต่ท่าทีของอะกะนะดูแปลกไป อะกะนะเล่าให้ฟังว่าตัวเองถูกศัตรูกักขังไว้ในปราสาทไม่มีวิธีหลบหนีออกมา จึงร้อนใจกลัวว่าจะผิดสัญญาที่ให้ไว้กับชะเมน จึงฆ่าตัวตายเพื่อที่ตนเองจะได้กลายเป็นวิญญาณเดินทางมาพบชะเมนได้ตามสัญญา หลังจากรำล้าแล้ววิญญาณของอะกะนะก็เลื่อนหายไป

ฉากที่วิญญาณของอะกะนะมาพบชะเมนนั้นก็ได้มีการบรรยายถึงพระจันทร์ไว้ดังนี้

母をすかして前に臥しめ、もしやと戸の外に出でて見れば、銀河影きえぎえに、氷輪我のみを照して淋しきに、軒守る犬の吼ゆる声すみわたり、浦浪の音ぞここもとにたちくるやうなり。月の光も山の際に陰くなれば、今はとて戸を開て入らんとするに、ただ看、おぼろなる黑影の中に人ありて、風の随来るをあやしと見れば赤穴宗右衛門なり。 (p.298)

ชะเมนกล่อมให้มารดาเข้านอนก่อน ส่วนตัวเองลองเดินออกไปดูนอกบ้านเพื่อว่าคนที่รอคอยจะมาปรากฏตัว ทว่ามีเพียงแสงดาววราโระของทางข้างเฝือก และดวงจันทร์ที่สาดส่องให้เห็นว่าตนอยู่เพียงลำพังเท่านั้น พาให้รู้สึกเปลี่ยวเหงา เสียงหอนของสุนัขเฝ้าบ้านก้องกังวานไปทั่ว เสียงคลื่นชายฝั่งดังชัดเจนราวกับชัดสาดมาถึงบริเวณที่ชะเมนยืนอยู่ แสงจันทร์ลาลับเหลี่ยมเขา รอบตัวมืดสนิท ขณะที่ชะเมนตั้งใจและกำลังจะปิดประตูเข้าบ้าน ก็เหลือบเห็นร่างคนท่ามกลางเงามืด ร่างนั้นขยับใกล้เข้ามาราวกับลอยมากับสายลม ครั้นจ้องดูด้วยความประหลาดใจจึงเห็นว่าแท้จริงแล้วนั่นคืออะกะนะ โตะอะเมน

จะเห็นได้ว่าฉากที่ชะมนกำลังเฝ้ารอคอยอะกะนะอยู่เพียงลำพังนั้นก็มีการกล่าวถึงแสงจันทร์ ซึ่งอาจวิเคราะห์ได้ว่าพระจันทร์ในฉากดังกล่าวน่าจะมียาทาช่วยสื่ออารมณ์เศร้าและเปลี่ยนเหวี่ยงของชะมนที่ตั้งตารอคอยการกลับมาของอะกะนะ และตอนที่วิญญาณของอะกะนะจะปรากฏร่างนั้นก็มีการกล่าวถึงพระจันทร์ว่าได้ลาลับเหลี่ยมเขาไปแล้ว บริเวณรอบข้างมืดสนิท ซึ่งก็จะคล้ายกับในเรื่อง *ภูเขามิระมิเนะ* ที่วิญญาณของอดีตจักรพรรดิก็ปรากฏในความมืด ต่างกันตรงที่ในเรื่อง *ภูเขามิระมิเนะ* ขณะที่วิญญาณอดีตจักรพรรดิปรากฏออกมานั้นพระจันทร์ยังคงอยู่บนท้องฟ้า เพียงแต่แสงจันทร์ไม่สามารถส่องลอดเข้ามาในบริเวณนั้นได้จึงตกอยู่ในความมืดมิด จะเห็นได้ว่าทั้งสองเรื่องนี้ พระจันทร์ต่างก็ถูกใช้เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงการเข้าสู่ฉากอันลึกลับช่วงที่วิญญาณกำลังจะปรากฏออกมา แม้จะมีการกล่าวถึงพระจันทร์ แต่กลับไม่ได้มีแสงจันทร์ส่องสว่าง บรรยากาศยังคงอยู่ในความมืดซึ่งเป็นการขับเน้นถึงความลึกลับของฉากดังกล่าวในเรื่อง

3. เรื่อง *กระท่อมหญ้าคา*

เรื่อง *กระท่อมหญ้าคา* เนื้อเรื่องกล่าวถึงชายชื่อคะทซุมิโร (勝四郎) ได้เดินทางไปค้าขายที่เมืองหลวงและทิงมิยะจิ (宮木) ภรรยาไว้โดยบอกว่าจะกลับมาในฤดูใบไม้ร่วง แต่ทว่าได้เกิดสงครามขึ้น คะทซุมิโรถูกขโมยปล้นเอาเงินไปจนหมดและได้ข่าวว่าที่บ้านเกิดผู้คนล้มตายกันหมด จึงคิดว่าภรรยาของตนคงจะเสียชีวิตไปแล้วจึงไม่ได้เดินทางกลับไป ผ่านไปหลายปีเกิดโรคภัยระบาด คะทซุมิโรเห็นคนตายไม่มีใครมาเก็บศพ จึงคิดอยากกลับบ้านไปทำพิธีศพให้กับภรรยา พอกลับมาถึงบ้านก็ได้พบกับภรรยาคอยต้อนรับอยู่ พอตื่นเข้ามาปรากฏว่าภรรยาหายไปเหลือแต่ตัวเองคนเดียวอยู่ในบ้านที่รกร้าง จึงถามคนแถวนั้นได้ความว่าภรรยาของตนได้เสียชีวิตไปแล้วตั้งแต่ตอนที่เกิดสงครามเมื่อหลายปีก่อน ที่ตนได้พบเมื่อคืนน่าจะเป็นวิญญาณของภรรยาที่เฝ้ารอการกลับมาของตนอยู่

ในเรื่องเล่านี้มีการบรรยายถึงพระจันทร์ในฉากที่คะทซุมิโรตื่นเข้ามาหลังจากที่ได้เจอกับภรรยาเมื่อคืน

五更の天明ゆく此、現なき心にもすすろに寒かりければ、衾帔んとさぐる手に、何物にや簾々と音するに目さめぬ。面にひやひやと物のこぼるるを、雨や漏ぬるかと思れば、屋根は風にまくられてあれば、有明づきのしらみて残りたるも見ゆ。家は扉もあるやなし。簀垣朽くづれたる間より、萩・薄高く生出でて、朝露うちこぼるるに、袖湿てしぼるばかりなり。壁には蔦・葛延かかり、庭は葎に埋れて、秋ならねども野らなる宿なりけり。さてしも臥したる妻はいづち行きけん見えず。狐などのしわざにやと思へば、かく荒れ果てぬれど故住みし家にたがはで、広く造り作せし奥わたりより、端の方、稲倉まで好みたるままの形なり。呆自て足の踏所さへ失れたるやうなりしが、熟おもふに、妻は既に死て、今は狐狸の住みかはりて、かく野らなる宿となりたれば、怪しき鬼の化してありし形を見せつるにてぞあるべき。若又我を慕ふ魂のかへり来りてかたりぬるものか。(p.315)

พอถึงประมาณห้ายาม (ประมาณตีสามถึงตีห้า) ซึ่งเป็นเวลาที่ท้องฟ้าเริ่มสว่างขึ้น เขาก็วิ่งเงยตื้นขึ้นมาเพราะความหนาว ว่าจะคว้าเอาผ้าห่มเครื่องนอนมาห่ม แต่เมื่อกลับสัมผัสอะไรลิ้น ๆ เขาสะดุ้งลืมหื้มตาตื้นขึ้น บนหน้ามีน้ำเย็น ๆ ไหลหยดลงมา ฝนตกหลังคารั่วหรืออย่างไรงั้น เขามองขึ้นไปบนเพดาน แล้วก็พบว่าหลังคาโดนลมพัดจนพังไปหมดแล้ว เห็นแต่พระจันทร์สีขาวลอยเด่นอยู่บนท้องฟ้าใกล้รุ่ง ประตูบ้านก็พังจนแทบไม่เหลือซาก เสื้อที่ปูพื้นบ้านก็ผุพังจนหญ้าคาหญ้าแพรกทั้งหลายงอกทะลุสูงขึ้นมา ชายเสื้อของเขาเต็มไปด้วยน้ำค้างยามเช้าที่ตกลงมาใส่จนเปียกออกเท่าใดก็ไม่หมด กำแพงบ้านก็มีไม้เลื้อยเถาวัลย์ขึ้นจนเต็ม ในสวนก็มีแต่วัชพืชรกร้าง ทั้ง ๆ ที่ตอนนี้เป็นกลางฤดูร้อน แต่บรรยากาศก็เหมือนกับฤดูใบไม้ร่วงไม่มีผิดที่สำคัญภรรยาที่นอนอยู่ด้วยกันเมื่อคืนหายไปไหนก็ไม่รู้ ค่ะทศุมิโรคิดว่าสงสัยจะโดนจิ้งจอกแปลงร่างมาหลอกเป็นแน่ แต่ถึงจะอย่างนั้นที่นี้ที่เคยเป็นบ้านของเขาคือเคยอาศัยอยู่เมื่อก่อนจริง ๆ ทั้งห้องนั่งเล่นที่กว้างขวางไปจนถึงปลายของยุงข้าวก็เป็นบ้านที่สร้างไว้อย่างที่เขาชอบจริง ๆ ค่ะทศุมิโรถึงกับทำอะไรไม่ถูก ลืมแม้กระทั่งจะก้าวเดินออกไป เขานึกขึ้นว่า “เมื่อก่อนเราจะตายไปนานแล้ว บ้านนี้ก็ถูกทิ้งร้างจนรกร้างและก็กลายเป็นที่อยู่ของพวกจิ้งจอกไม่ก็ทะนุกิ เมื่อคืนนี้เราก็คงโดนพวกมันแปลงร่างเป็นภรรยาตอนที่ยังมีชีวิตอยู่ออกมาหลอกหลอนเราเป็นแน่ หรือนั่นจะเป็นวิญญาณของภรรยาที่ตายไปแล้วกลับมาอนอยู่ด้วยตอนกลางคืน”

ค่ะทศุมิโรตื่นมาแล้วก็พบว่าสภาพบ้านดูต่างจากที่เห็นเมื่อคืน ภรรยาที่อยู่ด้วยกันเมื่อคืนก็หายไปแล้ว เห็นแต่พระจันทร์สีขาวบนท้องฟ้าในยามใกล้รุ่ง คำว่า 有明の月 ในฉากดังกล่าวหมายถึง “พระจันทร์ในยามเช้า” ซึ่งจะปรากฏให้เห็นหลังวันแรม 1 ค่ำเป็นต้นไป โดยแม้ฟ้าจะสว่างแล้วแต่พระจันทร์ก็ยังคงหลงเหลือปรากฏให้เห็นอยู่บนท้องฟ้า คำว่า 有明の月 นี้มักถูกใช้ในกลอนญี่ปุ่นเพื่อสื่อถึงการเฝ้ารอคอยคนรัก ดังเช่นตัวอย่างในกลอนต่อไปนี้

今来むと 言ひしばかりに 長月の 有明の月を 待ち出でつるかな

ท่านผู้นั้นบอกว่าจะมาหาในทันที ฉันจึงเฝ้ารอตลอดคำคืนอันยาวนานของเดือนเก้า จนกระทั่งพระจันทร์ในยามรุ่งสางโผล่ออกมาให้เห็น

กลอนบทนี้เป็นกลอนในหนังสือรวมกลอน เฮียะกุนิอิฉิมุ (百人一首) ที่มีชื่อเสียงของญี่ปุ่น โดยที่มาของกลอนคือกลอนบทที่ 691 จากหนังสือรวมกลอน โคะกิงวะกะฉุ (古今和歌集) หมวดความรัก ผู้แต่งกลอนบทนี้คือพระโชะเซะอิ (素性法師) แต่งขึ้นโดยจินตนาการถึงจิตใจของหญิงที่เฝ้ารอคอยชายคนรัก โดยฝ่ายชายบอกว่าจะมาหาในทันที ฝ่ายหญิงจึงเฝ้ารออยู่ตลอดทั้งคืนจนกระทั่งรุ่งสาง ซึ่งยังคงมองเห็นพระจันทร์ปรากฏอยู่บนท้องฟ้า คำว่า 長月 หมายถึง “เดือนเก้าตามปฏิทินจันทรคติ” ซึ่งเป็นช่วงปลายฤดูใบไม้ร่วงและมีช่วงเวลากลางคืนยาวนาน ส่วน 有明の月 ก็คือพระจันทร์ในคืนเดือนแรมที่ยังคงปรากฏอยู่บนท้องฟ้า ในยามเช้า เป็นการแสดงให้เห็นว่าฝ่ายหญิงรอคอยฝ่ายชายนานมาก คือรอตลอดคำคืนอันยาวนานของเดือนเก้า จนได้เห็นพระจันทร์ในยามเช้า (อรรถยา สุวรรณระดา, 2563, น.148) ดังนั้น จึงอาจวิเคราะห์ได้ว่าในเรื่องกระท่อมหู้าคา การที่ผู้เขียนบรรยายถึง 有明の月 ในฉากดังกล่าวนั้นก็น่าจะเป็นการสื่อถึงการที่ดวงวิญญาณของมียะงิเฝ้ารอคอยสามีอันเป็นที่รักกลับมาหา นอกจากนี้ 有明の月 ยังอาจใช้เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงการแยกจากกันของชายหญิงหรือคู่รักได้ด้วย ดังตัวอย่างในกลอนต่อไปนี้

有明の つれなく見えし 別れより あかつきばかり 憂きものはなし

ตั้งแต่แยกจากกับท่านในยามเช้ามืดที่พระจันทร์ทอแสงอันเย็นชานั้น ไม่มีช่วงเวลาใดที่ฉันจะรู้สึกชื่นชมต่อชะตาชีวิตของตัวเองเท่ากับในยามเช้ามืดเช่นนี้

กลอนบทนี้ก็เป็นอีกกลอนหนึ่งในหนังสือรวมกลอน *เฮียะกุนินอิเมมุ* ที่มาของกลอนบทนี้คือ กลอนบทที่ 625 ในหนังสือรวมกลอน *โคะกิงวะกะมุ* หมวดความรัก ผู้แต่งกลอนคือมิบุ โนะ ทะดะมิเนะ (壬生忠岑) เนื้อหากกลอนเป็นการบรรยายภาพพระจันทร์ในยามเช้ามืดของคืนเดือนแรม ตามธรรมเนียมญี่ปุ่นสมัยโบราณนั้น ฝ่ายชายที่มาค้างคืนกับฝ่ายหญิงจะต้องรีบจากไปก่อนรุ่งสาง ดังนั้น ยามเช้ามืดจึงเป็นช่วงเวลาที่ชายหญิงจะต้องจากกัน ในที่นี้ก็บรรยายภาพพระจันทร์ที่ทอแสงสาดส่องขณะที่กำลังต้องจากกับคนรักว่าช่างดูเย็นชา ไม่เห็นใจที่ทั้งคู่ยังอยากอยู่ด้วยกันต่อไป (อรรถยา สุวรรณระดา, 2563, น.148) ในเรื่อง *กระท่อมหญาคา* 有明の月 ก็น่าจะเป็นสัญลักษณ์สื่อถึงการแยกจากระหว่างกะทสุมิโรกับมิยะงิด้วย โดยหลังจากที่ทั้งคู่ได้พบกันเมื่อคืนแล้ว พอรุ่งเช้าวิญญาณของมิยะงิก็ต้องจากกะทสุมิโรไป ภาพของ 有明の月 หรือพระจันทร์ในยามเช้ามืดของคืนเดือนแรมซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการเฝ้ารอคอยคนรักและการพรากจากกันของคู่รักจึงเหมาะที่จะถูกนำมาใส่ไว้เพื่อเสริมบรรยากาศในฉากดังกล่าวนี้

4. เรื่อง ปลาในฝัน

เรื่อง *ปลาในฝัน* เล่าเรื่องราวของพระโคจิ (興義) ที่มีชื่อเสียงด้านการวาดภาพปลา มีอยู่ปีหนึ่งพระโคจิอาพาธ ลมหายใจหยุดไปแต่ร่างยังอุ่นอยู่ ผ่านไปสามวันก็ฟื้นขึ้นมา และได้บอกลูกศิษย์ว่าตอนนี้ที่บ้านของท่านทะอิระโนะซุเกะ (平の助) กำลังจัดงานเลี้ยงอยู่ ให้ไปตามท่านซุเกะมาที่วัด มีเรื่องที่จะเล่าให้ฟัง คนที่บ้านท่านซุเกะต่างนึกแปลกใจว่าเหตุใดพระโคจิจึงทราบที่บ้านกำลังจัดงานเลี้ยงจึงเดินทางมาที่วัด พระโคจิได้เล่าเรื่องราวขณะที่ตนเองหมดสติไปนั้นว่าตนได้ว่ายน้ำวนไปมาในทะเลสาบ แล้วก็มีปลาใหญ่ตัวหนึ่งซึ่งเป็นบริวารของเทพะตะทสุมิได้มามอบอาภรณ์สีทองให้ พอสวมใส่ก็ได้กลายเป็นปลาวายร้ายได้อย่างอิสระเสรีแต่ว่ายนานไปจนรู้สึกหิวขึ้นมาจึงไปจับเหยื่อที่ชาวประมงซื้อบนถนน (文四) หย่อนเบ็ดไว้อยู่ จึงถูกจับนำไปทำเป็นอาหารที่บ้านของท่านซุเกะซึ่งกำลังจัดงานเลี้ยงกันอยู่ ขณะที่ถูกจับวางบนเขียงและกำลังจะถูกมีดฟันลงมาก็สะดุ้งตื่นขึ้นมา ผู้คนที่ได้ฟังเรื่องราวต่างก็พากันแปลกใจ ท่านซุเกะจึงสั่งให้บริวารปล่อยปลาที่เหลือทั้งหมดกลับไป

ฉากที่พระโคจิกลายเป็นปลาวายร้ายในทะเลสาบอย่างพลัดพลานั้นมีการบรรยายถึงพระจันทร์ไว้ดังนี้

かくれ堅田の漁火によるぞうつなき。ぬば玉の夜中の湯にやどる月は、鏡の山の峰に清て、八十隈もなくておもしろ。(p.326)

กลางคืนมีโคมไฟของชาวประมงส่องแสงเป็นประกายระยิบ มีเสน่ห์ดึงดูดให้หลงใหลราวกับดินแดนแห่งความฝัน กลางดึกที่แหลมคะระมิยะมะ เจ้าพระจันทร์ที่สะท้อนบนผิวน้ำข้างสงบเยือกเย็นดังกระจกเงาส่องแสงสาดส่องยังแทบทุกมุมของเมืองท่า ปรากฏการณ์นั้นพาให้พลัดพลานั่นคือคำบรรยาย

ภาพพระจันทร์ในฉากข้างต้นนี้เป็นภาพพระจันทร์ที่ส่องแสงสว่างไปทั่วซึ่งจะต่างจากพระจันทร์ในเรื่องเล่าก่อนหน้านี้ที่บรรยายกาศมืดหม่น ภาพของเมืองท่าที่แสงจันทร์สาดส่องดูงดงามเหมือนเป็นดินแดนแห่งความฝัน ทำให้พระโคจิที่กลายร่างเป็นปลารู้สึกเพลิดเพลิน อะโอะกิ มะซะทซึงูวิเคราะห์ไว้ว่า “พระจันทร์ที่คางะมิยะมะไม่เพียงแต่จะสาดส่องกลบความมืดโดยรอบออกไป แต่ยังจะสาดส่องให้เห็นตระหนักรู้ถึงธรรมชาติของปลาว่าย่อมจะไม่มีสติรู้จักคิด แต่ตอนนั้นพระโคจิกำลังเพลิดเพลินไม่ทันตระหนักรู้ถึงเรื่องนี้” (青木正次, 2004, p.213) ในฉากนี้ยังบรรยายถึงเงาพระจันทร์ที่สะท้อนบนผิวน้ำด้วยว่าเหมือนดังกระจกเงา ซึ่งอาจวิเคราะห์ได้ว่าเงาจันทร์ในน้ำนั้นเป็นการสื่อว่าภาพที่พระโคจิเห็นอยู่นั้นเป็นเพียงภาพมายาไม่ใช่ภาพจริง เหตุการณ์ที่พระโคจิได้กลายร่างเป็นปลาแหวกว่ายในทะเลสาบอย่างสำราญใจนั้นเป็นเหมือนเพียงความฝันชั่วคราว สุดท้ายแล้วพระโคจิก็ต้องตื่นจากฝันและกลับสู่โลกของความเป็นจริงในที่สุด

5. เรื่อง หม้อทำนายแห่งศาลเจ้าคิบิทัซุ

เรื่อง หม้อทำนายแห่งศาลเจ้าคิบิทัซุ กล่าวถึงชายเจ้าชู้ชื่อโมเตโร (正太郎) ได้แต่งงานกับอิโตะระ (磯良) หญิงที่พ่อแม่หามาให้ หลังแต่งงานแล้วโมเตโรก็ยังมีสัมพันธ์กับผู้หญิงคนอื่น แต่อิโตะระก็พยายามทำความดีเข้าสู่โดยหวังว่าสักวันโมเตโรจะรู้สำนึก พ่อแม่ของโมเตโรรู้สึกผิดต่อลูกสะใภ้จึงขังโมเตโรเอาไว้ โมเตโรขอร้องให้อิโตะระปล่อยตนไปและขอเงินก้อนหนึ่งโดยบอกว่าจะไปฝึกฝนตนที่เมืองหลวง อิโตะระหลงเชื่อจึงให้เงินและปล่อยไป โมเตโรจึงหนีไปกับหญิงคนรัก อิโตะระแค้นใจจนตายไป วิญญาณของอิโตะระได้ไปสิงในตัวหญิงคนรักของโมเตโรจนล้มป่วยตายไป และได้หลอกให้โมเตโรเข้าไปอยู่ในกระท่อมในป่า โมเตโรหนีออกมาได้และได้ไปเจอกับนักบวชและได้รับคำแนะนำว่าจะต้องสวดมนต์ติดต่อกันทุกคืน วิญญาณของอิโตะระจะอยู่ในโลกนี้ได้แค่ 49 วันเท่านั้น หากพ้น 49 วันไปแล้ว โมเตโรก็จะรอด โมเตโรสวดมนต์ทุกคืนจนกระทั่งถึงคืนสุดท้าย โมเตโรเกิดความเข้าใจผิดคิดว่าเช้าแล้วจึงเลิกสวดมนต์ วิญญาณอิโตะระจึงเอาตัวโมเตโรไปในที่สุด

ในฉากที่วิญญาณอิโตะระได้หลอกโมเตโรให้เข้าไปในกระท่อมป่า มีการบรรยายถึงพระจันทร์ไว้ดังนี้

をぐらき林の裏にちひさき草屋あり。竹の扉のわびしきに、七日あまりの月のあかくさし入りて、ほどなき庭の荒たるさへ見ゆ。ほそき灯火の光り窓の紙をもちてうちさびし。(p.351)

ปรากฏบ้านหลังคามุงจากหลังเล็ก ๆ อยู่ในป่าอันมืดมิด ประตูที่สานจากไม้ไผ่ดูเงียบเหงา แสงจันทร์ในคืนที่ล่องเลยขึ้นเจ็ดค่ำไปแล้วกำลังฉายแสงส่องสว่างให้เห็นสภาพสวนอันรกร้างขนาดย่อม เงาของแสงสลับริบหรี่ในบ้านลอดผ่านกระดาศที่ชิงบนประตูกันห้องชวนให้รู้สึกเงียบเหงา

พระจันทร์ในฉากดังกล่าวเป็นพระจันทร์ในคืนที่สว่างไสวขึ้นเจ็ดค่ำ ซึ่งก็ไม่น่าจะส่องแสงสว่างมากนัก แสงสลัว ๆ ของพระจันทร์ในฉากดังกล่าวช่วยเสริมบรรยากาศของกระท่อมในสวนอันรกร้าง ให้ความรู้สึกที่เงียบเหงาวิเวก เหมาะที่จะใช้เป็นฉากที่วิญญาณของอิโตะระปรากฏออกมาในเรื่อง ส่วนฉากในคืนสุดท้ายนั้น โฉมละครเห็นแสงจันทร์ ที่ลอดมาจากข้างนอกจึงเข้าใจผิดคิดว่าฟ้าสว่างแล้ว จึงเลิกสวดมนต์และเปิดประตูออกมาข้างนอกเพื่อออกมาพบกับอิโกะโรกะกุเพื่อนบ้านที่สนิทกัน ขณะนั้นเอง โฉมละครก็ถูกอิโตะระเอาตัวไป ซึ่งฉากดังกล่าวก็มีการบรรยายถึงพระจันทร์เช่นกัน

明けたるといひし夜はいまだくらく、月は中空ながら影朧々として、風冷やかに、さて正太郎が戸は明けはなして、其の人は見えず。内にや逃げ入りつらんと走り入りて見れども、いづくに竄るべき住居にもあらねば、大路にや倒れけんともとむれども、其のわたりには物もなし。いかになりつるやと、あるいは異しみ、或は恐るおそる、ともし火を挑げてここかしこを見廻るに、明けたる戸腋の壁に腥々しき血灌ぎ流れて地につたふ。されど屍も骨も見えず。月あかりに見れば、軒の端にものあり。ともしび火を捧げて照し見るに、男の髪の手ばかりかかりて、外には露ばかりのものもなし。浅ましくもおそろしさは筆につくすべうもあらずなん。(p.355)

ยามเข้ามิดที่ฟ้าน่าจะสว่างบ้างแล้วแท้ ๆ กลับยังคงมืดสนิท พระจันทร์ลอยอยู่กลางท้องฟ้าส่องแสงสลัว ลมพัดเย็นเยือก ประตูบ้านโฉมละครเปิดค้างไว้แต่ไม่ปรากฏร่างของโฉมละคร หรือว่าอาจจะหนีเข้าไปในบ้าน อิโกะโรกะกุวิ่งเข้าไปดูแต่ก็ไม่พบ ไม่ใช่บ้านที่ใหญ่ขนาดจะหลบซ่อนตัวได้ จึงคิดว่าบางทีโฉมละครอาจจะหลบลี้มอยู่ตรงทางเดินหน้าบ้านจึงลองค้นหาดูบริเวณนั้น แต่ก็ไม่พบอะไรเลย “เกิดอะไรขึ้นกันแน่นะ” อิโกะโรกะกุรู้สึกประหลาดใจ อีกใจหนึ่งก็รู้สึกหวาดกลัว พลังชูกบไฟเดินส่องดูตามที่ต่าง ๆ ตรงกำแพงเหนือประตูที่เปิดทิ้งไว้มีเลือดสด ๆ ไหลเป็นทางหยดลงมายังพื้นดิน แต่กลับไม่พบซากศพหรือกระดูก พอสอดส่องดูโดยอาศัยแสงจันทร์ ก็พบอะไรบางอย่างห้อยอยู่ตรงชายคาบ้าน พอชูกบไฟส่องดูชัด ๆ ก็พบแต่ปอยผมหางม้าของผู้ชายห้อยอยู่เท่านั้นไม่มีสิ่งอื่นใดอีก ความน่าสะพรึงกลัวนั้นไม่อาจเขียนบรรยายด้วยพู่กันออกมาได้หมด

พระจันทร์ในฉากดังกล่าวก็เป็นพระจันทร์ที่ส่องแสงสลัว ไม่ใช่พระจันทร์วันเพ็ญ ทะนะกะ โคจิ ได้วิเคราะห์ไว้ว่า “แสงยามฟ้าสว่างที่ว๊านนั้นที่จริงแล้วก็คือแสงจันทร์ ภาพพระจันทร์กลางฟ้าที่ส่องแสงสลัวชวนให้ผู้อ่านเกิดความหวาดกลัวขึ้นมาในใจ” (田中康二, 1993, p.30) นอกจากนี้ในตอนท้ายเรื่องที่ร่างของโฉมละครหายไปเหลือไว้แต่ปอยผมท่ามกลางแสงจันทร์นั้น มะทซึโนะ จุงโงะได้วิเคราะห์ไว้ว่า “ภาพเลือดสีแดงที่ไหลลงมาตามกำแพงและปอยผมที่ห้อยอยู่ท่ามกลางแสงจันทร์ที่ส่องสลัวนั้นเป็นเหมือนผลงานศิลปะที่เสร็จสมบูรณ์ซึ่งสื่อเป็นนัยถึงการแก้แค้นสนองคืนของอิโตะระที่ในที่สุดก็สำเร็จลุล่วง” (松野 洵子, 2006, p.78) จะเห็นได้ว่าภาพพระจันทร์ในเรื่องจะไม่ใช่พระจันทร์วันเพ็ญหรือพระจันทร์ที่ส่องสว่าง แต่จะส่องแสงสลัว ๆ ซึ่งน่าจะเป็นการช่วยเสริมสร้างบรรยากาศในเรื่องให้ดูลึกลับน่ากลัว ผู้วิจัยเคยได้ศึกษาเปรียบเทียบพระจันทร์ในเรื่อง หม้อทำนายแห่งศาลเจ้าคิบิทัซุ กับพระจันทร์ในวรรณกรรม

เรื่อง *เก็นจิโมะโนะงะตะริ* (源氏物語) ในสมัยเฮอันแล้วพบว่าในเรื่อง *เก็นจิโมะโนะงะตะริ* จะเน้นภาพพระจันทร์ที่ส่องสว่างงดงาม ส่วนพระจันทร์ในเรื่อง *หม้อทำนายแห่งศาลเจ้าคิบิทัซุ* จะเน้นภาพพระจันทร์ที่ส่องแสงสลัวดุจลูกปัดน้ำค้างตามแบบที่มักพบในนิยายเรื่องลึกลับสมัยเอโดะ (อรรถยา สุวรรณระดา, 2562, น.84) ในเรื่องเล่านี้พระจันทร์จึงไม่ได้สื่อแสดงถึงความลึกลับเท่านั้น แต่พระจันทร์ที่ส่องแสงสลัวนี้ยังช่วยขับเน้นบรรยากาศความสยดสยองน่ากลัวของวิญญาณอิโตะระที่ตามรังควานเอาชีวิตของสามีด้วย

6. เรื่อง *ภาษาพระอุดงค์*

เนื้อเรื่องกล่าวถึงพระคะอิอัน (快庵禪師) ได้ออกอุดงค์ผ่านหมู่บ้านแห่งหนึ่ง ชาวบ้านพอเห็นพระคะอิอันต่างก็พากันตกใจวิ่งหนี พระคะอิอันจึงสอบถามสาเหตุ ชาวบ้านเล่าว่าบนยอดเขาของหมู่บ้านมีวัดแห่งหนึ่ง มีอยู่ปีหนึ่ง เจ้าอาวาสของวัดพาเด็กหนุ่มคนหนึ่งกลับมา ท่านรักใคร่ในตัวเด็กหนุ่มคนนั้นมาก แต่เด็กคนนั้นได้ป่วยตายไป เจ้าอาวาสโศกเศร้ามากจนถึงกับเสียสติและได้กลายเป็นปีศาจกินเนื้อศพทุกคนในหมู่บ้านจึงหวาดกลัว วันนี้เห็นพระคะอิอันมาจึงเข้าใจผิดนึกว่าเป็นพระเจ้าอาวาสนั้น ชาวบ้านจึงพากันตกใจวิ่งหนี พระคะอิอันจึงไปยังวัดบนภูเขานั้นและขอพักค้างแรมที่นั่น พอตกดึกพระเจ้าอาวาสวัดนั้นก็กลายเป็นปีศาจออกมามองหาพระคะอิอันทั้งคืน แต่ก็มองไม่เห็น พอรุ่งเช้าพระเจ้าอาวาสก็สารภาพว่าตนเองเป็นเหมือนปีศาจที่หลงใหลในการกินเนื้อศพ แต่พระคะอิอันเป็นพระผู้มีญาณสูงส่ง เมื่อคืนตนเองจึงมองหาพระคะอิอันไม่พบ พระคะอิอันจึงให้คำสอนและปริศนาธรรมแก่พระเจ้าอาวาสเพื่อเอาไปขบคิด หลังจากนั้นหนึ่งปี พระคะอิอันก็เดินทางกลับมาที่หมู่บ้านนี้อีกครั้ง และพบเงาของพระเจ้าอาวาสกำลังท่องปริศนาธรรมดังกล่าวอยู่ จึงเอามันเท้าตีสลบไป ภาพเงาของพระเจ้าอาวาสก็หายไปทันที

ฉากที่พระคะอิอันเดินทางมาค้างคืนในหมู่บ้านมีการกล่าวบรรยายถึงพระจันทร์ดังนี้

山里のやどり貝鐘も見えず、廿日あまりの月も出でて、古戸の間に漏たるに、夜の深きをもしりて、
「いざ休ませ給へ」とておのれも臥戸に入りぬ。(p.394)

เมืองในภูเขาแห่งนี้ไม่มีเสียงระฆังตีบอกเวลาให้ได้ยิน เมื่อมองเห็นเงาของพระจันทร์คืนข้างแรมทาบบนที่บ่อน้ำเก่า จึงทำให้รู้ว่าเป็นเวลากลางดึกแล้ว เจ้าของบ้านจึงกล่าวขึ้นมาว่า “เชิญท่านเจ้าประคุณพักผ่อนตามสบายเถอะขอรับ” หลังจากนั้นเขาจึงขอตัวกลับเข้าห้องนอนไป

เงาพระจันทร์ที่ทาบบนบ่อน้ำเก่า ๆ ในฉากดังกล่าวช่วยเสริมสร้างบรรยากาศที่เงียบเหงาวังเวงของหมู่บ้านในยามกลางคืนซึ่งพวกชาวบ้านต่างก็พากันหลบอยู่แต่ในบ้าน ไม่มีใครกล้าออกไปข้างนอกเพราะหวาดกลัวพระเจ้าอาวาสที่กลายเป็นปีศาจกินเนื้อศพ และในฉากที่พระคะอิอันไปพักแรมในวัดบนภูเขา ในตอนกลางดึกที่พระเจ้าอาวาสกลายเป็นปีศาจออกมาตามหาพระคะอิอันนั้นก็มีการบรรยายถึงพระจันทร์ดังนี้

夜更けて月の夜にあらたまりぬ。影玲瓏としていたらぬ隈もなし。子ひとつとおもふ此、あるじの僧眼蔵を出でて、あわただしく物を討ぬ。(p.395)

เมื่อถึงกลางดึกพระจันทร์ก็เริ่มปรากฏขึ้นบนท้องฟ้า แสงจันทร์ทอดประกายงดงามสาดส่องไปทั่วทุกมุมพอเวลาราว ๆ เทียงคีน พระเจ้าอาวาสจึงเดินออกมาจากห้องนอนและเริ่มมองหาบางอย่างด้วยท่าทีที่ลึนลาน

อะโอะกิ มะชะท์ซุงได้วิเคราะห์ไว้ว่าภาพคำคั้นที่พระจันทร์ฉายแสงเป็นเครื่องหมายบ่งชี้ว่ากำลังจะเข้าสู่ฉากหลักของเรื่อง (青木正次, 2005, p.195) กรณีของฉากดังกล่าวนี้ก็คล้ายกับในเรื่อง ภูเขาฉิมิเนะ และเรื่อง สัญญาวันเทศกาลดอกเบญจมาศ ที่มีการบรรยายถึงพระจันทร์ในตอนทีวิญญาณกำลังจะปรากฏออกมาในเรื่อง เพียงแต่ในเรื่อง ภูเขาพระรุคงค์ นี้พระเจ้าอาวาสไม่ได้เป็นวิญญาณ พระจันทร์ถูกบรรยายไว้ในตอนที่พระเจ้าอาวาสกำลังจะเผยตัวตนด้านที่เป็นปีศาจออกมาให้เห็น ซึ่งจะต่างจากในตอนกลางวันที่พระเจ้าอาวาสเป็นเหมือนมนุษย์ธรรมดาทั่วไป นอกจากนี้ในเรื่อง ภูเขาฉิมิเนะ และเรื่อง สัญญาวันเทศกาลดอกเบญจมาศ ตัวละครที่ปรากฏออกมานั้นเป็นวิญญาณในปรโลกซึ่งน่าจะมองได้ว่าเป็นโลกของความมืดมิด บรรยากาศที่วิญญาณปรากฏออกมาจึงอยู่ในความมืด โดยแม้จะกล่าวถึงพระจันทร์แต่แสงจันทร์ไม่ได้ส่องสว่าง ส่วนเรื่อง ภูเขาพระรุคงค์ พระเจ้าอาวาสไม่ได้มาจากโลกแห่งวิญญาณ ฉากที่พระเจ้าอาวาสเผยตัวตนเป็นปีศาจจึงไม่ได้มืด แต่ว่ามีแสงจันทร์ โดยพระจันทร์น่าจะมืบทบาทช่วยขับเน้นให้เห็นด้านมืดของจิตใจพระเจ้าอาวาสที่ตกอยู่ในความลุ่มหลงด้วย

นอกจากนี้พระจันทร์ยังปรากฏอยู่ในปริศนาธรรมที่พระคะอิอันสอนให้แก่พระเจ้าอาวาสด้วย

「江月照松風吹 永夜清宵何所為」(p.399)

“แสงจันทร์าส่องสะท้อนผิวน้ำ ลมพัดผ่านต้นสน

คำคั้นอันยาวนานราตรีอันบริสุทธิ์ มีอยู่เพื่อเหตุอันใด”

ข้อความข้างต้นสะท้อนแนวคิดนิกายเซ็น กล่าวคือหากเข้าใจธรรมชาติที่ว่ามันก็จะบรรลุเห็นถึงสัจธรรมและหลุดพ้นจากความหลงผิด (野田寿雄, 1991, p.265) ปริศนาธรรมนี้เป็นการสื่อให้เห็นธรรมชาติความเป็นไปของโลก ไม่ว่าจะเป็นพระจันทร์ที่ส่องสะท้อนผิวน้ำหรือลมที่พัดผ่านไปนั้นต่างก็สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นอนิจจัง ทุกสิ่งล้วนแล้วแต่ไม่จีรังยั่งยืน ไม่ควรไปยึดติด ซึ่งในตอนท้ายเรื่อง พระเจ้าอาวาสก็ดูเหมือนจะบรรลุเข้าใจในปริศนาธรรมนี้ จึงปรากฏร่างเลือนรางพลางก็ท่องปริศนาธรรมดังกล่าวให้พระคะอิอันได้เห็นชั่วคราว แล้วจึงหายวับไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากที่ได้ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับบทบาทของพระจันทร์ในวรรณกรรมเรื่อง *อุงะทะซุโมะโนะงะตะริ* สามารถสรุปได้ดังในตารางข้างล่างนี้

ตารางสรุปบทบาทของพระจันทร์ในเรื่องเล่า 6 เรื่อง

ชื่อเรื่อง	บทบาทของพระจันทร์ในเรื่อง
ภูเขาเมิระมิเนะ	สัญลักษณ์การเข้าสู่จากสำคัญอันลึกลับที่วิญญาณของอดีตจักรพรรดิซุโตะกุกาลังจะปรากฏร่างให้เห็น เหมือนเป็นเพียงความฝันหนึ่ง
สัญญาวันเทศกาลดอกเบญจมาศ	สื่ออารมณ์เศร้าและเปลี่ยวเหงาของชะมนที่เฝ้ารอคอยอะกะนะ สัญลักษณ์การเข้าสู่จากลึกลับที่วิญญาณของอะกะนะกำลังจะปรากฏร่าง
กระท่อมหญ้าคา	สื่อถึงการเฝ้ารอคอยสามีของมียะจิ สื่อถึงการแยกจากกันระหว่างสามีภรรยา
ปลาไนในฝัน	เสริมบรรยากาศความงดงามของเมืองท่าว่าเหมือนดินแดนในความฝัน สื่อเหตุการณ์ที่พระโคจิกกลายเป็นปลาว่าเหมือนเป็นความฝันหนึ่ง
หม้อทำนายแห่งศาลเจ้าคิบิซุ	สื่อความเจ็บเหงาว่างเว สื่อความสยดสยองน่ากลัวของวิญญาณอิโสะระที่ตามมาเอาชีวิตสามี
ภูเขาพระอุดงค์	เสริมบรรยากาศความเจ็บเหงาว่างเวของหมู่บ้านในยามกลางคืน สัญลักษณ์การเข้าสู่จากสำคัญที่พระเจ้าอาวาสกำลังจะเผยตัวตนด้านที่เป็นปีศาจออกมาให้เห็น

จากทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่า ในวรรณกรรมเรื่อง *อุงะทะซุโมะโนะงะตะริ* พระจันทร์มีบทบาทในการสื่ออารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ เช่น อารมณ์เศร้า ความเจ็บเหงา ความลึกลับน่ากลัว ความงดงาม ความฝัน นอกจากนี้ ยังใช้เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงการเข้าสู่จากสำคัญอันลึกลับ พระจันทร์ในยามเช้ายังใช้สื่อถึงการเฝ้ารอคอยคนรักและการพรากจากกันของคู่รักด้วย

บทความนี้ศึกษาบทบาทของพระจันทร์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง *อุงะทะซุโมะโนะงะตะริ* โดยเป็นการศึกษาต่อยอดจากที่ผู้วิจัยได้เคยศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของพระจันทร์ในวรรณกรรมเรื่องอื่นมาแล้ว ได้แก่ เรื่อง *ทะกะเกะโตะริโมะโนะงะตะริ* (竹取物語) เรื่อง *โทะซะนิคกิ* (土佐日記) และในหนังสือรวมกลอน *เฮียะกุนินอิมมู* สำหรับในวรรณกรรมญี่ปุ่นเรื่องอื่น ๆ ก็น่าจะมีบทบาทของพระจันทร์ในแง่มุมอื่น ๆ ที่ต่างออกไปซึ่งน่าจะหยิบยกมาเป็นประเด็นในการศึกษาวิเคราะห์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- อรรถยา สุวรรณระดา และคณะ. (2557). *เรื่องเล่าคือนผ่นพราวงจันทร์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรรถยา สุวรรณระดา. (2562). ภาพลักษณ์วิญญาณอาฆาตในวรรณกรรมเรื่องคิปปิซุโนะกะมะ. *วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา*, 9(1), 69-88.
- อรรถยา สุวรรณระดา. (2563). บทบาทของพระจันทร์ในบทกวีญี่ปุ่นเฮียะกุนินอิฉุ. *เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติสมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทยครั้งที่ 14*, 140-154.
- 青木正次. (2004). 『雨月物語 上』 講談社.
- 青木正次. (2005). 『雨月物語 下』 講談社.
- 鵜月洋. (2010). 『改訂雨月物語』 角川学芸出版.
- 田中康二. (1993). 「月夜の怪異—「吉備津の釜」のラスト・シーンの月」. 『日本文学』 42(10), 28-36.
- 中村幸彦・中村博保・高田衛. (2003). 『新編日本古典文学全集78英草紙 西山物語 雨月物語 春雨物語』 小学館.
- 野田寿雄. (1991). 『標註雨月物語全訳』 武蔵野書院.
- 松野洵子. (2006). 「「吉備津の釜」と「牡丹燈記」—女幽霊についての考察」. 『国学院大学近世文学会会報』 12, 75-79.

การนำเสนอภาพความสัมพันธ์รักร่วมเพศระหว่างสตรี ในนวนิยายเรื่อง มันจิ Representations of Female Homosexuality in Manji

ชนารักษ์ ชุมหพันธ์รักษ์^{1*}
Chanaruk Chunhapuntharuk^{1*}

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำเสนอภาพความสัมพันธ์รักร่วมเพศระหว่างสตรีในวรรณกรรมญี่ปุ่นสมัยใหม่เรื่อง มันจิ 『卅』 โดย ทะนิสะกิ จุนอิชิโร (谷崎潤一郎) ซึ่งเป็นประเด็นวรรณกรรมใหม่ที่ไม่เคยปรากฏในผลงานเรื่องอื่นของผู้ประพันธ์ งานวิจัยฉบับนี้ครอบคลุมการวิเคราะห์ลักษณะเด่นของเรื่องและกลวิธีการประพันธ์ ควบคู่ไปกับการพิจารณาบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในช่วงยุคทะอิโมะถึงยุคโชมวะ ผลการวิจัยพบว่าผู้ประพันธ์ใช้กลวิธีนำเสนอความสัมพันธ์รักร่วมเพศสามประการ ได้แก่ 1) การใช้ภาษาถิ่นโอซากาและสัญลักษณ์แทนคำ 2) การประยุกต์ใช้โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และ 3) การหยิบยืมลักษณะเด่นของความสัมพันธ์แบบ “S” ระหว่างนักเรียนหญิงมาเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินเรื่อง กลวิธีเหล่านี้ส่งผลให้การถ่ายทอดภาพความสัมพันธ์รักร่วมเพศระหว่างสตรีมีความลุ่มลึกและซับซ้อน อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้อ่านจินตนาการและตีความความสัมพันธ์ของตัวละครได้อย่างกว้างขวาง อันเป็นปัจจัยที่ทำให้นวนิยายเรื่อง มันจิ มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น และมีคุณค่าทางวรรณกรรมในฐานะผลงานที่ทดลองนำเสนอประเด็นใหม่ได้อย่างเข้มข้นและลึกซึ้ง

คำสำคัญ : มันจิ, รักร่วมเพศ, ทะนิสะกิ จุนอิชิโร, วรรณกรรมญี่ปุ่น

¹ นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวรรณคดีญี่ปุ่น คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยโทไก 2570003
Ph.D. candidate, Graduate School of Letters, Tokai University 2570003

*Corresponding author: E-mail: nana.chanaruk@gmail.com

Abstract

This research examines the representation of female same-sex relationships in *Manji*, written by Tanizaki Junichiro—a theme that marks a significant new direction in the author’s literary works. The study focuses on analyzing the novel’s distinctive features and narrative techniques alongside an exploration of the social and cultural contexts of the Taisho and Showa eras. The findings reveal that Tanizaki employs three key strategies in representing same-sex relationships: (1) the use of Osaka dialect and symbolic substitutions, (2) the construction of power-structured relationships, and (3) the incorporation of characteristics from “S”-relationships between schoolgirls, which serves as a driving mechanism of the narrative. These strategies enhance the depth and complexity of the portrayal of female same-sex relationships, while also enabling readers to interpret and imagine the characters’ connections in diverse ways. As a result, *Manji* emerges as a distinctive and valuable literary work, notable for its experimental and profound exploration of new themes.

Keywords : *Manji*, homosexuality, Tanizaki Junichiro, Japanese literature

บทนำ

ทะนิซะกิ จุนอิชิโร (谷崎潤一郎) (ค.ศ. 1886 – 1965) เป็นหนึ่งในนักเขียนคนสำคัญของแวดวงวรรณกรรมญี่ปุ่นสมัยใหม่ ผลงานของเขามักสะท้อนความซับซ้อนของจิตใจมนุษย์และความปรารถนาอันลึกเร้น หนึ่งในผลงานที่ได้รับการกล่าวถึงอย่างกว้างขวางคือนวนิยายเรื่อง *มันจิ* 『卍』 ซึ่งเริ่มตีพิมพ์เป็นตอนลงในนิตยสาร *คะอิโซ* 『改造』 ระหว่างปี ค.ศ. 1928 – 1930 ก่อนจะถูกรวบรวมและตีพิมพ์เป็นเล่มครั้งแรกโดยสำนักพิมพ์คะอิโซชะ (改造社) ในปี ค.ศ. 1931 ต่อมา *มันจิ* ได้รับการปรับปรุงเนื้อหาและตีพิมพ์อีกครั้งโดยสำนักพิมพ์ชินเซอิชะ (新生社) ในปี ค.ศ. 1946 ซึ่งกลายเป็นฉบับที่ตีพิมพ์ซ้ำกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน โดย *มันจิ* เป็นนวนิยายที่ถ่ายทอดความสัมพันธ์รักร่วมเพศระหว่างตัวละครหญิงสองคน ได้แก่ โซะโนะโกะ (園子) และมิทซึโกะ (光子) ซึ่งก่อให้เกิดรักสามเส้าที่ซับซ้อนในเวลาต่อมา

มันจิ ถือเป็นหนึ่งในผลงานที่มีความโดดเด่นอย่างยิ่ง เนื่องจากนำเสนอความสัมพันธ์รักร่วมเพศระหว่างสตรี ซึ่งนับเป็นประเด็นที่ไม่เคยปรากฏในผลงานของทะนิซะกิมาก่อน ยิ่งไปกว่านั้น *มันจิ* ยังมีความสำคัญในฐานะวรรณกรรมที่ถูกเขียนขึ้นในช่วงเวลาที่ถือได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนผ่านครั้งสำคัญครั้งหนึ่งในเส้นทางวรรณกรรมอันยาวนานของทะนิซะกิ และมีบทบาทในการผลักดันการเปลี่ยนผ่านดังกล่าวให้ประสบความสำเร็จ *มันจิ* ถูกเขียนขึ้นในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1928 หลังจากทะนิซะกิได้ย้ายมาอยู่แถบคันไซ (関西) หลังจากเหตุการณ์แผ่นดินไหวครั้งใหญ่ในโตเกียวเมื่อปี ค.ศ. 1923 และภายหลังการเริ่มตีพิมพ์ *ชิจิน โนะ อะอิ* 『痴人の愛』 ในปี ค.ศ. 1924 ซึ่งเป็นผลงานที่ได้รับการยกย่องว่าเป็น “ผลงานที่สรุปแนวทางทางวรรณกรรมระยะ ก่อนหน้า” ของผู้ประพันธ์ (松本, 1976, p.120) และเป็นผลงานที่สร้างชื่อเสียงให้แก่ผู้ประพันธ์เป็นอย่างมาก อีกด้านหนึ่ง *มันจิ* ถูกเขียนขึ้นก่อน ทะเดะ คู มุชิ 『蓼喰ふ虫』 ซึ่งเริ่มตีพิมพ์ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1928 และได้รับการยอมรับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของแนวโน้ม “ความงามแบบญี่ปุ่นดั้งเดิม”

ที่ปรากฏในผลงานระยะต่อมา จึงกล่าวได้ว่า แนวทางการประพันธ์วรรณกรรมช่วงหนึ่งของทะนิสะกิสิ้นสุดลงที่ผลงานเรื่อง ชิจิน โนะ อะอิ ในขณะที่แนวทางการประพันธ์วรรณกรรมรูปแบบใหม่เริ่มต้นขึ้นในผลงานเรื่อง ทะเดะ คู มุมิ ดังนั้น มันจิ จึงกลายเป็นผลงานที่ดำรงอยู่ ณ จุดเปลี่ยนผ่านทางวรรณกรรมทั้งสองช่วงโดยสืบทอด ปรับเปลี่ยน และผสมผสานลักษณะทางวรรณกรรมจากทั้งสองช่วงเข้าด้วยกัน ส่งผลให้ มันจิ มีบทบาทสำคัญในฐานะผลงานที่เชื่อมโยงและรังสรรค์ให้การเปลี่ยนผ่านดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์

อย่างไรก็ตาม เมื่อศึกษาบทวิจารณ์ทางวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่านวนิยายเรื่อง มันจิ ไม่ได้รับเพียงคำวิจารณ์ ในเชิงบวกเท่านั้น หากยังเผชิญกับคำวิจารณ์ในเชิงลบด้วยเช่นกัน ตัวอย่างเช่น โคโนะ ทะเอะโกะ (河野多恵子) ได้ชี้ว่า หากพิจารณาจากแง่มุมที่ผู้ประพันธ์พยายามถ่ายทอดภาวะมาโซคิซึม (Masochism) ทางจิตใจของตัวละครชายแล้ว ผลงานนี้ ถือได้ว่าเป็น “ผลงานที่ล้มเหลวโดยสิ้นเชิง” (河野, 1976, p.216) ขณะเดียวกัน มะเอะตะ อิซึโนะริ (前田久徳) ก็ได้วิจารณ์ว่า แม้ มันจิ จะสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของผู้ประพันธ์ในการทดลองใช้สำนวนและรูปแบบการเล่าเรื่องใหม่ ซึ่งต่อมาได้รับ การพัฒนาจนถูกนำไปใช้ในผลงานเรื่องอื่น ๆ แต่กลับล้มเหลวในการสร้างภาพความงามเชิงอุดมคติของตัวละครหญิงมิทซูกะ (前田, 2000, pp.126-127) นอกจากนี้ มะทซุโมะโตะ โทรุ (松本徹) ยังได้กล่าวถึงการใช้องคตนิยมในการดำเนินเรื่องว่ามีลักษณะที่ผิดเพี้ยนและไม่เป็นธรรมชาติ (松本, 1976, p.124)

อีกด้านหนึ่ง นักเขียนและนักวิจารณ์วรรณกรรมผู้มีชื่อเสียงในยุคทะอิโมะและยุคโอะวะ อิโต เซะอิ (伊藤整) กลับประเมิน มันจิ ในเชิงบวก โดยมองว่าเป็นผลงานที่สะท้อนให้เห็นถึงการเริ่มต้นแนวทางทางวรรณกรรมรูปแบบใหม่ (伊藤, 1956, p.324) ขณะที่ อิชิเดะ ยูกิ (石出由紀) ได้กล่าวเสริมว่า ความน่าสนใจและเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของนวนิยาย เรื่องนี้อยู่ที่การวางโครงเรื่องที่พลิกผันอย่างต่อเนื่อง จนก่อให้เกิดมุมมองใหม่ ๆ ต่อเนื้อเรื่องเสมอ (石出, 1983, pp.20-22)

จากบทวิจารณ์ที่ยกมาข้างต้นจะสังเกตได้ว่า มันจิ มีจุดเด่นในด้านการวางโครงเรื่องและกลวิธีในการดำเนินเรื่อง จึงได้รับการวิจารณ์ในแง่ดังกล่าวมาโดยตลอด แต่อย่างไรก็ตาม แม้งานวิจารณ์จำนวนมากจะให้ความสำคัญกับการวางโครงเรื่อง และการนำเสนอความสัมพันธ์แบบซาโดมาโซคิซึม (Sadomasochism) หรือความสัมพันธ์แบบ “SM” แต่ประเด็นสำคัญ อย่างกลวิธีในการนำเสนอความสัมพันธ์รักร่วมเพศระหว่างสตรี โครงสร้างเชิงอำนาจระหว่างตัวละครหญิง ตลอดจนการเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมเด็กสาว (少女文化) และความสัมพันธ์แบบ “S” ในบริบทสังคมญี่ปุ่นยุคทะอิโมะจนถึงช่วงต้นของยุคโอะวะ กลับยังคงมีพื้นที่ให้สามารถศึกษาต่อไปได้อย่างลุ่มลึกยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยฉบับนี้จึงมุ่งพิจารณา มันจิ ในเชิงกลวิธีการดำเนินเรื่อง ควบคู่กับการอ่านตัวบทในบริบท ทางวัฒนธรรมร่วมสมัย เพื่อสำรวจว่าผู้ประพันธ์นำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครหญิงอย่างไร รวมทั้งวิเคราะห์ว่าการนำเสนอความสัมพันธ์รักร่วมเพศดังกล่าวสะท้อนค่านิยมในสังคมญี่ปุ่นสมัยใหม่อย่างไร รายงานวิจัยฉบับนี้จึงไม่เพียงช่วยเติมเต็มองค์ความรู้ในการศึกษาผลงานของทะนิสะกิเท่านั้น แต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงพลวัตทางสังคมและค่านิยมที่ส่งอิทธิพลต่อแนวทางการประพันธ์ของผู้ประพันธ์ในช่วงเปลี่ยนผ่านทางวรรณกรรมอีกด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการนำเสนอภาพความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครหญิงที่ทะนุสนธิ์ จุนธิ์โร ถ่ายทอดไว้ในนวนิยายเรื่อง มั่นใจ
2. เพื่อวิเคราะห์บทบาทและตีความความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครหญิงที่ปรากฏในเรื่อง
3. เพื่อทำความเข้าใจมุมมองและทัศนคติของผู้ประพันธ์ที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างสตรี ผ่านการวิเคราะห์กลวิธีทางวรรณกรรมที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง มั่นใจ เช่น การใช้ภาษา การบรรยายเชิงสัญลักษณ์ และมุมมองการเล่าเรื่อง

ระเบียบวิธีการวิจัย

1. ศึกษานวนิยายเรื่อง มั่นใจ ซึ่งต้นฉบับที่ใช้ในรายงานวิจัยฉบับนี้ อ้างอิงจากฉบับที่ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์มติชนและมติชน ค.ศ. 1946 ซึ่งเป็นฉบับที่แพร่หลายในปัจจุบัน พร้อมทั้งเปรียบเทียบกับต้นฉบับที่ตีพิมพ์ลงเป็นตอนในนิตยสาร คะอิโสะ ระหว่าง เดือนมีนาคม ค.ศ. 1928 ถึง เดือนเมษายน ค.ศ. 1930 และฉบับที่ตีพิมพ์เป็นเล่มครั้งแรกโดยสำนักพิมพ์มติชน ค.ศ. 1931 โดยการเปรียบเทียบนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นหาความเหมือนและความแตกต่างระหว่างต้นฉบับต่าง ๆ อันจะช่วยให้เข้าใจเจตนาของผู้ประพันธ์ได้อย่างลึกซึ้งและชัดเจนยิ่งขึ้น
2. นำเนื้อหาที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง มั่นใจ มาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครหญิงตลอดจนกลวิธี ทางวรรณกรรมที่ใช้ในการดำเนินเรื่อง เพื่อสำรวจการนำเสนอภาพความสัมพันธ์ระหว่างสตรี พร้อมทั้ง ทำความเข้าใจคุณค่าและเอกลักษณ์ทางวรรณกรรมของนวนิยายเรื่องนี้
3. ผู้วิจัยกำหนดรูปแบบการเขียนอ้างอิงดังนี้ คือ ใช้ตัวอักษรเอนสำหรับผลงานประเภทหนังสือหรือนวนิยาย รวมถึง ชื่อนิตยสาร และใช้เครื่องหมายอัฒประกาศสำหรับเขียนกำกับชื่อผลงานประเภทหนังสือหรือนวนิยาย รวมถึงชื่อนิตยสารในภาษาญี่ปุ่น อนึ่ง ในรายงานวิจัยฉบับนี้จะใช้ระบบถอดอักษรภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทย ซึ่งระบบถอดอักษรนี้ เป็นผลงานวิจัยของอาจารย์สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัลยาณี สีสวรรณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุชาดา สัตยพงศ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ สุริยะวงศ์ไพศาล (ปัจจุบัน คือ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สิริมนพร สุริยะวงศ์ไพศาล) อาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดาพร ลักษณะนิยานวิน และอาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดุสิตพร ชำนิโรคานต์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ส่วนคำบางคำ ที่ใช้แพร่หลายมาแล้วจะยังคงใช้ตามความนิยมเดิม โดยไม่นำระบบถอดอักษรดังกล่าวมาใช้

สรุปผล

มันจิ เป็นนวนิยายที่ตีพิมพ์ครั้งแรกในนิตยสาร คะอิโส เดือนมีนาคม ค.ศ. 1928 ถึงเดือนเมษายน ค.ศ. 1930 บอกเล่าความสัมพันธ์รักร่วมเพศระหว่างโตะโนะโกะ ผู้มีชีวิตสมรสไม่ราบรื่น กับมัทซึโกะ คุณหนูผู้สวयสง่า แต่ความสัมพันธ์ของทั้งสอง กลับต้องสิ้นคลอนจากการเข้ามาแทรกแซงของตัวละครเพศชายสองคน คือ วะตะนุกิ คู่หมั้นของมัทซึโกะ และคะกิอุชิ สามีน้องโตะโนะโกะ จนเกิดเป็นความสัมพันธ์รักอันซับซ้อนและนำไปสู่โศกนาฏกรรมในตอนจบ

ในรายงานวิจัยฉบับนี้จะแยกประเด็นศึกษาการนำเสนอภาพความสัมพันธ์รักร่วมเพศระหว่างสตรีในนวนิยายเรื่อง มันจิ ออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1. กลวิธีในการดำเนินเรื่อง 2. โครงสร้างและลักษณะเด่นของความสัมพันธ์รักร่วมเพศ

1. กลวิธีในการดำเนินเรื่อง

มันจิ เป็นนวนิยายที่มีรูปแบบการเล่าเรื่องแตกต่างไปจากผลงานในระยะก่อนหน้านี้ โดยมีลักษณะเด่น คือ การแบ่งแยก ผู้เล่าเรื่องและผู้ฟังอย่างชัดเจน ผู้เล่าเรื่องคือตัวละครเอกหญิง โตะโนะโกะ ซึ่งใช้ภาษาถิ่นโอซากา ในการถ่ายทอดเรื่องราว ในรูปแบบคำสารภาพ (告白体) ขณะที่ผู้ฟังคือนักเขียนชายซึ่งเป็นตัวแทนของผู้ประพันธ์ (永栄, 1997, p.139) และถูกเรียกว่า “เซ็นเซอิ” (先生) การเล่าเรื่องของโตะโนะโกะดำเนินผ่านมุมมองส่วนตัว บอกเล่าเรื่องราวที่พลิกผันไปมา โดยเมื่อเธอประสบกับเหตุการณ์ใด ในเวลาต่อมาก็มักมีความจริงอีกด้านเปิดเผยออกมา ส่งผลให้มุมมองที่โตะโนะโกะมีต่อเหตุการณ์นั้นเปลี่ยนแปลง ไป จนทำให้เธอรู้สึกถูกหลอกหลวงหรือทรยศอยู่เสมอ

กลวิธีการเล่าเรื่องโดยใช้ภาษาโอซากาเช่นนี้ ไม่เคยปรากฏในผลงานช่วงก่อนหน้านี้ของทะนิสะกิมาก่อน มันจิ จึงนับเป็นผลงานทดลองด้านสำนวน อีกทั้งยังเป็นต้นแบบของนวนิยายที่ดำเนินเรื่องด้วยภาษาโอซากา ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นกลวิธีการ เล่าเรื่องที่ปรากฏบ่อยครั้งในผลงานระยะหลัง เช่น มุเนกินโม 『春琴抄』 (1933) อะมิกะริ 『蘆刈』 (1933) และ ซะซะมะะ ยูกิ 『細雪』 (1944) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบนวนิยาย มันจิ ทั้งสามฉบับ (ฉบับนิตยสาร คะอิโส ฉบับรวมเล่ม ครั้งแรกโดยสำนักพิมพ์คะอิโสะ และฉบับปรับปรุงสำนวนตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ชินเซอิฉะ) จะพบความแตกต่างอย่างชัดเจน กล่าวคือ มันจิ ฉบับนิตยสาร คะอิโส ซึ่งนับเป็นฉบับที่ตีพิมพ์เป็นครั้งแรกนั้นในบทที่หนึ่ง <その一> และบทที่สอง <その二> ใช้ภาษาญี่ปุ่นมาตรฐาน (標準語) ในการเล่าเรื่อง แต่ตั้งแต่บทที่สาม <その三> เป็นต้นไป ภาษาถิ่นโอซากาเริ่มถูกสอดแทรกเข้ามาอย่างค่อยเป็นค่อยไป ส่วนการเปลี่ยนแปลงจากภาษามาตรฐานมาเป็นภาษาถิ่นโอซากาทั้งหมดนั้นเกิดขึ้นต่อมาในฉบับ รวมเล่มครั้งแรกโดยสำนักพิมพ์คะอิโสะ ฉะดะกะ ฌูยะ (尾高修也) วิเคราะห์ว่า การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีสาเหตุมาจากความจำเป็นในการกล่าวถึงชื่อสถานที่ในแถบคันไซ (尾高, 2000, p.57) อย่างไรก็ดี หากพิจารณาจากบทความ “โอซากาและชาวโอซากาในสายตาของข้าพเจ้า” 「私の見た大阪及び大阪人」 ทะนิสะกิได้กล่าวเอาไว้ดังนี้

東西の婦人の声の相違は、三味線の音色に例を取るのが一番いい。私は、長唄の三味線のやうな冴えた音色の器楽が東京において発達したのは誠に偶然でないと思ふ。東京の女の声は、良くも悪くも、あの長唄の三味線の音色であり、また実にあれとよく調和する。キレイといへばキレイだけれども、幅がなく、厚みがなく、円みがなく、そして何よりも粘りが無い。だから会話も精密で、明瞭で、文法的に正確であるが、余情がなく、含蓄がない。大阪のほうは、浄瑠璃ないし地唄の三味線のやうで、どんなに調子が甲高くなっても、その声の裏に必ず潤ひがあり、つやがあり、あたたか味がある。(谷崎, 1932, p.128)

ความแตกต่างระหว่างเสียงของผู้หญิงแถบตะวันออกและตะวันตกนั้น หากเปรียบเทียบก็เหมือนเสียงของเครื่องสายฉะมิเซ็น (三味線) ข้าพเจ้าคิดว่าการที่เครื่องดนตรีที่มีเสียงใสชัดเจนเช่นฉะมิเซ็นสำหรับนงะอุตะ (長唄) ได้รับความพัฒนาขึ้นมาในโตเกียวมิใช่เรื่องบังเอิญอย่างแน่นอน เสียงของผู้หญิงโตเกียวไม่ว่าจะดีหรือร้าย ล้วนมีลักษณะ คล้ายกับเสียงเครื่องสายฉะมิเซ็นสำหรับนงะอุตะ แล้วยังสามารถประสานกลมกลืนกับมันได้อย่างน่าประทับใจ หากจะกล่าวว่างดงามก็ถือว่างดงาม แต่เสียงนั้นกลับไม่มีมิติไม่หนาแน่น ไม่นุ่มนวล และเหนือสิ่งอื่นใดคือ ขาดความยืดหยุ่น ด้วยเหตุนี้ การสนทนาของพวกเขาก็แข็งแรงแบบ ชัดเจนและถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ แต่กลับขาดความละเมียดละไมและความลึกซึ้ง ส่วนเสียงของผู้หญิงโอซากา เปรียบเสมือนเสียงฉะมิเซ็นสำหรับโจริ (浄瑠璃) หรือจิอุตะ (地唄) ที่ไม่ว่าโทนเสียงจะสูงเพียงใด ก็มักมีความชุ่มฉ่ำ แวววาวและอบอุ่นซ่อนอยู่เบื้องหลังเสมอ

จากข้อความนี้ จะสัมผัสได้ถึงความหลงใหลของทะเลสาบที่มีต่อเสียงของผู้หญิงโอซากา โดยมองว่ามีความอบอุ่น ลึกซึ้ง และถ่ายทอดอารมณ์ได้มากกว่าผู้หญิงโตเกียว สอดคล้องกับบันทึกของผู้ประพันธ์ 「緒言」 (谷崎, 1931) ใน มันจิ ฉบับรวมเล่มครั้งแรกโดยสำนักพิมพ์คะอิโตะ ซึ่งกล่าวถึงความตั้งใจในการปรับแก้นวนิยายเพื่อใช้เสนอของ “ความหวานละมุนและความไหลลื่นของภาษาคันชะอิที่อ่อนโยนออกมาจากริมฝีปากสีชาของสตรีคันชะอิ” (関西婦人の紅唇より出づる上方言葉の甘美と流麗) ในการถ่ายทอดอารมณ์อันเข้มข้นและลึกซึ้งของโตะโนะโกะ หญิงสาวผู้ถูกชักนำเข้าสู่วังวนแห่งความรักอันซับซ้อน

นอกจากนี้ การใช้ภาษาถิ่นโอซากายังมีนัยสำคัญในการสร้างสรรค์อารมณ์ โดย โคโนะ วิเคราะห์ว่าการเปลี่ยนจากภาษามาตรฐานมาเป็นภาษาถิ่นโอซากาใน มันจิ เกิดจากการตระหนักทางศิลปะที่เกิดขึ้นระหว่างกระบวนการเขียน กล่าวคือ ยิ่งเขียนไป ทะนิสะกียิ่งรู้สึกถึงเสน่ห์ของภาษาถิ่นนี้ เมื่อถึงเวลารวมเล่มเขาจึงแก้ไขภาษาให้สอดคล้องกันทั้งเล่ม (河野, 1976, p.9) นงะเอะ อิโระโนะบุ (永栄啓伸) ก็ได้กล่าวไว้ว่า ภาษาถิ่นโอซากา โดยเฉพาะภาษาของสตรีนั้น มีลักษณะสื่อความนัยแฝงอยู่ ทำให้เหมาะสมในการถ่ายทอดประสบการณ์รักร่วมเพศ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องตามขนบธรรมเนียมในสมัยนั้น (永栄, 1992, p.136)

ทว่า ภาษาถิ่นที่ใช้ในเรื่องกลับมีลักษณะที่แปลกและไม่เป็นธรรมชาติ (松本, 1976, p.124) สาเหตุหนึ่งมาจากการที่ ทะนิสะกีย้ายมาอยู่อาศัยในแถบคันชะอิได้ไม่นาน จึงยังไม่คุ้นชินกับการใช้ภาษาถิ่นอย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้เอง ในการประพันธ์นวนิยายเรื่อง มันจิ ผู้ประพันธ์จึงได้จ้างผู้ช่วยสองคน ได้แก่ ทะเกะอิชิ ยูโกะ (武市遊亀子) และ อะดะ ฮะรุเอะ (江田治江) ซึ่งสำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยอาชีวศึกษาสำหรับสตรี มาช่วยในการแปลและกล่าภาษาถิ่น แต่อย่างไรก็ตาม ทะเกะอิชิไม่ได้เป็นชาวโอซากาโดยกำเนิด หากแต่มีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดโอะกะยะมะ (岡山) ซึ่งแม้จะอยู่ในภูมิภาคเดียวกัน แต่ก็มีรูปแบบการใช้ภาษาถิ่นที่แตกต่างจากภาษาถิ่นโอซากา ส่งผลให้ภาษาที่ปรากฏในเรื่องมีส่วนคลาดเคลื่อนไปจากภาษาถิ่นโอซากาดั้งเดิม

ในประเด็นนี้ โคโนะ ได้วิเคราะห์ไว้ว่าแม้การใช้ภาษาถิ่นใน มังจิ จะมีส่วนที่ฟังดูไม่เป็นธรรมชาติ แต่เมื่อพิจารณาภูมิหลังของตัวละครที่อาศัยอยู่ในย่านโคโรเอ็ง (香櫨園) และอะมิยะ (芦屋) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีผู้อพยพจากต่างถิ่นย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นจำนวนมาก ทำให้ภาษาถิ่นของผู้คนในย่านดังกล่าวเริ่มเพี้ยนไปจากภาษาถิ่นโอซากาที่ตั้งเดิมทีละน้อย จนกลายเป็นรูปแบบภาษาถิ่นที่มีความเฉพาะตัว การใช้ภาษาถิ่นโอซากาที่ผิดเพี้ยนใน มังจิ จึงอาจมิใช่ความผิดพลาดของผู้ประพันธ์ หากแต่เป็น ความตั้งใจในการถ่ายทอดสภาพสังคมและภาษาเฉพาะถิ่นของพื้นที่แถบโคโรเอ็งและอะมิยะ เพื่อเพิ่มความสมจริงและเสน่ห์ ของเรื่องมากกว่า (河野, 1976, pp.14-20) ฟุจิมุระ ทะเกะมิ (藤村 猛) ยังกล่าวเพิ่มเติมว่า ภาษาถิ่นโอซากาที่ปรากฏในเรื่องนั้น มีลักษณะที่เหมาะสมกับโลกของนวนิยาย มากกว่าจะถูกมองว่าเป็นภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันจริง ๆ (藤村, 1995, p.14) อีกทั้ง โมะริยะซุ มะซะฟุมิ (森安理文) ยังได้กล่าวเสริมอีกว่า ภาษาเป็นสิ่งที่มิได้หยุดนิ่ง หากแต่แปรเปลี่ยนไปตามบริบทและสถานที่ ดังนั้น แม้ว่าผู้ช่วยแปลภาษาถิ่นจะพยายามถ่ายทอดต้นฉบับของทะนิสะกิอย่างซื่อสัตย์เพียงใด แต่สำหรับชาวโอซากาแท้ ๆ แล้วก็อาจจะรู้สึกว่าเป็นภาษาถิ่นที่ไม่ถูกต้องอยู่ดี (森安, 1983, p.285) เมื่อพิจารณาข้อสังเกตข้างต้น ร่วมกับการที่ทะนิสะกิ เลือกผู้ช่วยแปลภาษาถิ่นเป็นผู้หญิงที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยอาชีวศึกษาสตรี ซึ่งสอดคล้องกับการวางโครงเรื่องที่ให้ชะโนะโกะและมิทซึโกะเป็นนักเรียนในสถาบันศิลปะสตรี การใช้ภาษาถิ่นของทะนิสะกิจึงมีแนวโน้มมุ่งเน้นสร้างบรรยากาศ ให้เข้ากับฉากและการดำเนินเรื่อง มากกว่าจะคำนึงถึงความแพร่หลายหรือความถูกต้องทางไวยากรณ์เพียงอย่างเดียว

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าภาษาถิ่นโอซากามีได้เป็นเพียงองค์ประกอบของโครงสร้างเรื่องเท่านั้น หากแต่เป็นกลไกสำคัญในการเล่าเรื่อง โดยทำหน้าที่เป็นสื่อกลางให้ชะโนะโกะสามารถถ่ายทอดอารมณ์รัก โลภ โกรธ หลง และความขัดแย้งภายในตนเอง ได้อย่างมีมิติ ในขณะที่ภาษามาตรฐานแม้จะให้ความถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ แต่กลับจำกัดความสั่นไหวและความกำกวม ทางอารมณ์ที่จำเป็นต่อการสร้างบรรยากาศ ความรักต้องห้ามระหว่างเพศเดียวกัน

ประเด็นที่น่าสนใจต่อมาคือ การใช้สัญลักษณ์เพื่อแทนคำที่ไม่สมควรเปิดเผย (伏字) ซึ่งปรากฏทั้งในฉบับนิตยสาร คะอิโตะ และในฉบับรวมเล่มโดยสำนักพิมพ์คะอิโตะมะ การใช้สัญลักษณ์แทนคำดังกล่าวสะท้อนให้เห็นกระบวนการของสำนักพิมพ์ในการหลีกเลี่ยงการถูกระงับการตีพิมพ์ภายใต้กฎหมายการตีพิมพ์ (ค.ศ. 1893 - 1949) ซึ่งกำหนดให้ระงับการตีพิมพ์ผลงานที่เข้าข่าย “สิ่งที่บ่อนทำลายศีลธรรมอันดี” (風俗を乱すもの) และ “สิ่งที่บ่อนทำลายความสงบเรียบร้อยของสังคม” (治安を乱すもの) (和田, 2020, pp.142 - 173) เมื่อศึกษา มังจิ ฉบับรวมเล่มโดยสำนักพิมพ์คะอิโตะมะ พบว่าสัญลักษณ์แทนคำยังคงถูกใช้ในตำแหน่งเดียวกันกับที่ปรากฏในฉบับนิตยสาร คะอิโตะ โดยมิได้มีการแก้ไขหรือลดทอนจำนวนลงแต่อย่างใด ความต่อเนื่องนี้จึงสะท้อนเจตนาของผู้ประพันธ์ที่ตั้งใจปล่อยให้สัญลักษณ์เหล่านั้นคงอยู่ในตำแหน่งเดิม เพื่อเน้นความหมายหรือบรรยากาศบางประการ มากกว่าจะเป็นเพียงผลของกระบวนการตรวจสอบหรือเซนเซอร์คำจากสำนักพิมพ์เพียงฝ่ายเดียว

ทซูกะตะ ทะกะฟูมิ (塚田 高史) วิเคราะห์ประเด็นนี้ไว้ว่า การใช้สัญลักษณ์แทนคำไม่ได้ทำหน้าที่ในการเซนเซอร์คำเท่านั้น แต่ยังให้ผลลัพธ์เชิงวรรณศิลป์ในการกระตุ้นจินตนาการของผู้อ่าน โดยเฉพาะในฉากที่บรรยายถึงความสัมพันธ์รักร่วมเพศระหว่างโตะโนะโกะกับมัทซูกะ การใช้สัญลักษณ์เซนเซอร์เหล่านี้จะทำให้ผู้อ่านจินตนาการถึงเนื้อหาทางเพศได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น (塚田, 2008, pp.62-66) แต่เมื่อเกิดกระบวนการปรับปรุงเนื้อหาและตีพิมพ์ใหม่โดยสำนักพิมพ์ฉะฉิมะ ส่วนที่เคยใช้สัญลักษณ์แทนคำกลับถูกตัดทิ้งไปพร้อมทั้งแก้ไขถ้อยคำใหม่ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจบริบทได้โดยไม่ต้องอาศัยสัญลักษณ์แทนคำอีกต่อไป ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากการใช้สัญลักษณ์แทนคำ จึงสามารถสันนิษฐานได้ว่าฉบับที่ตีพิมพ์ในนิตยสารและฉบับรวมเล่มครั้งแรกมีเนื้อหาทางเพศที่ชัดเจนและโจ่งแจ้งมากกว่าฉบับที่แพร่หลายในปัจจุบัน อีกทั้งยังสามารถสร้างบรรยากาศอีโรติก (Erotic) ที่เข้มข้น โดยการเปิดโอกาสให้ผู้อ่านจินตนาการต่อเติมเนื้อหาที่ถูกเซนเซอร์เอาไว้ การใช้สัญลักษณ์แทนคำนี้จึงกลายเป็นกลวิธีเชิงวรรณศิลป์อย่างหนึ่ง ที่ช่วยกระตุ้นอารมณ์และสร้างความเข้มข้นให้กับบรรยากาศของเรื่องได้มากกว่าฉบับที่ได้รับการแก้ไขในเวลาต่อมา

2. โครงสร้างและลักษณะเด่นของความสัมพันธ์รักร่วมเพศ

จุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์รักร่วมเพศระหว่างโตะโนะโกะกับมัทซูกะเกิดขึ้นที่สถาบันศิลปะสตรีแห่งหนึ่งในอำเภอเท็นโนจิ (天王寺区) จังหวัดโอซากา ทั้งสองเริ่มทำความรู้จักกันหลังจากที่ชาวลิโอเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์รักร่วมเพศของทั้งคู่แพร่สะพัดไปทั่วโรงเรียน โดยในภายหลังเนื้อเรื่องก็ได้เปิดเผยว่าชาวลิโอดังกล่าวมาจากฝีมือของมัทซูกะเอง เธอตั้งใจปล่อยข่าวว่าตนเองรักเพศเดียวกันและใช้ประโยชน์จากชาวลิโอนี้ในการยกเลิกการทบทวนแต่งงานจากตระกูล M

ความสัมพันธ์ระหว่างโตะโนะโกะและมัทซูกะดำเนินไปในฐานะเพื่อน จนเมื่อทั้งสองเริ่มสนิทสนมกันมากขึ้น โตะโนะโกะได้เชิญมัทซูกะมาเป็นนางแบบวาดภาพเปลือยที่บ้านของตน และในเวลานั้นเองทั้งคู่ก็ได้มีความสัมพันธ์ทางกายกัน โดยฉากดังกล่าวได้บรรยายการกระทำของโตะโนะโกะไว้ดังนี้

わたしはちよつといたいたい気イしましてんけど、シーツの破れ目から堆く盛り上つた肩の肉が白い肌をのぞかせてるのを見ますと、いつそ残酷に引きちぎつてやりたうなつて、夢中で飛びついて荒々しうシーツ剥がしました。わたしも真剣なら、光さんも気イ吞まれたと見えまして、此方のするままになりながら、もう何事も云はれませなんだ。ただ両方が憎々しいくらいな激しい眼つき片時も外らさんと相手の顔いそそいでました。わたしはどう思ひ通りにしてやつた云ふ勝利のほほえみを、——冷ややかな、意地の悪いほほえみを口もとに浮かべて、体に巻きついてるものをだんだんに解いて行きましたが、次第に神聖な処女の彫像が現はれて来ますと、勝利の感じがいつのまにやら驚歎の声に変つて行きました。(谷崎, 1946, pp.34-35)

แม้จะสงสัยเธอจับใจ แต่พอเห็นลาดไหล่ขาที่โผล่พ้นออกมาจากรอยขาดของผ้าปูที่นอน
ฉันก็แทบอยากจะกระโจนเข้าไปกระซกมันให้ขาดต่ออีกให้สาแก่ใจ ในตอนนั้นฉันเสียสติ
ไปเรียบร้อยแล้ว และเริ่มดึงผ้าผืนนั้นออกจากร่างของเธอทีละน้อย มิทซุโกะเองพอเผชิญกับ
ความจริงจังของฉันเข้า เธอก็ได้แต่ตัวสั่นเทา ปลอบให้ฉันทำตามที่ต้องการโดยไม่เอ่ยวาจาใดออกมา
เราจ้องตากันแทบไม่กะพริบ รวากับเกลียดกันมาเนิ่นนานอย่างนั้น ฉันเผยรอยยิ้มของผู้ชนะ
เมื่อกระทำการสำเร็จ รอยยิ้มนั้นเยือกเย็น ในขณะที่มือก็ค่อย ๆ เปลื้องผ้าที่พันรอบกายเปล่าเปลือย
ของเธอ จนในที่สุดร่างอันบริสุทธิ์ประหนึ่งรูปสลักของเทพธิดาศักดิ์สิทธิ์ก็ปรากฏขึ้นตรงหน้าฉัน
แล้วความปลื้มปิติแห่งชัยชนะของฉันก็แปรเปลี่ยนเป็นเสียงอุทานแห่งความพิศวงอย่างสุดประมาณ

จากฉากที่อ้างอิงมานี้ จะเห็นได้ว่า การบรรยายความสัมพันธ์ทางกายระหว่างโตะโนะโกะกับมิทซุโกะ
ไม่ได้เป็นเพียงการถ่ายทอดความลุ่มหลงเชิงกามารมณ์ของทั้งสองเท่านั้น แต่ยังสะท้อนโครงสร้างเชิง
อำนาจที่ดำรงอยู่ในความสัมพันธ์นี้อีกด้วย กิรุ มิซึยอน (吉美頭) ได้ชี้ให้เห็นว่า พฤติกรรมของโตะโนะโกะ
ในฉากดังกล่าวเผยให้เห็นถึงความพึงพอใจที่เกิดจากการครอบครองอีกฝ่ายและการได้เติมเต็มความต้องการ
ของตนเอง ซึ่งสะท้อนลักษณะซาติสม์ (Sadism) อย่างชัดเจน (吉, 2013, pp.272-273)

ยิ่งไปกว่านั้น หากพิจารณาจากการวาดภาพเปลือยผ่านกรอบแนวคิด “การจ้องมอง” (The gaze)
ของฌาคส์ ลากอง (Jacques Lacan) จะเห็นได้ชัดว่าความสัมพันธ์ระหว่างโตะโนะโกะและมิทซุโกะถูกจัดวาง
อยู่บนโครงสร้างเชิงอำนาจที่แฝงอยู่ภายใต้การ “จ้องมอง” และ “ถูกจ้องมอง” โดยในฉากนี้ โตะโนะโกะ
ผู้วาดภาพจึงรับบทบาทเป็นผู้จ้องมอง ทำหน้าที่ควบคุม ปลดเปลื้อง และนิยามร่างกายของมิทซุโกะ
ผ่านสายตาของตน ในขณะที่ มิทซุโกะ ซึ่งเป็นนางแบบภาพเปลือยตกอยู่ในฐานะผู้ถูกมองและถูกลดทอน
ให้กลายเป็นเพียงวัตถุแห่งสายตา สอดคล้องกับแนวคิดของทฤษฎีการจ้องมองที่นิยามว่าผู้ที่จ้องมองย่อม
มีอำนาจเหนือผู้ที่ถูกจ้องมอง (Chaudhuri, 2006) นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาเนื้อหาของฉากนี้ จะพบคำ
บรรยายที่เน้นย้ำถึงผิวกายและเรือนร่างของมิทซุโกะ จึงสะท้อนว่าโตะโนะโกะมิได้มองมิทซุโกะในฐานะ
นางแบบเท่านั้น หากยังมองเธอในฐานะวัตถุแห่งความปรารถนาอีกด้วย แม้ต่อมาจะปรากฏฉากที่ทั้งคู่
จะจ้องตา ซึ่งอาจวิเคราะห์ได้ว่าเป็นความพยายามของมิทซุโกะในการจ้องมองกลับ เพื่อท้าทายอำนาจ
ของผู้มอง แต่ท้ายที่สุดมิทซุโกะก็กลับเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ ไม่สามารถขัดขืน และตกเป็นของโตะโนะโกะอยู่ดี
จึงตีความได้ว่าแม้มิทซุโกะจะพยายามท้าทายการกลับขั้วอำนาจผ่านการจ้องมองกลับ แต่ความพยายาม
ดังกล่าวก็ยังไม่บรรลุผล

โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจดังกล่าวดำเนินต่อเนื่องไปจนถึงจุดพลิกผัน เมื่อมิทซุโกะมีสัมพันธ์
ทางกายกับคะกุชิ สามิของโตะโนะโกะ ส่งผลให้ความสัมพันธ์รักร่วมเพศครั้งนี้ค่อย ๆ แปรเปลี่ยนเป็น
ความสัมพันธ์รักร่วมเพศที่มีมิทซุโกะเป็นศูนย์กลาง และใช้ความรัก ความเคารพบูชาที่ทั้งคู่มอบให้แก่เธอมา
เติมเต็มความปรารถนาของตนเอง โตะโนะโกะจึงไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้อีกต่อไป ตรงกันข้าม
เธอกลับถูกความรักและความหึงหวงที่มีต่อมิทซุโกะครอบงำ จนพลิกผันบทบาทจากผู้กระทำกลายเป็น
ผู้ถูกกระทำ ตัวอย่างที่ชัดเจนคือการที่มิทซุโกะให้โตะโนะโกะและคะกุชิดื่มยานอนหลับทุกวัน
เพื่อแสดงถึงความเคารพบูชาในตัวเธอ และเพื่อให้แน่ใจว่าทั้งคู่จะไม่แอบมีความสัมพันธ์กันลับหลังเธอ

โดยมิทซุโกะจะนั่งเฝ้าอยู่ข้างเตียงจนทั้งคู่หลับสนิททุกครั้ง ณ จุดนี้เองที่เกิดการกลับหัวอำนาจ โดยมิทซุโกะซึ่งเคยตกอยู่ในฐานะวัตถุแห่งการจ้องมอง ได้พลิกบทบาทมาอยู่ในฐานะผู้จ้องมอง และเผยด้านชาติสมัยออกมาอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากโครงเรื่องที่ดำเนินไปด้วยการพลิกผันและการหลอกลวงของมิทซุโกะอยู่เสมอ ก็อาจตีความได้ว่า ตั้งแต่เริ่มแรกมิทซุโกะตั้งใจแสดงบทบาทเป็นผู้ถูกกระทำ เพื่อล่อลวงให้โชะโนะโกะ พึ่งพอใจและถลำลึกลงในความสัมพันธ์รักร่วมเพศนี้ สังเกตได้จากการที่มิทซุโกะเป็นผู้ปล่อยข่าวลือในโรงเรียน เพื่อหลีกเลียงการทาบตามจากตระกูล M หรือจากที่เธอแสดงละครตบตาสร้างว่าตนเองตั้งครรภ์และต้องการทำแท้ง จนได้รับความช่วยเหลือจากโชะโนะโกะ แล้วกลับมาคืนดีกันที่สุดในที่สุด เหตุการณ์ทั้งหมดนี้ล้วนแสดงถึงกลวิธีที่มิทซุโกะใช้ผูกมัดและหลอกล่อโชะโนะโกะ เพื่อให้ได้ในสิ่งที่ตนเองต้องการ

นอกจากนี้ ในตอนท้ายของเรื่อง เมื่อความสัมพันธ์รักร่วมเพศระหว่างโชะโนะโกะกับมิทซุโกะถูกเปิดเผยต่อสังคม มิทซุโกะก็เสนอให้ทั้งสามคน (มิทซุโกะ โชะโนะโกะและคะกิอุชิ) ฆ่าตัวตายพร้อมกัน (心中) โดยการกินยาพิษ แต่ผลสุดท้ายโชะโนะโกะกลับรอดชีวิตแต่เพียงผู้เดียว เธอจึงรู้สึกว้าวุ่นใจว่าโดนมิทซุโกะและคะกิอุชิร่วมมือกันหักหลังและโดนกีดกันไม่ให้ไปใช้ชีวิตด้วยกันในโลกหน้า นะงะอะ ได้วิเคราะห์ผลลัพธ์ของการฆ่าตัวตายพร้อมกันในครั้งนี้ว่า การที่โชะโนะโกะรอดชีวิต อาจเป็นความบังเอิญหรือเป็นการสมรู้ร่วมคิดของมิทซุโกะกับคะกิอุชิก็ได้ แต่เมื่อพิจารณาจากผลงานเรื่อง ฌุนกินโฌ ที่ถูกตีพิมพ์ในเวลาต่อมา เหตุการณ์ที่ฌุนกินถูกทำให้เสียโฉม ส่วนชะซุเกะก็ทำลายดวงตาของตนเอง ทั้งหมดล้วนเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากความปรารถนาของทั้งคู่ เพื่อให้ได้อยู่ในโลกแห่งความมืดบอดร่วมกัน ลักษณะโครงสร้างเรื่องเช่นนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับเหตุการณ์ฆ่าตัวตายพร้อมกันใน มัจฉิ จึงวิเคราะห์ได้ว่า การที่โชะโนะโกะรอดชีวิตแต่เพียงผู้เดียวไม่ใช่เหตุการณ์ที่เกิดจากความบังเอิญ แต่เป็นการสมรู้ร่วมคิดของชายหญิงที่ต้องการไปอยู่ในโลกหน้าด้วยกัน มัจฉิ จึงนับเป็นผลงานบุกเบิกและเป็นต้นแบบโครงเรื่องบางส่วนของ ฌุนกินโฌ (永栄, 1997, pp.144-145)

ขณะเดียวกันหากพิจารณาจากคำพูดของโชะโนะโกะที่กล่าวไว้ว่า

「結局私は、見す見す光子さんの仕掛けた罠い自分を落とし込んでしまひましてん」 (谷崎, 1946, pp.100)

“สุดท้ายแล้ว ฉันก็จงใจตกหลุมพรางที่มิทซุโกะวางล่อเอาไว้ ทั้ง ๆ ที่เห็นอยู่ว่ามันเป็นกับดัก”

หรือ

「私は自分が光子さんに利用しられてることも、「姉ちゃん姉ちゃん」云はれながらその実馬鹿にしられてることも、感づいてましてん」 (谷崎, 1946, pp.111-112)

“ฉันรู้ว่าตัวเองถูกมิทซุโกะใช้เป็นเครื่องมือ แม้เธอจะพร่ำเรียกฉันว่าพี่สาวสุดที่รัก แต่แท้ที่จริงแล้วเธอกำลังดูถูกฉันอยู่ต่างหาก”

จากข้อความที่ยกมาข้างต้นจะเห็นว่า โชะโนะโกะเองแม้บางครั้งจะรับรู้ได้ถึงเจตนาที่แท้จริงของ มิทซึโกะ แต่เธอก็ตั้งใจปล่อยให้เหตุการณ์ดำเนินไปเช่นนั้น แล้วร่วมเล่นละครตามบทที่มิทซึโกะต้องการ ดังนั้น แม้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งผลลัพธ์ของการฆ่าตัวตายร่วมกันจะเป็นแผนการของมิทซึโกะ แต่ก็ไม่สามารถ ปฏิเสธได้ว่าเหตุการณ์เหล่านั้น ล้วนสัมผัสฤทธิ์ผลได้เพราะความตั้งใจ และการสนับสนุนของโชะโนะโกะเช่นกัน

การพลิกกลับบทบาทระหว่างผู้กระทำและผู้ถูกกระทำเช่นนี้ ไม่ใช่รูปแบบความสัมพันธ์ใหม่แต่อย่างใด หากแต่ในผลงานก่อนหน้านี้ โครงสร้างดังกล่าวมักถูกใช้ในการเล่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครชายกับ ตัวละครหญิงเท่านั้น ดังนั้น มันจึง นับเป็นผลงานเรื่องแรกของผู้ประพันธ์นำโครงสร้างนี้มาใช้ในความสัมพันธ์ รักร่วมเพศระหว่างตัวละครหญิงด้วยกัน

โคโนะ ได้กล่าวถึงแนวทางในช่วงเปลี่ยนผ่านทางวรรณกรรมของทะเลสีฟ้าว่า หลังจากประพันธ์เรื่อง ซิจิน โนะ อะอิ ผู้ประพันธ์เริ่มตระหนักถึงขีดจำกัดในการเขียนความสัมพันธ์แบบซาโดมาไซคิสม์ทางกาย และหันไปสนใจถ่ายทอดความสัมพันธ์แบบซาโดมาไซคิสม์ทางจิตใจแทน โดยเริ่มทดลองแนวทางดังกล่าว อย่างเป็นรูปธรรมในนวนิยายเรื่อง มันจิ (河野, 1976, pp.33-36) ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากบทวิเคราะห์ ของโคโนะ การถ่ายทอดความสัมพันธ์แบบซาโดมาไซคิสม์ รวมถึงการพลิกกลับบทบาทผ่านความสัมพันธ์ รักร่วมเพศใน มันจิ จึงมองได้ว่าเป็นการทดลองแนวทางการประพันธ์ใหม่ของผู้ประพันธ์ โดยผู้ประพันธ์ พยายามสร้างความสัมพันธ์แบบซาโดมาไซคิสม์ทางจิตใจ และหลีกเลี่ยงไม่ให้เป้าหมายแห่งการเคารพบูชา กลายเป็นเพียงเป้าหมายทางเพศ จึงเลือกเล่าเรื่องผ่านมุมมองของตัวละครหญิง และหลีกเลี่ยงการเขียนฉาก ร่วมเพศที่อาจทำให้ความสัมพันธ์เบี่ยงเบนไปสู่ความต้องการทางกายภาพมากกว่าความหมกมุ่นทางจิตใจ ตามที่ตั้งใจจะถ่ายทอด จึงกล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์รักร่วมเพศที่ปรากฏในเรื่องมิได้ทำหน้าที่เพียงถ่ายทอด ความสัมพันธ์ระหว่างสตรีเท่านั้น แต่ยังเป็นหนึ่งในกลวิธีสำคัญในการถ่ายทอดความสัมพันธ์แบบซาโดมาไซคิสม์ เชิงจิตใจ ตามความต้องการของผู้ประพันธ์ในการทดลองแนวทางการประพันธ์รูปแบบใหม่ในช่วงเวลาดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม แม้ มันจิ จะถ่ายทอดเรื่องราวผ่านมุมมองของตัวละครหญิง แต่ตลอดทั้งเรื่องโชะโนะโกะ ซึ่งอยู่ในฐานะผู้เล่าเรื่อง กลับนิ่งเฉยเหตุการณ์ทั้งหมดต่อหน้าเซ็นเซอิ ซึ่งเป็นนักเขียนชายและเป็นตัวแทน ของทะเลสีฟ้า สะท้อนให้เห็นว่าแม้เรื่องราวจะเล่าจากสายตาของตัวละครหญิง แต่การนำเสนอทั้งหมด ก็ยังถูกกำกับและประเมินค่าผ่านสายตาของผู้ชายอยู่ดี มันจิ จึงไม่สามารถปลดปล่อยตัวเองออกจาก โครงสร้างปิตาธิปไตยได้อย่างสมบูรณ์ สังเกตได้จากเชิงอรรถของผู้ประพันธ์ที่นอกจากจะนำเสนอข้อมูล อย่างเป็นกลางแล้ว ยังแทรกคำวิจารณ์รสนิยมฟุ้งเฟ้อและความสัมพันธ์รักร่วมเพศของโชะโนะโกะเป็นครั้งคราว ตัวอย่างเช่น การวิจารณ์จดหมายรักระหว่างโชะโนะโกะกับมิทซึโกะว่าให้ความรู้สึกที่ฉูดฉาดและหยาบโหล (そしてそれ (手紙) が相愛し合う女同士の間に交されたものであるのを思う時、尚更あくどさが感ぜられる) เป็นต้น จึงสามารถตีความได้ว่าผู้ประพันธ์กำลังเสียดสีความสัมพันธ์ รักร่วมเพศระหว่างนักเรียนหญิงที่แพร่หลายในโรงเรียนสตรีในยุคนั้น โดยมองว่าความสัมพันธ์ดังกล่าว เป็นเพียงความสัมพันธ์ชั่วคราว มิได้เป็นความรักที่แท้จริงและยั่งยืน และในท้ายที่สุด ก็ยอมพ่ายแพ้ ต่อกิเลสตัณหา และหวนกลับเข้าสู่ความสัมพันธ์แบบชาย-หญิง ตามบรรทัดฐานทางสังคมอยู่ดี

เหตุการณ์ฆ่าตัวตายร่วมกันในตอนจบของ มันจิ ที่ซึ่งท้ายที่สุดมีเพียงมิทซึโกะและคะกิอุชิเท่านั้น ที่กระทำการสำเร็จ ขณะที่โตะโนะโกะถูกทิ้งให้อดชีวิตเพียงลำพัง จึงสามารถตีความได้ว่า ความสัมพันธ์ รักร่วมเพศระหว่างโตะโนะโกะและมิทซึโกะถูกลดทอนให้กลายเป็นเพียงเครื่องมือที่ถูกใช้เพื่อนำไปสู่ การฆ่าตัวตายร่วมกันของคู่รักชาย-หญิงเท่านั้น อีกทั้งในบริบทของยุคนั้น การฆ่าตัวตายร่วมกันของ คู่รักชาย-หญิงถูกมองว่าเป็นการพิสูจน์รักแท้ และได้รับการยอมรับมากกว่าการฆ่าตัวตายร่วมกันของ คู่รักร่วมเพศระหว่างเพศหญิง ซึ่งถูกมองว่าเป็นสิ่งผิดแปลกและรุนแรงเกินกว่าจะถูกทำให้มีความหมายเชิง โรแมนติกได้ ผลลัพธ์ของเหตุการณ์ฆ่าตัวตายร่วมกันในครั้งนี้จึงยิ่งตอกย้ำโครงสร้างปิตาธิปไตยที่ครอบงำ เนื้อเรื่อง โดยความสัมพันธ์ระหว่างเพศหญิงถูกลดทอนให้เป็นเพียงความสัมพันธ์ชั่วคราวที่ไม่สามารถยกระดับ ให้กลายเป็นความรักที่แท้จริงผ่านการฆ่าตัวตายร่วมกันได้ ในขณะที่ความสัมพันธ์ชาย-หญิงกลับถูกนำเสนอ ให้เป็นรูปแบบความรักเพียงแบบเดียวที่ฆ่าตัวตายร่วมกันสำเร็จและได้รับการยอมรับ

การนำเสนอความสัมพันธ์รักร่วมเพศในลักษณะนี้สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของผู้ประพันธ์ที่มอง ความสัมพันธ์ดังกล่าวว่าเป็นสิ่งผิดปกติ ไม่ยั่งยืน และผูกติดอยู่กับต้นหาราคะ ซึ่งปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน ผ่านการเสียดสีในเชิงอรรถของผู้ประพันธ์ ตลอดจนการวางโครงเรื่องให้ตัวละครที่มีความสัมพันธ์รักร่วมเพศ หวนกลับเข้าสู่ความสัมพันธ์ชาย-หญิงในตอนจบของเรื่อง โดยข้อสังเกตนี้สอดคล้องกับบทวิเคราะห์ของ ยะซุตะ ทะกะมิ (安田孝) ที่ชี้ว่า ท้ายที่สุดแล้วโตะโนะโกะก็ไม่อาจก้าวข้ามบรรทัดฐานทางสังคมในยุคนั้น ที่มองว่าความรักต่างเพศเป็นเรื่องธรรมชาติ ขณะที่ความรักร่วมเพศเป็นเรื่องผิดธรรมชาติได้ (安田, 2014,p.78)

นอกเหนือจากการวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์รักร่วมเพศระหว่างตัวละครหญิง โตะโนะโกะ และ มิทซึโกะ แล้ว เมื่อพิจารณาการนำเสนอภาพความสัมพันธ์ดังกล่าวควบคู่กับการศึกษาบริบททางสังคม ในยุคนั้น ก็จะสังเกตได้ถึงลักษณะอันโดดเด่นของความสัมพันธ์แบบ “S” (エス) ที่แพร่หลายตั้งแต่ยุคทะอิโมะ จนถึงช่วงต้นของยุคโอมะ

บทความ “พจนานุกรมถ้อยคำลับของนักเรียนหญิง” 「女学生隠し言葉辞典」 ในนิตยสาร โอมะ เกโฮ 『少女画報』 ฉบับเดือนเมษายน ค.ศ. 1926 ได้อธิบายคำว่า “S” ไว้ดังนี้

「Sister の頭文字。お姉さん、妹さん、等の意。主として妹に使用。以下説明省略」(「女学生 隠し言葉辞典」, 1926, pp.99 - 100)

“คำว่า ‘S’ มาจากอักษรตัวแรกของคำว่า ‘sister’ มีความหมายว่า พี่สาวหรือน้องสาว เป็นต้น ส่วนใหญ่ใช้เรียกน้องสาว ส่วนรายละเอียดอื่น ๆ ขอละไว้”

คำว่าพี่สาวน้องสาวในบริบทนี้ไม่ได้หมายถึงพี่น้องที่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดโดยตรง อีกทั้งการระบุ ว่า “ส่วนรายละเอียดอื่น ๆ ขอละไว้” ยังทำให้อนุมานได้ว่าความสัมพันธ์นี้ ไม่ใช่ความสัมพันธ์รุ่นพี่กับรุ่นน้อง ทั่วไป แต่มีความพิเศษและลึกซึ้งยิ่งกว่านั้น เมื่อวิเคราะห์การใช้คำว่า “S” ในบริบทต่าง ๆ ของนิตยสารแล้ว ยังอนุมานได้อีกว่า ความสัมพันธ์นี้มีได้จำกัดความเพียงมิตรภาพใกล้ชิดเท่านั้น แต่ยังคงมีความรู้สึกรักเชิงคู่สาว เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย อะกะเอะตะ คะนะโกะ (赤枝香奈子) ได้ชี้ว่าการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่าง นักเรียนหญิงกับความสัมพันธ์แบบพี่น้อง เป็นการสื่อความหมายโดยนัยว่า ความสัมพันธ์ดังกล่าวลึกซึ้งยิ่งกว่า มิตรภาพทั่วไป แต่ในขณะเดียวกันก็ปราศจากการมีความสัมพันธ์ทางเพศอย่างสิ้นเชิง (赤枝, 2002, pp.96-97)

ความสัมพันธ์แบบ “S” แพร่หลายอย่างรวดเร็วภายหลังการก่อตั้งโรงเรียนสตรีขึ้นในช่วงยุคเมจิ โรงเรียนถูกทำให้กลายเป็นพื้นที่พิเศษที่หญิงสาวได้รับอิสระในการมีความรัก และสามารถทดลองมีความรักได้ โดยไม่ถูกมองว่าเป็นการละเมิดบรรทัดฐานทางสังคม ซึ่งได้รับอิทธิมาจากหนังสือ แนวคิดความรักสมัยใหม่ 『近代の恋愛観』 (1922) ที่มีเนื้อหาสนับสนุนการแต่งงานและการสร้างครอบครัว เนื่องจากความสัมพันธ์แบบ “S” ถือเป็นความรักอันบริสุทธิ์ ที่ไม่มีความสัมพันธ์ทางกายเข้ามาเกี่ยวข้องและดำรงอยู่เฉพาะภายในพื้นที่พิเศษที่ถูกสร้างขึ้น (โรงเรียน) เมื่อจบการศึกษา ความสัมพันธ์นี้จะสิ้นสุดลง หลงเหลือไว้เพียงความทรงจำหรือความผูกพันทางใจเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ ความสัมพันธ์แบบ “S” จึงไม่ถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ขัดขวางหรือคุกคามระบอบปิตาธิปไตย ซึ่งสนับสนุนการสืบสกุล (三成, 2021, pp.232-244) ทำให้ความสัมพันธ์รูปแบบนี้ได้รับการยอมรับในฐานะหนึ่งในวัฒนธรรมของโรงเรียนสตรี และมักปรากฏอยู่ในงานเขียนร่วมสมัย เช่น ะนะโมะโนะะตะริ 『花物語』 โดย โยะมิยะ โนะบุโกะ (吉屋信子) และ คะเงะกิกักโค 『歌劇学校』 โดย คะวะปะตะ ยะซุนะริ (川端康成) เป็นต้น

จากการศึกษาการนำเสนอความสัมพันธ์รักร่วมเพศใน มังจิ สามารถสรุปแบบการแสดงความรักซึ่งมีลักษณะแบบเดียวกับการแสดงความรักอันเป็นเอกลักษณ์ในความสัมพันธ์แบบ “S” ได้สามประการ ได้แก่ การกำหนดบทบาท ภาษานักเรียนหญิง และจดหมายรัก

ประการแรก คือ การกำหนดบทบาทในความสัมพันธ์ ความสัมพันธ์แบบ “S” มีลักษณะสำคัญคือเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่พิเศษ กล่าวคือ โรงเรียน และเป็นความสัมพันธ์รูปแบบหนึ่งต่อหนึ่งระหว่างรุ่นพี่กับรุ่นน้อง เพื่อนร่วมชั้นกับเพื่อนร่วมชั้น หรืออาจารย์กับนักเรียน ดังนั้นหากตกลงเริ่มความสัมพันธ์แบบ “S” แล้วจะถือว่าต่างฝ่ายต่างเป็นของกันและกัน ไม่สามารถไปมีความสัมพันธ์เช่นนี้กับบุคคลอื่นได้อีก (今田, 2022, p.207) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของโชะโนะโกะกับมิทซึโกะ จะพบว่าโครงสร้างความสัมพันธ์ดังกล่าวก็ปรากฏอยู่ในความสัมพันธ์ของทั้งคู่เช่นกัน โดยจากคำเรียกที่ใช้ระหว่างกัน ทำให้รู้ได้ว่าโชะโนะโกะรับบทบาทเป็นพี่สาว ส่วนมิทซึโกะรับบทบาทเป็นน้องสาว และความสัมพันธ์ของทั้งสองก็เริ่มต้นขึ้นในพื้นที่พิเศษซึ่งคือ สถาบันศิลปะสตรี ทว่า สถาบันศิลปะสตรีในเรื่องมิใช่ “โรงเรียน” ในความหมายทั่วไป หากเป็นสถาบันเปิดที่รับผู้เรียนทั่วไปโดยไม่จำกัดอายุ จึงอาจกล่าวได้ว่าผู้ประพันธ์ตั้งใจสร้างพื้นที่พิเศษเลียนแบบโรงเรียน เพื่อจำลองบรรยากาศของความสัมพันธ์แบบ “S” แต่ในขณะเดียวกันก็มีความจำเป็นต้องวางโครงเรื่องให้ตัวละครมีอายุมากกว่านักเรียนวัยมัธยม เพื่อถ่ายทอดความสัมพันธ์ที่มีความลุ่มลึกและซับซ้อนทางอารมณ์ ดังนั้น ผู้ประพันธ์จึงเลือกเขียนสถาบันศิลปะสตรีเป็นพื้นที่พิเศษใน มังจิ แทนการเขียนฉากโรงเรียนทั่วไป

แม้ทั้งคู่จะเรียกกันว่าพี่สาวกับน้องสาว แต่ในเชิงอำนาจกลับตรงกันข้าม มิทซึโกะ ผู้มีสถานะเป็นน้องสาว กลับค่อย ๆ พลิกบทบาทขึ้นมาเป็นผู้ควบคุมโชะโนะโกะ ผ่านการล่อลวงอีกฝ่ายด้วยต้นहारาคะ ในขณะที่ โชะโนะโกะ ผู้รับบทบาทเป็นพี่สาว กลับค่อย ๆ สูญเสียอำนาจในการควบคุม ทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งคู่มีโครงสร้างใกล้เคียงกับการพลิกผันบทบาทในความสัมพันธ์แบบซาโดมาโซคิสม์ที่พบได้บ่อยครั้งในผลงานของผู้ประพันธ์

กล่าวโดยสรุป แม้ความสัมพันธ์แบบ “S” ซึ่งเป็นหนึ่งในวัฒนธรรมของโรงเรียนสตรี จะเป็นความสัมพันธ์ทางใจอันบริสุทธิ์ระหว่างเด็กสาวทั้งสอง แต่ทัศนะก็กลับนำโครงสร้างดังกล่าวมาบิดเบือนและผลักดันไปสู่ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น จนทำให้การถ่ายทอดความสัมพันธ์แบบ “S” ใน มนจิ กลายเป็นการทดลองสร้างความสัมพันธ์ซาโดมาโซคิสต์ทางจิตใจมากกว่าจะเป็นการนำเสนอความสัมพันธ์รกร่วมเพศระหว่างสตรี และยังสามารถมองได้ว่าเป็นการเสียดสีความสัมพันธ์แบบ “S” ระหว่างนักเรียนหญิงในยุคนี้อีกด้วย

ประการต่อมาคือ การใช้ภาษานักเรียนหญิง (女学生ことば) หรือเรียกอีกชื่อว่า 「てよだわ言葉」 ลักษณะเด่นของ 「てよだわ言葉」 คือ การใช้คำลงท้าย อาทิเช่น 「のよ」「だわ」「わ」 เป็นต้น โดยการใช้ภาษานักเรียนหญิงเช่นนี้ถือเป็นอีกหนึ่งลักษณะเด่นของนวนิยายที่ถ่ายทอดความสัมพันธ์แบบ “S” (福田, 2020, p.93) จากการศึกษาต้นฉบับของ มนจิ พบว่า ฉบับตีพิมพ์ครั้งแรกในนิตยสาร คะอิโส มีการใช้ภาษานักเรียนหญิงในบทสนทนายาระหว่างโซะโนะโกะกับมิทซึโกะ ซึ่งยิ่งช่วยเสริมบรรยากาศของความสัมพันธ์แบบ “S” ให้เข้มข้นยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม เมื่อตีพิมพ์รวมเล่มครั้งแรกโดยสำนักพิมพ์ คะอิโสละ ส่วนที่เป็นภาษานักเรียนหญิงและภาษาญี่ปุ่นมาตรฐานกลับถูกปรับแก้ให้กลายเป็นภาษาถิ่นโอซากาทั้งหมด

อีกทั้งเมื่อพิจารณาจากบริบทการเปลี่ยนผ่านทางวรรณกรรมของทัศนะ ซึ่ง มนจิ ทำหน้าที่เป็นผลงานที่เชื่อมโยงระหว่างช่วงก่อนหน้าและช่วงต่อมา การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงมิได้เป็นเพียงการแก้ไขสำนวน แต่ยังสะท้อนถึงความพยายามของผู้ประพันธ์ในการทดลองใช้ภาษาที่ได้รับความนิยมในโรงเรียนสตรีในสมัยนั้น อย่างไรก็ตาม ระหว่างกระบวนการทดลองนี้ ทัศนะก็อาจตระหนักได้ว่าการใช้ภาษานักเรียนหญิงทำให้เนื้อหามีแนวโน้มหลุดออกจากประเด็น “ความสัมพันธ์รักอันซับซ้อน” ซึ่งเป็นแกนหลักของเรื่อง สอดคล้องกับความหมายของตัวอักษรคันจิในชื่อเรื่อง (卅巴) จึงเลือกที่จะลดทอนบรรยากาศชวนฝันและใช้ภาษาถิ่นโอซากาขบขันภาพความสัมพันธ์ที่สมจริง เข้มข้น และเต็มไปด้วยแรงปรารถนาแทน

ในขณะเดียวกันเมื่อพิจารณา ชิจิน โนะ อะอิ ซึ่งเป็นผลงานก่อนหน้า จะพบว่าตัวละครเอกหญิงนะโอะมิ ซึ่งถูกวางบทบาทเป็นวัตถุทางเพศสำหรับตัวละครชาย ใช้ภาษานักเรียนหญิงในสัดส่วนค่อนข้างมาก นะกะมุระ โมะโอะโกะ (中村桃子) ได้กล่าวถึงบริบทของภาษานักเรียนหญิงไว้ในหนังสือ อนนะโกะโตะบะ โทะ นิฮงโกะ 『女ことばと日本語』 (2012) ว่า ภาษานักเรียนหญิงได้รับการตระหนักในฐานะรูปแบบภาษาหนึ่ง การใช้ภาษานักเรียนหญิงในนวนิยายญี่ปุ่นสมัยใหม่ จึงสะท้อนการเปลี่ยนผ่านภาพลักษณ์ของนักเรียนหญิงไปสู่การเป็นวัตถุทางเพศ นะกะมุระยังยกตัวอย่างผลงานของนะทซึเมะ โซะเซะกิ เรื่อง โซะระกะระ 『それから』 (1910) โดยชี้ให้เห็นว่า ในฉากที่ตัวละครเอกคะอิซึเกะสารภาพรักต่อมิชิโยะนั้น มิชิโยะใช้ภาษานักเรียนหญิงเฉพาะในฉากนี้เท่านั้น ความเฉพาะเจาะจงของการใช้ภาษาดังกล่าวจึงไม่ใช่เรื่องบังเอิญ หากแต่สะท้อนการเชื่อมโยงภาษานักเรียนหญิงกับภาพลักษณ์การเป็นวัตถุทางเพศอย่างชัดเจน (中村, 2012, p.119-128) ดังนั้นจึงสามารถวิเคราะห์ได้ว่าการตัดภาษานักเรียนหญิงออกจาก มนจิ ในการรวมเล่มครั้งแรก อาจเป็นความตั้งใจของผู้ประพันธ์ในการลดทอนการนำเสนอภาพตัวละครหญิงในฐานะเป้าหมายทางเพศ และหันไปเน้นการสร้างภาพสตรีในฐานะเป้าหมายแห่งการเคารพบูชาทางจิตใจมากขึ้นแทน

ประเด็นสุดท้าย คือ จดหมายรัก การส่งจดหมายรักถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติสำคัญในความสัมพันธ์แบบ “S” เพื่อใช้ถ่ายทอดความรู้สึกที่ในบางครั้งไม่สามารถแสดงออกไปได้โดยตรง (今田, 2022, pp.192-206)

เชิงอรรถของผู้ประพันธ์ ได้อธิบายลักษณะและเนื้อหาของจดหมายระหว่างโตะโนะโกะกับมิทซึโกะอย่างชัดเจน จดหมายรักที่ถูกกล่าวถึงในเนื้อเรื่องมีจำนวนทั้งหมดสามฉบับ ลงวันที่ “6 พฤษภาคม” “11 พฤษภาคม” และ “18 พฤษภาคม” ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสม่ำเสมอและความลึกซึ้งในความสัมพันธ์ของทั้งคู่ ยะมะฮะระ คะสุโกะ (山原和子) วิเคราะห์เนื้อหาของจดหมายและกระดาศไขว้ว่า สีของซองจดหมายและกระดาศจะเริ่มจากสีอ่อน ก่อนจะค่อย ๆ เปลี่ยนไปใช้สีที่เข้มขึ้น ซึ่งเป็นกลวิธีในการแสดงออกถึงรสนิยมอุดมคติแบบผู้หญิงโอซากา นอกจากนี้ยังสื่อถึงความเข้มข้นทางอารมณ์และความปรารถนาซึ่งกันและกันที่ถูกกระตุ้นให้รุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ ตามลำดับ (山原, 1993, pp.219-228)

นอกจากนี้เนื้อหาของจดหมายฉบับหนึ่งยังปรากฏการใช้คำภาษาฝรั่งเศสขึ้นต้นจดหมายว่า “Ta Soeur Clair” ซึ่งในเนื้อเรื่องได้แปลไว้ว่า น้องสาวมิทซึของพี่ โดยคำว่า Ta Soeur หมายถึง น้องสาวของพี่ ส่วน Clair หมายถึง แสงสว่าง ซึ่งมีความหมายตรงกับชื่อของมิทซึโกะ และลงท้ายจดหมายด้วยคำว่า “Ma chère sœur Mlle. Jardin” แปลว่า พี่สาวโตะโนะโกะที่รัก โดยคำว่า Ma chère sœur หมายถึง พี่สาวที่รัก ส่วน Mlle. Jardin หมายถึง สวนหรืออุทยาน ซึ่งมีความหมายตรงกับชื่อของโตะโนะโกะ การเลือกใช้คำขึ้นต้นและลงท้ายจดหมายเช่นนี้แสดงให้เห็นการกำหนดบทบาทพี่สาวกับน้องสาวในความสัมพันธ์ และสะท้อนให้เห็นภูมิหลังของความสัมพันธ์แบบ “S” ที่ได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมตะวันตกอีกด้วย นอกจากนี้ ทะนะกะ โทะนิโอะ (田中俊男) ยังได้วิเคราะห์เพิ่มเติมว่า การสอดแทรกภาษาฝรั่งเศสหรือภาษาอังกฤษลงในเนื้อหาจดหมายนั้น เป็นลักษณะภาษาที่พบในบรรดาสตรีผู้มีการศึกษาในยุคนั้น ซึ่งมักได้รับอิทธิพลจากนิยายกวีนิพนธ์ เพลง และงานเขียนที่ตีพิมพ์ในนิตยสารสำหรับผู้หญิง (田中, 2000, p.60) การใช้ภาษาลักษณะนี้จึงยิ่งส่งเสริมภาพลักษณ์ของโตะโนะโกะและมิทซึโกะในฐานะสตรีชั้นสูง ซึ่งแตกต่างจากตัวละครหญิงที่ขาดการศึกษาและมีสถานะทางสังคมต่ำซึ่งปรากฏในผลงานเรื่องอื่น ๆ ของทะนะกะ อันสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของผู้ประพันธ์ในการทดลองสร้างภาพลักษณ์ตัวละครหญิงรูปแบบใหม่

ในขณะเดียวกัน เมื่อพิจารณาเนื้อหาในจดหมายจากโตะโนะโกะฉบับหนึ่ง ยังพบการแสดงออกถึงความโหยหาและความผูกพันต่อมิทซึโกะผ่านภาษาที่ละเมียดละไมเป็นพิเศษ อันเป็นลักษณะเด่นของจดหมายรักระหว่างนักเรียนหญิงที่มักปรากฏในนวนิยายสำหรับเด็กสาว (少女小説) ในยุคเดียวกัน

しと／＼／＼／＼……今夜は五月雨が降っている。あたしは今窓の外の桐の花にふりそそぐ雨の音をききながら、あの、あなたが編んで下さった紅いシェードの垂れているスタンドの蔭でちと机にむかつてゐます。なんだかうつたうしい晩だけれど、軒端を傳ふ雨の雫に静かに耳を傾けてみると、思ひなしかそれがやさしい囁きのように聞えて来る。しと／＼／＼／＼……何をささやいてゐるのか知らん？ しと／＼／＼／＼……ああさうだ、光子光子光子、……恋しい人の名を呼んでゐるのだ。徳光徳光、……光子光子、……徳、徳、徳、……光、光、光 (下略) (谷崎, 1946, p.40)

เปาะเปะ เปาะเปะ เปาะเปะ...คินนี่ฝนต้นฤดูก็ตกลงมาอีกแล้ว ขณะที่ฟังเสียงฝนสาดดอกพอลิเนีย
ที่อยู่นอกหน้าต่างจนเปียกโชกอยู่นี้ พี่ก็กำลังนั่งอยู่เงียบ ๆ ที่โต๊ะเขียนหนังสือ ได้แสงจากโคมไฟที่
ประดับด้วยผ้าคลุมสีแดง ผืนที่เธอถักให้พี่นั้นละ คำนี้นี้ บรรยายกาช่างหุดหุเสียจริง แต่พอได้ยินเสียง
น้ำฝนหยดลงจากชายคา พี่ก็อดคิดไปไม่ได้ว่า มันกำลัง กระซิบบอกอะไรพี่อย่างอ่อนโยน เปาะเปะ
เปาะเปะ เปาะเปะ... มันกระซิบว่าอะไรนะ เปาะเปะ เปาะเปะ... ไซ้แล้ว...มีทซุโกะ มีทซุโกะ มีทซุโกะ
มันกระซิบชื่อคนที่พี่รักนั่นเอง โทะกุมีทซุ โทะกุมีทซุ ...มีทซุโกะ มีทซุโกะ ...โทะกุ โทะกุ โทะกุ ...มีทซุ
มีทซุ มีทซุ (ย่อ)

อิมะตะ ได้อธิบายลักษณะของจดหมายระหว่างนักเรียนหญิงที่อยู่ในความสัมพันธ์แบบ “S” ว่าพบ
การใช้คำว่า “รัก” หรือเขียนเนื้อหาที่เผยความรู้สึกอย่างแรงกล้าต่อผู้รับอยู่บ่อยครั้ง (今田, 2022, p.206)
ขณะเดียวกัน ฮนตะ มะซุโกะ ได้วิเคราะห์ลักษณะภาษาในนวนิยายสำหรับเด็กสาวของโยะเมะชิยะ โนะบุโกะ
ว่ามีลักษณะการใช้ประโยคสั้นเป็นท่อน ๆ บรรยายด้วยสำนวนกวีอย่างเด่นชัด และสร้างจังหวะการเล่า
เรื่องที่เร้าใจ อ่อนไหวเกินพอดี โดยฮนตะเรียกสุนทรียะรูปแบบนี้ว่า “ฮิระฮิระ” (ひらひら) ซึ่งเป็นคำเลียน
เสียงที่สื่อถึงสิ่งที่พลิ้วไหวอย่างอ่อนหวาน เช่น ริบบิ้น แขนเสื้อยาว หรือชายกระโปรง ซึ่งทั้งหมดล้วน
สื่อถึงความเป็นเด็กสาว (Honda, 2011, p.19) สุนทรียะ “ฮิระฮิระ” นี้สะท้อนถึง “ความโหยหา” ซึ่งเป็นลักษณะ
เด่นของนวนิยายสำหรับเด็กสาว โดยความโหยหาดังกล่าวมิได้จำกัดอยู่เพียงความโหยหามิตรภาพ หากแต่
ยังแสดงถึงความโหยหาอิสรภาพภายใต้โครงสร้างปิตาธิปไตยอีกด้วย (Kanno, 2011, p.26) นอกจากนี้
ทะนะกะ ยังได้ยกตัวอย่างการใช้สำนวนในนวนิยายเรื่อง ฮะนะโมะโนะงะตะริ โดย โยะเมะชิยะ โนะบุโกะ
เปรียบเทียบกับสำนวนที่ปรากฏในจดหมายของโทะชิโนะโกะ โดยพบการใช้ภาษาที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่
การพรรณนาภาพ “เด็กสาวยืนริมหน้าต่าง” ควบคู่กับการบรรยาย “ดอกไม้” ตลอดจนการใช้ถ้อยคำที่กล่าวถึง
ความเศร้าอันละเอียดอ่อนและกลิ่นของดอกไม้ที่แผ่วเบา (田中, 2000, p.60) กล่าวคือ เมื่อพิจารณาเนื้อหา
จดหมายระหว่างโทะชิโนะโกะและมิทซุโกะใน มัจจิ จะพบองค์ประกอบทางสุนทรียะที่มักปรากฏในบทกลอน
หรือนวนิยายสำหรับเด็กสาวอย่างเด่นชัด ไม่ว่าจะเป็นการกล่าวถึงมิทซุโกะในฐานะคนรักอย่างตรงไปตรงมา
การเรียกชื่อซ้ำ ๆ เพื่อเน้นย้ำความรู้สึกอันแรงกล้า หรือการแสดงความโหยหาต่ออีกฝ่าย ลักษณะที่ปรากฏ
ในจดหมายของโทะชิโนะโกะเหล่านี้สอดคล้องกับรูปแบบจดหมายที่ปรากฏในนวนิยายสำหรับเด็กสาว
จึงสะท้อนถึงความประณีตของผู้ประพันธ์ในการเลือกใช้ภาษาและการสร้างบรรยากาศ เพื่อให้ความสัมพันธ์
รักร่วมเพศระหว่างโทะชิโนะโกะและมิทซุโกะดำรงอยู่ในโลกที่ห่างไกลจากความเป็นจริง ขณะเดียวกัน
ก็แฝงกลิ่นอายของวัฒนธรรมเด็กสาวที่ปรากฏในงานวรรณกรรมและกวีนิพนธ์ร่วมสมัยในยุคนั้น

แม้ความสัมพันธ์ใน มัจจิ จะสะท้อนลักษณะบางประการของความสัมพันธ์แบบ “S” แต่ความสัมพันธ์
ระหว่างโทะชิโนะโกะกับมิทซุโกะก็ไม่อาจจัดได้ว่าเป็นความสัมพันธ์แบบ “S” อย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้เพราะทั้งสอง
มีความสัมพันธ์ทางกายเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดพื้นฐานของความรักบริสุทธิ์ในความสัมพันธ์
แบบ “S” คิโยะโอะกะ ซุมิโกะ (清岡純子) ได้อธิบายความสัมพันธ์รักร่วมเพศระหว่างหญิงสาวที่มีความสัมพันธ์
ทางกายเข้ามาเกี่ยวข้องว่าเป็นความสัมพันธ์แบบ “S” ที่พัฒนาไปสู่ความสัมพันธ์แบบ “เลสเบียน” (Lesbian)
(清岡, 1986, p.100) ดังนั้น หากจะนิยามความสัมพันธ์รักร่วมเพศระหว่างโทะชิโนะโกะกับมิทซุโกะ ก็สามารถ
กล่าวได้ว่าทั้งคู่ดำรงอยู่ในความสัมพันธ์แบบเลสเบียนที่พัฒนามาจากความสัมพันธ์แบบ “S”

การนำเสนอความสัมพันธ์รกร่วมเพศใน มั่นจิ จึงสามารถมองได้ว่าเป็นความพยายามถ่ายทอดความสัมพันธ์แบบซาโดมาโซคิสต์ทางจิตใจผ่านความสัมพันธ์ระหว่างสตรี โดยผู้ประพันธ์ได้หยิบยืมโครงสร้างความสัมพันธ์แบบ “S” ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่แพร่หลายในโรงเรียนสตรีในยุคนั้นมาเป็นต้นแบบ พร้อมทั้งทำให้ความสัมพันธ์ดังกล่าวเข้มข้นและซับซ้อนยิ่งขึ้น ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์รกร่วมเพศที่ยังคงเค้าโครงของความสัมพันธ์แบบ “S” ไว้อย่างชัดเจน แต่ในขณะเดียวกันก็เผยให้เห็นความซับซ้อนทางอารมณ์ ตลอดจนด้านมืดของจิตใจตัวละคร อันสะท้อนระบอบปิตาธิปไตยและมิติของการเสียดสีความสัมพันธ์รกร่วมเพศที่แฝงไว้อย่างลุ่มลึก

การอภิปรายผล

นวนิยาย มั่นจิ ของทะนิสะกิ จุนอิชิโร ถือเป็นผลงานที่มีการทดลองด้านสำนวนที่โดดเด่น โดยเปลี่ยนแปลงวิธีการเล่าเรื่องจากภาษาญี่ปุ่นมาตรฐานในฉบับนิตยสาร คะอิโซ ไปสู่การใช้ภาษาถิ่นโอซากาในฉบับรวมเล่มครั้งแรก การเลือกใช้ภาษาคันซะอิมิได้เป็นเพียงการปรับเปลี่ยนภาษาให้สอดคล้องกับเนื้อหาของเรื่องเท่านั้น หากแต่สะท้อนถึงความหลงใหลของผู้ประพันธ์ที่มีต่อเสียงและสำเนียงการพูดของสตรีโอซากา ซึ่งทะนิสะกิ มองว่ามีความอบอุ่น ลึกซึ้ง และถ่ายทอดอารมณ์ได้ดีกว่าสตรีโตเกียว ภาษาถิ่นโอซากาจึงทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสำคัญของโชะโนะโกะในการถ่ายทอดความสัมพันธ์รักต้องห้าม ความขัดแย้ง และความเร่าร้อนในจิตใจได้อย่างมีมิติ

อีกทั้ง การใช้สัญลักษณ์เซนเซอร์คำที่ปรากฏทั้งในฉบับนิตยสารและฉบับรวมเล่มครั้งแรก แม้จะมีสาเหตุมาจากการหลีกเลี่ยงการถูกระงับการตีพิมพ์จากกฎหมายการพิมพ์ที่เข้มงวดในยุคนั้น แต่ผลลัพธ์กลับกลายเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้จินตนาการต่อเติมความสัมพันธ์รกร่วมเพศระหว่างโชะโนะโกะกับมัทซึโกะได้อย่างอิสระ สร้างบรรยากาศอีโรติกที่ลึกซึ้งกว่าการบรรยายอย่างตรงไปตรงมา อย่างไรก็ตาม ฉบับปรับปรุงที่ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ชินเซอิฉะ ส่วนที่เคยมีการใช้สัญลักษณ์เซนเซอร์คำกลับถูกตัดออกและแก้ไขให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น ส่งผลให้บรรยากาศอีโรติกถูกลดทอนลงไป

รายงานวิจัยฉบับนี้ยังได้วิเคราะห์โครงสร้างของความสัมพันธ์รกร่วมเพศ โดยพบว่า ผู้ประพันธ์นำเสนอความสัมพันธ์ดังกล่าวมาใช้ใน มั่นจิ เพื่อทำให้ความสัมพันธ์ของตัวละครซับซ้อนยิ่งขึ้น (辻本, 2001, pp.103) พร้อมสอดแทรกโครงสร้างเชิงอำนาจระหว่างผู้กระทำกับผู้ถูกระทำและลักษณะของซาโดคิสต์กับมาโซคิสต์ไว้อย่างแยบยล อย่างไรก็ตาม แม้เบื้องต้น โชะโนะโกะจะรับบทผู้กระทำ ส่วนมัทซึโกะรับบทบาทผู้ถูกระทำ แต่หากพิจารณาโดยใช้ทฤษฎีการจ้องมอง รวมถึงการวิเคราะห์โครงสร้างเรื่องที่เต็มไปด้วยการหักหลังและหลอกลวง จะสามารถตีความได้ว่าเหตุการณ์ทั้งหมดเกิดขึ้นจากเจตนาารมณ์ของมัทซึโกะ โดยมีโชะโนะโกะคอยให้ความร่วมมือ แม้การพลิกกลับบทบาทระหว่างผู้กระทำกับผู้ถูกระทำจะมีข้อขัดแย้งทางวรรณกรรมใหม่ของผู้ประพันธ์ แต่ในนวนิยายเรื่องนี้หัวข้อทางวรรณกรรมดังกล่าวถูกถ่ายทอดผ่านความสัมพันธ์ระหว่างสตรีเป็นครั้งแรก จึงถือเป็นความพยายามในการสร้างรูปแบบความสัมพันธ์แบบใหม่ พร้อมกับถ่ายทอดความสัมพันธ์แบบซาโดมาโซคิสต์ทางจิตใจไปด้วย

อีกทั้งการนำลักษณะเด่นของความสัมพันธ์แบบ “S” ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่นิยมในสมัยนั้นมาประยุกต์ใช้ในความสัมพันธ์ของโตะโนะโกะและมิทซึโกะ ไม่เพียงช่วยให้ผู้อ่านจินตนาการภาพความสัมพันธ์ได้ชัดเจนขึ้นเท่านั้น หากยังสะท้อนให้เห็นอีกว่าความลุ่มหลงทางเพศสามารถเปลี่ยนความรักบริสุทธิ์ให้กลายเป็นความสัมพันธ์อันผิดแปลกและนำไปสู่โศกนาฏกรรมได้ ซึ่งนับเป็นการเสียดสีวัฒนธรรมความสัมพันธ์ระหว่างเด็กสาวในสมัยนั้นได้อย่างลุ่มลึก

ด้วยเหตุนี้ มัจจิ จึงมิได้เป็นเพียงนวนิยายที่ถ่ายทอดความสัมพันธ์รักร่วมเพศ แต่ยังเป็นผลงานทดลองทางวรรณศิลป์ที่มอบแนวทางให้ผู้ประพันธ์นำไปพัฒนาต่อในผลงานระยะหลัง อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นระบอบปิตาธิปไตยที่ครอบงำสังคมในขณะนั้น และเผยให้เห็นการวิพากษ์ความสัมพันธ์รักร่วมเพศจากมุมมองของผู้ประพันธ์อย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

แม้ว่ารายงานวิจัยฉบับนี้จะใช้ประเด็นกลวิธีการดำเนินเรื่องและการวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์รักร่วมเพศศึกษาการนำเสนอภาพความสัมพันธ์รักร่วมเพศระหว่างโตะโนะโกะและมิทซึโกะในนวนิยายเรื่อง มัจจิ แต่ในงานวิจัยนี้ยังไม่ได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์รักต่างเพศที่ปรากฏในเรื่องว่ามีความเกี่ยวข้องหรือส่งผลกระทบต่อกันอย่างไร อีกทั้งยังไม่ได้พิจารณาระบอบปิตาธิปไตยที่ครอบงำสังคมในยุคใดจะอย่างลึกซึ้ง จึงเป็นประเด็นที่ควรศึกษาอย่างละเอียดต่อไป

อ้างอิง

- Chaudhuri, S. (2006). *Feminist Film Theorists* Laura Mulvey, Kaja Silverman, Teresa de Lauretis, Barbara Creed. New York: Routledge.
- Honda, M. (2011). The Genealogy of Hirahira: Liminality and the Girl. In T. Aoyama & B. Hartley (Eds.), *Girl Reading Girl in Japan* (19-37). New York: Routledge.
- Kanno, Y. (2011). Love and Friendship: Queer Imagination of Japan's Early Girls' Culture. In M. C. Kearney (Ed.), *Mediated Girlhoods : New Explorations of Girls' Media Culture* (17-34). New York: Peter Lang.
- กิรุ มิซึยอน 吉美顚. (2013). 「谷崎文学における死の意味—同性愛から男女関係の心中へ—」 『日本近代學研究』, 42, 269-284.
- คิโยะโอะกะ ซุมิโกะ 清岡純子. (1986). 『女と女 レスビアンの世界』. 東京: 浪速書房.
- โคโนะ ทะเอะโกะ 河野多恵子. (1976). 『谷崎文学と肯定の欲望』. 東京: 文芸春秋.
- ทซูกะดะ ทะกะฟูมิ 塚田高史. (2008). 「三つの『卅』—発禁・検閲を中心にして—」 『同志社国文学』, 69(2008.12), 58-69.

- ทศุจิโมะโตะ ชิสึรุ 辻本千鶴. (2001). 『卍(まんじ)』を読む『近代文学論創』, 4(2001.6), 91-113.
- ทะนะกะ โทะฉิมิโอะ 田中俊男. (2000). 「谷崎潤一郎『卍』論—媒介するものたち—」『国語と国文学』, 77(8), 19-37.
- ทะนิสะกิ จุนอิชิโร 谷崎潤一郎. (1931). 『卍 (まんじ)』. 東京 : 改造社.
- ทะนิสะกิ จุนอิชิโร 谷崎潤一郎. (1932). 「私の見た大阪及び大阪人」『中央公論』, 47(2), 115-130.
- ทะนิสะกิ จุนอิชิโร 谷崎潤一郎. (1946). 『卍』. 東京: 改造社.
- นะกะมุระ โมะโมะโกะ 中村桃子. (2012). 『女ことばと日本語』. 東京: 岩波書店.
- นะงะเอะ อิโระโนะบุ 永栄啓伸. (1992). 『谷崎潤一郎論 伏流する物語』. 東京: 双文社出版.
- นะงะเอะ อิโระโนะบุ 永栄啓伸. (1997). 『評伝 谷崎潤一郎 近代文学研究叢刊 13』. 大阪: 和泉書院.
- ฟุกุตะ อิโระโนะริ 福田博則. (2020). 「谷崎潤一郎「卍」論—人物像の変遷について—「女学生ことば」使用の観点から」『花園大学日本文学論究』, 13, 89-105.
- ฟุจิมุระ ทะกะเอะ 藤村猛. (1995). 「「卍」試論—園子と光子の恋愛の物語—」『近代文学試論』, 33(1995.12), 14-24.
- มะทศุจิโมะโตะ โทรุ 松本徹. (1976). 「愛欲の闇の光<卍>」『国文学 解釈と鑑賞』, 41(12), 120-125.
- มะเอะดะ อิชิโนะริ 前田久徳. (2000). 『谷崎潤一郎 物語の生成』. 東京: 洋々社.
- มิทศุนะริ มิโสะ 三成美保. (2021). 「同性愛と近代」『恋する日本史』, 東京: 吉川弘文館.
- โมะริยะสุ มะซะฟูมิ 森安理文. (1983). 『谷崎潤一郎 あそびの文学』. 東京: 国書刊行会.
- ยะสุตะ ทะกะเอะ 安田孝. (2014). 『谷崎潤一郎 テクスト連関を読む』. 東京: 翰林書房.
- ยะมะฮะระ คะสุโกะ 山原和子 (1993). 「谷崎潤一郎『卍』論」『大谷女子大國文』, 23, 219-228.
- วะดะ อะทศุอิโกะ 和田敦彦. (2020). 『読書の歴史を問う 書物と読者の近代 改訂増補版』. 東京: 文学通信.
- อะกะเอะดะ คะนะโกะ 赤枝香奈子. (2002) 「近代日本の女同士の親密な関係をめぐり一考察 —『番紅花』をいとぐちに—」『京都社会学年報』, 10(2002.12), 83-100.
- อิชิเดะ ยุกิ 石出由紀. (1983). 「「卍」に廻るマゾヒズム世界—谷崎文学の広がりと言話学の入口—」『成城文藝』, 104(8), 20-36.
- อิมะดะ เอะริกะ 今田絵里香 (2022). 『「少女」の社会史 新装版』, 東京: 勁草書房.

อิโต เซะอิ 伊藤整. (1956). 「解説」 『現代日本小説大系』, 37, 315-324.

โอะดะกะ ฌุยะ 尾高修也. (2000). 「「卍(まんじ)」の試み—谷崎文学の転回点」. 『日本大学芸術学部紀要』, 31, . 47-61.

編集部編「特輯第二女學生隠し言葉辭典—現代女學生間に使われて居る隠語特殊後數百を全國的に網羅した大辭典」 『少女画報』, 15(4), 98-113.

การศึกษาบทบาทเพศชายในวรรณกรรมของดะไซ โอซามุ A Study of the Roles of Men in Dazai Osamu's Literature

วฤณดา รัฐโชติเดชา^{1*} เอมี หว่อง² สุวัฒน์ เรืองศรี³

Varinda Rattachotdecha^{1*} Amy Wong² Suwat Ruangsri³

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทความเป็นชายของตัวละครเอกชายจากวรรณกรรมของดะไซ โอซามุ 3 เรื่อง ได้แก่ 1) โยโซ (葉蔵) จากเรื่องสูญสิ้นความเป็นคน (『人間失格』) 2) โอทานิ (大谷) จากเรื่องเมียชายชั่ว (『ヴィヨンの妻』) และ 3) นาโอจิ (直治) จากเรื่องอาทิตย์ลับฟ้า (『斜陽』) ผ่านกรอบของบทบาทของเพศชายในยุคโชวะ โดยศึกษาบทบาทตัวละครผ่านวรรณกรรมทั้งฉบับไทย ฉบับภาษาญี่ปุ่น รวมถึงเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ และศึกษาบทบาทของเพศชายผ่านการเก็บรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า ตัวละครเอกชายในวรรณกรรมของดะไซ โอซามุทั้ง 3 เรื่อง มีลักษณะที่ไม่สอดคล้องกับบทบาทความเป็นชาย 7 ด้าน ได้แก่ 1) ความเข้มแข็งทางกาย 2) ความเป็นผู้นำ 3) ความเข้มแข็งทางจิตใจ 4) เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน 5) มีฐานะ หน้าที่การงานที่ดี 6) ความรับผิดชอบ 7) รักในศักดิ์ศรี และมีลักษณะที่สอดคล้องกับความเป็นบทบาทความเป็นชาย 1 ด้าน ได้แก่ ดันรนให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งพบว่า ส่วนหนึ่งเป็นอิทธิพลจากชีวิตจริงของผู้ประพันธ์

คำสำคัญ : ดะไซ โอซามุ บทบาทของเพศชาย ยุคโชวะ

¹ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม 73000

² นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม 73000

³ อาจารย์ สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม 73000

¹ Student, Majoring in Japanese, Faculty of Arts, Silpakorn university, Nakhon pathom 73000

² Student, Majoring in Japanese, Faculty of Arts, Silpakorn university, Nakhon pathom 73000

³ Lecturer, Majoring in Japanese, Faculty of Arts, Silpakorn university, Nakhon pathom 73000

*Corresponding author: E-mail address: rattachotdecha_v@silpakorn.edu Tel 086-386-7369

Abstract

The purpose of this research is to analyze the male protagonists that appear in Dazai Osamu's literary works, which are 1) Yozo from No Longer Human 2) Otani from Villon's Wife and 3) Naoji from The Setting Sun, and these three are studied through the lens of the roles of men in the Showa Era. by using Thai translations, Japanese originals and also the electronic documents, and researching the roles of men in the Showa period based on the previous studies.

The result of this research indicates that the male protagonists do not conform to seven out of eight points of the roles of men, which are 1) Physical strength 2) Leadership 3) Mental strength 4) Prioritize the benefit of all than self-interest 5) Career stability 6) Responsibility and 7) Sense of dignity. On the other hand, there is the only one that conforms, which is "The desire to be accepted by others and society" and found that it had influenced by the writer himself.

Keywords : Dazai Osamu, The roles of men, Showa Era

บทนำ

วรรณกรรมของดะไซ โอซามุ มีคุณค่าอย่างลึกซึ้งทั้งในด้านของวรรณศิลป์ การเข้าใจสภาพสังคม และจิตใจมนุษย์ที่อยู่ลึกเข้าไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 หนึ่งในประเด็นที่ได้รับความสนใจในการศึกษาวรรณกรรมของดะไซ โอซามุ คือ การศึกษาบทบาทของตัวละคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวละครเพศหญิง

อย่างไรก็ตาม นอกจากตัวละครเพศหญิงที่มีบทบาทสำคัญต่อเนื้อเรื่องของวรรณกรรมของดะไซแล้ว ตัวละครเพศชายก็มีความสำคัญต่อเนื้อเรื่องของวรรณกรรมด้วยเช่นกัน เนื่องจาก ดะไซได้สร้างตัวละครชายในวรรณกรรมโดยอ้างอิงจากชีวประวัติของตนเองที่เกิดขึ้นในครอบครัวที่ค่อนข้างมีฐานะ โดยที่พ่อของเขาเป็นสมาชิกสภาขุนนาง พื้นฐานนิสัยของดะไซนั้นเขาเป็นคนไม่สูงส่งกับใคร มักจะหมกตัวอ่านหนังสืออย่างเดียว อย่างไรก็ตามเขากลับเป็นคนมีเสน่ห์ และมีสัมพันธ์กับผู้หญิงมากหน้าหลายตา แม้จะไม่มีใครสามารถล่วงรู้ความคิดภายในของเขาได้ แต่ก็สามารถอนุมานถึงจิตใจที่บอบช้ำและบิดเบี้ยวจากการพยายามฆ่าตัวตายหลายครั้ง จนสุดท้ายเขาได้อัตวินิบาตกรรมสำเร็จ ในปี 1948 (ตรีนิษฐ, 2563)

ผู้วิจัยจึงต้องการเสนอมุมมองผ่านตัวละครชายที่ปรากฏในวรรณกรรมของดะไซ โอซามุ ภายใต้บริบทของยุคโชวะ ซึ่งเป็นยุคที่ระบอบปิตาธิปไตยได้เข้ามามีบทบาทในญี่ปุ่นอย่างเข้มข้นเนื่องด้วยวัฒนธรรมของสงคราม และเลือกศึกษาประเด็นเรื่อง "บทบาทความเป็นชายที่ปรากฏในวรรณกรรมของดะไซ โอซามุ" จากผลงาน 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่องสูญเสียสิ้นความเป็นคน เมียชายชั่ว และอาทิตย์ลับฟ้า เนื่องจากวรรณกรรมทั้งสามเป็นผลงานที่มีชื่อเสียงของดะไซ ซึ่งเป็นผลงานที่สะท้อนถึงจิตใจที่บิดเบี้ยวและมุมมองของมนุษย์ที่ถูกกดทับ รวมถึงเป็นผลงานที่เขียนขึ้นจากประสบการณ์ในชีวิตของดะไซ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาบทบาทของความเป็นชาย โดยอ้างอิงจากแนวคิด "อุดมการณ์ความเป็นชายแบบครอบงำ" (Hegemonic Masculinity) ของ Robert William Connell (2005) และนำแนวคิดและการวิเคราะห์จากงานวิจัยของ มัทนา จาตุรงค์ไพโรจน์ (2018) ทรรศพร ศิวะวัฒนวงศ์ (2549) และ ขวัญจิรา เสนา และ ฮิโรกิ โกโต (2021) มาประยุกต์ใช้ในการสร้างกรอบบทบาทความเป็นชายในการอธิบายบริบทความเป็นชายในสังคมญี่ปุ่น รวมทั้งกรอบแนวคิดจากชีวประวัติของผู้ประพันธ์มาร่วมอภิปรายผลด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาบทบาทของเพศชายที่ปรากฏในวรรณกรรมของดะไซ โอซามุ

ระเบียบวิธีการวิจัย

1. การดำเนินการวิจัย

1.1 ผู้วิจัยเลือกศึกษาบทบาทของตัวละครหลักเพศชายในยุคโชวะ ได้แก่ 1) โยโซ จากเรื่องสูญสิ้นความเป็นคน 2) โอทานิ จากเรื่องเมียชายชั่วและ 3) นาโอจิ จากเรื่องอาทิตย์ลับฟ้าจากบทบทนวนวรรณกรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เพียงพอต่อการวิเคราะห์ข้อมูล

1.2 กำหนดกรอบเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเลือกใช้กรอบแนวคิดบทบาทของเพศชายในยุคโชวะที่ผู้วิจัยได้สรุปจากทฤษฎีของ Robert William Connell (2005) มัทนา จาตุรแสงไพโรจน์ (2018) ทรรศพร ศิวะวัฒนวงค์ (2549) และ ขวัญจิรา เสนา และ ฮิโรกิ โกโต (2021) โดยสรุปได้เป็นกรอบทั้ง 8 ข้อ ดังนี้ ความเข้มแข็งทางกาย ความเป็นผู้นำ ความเข้มแข็งทางจิตใจ เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน มีฐานะ หน้าที่การงานที่ดี ความรับผิดชอบ ดินรนให้เป็นที่ยอมรับของสังคมและรักในศักดิ์ศรี

1.3 ผู้วิจัยเลือกเก็บรวบรวมข้อมูลจากการรวบรวมเอกสารในลักษณะข้อมูลทุติยภูมิจากวรรณกรรมที่เป็นหนังสือภาษาไทย ข้อมูลเอกสารจากฉบับภาษาญี่ปุ่น รวมถึงสื่อสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ประเภทต่าง ๆ โดยผู้วิจัยจะเลือกเฉพาะในส่วนที่เชื่อมโยงหรือมีเนื้อหาเกี่ยวกับส่วนที่สัมพันธ์กับกรอบแนวคิดในการวิจัย จากนั้นเก็บรวบรวมข้อมูลในตารางเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2. กรอบแนวคิดหลัก

2.1 กรอบแนวคิดบทบาทเพศชาย

กรอบแนวคิดบทบาทความเพศชายในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยสังเคราะห์มาจากแนวคิดของ Robert William Connell (2005) และผลการวิเคราะห์จากงานวิจัยของ มัทนา จาตุรแสงไพโรจน์ (2018) ทรรศพร ศิวะวัฒนวงค์ (2549) และ ขวัญจิรา เสนา และ ฮิโรกิ โกโต (2021) โดยมีรายละเอียดดังนี้

Robert William Connell (2005) ได้นำเสนอแนวคิดเรื่อง “ความเป็นชายที่มีอำนาจนำ” (Hegemonic Masculinity) ซึ่งอธิบายว่าความเป็นชายที่สังคมยกย่องนั้นมีใช้สิ่งคงที่ แต่เปลี่ยนแปลงได้ตามบริบททางเศรษฐกิจและสังคม โดยชายที่มีอำนาจนำมักมีลักษณะเด่นคือ แข็งแรง เป็นผู้นำ มีเหตุผล ควบคุมอารมณ์ได้ดี ไม่แสดงความอ่อนแอ และเป็นที่พึ่งของผู้อื่น แนวคิดดังกล่าวสัมพันธ์กับบริบทของสังคมญี่ปุ่นยุคโชวะที่ได้รับอิทธิพลจากลัทธิขงจื้อ ซึ่งกำหนดบทบาทชายหญิงไว้อย่างชัดเจน โดยเพศชายถูกคาดหวังให้มีความกล้าหาญ หนักแน่น รอบคอบ และรับผิดชอบต่อครอบครัว ตามที่ทรรศพร ศิวะวัฒนวงค์ (2549) ได้ชี้ให้เห็นจากการวิเคราะห์สุภาษิตญี่ปุ่น ขณะทำงานของมัทนา จาตุรแสงไพโรจน์ (2018) และขวัญจิรา เสนา กับฮิโรกิ โกโต (2021) ได้สะท้อนภาพความเป็นชายในยุคโชวะว่า ต้องเป็นผู้มีพลังกำลัง รักศักดิ์ศรี เห็นแก่ส่วนรวม และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล จากการสังเคราะห์แนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิดบทบาทของเพศชายในยุคโชวะไว้ 8 ด้าน ได้แก่ 1) ความเข้มแข็งทางกาย 2) ความเป็นผู้นำ 3) ความเข้มแข็งทางจิตใจ 4) เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน 5) มีฐานะ หน้าที่การงานที่ดี 6) ความรับผิดชอบ 7) ดินรนให้เป็นที่ยอมรับของสังคม 8) รักในศักดิ์ศรี

2.2 กรอบแนวคิดจากชีวประวัติของผู้ประพันธ์

การศึกษาตัวละครชายในวรรณกรรมของดะไซ โอซามุ ไม่อาจพิจารณาเพียงจากกรอบบทบาทเพศชายเท่านั้น แต่จำเป็นต้องเชื่อมโยงกับชีวประวัติของผู้ประพันธ์และบริบทหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งเต็มไปด้วยแนวคิดแบบสัจนิยม ความสิ้นหวังทางสังคม และการสั่นคลอนของอุดมคติเดิม ดะไซ โอซามุ เป็นนักประพันธ์ที่ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่ม “บูโรฮะ” ซึ่งเป็นกลุ่มนักประพันธ์ที่มีลักษณะต่อต้านค่านิยมหลักของสังคมญี่ปุ่น และชีวิตส่วนตัวของเขาเต็มไปด้วยความขัดแย้งและความแปลกแยก สิ่งเหล่านี้สะท้อนอย่างเด่นชัดผ่านตัวละครชายในผลงานของเขา (BBF, 2021) ดังนั้น การวิเคราะห์ตัวละครชายของดะไซ โอซามุ จำเป็นต้องพิจารณาชีวประวัติของผู้เขียนควบคู่ไปกับกรอบแนวคิดหลักในการศึกษา

สรุปผล

จากการเก็บข้อมูลตัวละครเอกชาย ได้แก่ 1) โยโซ จากเรื่อง 人間失格 (สูญเสียความเป็นคน) 2) โอทานิ จากเรื่อง ヴィヨンの妻 (เมียชายชั่ว) และ 3) นาโอจิ จากเรื่อง 斜陽 (อาทิตย์ลับฟ้า) โดยวิเคราะห์บทบาท ความเป็นชายในยุคโชวะ ทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ 1) ความเข้มแข็งทางกาย 2) ความเป็นผู้นำ 3) ความเข้มแข็งทางจิตใจ 4) เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน 5) มีฐานะ หน้าที่การงานที่ดี 6) ความรับผิดชอบ 7) ดินรนให้เป็นที่ยอมรับของสังคม และ 8) รักในศักดิ์ศรี โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 ความเข้มแข็งทางกาย

ตัวละคร	ข้อความ	สรุป
โยโซ	ผมมักป่วยกระเสาะกระแสะตั้งแต่ยังเล็ก บ่อยครั้งต้องหยุดเรียนเป็นเดือน ๆ ถึงขั้นหยุดเกือบทั้งภาคเรียนเลยทีเดียว (สูญเสียความเป็นคน, หน้า 27)	1. ร่างกายอ่อนแอตั้งแต่เด็ก
	เมื่อใดที่ได้ฉีดยาอินซูลิน ผมมักจะสัมผัสภาพอันทรุดโทรมของร่างกาย... (สูญเสียความเป็นคน, หน้า 166)	2. อาการป่วยจากการเสพยาเสพติด
	โรคร้ายในทรวงอกยังไม่หายขาดบางวันดีบางวันแสบผมผอมลงบ้างอ้วนขึ้นบ้างบางทีมีเสมหะปนเลือด (สูญเสียความเป็นคน, หน้า 176)	3. ความเจ็บป่วยทางกายมีอาการป่วยรุนแรงในทรวงอก - ไม่สอดคล้องกับบทบาทความเป็นชาย
โอทานิ	รอยยิ้มของเขาดูคล้ายกำลังกล่าวโทษตัวเอง ถ้าทำทางก็ลูกลี้ลู่กลนคอยหลบตากันเสมอ ตอนแรกดิฉันรู้สึก คิดเพียงว่าสามีดูสุดโทรมลงเนื่องจากใช้ชีวิตอย่างลำบากตามลำพัง (เมียชายชั่ว, หน้า 110) (เหตุการณ์หลังโอทานิกลับจากการเข้าร่วมสงคราม และภรรยาพบว่า สามีมีท่าทางที่เปลี่ยนไปจากเดิม)	1. ร่างกายทรุดโทรมลงจากสงคราม - ไม่สอดคล้องกับบทบาทความเป็นชาย

ตัวละคร	ข้อความ	สรุป
ไอตานิ	สามีมื้อย ๆ เดินย่องมาด้วยสีหน้าเรากับคนในงาามีดอย่างพวกหัวขโมย เมื่อเห็นดิฉัน เขาก็มีสีระงมโดยไม่พูดจา ก้าวเดินสะดุดคะมำหน้าพุ่งเข้าประตูบ้าน กระทั่งภรรยาดิฉันเขายังก็มีสีระงมให้ (เมียชายชั่ว, หน้า 111)	
	สามีเองก็ทำทางไม่เจริญอาหาร ดวงตาสีโหล (เมียชายชั่ว, หน้า 119)	
นาโอจิ	ไม่ปรากฏ	ไม่ปรากฏ

จากตารางที่ 1 ด้านความเข้มแข็งทางกาย พบว่า ตัวละครที่ 1 โยโซ มีลักษณะที่ไม่สอดคล้อง ได้แก่ 1) ร่างกายอ่อนแอตั้งแต่เด็ก 2) อาการป่วยจากการเสพสารเสพติด 3) มีอาการป่วยรุนแรงในทรวงอก ตัวละครที่ 2 ไอตานิ มีลักษณะที่ไม่สอดคล้อง ได้แก่ ร่างกายทรุดโทรมจากสงคราม ตัวละครที่ 3 นาโอจิ ไม่ปรากฏความเข้มแข็งทางกายในเรื่อง

ตารางที่ 2 ความเป็นผู้นำ

ตัวละคร	ข้อความ	สรุป
โยโซ	คนอย่างผมไหนเลยจะมีความสามารถพอจะใช้ชีวิตตามลำพังในหอพักซึ่งไร้ความเกี่ยวข้องหรือไม่มีความรู้ก็ได้ (สูญเสียความเป็นคน, หน้า 69)	1. ไม่สามารถอยู่ตัวคนเดียวได้ 2. พึ่งพาผู้อื่น ให้ผู้อื่นหาเลี้ยง - ไม่สอดคล้องกับบทบาทความเป็นชาย
	...เมื่อคิดว่ามีแต่พวกอาศัยขายกระป๋องผู้หญิงเท่านั้นที่จะได้รับคำบอปปองดังกล่าว อาการเศร้าซึม ของผมก็ยิ่งหนักขึ้น ไร้แววจะทะเลาเบาบาง (สูญเสียความเป็นคน, หน้า 116)	
ไอตานิ	“ดิฉันอาจพอรับผิดชอบได้ เชิญคะ เชิญขึ้นมาก่อน บ้านอาจจะรกไปสักหน่อย” (เมียชายชั่ว, หน้า 12 - 13) (จากที่ภรรยาต้องมาแก้ไขปัญหามาแทนไอตานิ หรือ สามีที่หนีไป เพื่อหลบหนีความผิดที่ตนไปขโมยเงินของคู่สามีภรรยาคนหนึ่งมา)	1. ความไม่มั่นคงทางตัวตนของผู้นำ 2. พึ่งพาผู้อื่น ให้ผู้อื่นหาเลี้ยง - ไม่สอดคล้องกับบทบาทความเป็นชาย
	“ผมกินสิ่งนั้นอย่างจนปัญญาเลย...ผมไม่มีทางเลือก” (เมียชายชั่ว, หน้า 56) (จากที่ไอตานิคุยกับชายหนุ่มนามว่า โอวาระ ชินทาโร่ และได้ถูกเขาชักชวนให้กินยา)	
นาโอจิ	เขาได้ยุยงให้นาโอจิเริ่มตั้งสำนักพิมพ์ขึ้น อันเป็นข้อเสนอแนะที่นาโอจิน้อมรับอย่างกระตือรือร้น (อาทิตย์ลับฟ้า, หน้า 117)	1. มอบภาระหน้าที่ภายในบ้านให้คนอื่นจัดการ - ไม่สอดคล้องกับบทบาทความเป็นชาย
	คุณอาจจัดแรงงานฉาบปูนกิจศพขึ้นที่อัส และจัดให้มี ประกอบพิธีทางศาสนาขึ้นที่โตเกียว (อาทิตย์ลับฟ้า, หน้า 153)	

จากตารางที่ 2 ด้านความเป็นผู้นำ พบว่า ตัวละครที่ 1 โยโซ มีลักษณะที่ไม่สอดคล้อง ได้แก่ 1) ไม่สามารถอยู่ตัวคนเดียวได้ 2) ฟังพายุหึง ให้ผู้หึงหาเลี้ยง ตัวละครที่ 2 โอทานิ มีลักษณะที่ไม่สอดคล้อง ได้แก่ 1) ความไม่มั่นคงทางตัวตนของผู้นำ 2) ฟังพายุหึง ให้ผู้หึงหาเลี้ยง ตัวละครที่ 3 นาโอจิ มีลักษณะที่ไม่สอดคล้อง ได้แก่ การมอบภาระหน้าที่ภายในบ้าน ให้กับคนอื่นโดยไม่จัดการด้วยตนเอง

ตารางที่ 3 ความเข้มแข็งทางจิตใจ

ตัวละคร	ข้อความ	สรุป
โยโซ	เมื่อถูกตำหนิตีเดียมนมมักคล้อยตามและเริ่มรู้สึกที่ตัวเองคงเข้าใจอะไรผิดสักอย่างจึงได้แต่ก้มหน้ารับการโจมตีโดยไม่โต้ตอบใจสั่นระรัวด้วยความกลัวจนแทบคลั่ง (สูญสิ้นความเป็นคน, หน้าที่ 20)	1. ไม่กล้าที่จะพูดความรู้สึกของตนเองออกมาตรง ๆ 2. ขาดความกล้าในการจัดการปัญหา จนต้องหันหน้าเข้าหาสุราบุหรี และ โสเภณีที่เป็นสิ่งอบายมุข - ไม่สอดคล้องกับบทบาทความเป็นชาย
	ผมหวาดกลัวมนุษย์จนตัวสั่นอยู่เสมอ ทั้งยังไม่เคยมั่นใจในการกระทำหรือคำพูดในฐานะมนุษย์ของตนแม้เสียเดียว... (สูญสิ้นความเป็นคน, หน้าที่ 21)	
	ในที่สุดผมเรียนรู้ว่าสุราบุหรีและโสเภณีสามารถทำให้หลงลืมความหวาดกลัวที่มีต่อมนุษย์ได้แม้จะเป็นเพียงชั่วขณะก็ตาม (สูญสิ้นความเป็นคน, หน้าที่ 59)	
โอทานิ	“พูดเรื่องอะไร ไร่मारยาท บ้านนี้ไม่ใช่ที่ที่พวกแกจะมาอยู่ม่ายม่ายกลับไปซะ! ไม่งั้นฉันนี่แหละจะเป็นคนเรียกตำรวจเอง” “คิดจะปล้นกันหรือกลับไปซะ! มีอะไรค้อยกว่ากันพวกรุ่นนี้” (เมียชายชั่ว, หน้าที่ 10) (บทพูดของโอทานิที่พูดกับสองสามีภรรยาที่มาทวงหนี้ จนถึงที่บ้าน)	1. ขาดความสุขุมเยือกเย็น 2. เกิดความน้อยอกน้อยใจในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ - ไม่สอดคล้องกับบทบาทความเป็นชาย
	สามีไม่ตอบหลุดตาอ่านหนังสือพิมพ์ต่อ “ดูสิเขียนด่าผมอีกแล้ว... ชัดจัง มาดูนี่สิครับ ตรงนี้เขียนว่าผมเป็น กากเดนมนุษย์เสีย ด้วยไข่ที่ไหนล่ะ จริงไหม นี่พูดเพราะเห็นว่ามันผ่านไปแล้วหรอกนะ ...” (เมียชายชั่ว, หน้าที่ 49)	
นาโอจิ	ครั้งต่อมา เมื่อได้มาเป็นทหารผมหันมายึดเอาการเสพยาฝิ่นเป็นดังหนทางสุดท้ายในการคงชีวิตอยู่ (อาทิตย์ลับฟ้า, หน้าที่ 179)	1. ขาดความมั่นใจในการกระทำของตน 2. ถูกและลดทอนคุณค่าของตน 3. ขาดความกล้าในการจัดการปัญหาจนหันหน้าเข้าหาสิ่งอบายมุข - ไม่สอดคล้องกับบทบาทความเป็นชาย
	ตัวผมสิ้นส่ายด้วยความสะพรึงกลัว รู้สึกทั้งอาย ทั้งลำบากใจ ไม่ว่าผมจะพยายามกระทำอะไรก็ตาม ใจผมเต้นตุบ ๆ อย่างไม่หยุดหย่อนด้วยวิตกกังวล (อาทิตย์ลับฟ้า, หน้าที่ 183)	
	การสารภาพอันน่าละอายของผมครั้งนี้จะทำให้อย่างน้อยก็ที่ไม่ต้องใครอื่นหรืออก เข้าใจถึงความทนทุกข์ทรมานที่ผมได้ประสบมาดียิ่งขึ้น เท่านี้ผมก็ดีใจแล้ว (อาทิตย์ลับฟ้า, หน้าที่ 195)	

จากตารางที่ 3 ด้านความเข้มแข็งทางจิตใจ พบว่า ตัวละครที่ 1 โยโซ มีลักษณะที่ไม่สอดคล้อง ได้แก่ 1) ไม่มีความกล้าที่จะพูดความรู้สึกของตนเองออกมาตรง ๆ 2) ขาดความกล้าในการจัดการปัญหาจนหันหน้าเข้าหาสุรา บุหรี่ และโสเภณีที่เป็นสิ่งอบายมุข ตัวละครที่ 2 โอทานิ มีลักษณะที่ไม่สอดคล้อง ได้แก่ 1) ขาดความสุขุมเยือกเย็น เช่น ฉากที่ใช้มีดขู่คู่สามีภรรยาที่มาทวงคืนเงินที่โอทานิขโมยไป 2) เกิดความน้อยอกน้อยใจเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ตัวละครที่ 3 นาโอจิ มีลักษณะที่ไม่สอดคล้อง ได้แก่ 1) ขาดความมั่นใจในการกระทำของตน 2) ถูก และลดทอนคุณค่าของตน 3) ขาดความกล้าในการจัดการปัญหาจนหันหน้าเข้าหาสุรา บุหรี่ และโสเภณีที่เป็นสิ่งอบายมุข

ตารางที่ 4 เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

ตัวละคร	ข้อความ	สรุป
โยโซ	วันหนึ่งเขาพาผมไปงานเสวนาลัทธิคอมมิวนิสต์ซึ่งดูเหมือนจะเป็นการสัมมนาได้ดิน อย่างไรก็ตามผมยังคงเข้าร่วมชุมนุมเป็นประจำและสร้างเสียงหัวเราะให้พวกเขาได้มาเป็น เพราะผมถูกใจพวกเขา แต่ใช้ว่าเป็นความนิยมชมชอบอันเกิดจากการเชื่อมโยงการลดอุดมการณ์ของมาร์กซ์ก็หาไม่ (สูญสิ้นความเป็นคน, หน้าที่ 64)	ไม่ได้มีจุดยืนในอุดมการณ์ที่ต้องการจะเปลี่ยนแปลงประเทศจริง แต่เข้าร่วมลัทธิคอมมิวนิสต์เพียงเพื่อสนองความสนุกของตน
	การได้อยู่ในกลุ่มเคลื่อนไหวได้ดินจึงทำให้ผมรู้สึกผ่อนคลายสบายใจพูดได้อีกอย่างว่าผมชื่นชอบในบรรยากาศ หาใช่วัตถุประสงค์ดั้งเดิมของการเคลื่อนไหวแต่อย่างใด (สูญสิ้นความเป็นคน, หน้าที่ 66)	- ไม่สอดคล้องกับบทบาทความเป็นชาย
โอทานิ	“...ที่ผมฉวยเงินห้าพันเยนจากร้านนี้เมื่อช่วงสิ้นปี ความจริงตั้งใจจะใช้ฉลองปีใหม่ให้ซังจังเจ้าหนู นาน ๆ ทีอยากให้งินดีอยู่ดีบ้าง เพราะไม่ใช่เดนมุขยั้งละครับผมถึงได้ทำแบบนั้น” (เมียชายชั่ว, หน้าที่ 50)	ขโมยเงินเพื่อนำมาเลี้ยงครอบครัวตัวเอง - ไม่สอดคล้องกับบทบาทความเป็นชาย
นาโอจิ	ผมได้สร้างหนี้กับคนขายยาเกือบถึงหนึ่งพันเยน ผมได้แอบลักลอบพาเสมีนของโรงจมนำเข้ามาในบ้าน ผมก็อดนอนเขาเข้าไปในห้องของผมถามเขาว่า “มีของที่มีค่าพอจะจำนำได้บ้างไหม ถ้ามีละก็เอาไปเลย ผมกำลังร้อนเงินมาก” (อาทิตย์ลับฟ้า, หน้าที่ 74)	นำสมบัติในบ้านไปขายเพื่อเป็นเงินทุนของตนเอง - ไม่สอดคล้องกับบทบาทความเป็นชาย
	นาโอจิขายเครื่องเพชรเครื่องทองของคุณแม่ไปจนเกลี้ยงและเรียกมันสวยหรูว่าเป็น “เงินทุน” สำหรับธุรกิจการพิมพ์ของเขา (อาทิตย์ลับฟ้า, หน้าที่ 153)	

จากตารางที่ 4 ด้านเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน พบว่า ตัวละครที่ 1 โยโซ มีลักษณะที่ไม่สอดคล้อง ได้แก่ การเข้าร่วมชุมนุมของลัทธิคอมมิวนิสต์ โดยไม่ได้ถูกใจในอุดมการณ์ เพียงแต่รู้สึกสนุกที่ได้อยู่ในกลุ่มผู้ชุมนุม ตัวละครที่ 2 โอทานิ มีลักษณะที่ไม่สอดคล้อง ได้แก่ การขโมยเงินผู้อื่นมาเลี้ยงดูตัวเอง และครอบครัว ตัวละครที่ 3 นาโอจิ มีลักษณะที่ไม่สอดคล้อง ได้แก่ การนำสมบัติภายในบ้านไปขายเพื่อนำเงินที่ได้มาเป็นของตนเองโดยไม่นึกถึงการใช้ชีวิตของพี่สาวและแม่

ตารางที่ 5 มีฐานะ หน้าที่การงานที่ดี

ตัวละคร	ข้อความ	สรุป
โยโซ	ผมต้องย้ายไปอยู่ห้องเช่ามืดทึมเป็นห้องพักเก่า ๆ ชื้อเช็นยูคังในย่านฮงโกโมริความใจและเผชิญกับปัญหาเงินขาดมือในที่สุด (สูญสิ้นความเป็นคน, หน้า 68)	1. อาศัยในที่พักราคาต่ำ 2. พึ่งพาเงินของผู้หญิงในการใช้ชีวิต - ไม่สอดคล้องกับบทบาทความเป็นชาย
	นอกจากสำนักพิมพ์ของชิชิโกะ แล้วช่วงนั้นผมเริ่มมีงานจากที่อื่นบ้าง ทว่าแต่ละแห่งล้วนเป็นสำนักพิมพ์ปลายแถว งานก็คุณภาพต่ำกว่าที่ทำงานของเธอมาก (สูญสิ้นความเป็นคน, หน้า 123)	
	โชคไม่ดีว่าผมเองก็ไม่เหลือเงินติดกระเป๋า จึงทำเหมือนเคยคือบอกให้โยชิโกะเอาเสื้อผ้าของเธอไปจำนำ หลังจากให้โฮริกิยืมแล้วยังพอมีเงินเหลือเล็กน้อย ผมก็ให้โยชิโกะออกไปซื้อสาเก (สูญสิ้นความเป็นคน, หน้า 142)	
โอตานิ	“คืนนั้นคุณโอตานิอยู่เฉย ๆ อากิจังเป็นคนจ่ายค่าเหล้า” (เมียชายชั่ว, หน้า 19)	1. พึ่งพาเงินของผู้หญิงในการใช้ชีวิต 2. ติดหนี้ที่ร้านเหล้า - ไม่สอดคล้องกับบทบาทความเป็นชาย
	คุณโอตานินั่งอยู่ข้าง ๆ ก็มักจะบอกว่า “ผมแค่อยากได้เงิน จะได้จ่ายค่าเหล้าให้ที่นี่บ้าง” บางทีอากิจังก็จ่ายแทนบ้าง นอกจากอากิจังแล้วยังมีผู้หญิงอื่นที่คบกันอย่างลับ ๆ (เมียชายชั่ว, หน้า 23)	
	“ในเมื่อเขาเลิกเหล้าภรรยาอย่าพอใจ แทนที่จะตระเวนดื่มไปทั่วจนติดหนี้ก้อนโตตามร้านเหล้าอย่างคุณ...” (เมียชายชั่ว, หน้า 90 - 91)	
นาโอจิ	ได้เงินมาแลกห้าเยนเพื่อชำระสะพานหินสินถึงพันเยน... (อาทิตย์ลับฟ้า, หน้า 76)	1. ติดหนี้เป็นจำนวนมาก - ไม่สอดคล้องกับบทบาทความเป็นชาย

จากตารางที่ 5 ด้านความมีฐานะ หน้าที่การงานที่ดี พบว่า ตัวละครที่ 1 โยโซ มีลักษณะที่ไม่สอดคล้อง ได้แก่ 1) อาศัยอยู่ในห้องเช่าที่เก่าและซ่อมซ่อม 2) ใช้ชีวิตด้วยการพึ่งพาเงินของผู้หญิง 3) ทำงานในบริษัทเล็ก ๆ ไม่มีหน้าที่การงานที่มั่นคง ตัวละครที่ 2 โอตานิ มีลักษณะที่ไม่สอดคล้อง ได้แก่ 1) ใช้ชีวิตด้วยการพึ่งพาเงินของผู้หญิง 2) มีหนี้สิน ตัวละครที่ 3 นาโอจิ มีลักษณะที่ไม่สอดคล้อง ได้แก่ มีหนี้สินจำนวนมาก

ตารางที่ 6 ความรับผิดชอบ

ตัวละคร	ข้อความ	สรุป
โยโซ	ผมใช้เงินเหล่านั้นหมดใน 2-3 วันเหมือนอย่างเคยและรู้สึกขนพองสยองเกล้าจนแทบบ้ากับความรู้สึกเปล่าเปลี่ยวไร้ที่พึ่ง (สุญลีน ความเป็นคน, หน้า 69)	1. ไม่สามารถจัดการ เงินให้เพียงพอต่อการใช้ชีวิตได้ 2. ขาดเรียน 3. หนีปัญหาด้วยการจบชีวิตตนเอง - ไม่สอดคล้องกับบทบาทความเป็นชาย
	ผมขาดเรียน ซ้ำยังไม่สนใจจะอ่านตำราแม้แต่หน้าเดียว...จึงตบตาคนในครอบครัวได้เรื่อยมา แต่เมื่อขาดเรียนจนเวลาเรียนไม่พอ ดูเหมือนทางโรงเรียนจะแอบส่งจดหมายไปแจ้งพ่อถึงบ้านเกิด (สุญลีน ความเป็นคน, หน้า 70)	
	ในที่สุดผมตัดสินใจหนีแต่หนีแล้วกลับไม่รู้สึกละอายใจผมจึงตกลงใจเลือกความตาย (สุญลีน ความเป็นคน, หน้า 71)	
โอดานิ	สามีมักไม่กลับบ้านติดต่อกันสามคืนบ้างสี่คืนบ้าง ไม่สิ บางครั้งหายไปเป็นเดือนเลยก็มี ไม่รู้ไปทำอะไรที่ไหน กลับมาที่ไรเป็นต้องเมามา (เมียชายชั่ว, หน้า 30)	1. ขาดการติดต่อกับครอบครัว 2. หนีปัญหาที่ตนก่อ - ไม่สอดคล้องกับบทบาทความเป็นชาย
นาโอจิ	ตอนนั้นนาโอจิกำลังมีปัญหาเรื่องการชำระเงินให้กับคนขายยา และเฝ้าแต่มารบเร้าขอเงินเอาจากฉันอย่างไม่หยุดหย่อน (อาทิตย์ลับฟ้า, หน้า 80)	1. ไม่สามารถจัดการกับหนี้สินของตนเอง 2. ไม่สามารถแก้ปัญหา - ไม่สอดคล้องกับบทบาทความเป็นชาย
	นาโอจิคงจะรู้สึกว่าเขามีส่วนรับผิดชอบต่อการหย่าร้างของฉันอยู่เหมือนกัน พอทราบเรื่องเขาก็ตะโกนออกมา ด้วยเสียงอันดังว่าเขาควรจะตายเสีย แล้วเขาก็ร่ำไห้ออกมาจน ใบหน้าบิดเบี้ยวเหเยเก (อาทิตย์ลับฟ้า, หน้า 88)	
	ฉันแอบปรึกษากับคุณแม่ว่าจะจัดการกับหนี้สินของนาโอจิอย่างไรดี (อาทิตย์ลับฟ้า, หน้า 90)	

จากตารางที่ 6 ด้านความรับผิดชอบ พบว่า ตัวละครที่ 1 โยโซ มีลักษณะที่ไม่ตรงสอดคล้อง ได้แก่ 1) ไม่สามารถจัดการเงินที่ได้รับมาให้เพียงพอต่อการใช้ชีวิตและใช้เงินหมดภายในไม่กี่วัน 2) ขาดเรียนบ่อย ไม่สนใจการเรียน 3) เมื่อเกิดปัญหา ตัวละครเลือกความตายแทนการแก้ไขปัญหา ตัวละครที่ 2 โอดานิ มีลักษณะที่ไม่สอดคล้อง ได้แก่ 1) ขาดการติดต่อกับ ครอบครัว 2) ให้ภรรยาเป็นคนรับผิดชอบปัญหาที่ตนก่อ ตัวละครที่ 3 นาโอจิ มีลักษณะที่ไม่สอดคล้อง ได้แก่ 1) ไม่สามารถชำระหนี้สินของตนเองได้ ทำให้พี่สาวและแม่ต้องเป็นคนจัดการแทน 2) ไม่สามารถแก้ปัญหาที่ตนก่อได้ ทำได้เพียงร้องไห้ออกมาเพียงอย่างเดียว

ตารางที่ 7 ดัชนีให้เป็นที่ยอมรับของสังคม

ตัวละคร	ข้อความ	สรุป
โยโซ	มาถึงตรงนี้ สิ่งที่ถูกคิดได้คือตัวตลกการสวมบทบาทนั้นคือวิธีสุดท้ายที่ผมใช้วอนขอความรักจากมนุษย์ แม้จะหวาดกลัวมนุษย์จับใจ แต่ผมก็ไม่อาจตัดขาดจากพวกเขาได้ และในที่สุดบทบาทตัวตลกก็กลายเป็นได้เพียงเส้นเดียวที่เชื่อมโยงตัวผมเข้ากับคนรอบข้างได้สำเร็จ (สูญสิ้นความเป็นคน, หน้าที่ 18 - 19)	สวมบทบาทเป็น “ตัวตลก” เพื่อขอความรัก การยอมรับจากมนุษย์ แม้ในใจจะหวาดกลัวหรือไม่เห็นด้วยกับการกระทำเหล่านั้น ซึ่งทำให้ผู้คนรอบข้างมองว่าเขาเป็นคนตลก ขี้เล่น และมองข้ามความรู้สึกภายในที่ปกปิดไว้ของตนเอง - ไม่สอดคล้องกับบทบาทความเป็นชาย
	คนกลุ่มนี้ช่างชื่อจนอาจเรียกได้ว่าเซ่อ พวกเขาอาจประเมินว่าผมเองก็ตื่นเงินพอ ๆ กัน และนับเป็นสหายขี้เล่น ผู้ชอบแสวงหาความรื่นรมย์ในชีวิตซึ่งหากเป็นเช่นนั้นจริงย่อมหมายความว่าผมตบตาพวกเขาได้แบบเนียนทีเดียว (สูญสิ้นความเป็นคน, หน้าที่ 64)	
โอดานิ	ฟ้าเริ่มสางกับुकไปบาร์เหล้าย่านเคียวบาชิของมาตามสวสยคนนั้น ตีมิวสก็แต่เข้าตรู โปริยเงินแจกสาว ๆ ในบาร์ห้าคน บอกว่าเป็นของขวัญวันคริสต์มาส... (เมียชายชั่ว, หน้าที่ 40)	โปริยเงินในบาร์ เพื่อแสดงความมีอำนาจและโอ้อวดความรวย - ไม่สอดคล้องกับบทบาทความเป็นชาย
นาโอจิ	ผมต้องการเป็นคนหยาบกระด้างแข็งแกร่งไม่ใช่หรอก กักขะนะ ผมคิดวานั้นเป็นทางเดียวที่ผมจะทำให้ตัวเองมีคุณสมบัติพอที่จะเป็นสหายของประชาชนได้ (อาทิตย์ลับฟ้า, หน้าที่ 179)	แสวงทำตัวหยาบกระด้างเพื่อให้ถูกกลมกลืนกับผู้คนรอบข้าง - ไม่สอดคล้องกับบทบาทความเป็นชาย
	เป็นเพียงการเสแสร้งอย่างน่าสมเพชเป็นการใช้เล่ห์เหลี่ยมขึ้น ๆ ในแบบประหลาด ๆ เท่านั้น (อาทิตย์ลับฟ้า, หน้าที่ 180)	

จากตารางที่ 7 ด้านดัชนีให้เป็นที่ยอมรับของสังคม พบว่า ตัวละครที่ 1 โยโซ มีลักษณะที่สอดคล้อง ได้แก่ การเลือกสวมบทบาทเป็นตัวตลก จนทำให้คนรอบข้างมองว่าตนเป็นคนร่าเริงสนุกสนาน เพื่อให้ทุกคนยอมรับ และปิดบังตัวตนที่เป็นคนขี้ลาด ตัวละครที่ 2 โอดานิ มีลักษณะที่สอดคล้อง ได้แก่ การวางทำโอ้อวดตนเองในบาร์ เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่มีอำนาจของตนเอง ตัวละครที่ 3 นาโอจิ มีลักษณะที่สอดคล้อง ได้แก่ การพยายามปิดบังธรรมชาติของตนเองที่มีความเป็นผู้ดีและแสวงทำตัวหยาบกระด้าง เพื่อผูกมิตรกับคนรอบข้างได้

ตารางที่ 8 รักในศักดิ์ศรี

ตัวละคร	ข้อความ	สรุป
โยโซ	...จนต้องส่งโทรเลขขอเงินด่วนจากพ่อบ้าง พี่ชายบ้าง พี่สาวบ้าง สลับกันไปตามด้วยจดหมายติดต่อกันหลายฉบับ (สูญเสียความเป็นคน, หน้า 69)	ขอความช่วยเหลือเรื่องเงินจากญาติ - ไม่สอดคล้องกับบทบาทความเป็นชาย
โอดานิ	ถึงกระนั้นฉันรู้ตัวแต่เขาก้าวเข้ามาในร้านแล้วว่ำนั่นไม่ใช่ใครที่ไหน เป็นสามีหัวขโมยของตนเอง (เมียชายชั่ว, หน้า 37) “...ที่ผมฉวยเงินห้าพันเยนจากร้านนี้เมื่อช่วงสิ้นปี ความจริงตั้งใจจะใช้ฉลองปีใหม่ให้ซัดจังเจ้าหนู” (เมียชายชั่ว, หน้า 50)	1. มีชู 2. ขโมยเงินเพื่อเลี้ยงครอบครัว - ไม่สอดคล้องกับบทบาทความเป็นชาย
นาโอจิ	จะให้ผมตายโดยถูกคุดกลืนเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับการกระทำแห่งความสิ้นหวังนั้นหรือ ไม่ละ ขอขอบคุณ ผมขอตายด้วยน้ำมือของตนเองจะดีกว่า (อาทิตย์ลับฟ้า, หน้า 77) “แต่ถึงยังงี้ พี่หรือแม่แต่น้องเอง ตอนนั้นก็พึ่งพา อาศัยเขาแล้ว” “ไม่มีทาง ผมขอเป็นขอทานดีกว่า พี่ต่างหาก พี่สาวที่รักของผมที่จะต้องไปกราบกรานงอนง้อขอความเมตตาจากเขา” (อาทิตย์ลับฟ้า, หน้า 141)	1. ต้องการเป็นฝ่ายเลือกความตายของตนเอง 2. ไม่เป็นฝ่ายเอ่ยขอความช่วยเหลือจากคนอื่นด้วยตัวเอง - สอดคล้องกับบทบาทความเป็นชาย

จากตารางที่ 8 ด้านรักในศักดิ์ศรี พบว่า ตัวละครที่ 1 โยโซ มีลักษณะที่ไม่สอดคล้อง ได้แก่ การเขียนโทรเลขขอเงินพ่อและพี่น้องหลายครั้งเมื่อ ประสบปัญหาเรื่องเงินไม่พอใช้ ตัวละครที่ 2 โอดานิ มีลักษณะที่ไม่สอดคล้อง ได้แก่ 1) มีความสัมพันธ์กับหญิงอื่น 2) ขโมยเงินผู้อื่นมาใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง ตัวละครที่ 3 นาโอจิ มีลักษณะที่สอดคล้อง ได้แก่ 1) อยากตายด้วยมือของตนเอง มากกว่าการเป็นส่วนหนึ่งของความสิ้นหวังที่เรียกว่า “สงคราม” 2) ในยามที่จำเป็นต้องขอความช่วยเหลือจากญาติ ตัวละครให้พี่สาวเป็นฝ่ายขอรื้อแทน ด้วยไม่อาจยอมพูดขอความช่วยเหลือออกจากปากตนเอง

สรุปผลและอภิปราย

จากผลการวิจัยพบว่า ตัวละครเอกชายจากวรรณกรรมของดะไซ โອซามุ ทั้ง 3 เรื่อง ได้แก่ 1) โยโซะ จากเรื่อง สูญสิ้นความเป็นคน (人間失格) 2) โอตานิ จากเรื่อง เมียชายชั่ว (ヴィヨンの妻) และ 3) นาโอจิ จากเรื่อง อาทิตยัลบฟ้า (斜陽) มีลักษณะที่ไม่สอดคล้องกับบทบาทความเป็นชายยุคโชวะ 7 ด้านและมีลักษณะที่สอดคล้องกับบทบาทความเป็นชายยุคโชวะ 1 ด้าน

1. ลักษณะของตัวละครชายที่ไม่สอดคล้องกับบทบาทเพศชาย พบทั้งหมด 7 ด้าน โดยผู้วิจัยจะอภิปรายประเด็นเหล่านี้โดยเชื่อมโยงกับชีวประวัติของดะไซ ดังนี้

1) ความเข้มแข็งทางกาย พบว่า 1) โยโซะ มีร่างกายอ่อนแอเด็ก มีอาการป่วยจากการเสพสารเสพติด ป่วยเป็นโรคเกียวยทรวงอก 2) โอตานิ มีร่างกายทรุดโทรมจากสงคราม 3) นาโอจิ ไม่ปรากฏจากบรรยายเกี่ยวกับความเข้มแข็งทางกาย ซึ่งลักษณะของโยโซะและโอตานิตรงกับลักษณะของดะไซ โອซามุ ที่พื้นฐานด้านร่างกายที่ไม่เข้มแข็งมากนัก คือ เป็นวัณโรคแต่กำเนิด และยิ่งแย่ไปกว่าเดิมหลังจากที่เขาเสพยา (ตรีนุช, 2563)

2) ความเป็นผู้นำ พบว่า 1) โยโซะ ไม่สามารถอยู่ด้วยตัวคนเดียวได้ ต้องพึ่งพาผู้อื่น และมักมีผู้หญิงคอยอุปถัมภ์ค้ำชู 2) โอตานิ ขาดความมั่นคงในตัวเอง และต้องให้ผู้หญิงคอยค้ำชู 3) นาโอจิ มักให้คนอื่นคอยจัดการเรื่องต่าง ๆ ภายในบ้านให้ ซึ่งตรงกับลักษณะของดะไซ ที่พึ่งพาผู้หญิงในหลาย ๆ สถานการณ์ กระทั่งตอนที่เขามาตัวตาย ก็ยังต้องหาผู้หญิงที่จะให้ไปตายตามตนด้วย (ตรีนุช, 2563)

3) ความเข้มแข็งทางจิตใจ พบว่า 1) โยโซะ ขาดความกล้าในการแสดงออกถึงความรู้สึกของตนเอง จนท้ายที่สุดก็เกิดปัญหาต่าง ๆ เอาไว้จนต้องใช้สุรา บุหรี่ และโสเภณีเป็นทางแก้ไข 2) โอตานิ ขาดความสุขุมเยือกเย็น จิตใจอ่อนไหวง่ายกระทั่งกับเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ 3) นาโอจิ ขาดความมั่นใจในการแสดงออก ยิ่งไปกว่านั้นยังมักจะถูกและลดทอนคุณค่าตนเอง จนในที่สุดก็จัดการปัญหา โดยใช้สิ่งอบายมุขต่าง ๆ ซึ่งตรงกับลักษณะของดะไซ ที่ไร้ซึ่งความเข้มแข็งทางจิตใจ นอกจากการมีสัมพันธ์กับหญิงโสเภณีเพื่อประคับประคองจิตใจแล้ว เขายังพยายามฆ่าตัวตายหลายต่อหลายครั้งเพื่อให้หลุดพ้นจากโลกความจริงอันน่าเจ็บปวด รวมถึงการที่เขาเคยเขียนจดหมายถึงกรรมการที่ตัดสินใจให้เขาแพ้ในงานรับรางวัลงานหนึ่งถึงความเคียดแค้นที่เขา มี แสดงให้เห็นถึงความคิดเล็กคิณ้อยได้อย่างชัดเจน และเป็นอีกหนึ่งสาเหตุที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการฆ่าตัวตาย (Japan Experience, 2024)

4) เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน พบว่า 1) โยโซะ ตัดสินใจกระทำการใด ๆ โดยคำนึงถึงประโยชน์ หรือความรู้สึกของตนเองเป็นหลัก 2) โอตานิ การขโมยเงินเพื่อมาเลี้ยงดูครอบครัวของตนโดยไม่สนใจความเดือดร้อนของผู้อื่น 3) นาโอจิ นำสมบัติในบ้านไปขาย โดยไม่คำนึงถึงความเป็นอยู่ของคนในบ้าน ซึ่งตรงกับลักษณะของดะไซ ที่มองได้ว่า เป็นนักเขียนผู้สร้างผลงาน โดยมีพื้นฐาน คือ ความต้องการที่จะถ่ายทอดความทุกข์ทรมานส่วนตนให้แก่สังคมได้รับรู้ซึ่งมองได้ว่า เป็นการแต่งผลงานเพื่อปลดปล่อยตัวตนข้างในมากกว่าที่จะเป็นผลงานที่สื่อถึงคุณค่าบางอย่างแก่สังคม

5) มีฐานะ หน้าที่การงานที่ดี พบว่า 1) โยโซะ อาศัยในห้องเช่าชอมซ่อ พึ่งพาเงินของ ผู้หญิง และทำงานในบริษัทเล็ก ๆ 2) โอตานิ พึ่งพาเงินของผู้หญิง และมีหนี้สิน 3) นาโอจิ มีหนี้สิน ซึ่งตรงกับลักษณะของดะไซ ที่แม้เขาจะเกิดมาในครอบครัวชนชั้นสูง แต่เขากลับไม่มีรายได้ที่มั่นคงจากการเป็นนักเขียน จนบางครั้งต้องขอความช่วยเหลือด้านการเงินจากผู้อื่น (ตรีนุช, 2563)

6) **ความรับผิดชอบ** พบว่า 1) โยโซ ไม่สามารถจัดการเงินที่ได้รับมาให้เพียงพอต่อการใช้ชีวิตขาดเรียนบ่อย ไม่สามารถการแก้ปัญหาที่ตนก่อได้ 2) โอตานิ ขาดการติดต่อกับครอบครัว ไม่สามารถการแก้ปัญหาที่ตนก่อได้ ให้ภรรยาเป็นคนแก้ปัญหาแทน 3) นาโอจิ ให้แม่และพี่สาวจัดการหนี้สินของตนเอง ไม่สามารถการแก้ปัญหาที่ตนก่อได้ ซึ่งตรงกับลักษณะของดะไซที่แม้เขาจะมีความจริงจังกับงานเขียนของเขา แต่ในด้านการรับผิดชอบต่อตัวเองและครอบครัวถือว่ายังบกพร่องอยู่มาก เห็นได้จากการที่เขา เรียนไม่จบมหาวิทยาลัย หรือการพยายามฆ่าตัวตายหลายครั้ง ซึ่งอาจมองได้ว่าเป็นการทอดทิ้งครอบครัว (Japan Experience, 2024)

8) **รักในศักดิ์ศรี** พบว่า 1) โยโซ ขอความช่วยเหลือเรื่องเงินจากญาติพี่น้อง 2) โอตานิ มีผู้รักและขโมยเงินของผู้อื่น ซึ่งตรงกับลักษณะของดะไซที่ได้ประพาสสิ่งที่ยึดต่อศักดิ์ศรีแบบสังคมญี่ปุ่น เช่น การขโมยเงินจากผู้อื่น การใช้สารเสพติด หรือการพยายามฆ่าตัวตายหลายครั้ง (ตรีนุช, 2563) 3) นาโอจิ ต้องการเป็นฝ่ายเลือกความตายของตนเอง ไม่ยอมเอ่ยปากขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น ซึ่งไม่ตรงกับลักษณะของ ดะไซ

2. **ลักษณะของตัวละครชายที่ไม่สอดคล้องกับบทบาทเพศชาย** พบทั้งหมด 1 ด้าน คือ การดิ้นรนให้เป็นที่ยอมรับของสังคม พบว่า 1) โยโซ สวมบทบาทเป็นตัวตลก เพื่อให้ทุกคนยอมรับและปิดบังตัวตนที่เป็นคนขี้เขลาง 2) โอตานิ วางท่า โอ้อวดตนเอง เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่มีอำนาจของตนเอง 3) นาโอจิ พยายามปิดบังธรรมชาติของตนเองที่มีความเป็นผู้ดี และแสวงทำตัวหยาบกระด้าง เพื่อให้เข้ากับคนอื่นได้ ซึ่งตรงกับลักษณะของดะไซ โดยดะไซเคยเข้าร่วมขบวนการฝ่ายซ้ายช่วงหนึ่งเพื่อหาที่พึ่งทางอุดมการณ์ สามารถบ่งบอกได้ว่าเขาพยายามทำตัวให้กลมกลืนให้เข้ากับผู้คนรอบข้าง เพื่อให้ได้รับการยอมรับ และไม่ถูกปฏิเสธออกจากสังคม

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยข้างต้นร่วมกับชีวประวัติของดะไซ โอซามุจากตรีนุช อิงคุทานนท์ (2563) และ Japan Experience (2024) จะเห็นได้ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด กล่าวได้ว่าลักษณะของตัวละครเอกชายที่ไม่สอดคล้องกับบทบาทความเพศชายในสังคมญี่ปุ่นยุคโชวะได้รับอิทธิพลอย่างลึกซึ้งจากประวัติชีวิตของผู้ประพันธ์ โดยดะไซ ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มนักประพันธ์ Buraiha (無頼派) หรือ “กลุ่มต่อต้านสังคม” ซึ่งมีแนวคิดแบบ “สุญนิยม” ที่มองว่า ทุกสิ่งในโลกนี้ล้วนไร้ความหมายและคุณค่า แนวคิดนี้เกิดขึ้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อญี่ปุ่นประสบความพ่ายแพ้ และสังคมตกอยู่ในภาวะสิ้นหวัง ผู้คนสูญเสียศรัทธาต่อศาสนาและหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจอย่างรุนแรง (BBF, 2021) ภายใต้บริบทดังกล่าว ดะไซจึงถ่ายทอดมุมมองและประสบการณ์ส่วนตัวผ่านตัวละครเอกชายในวรรณกรรมของเขา เพื่อสะท้อนภาพของสังคมที่เขาเห็นว่า “ไร้ความหมายที่แท้จริง” ตัวละครเหล่านี้จึงแสดงลักษณะไม่ตรงกับบทบาทความเป็นชายฉบับยุคโชวะอย่างเด่นชัด

อีกทั้ง จากคุณสมบัติทั้ง 8 ด้าน พบว่า มีเพียงด้านเดียวที่ตรงบทบาทความเป็นชาย คือ ด้านที่ 7 ดิ้นรนให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า เนื่องจาก “การเป็นที่ยอมรับของสังคม” เป็นสัญชาตญาณพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน เพื่อช่วยยืนยันการมีอยู่และคุณค่าของตนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบุคคลที่ต้องแบกรับความกดดันจากการเกิดมาในครอบครัวชนชั้นสูง อีกทั้งยังเกิดเป็นลูกรองที่ไม่ได้รับความสำคัญเท่าที่ควร อย่างดะไซ โอซามุที่เกิดมาเป็นบุตรคนที่ 4 ใน ครอบครัวที่มีพ่อดำรง

ตำแหน่งสมาชิกสภาขุนนาง ซึ่งถือว่ามิหนำมิตาในสังคมอย่างมาก แต่กลับไม่ได้รับความใส่ใจเท่าที่ควร (ตริณัฐ, 2563) ความรู้สึกด้อยค่าในชีวิตตนเองเช่นนี้ อาจเป็นหนึ่งในแรงผลักดัน ให้เขาแสวงหาการยอมรับจากผู้อื่นและถ่ายทอดปมปัญหาภายในจิตใจผ่านวรรณกรรมของตนเอง โดยจะสังเกตได้ จากจุดร่วมของตัวละครชายในผลงานทั้ง 3 เรื่องของดะไซ โอซามุ ที่ล้วนแต่เป็นลูกคนรองในตระกูลชนชั้นสูง แต่กลับมีชีวิตที่ตกต่ำ

กล่าวโดยสรุป วรรณกรรมของดะไซไม่ได้เป็นเพียงการเล่าเรื่องของตัวละครชายที่ขัดต่อ บทบาทความเป็นชาย แต่ยังเป็นภาพสะท้อนตัวตนของผู้ประพันธ์ ผู้ซึ่งแม้จะปฏิเสธ และต่อต้านคุณลักษณะชายเกือบทุกด้าน ทว่ายังคงปรารถนาที่จะได้รับการยอมรับในสังคม เพื่อยืนยันว่าตนเองยังมีคุณค่าในโลกที่เขา มองว่าไร้ความหมาย

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญจิรา เสนา และ อิโรกิ โกโต. (2564). ภาพความเป็นชายในโฆษณาเครื่องสำอางสำหรับผู้ชายในญี่ปุ่น. *วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา*, 11(1), 50-68.
- ตริณัฐ อิงคุทานนท์. (2563, 5 กรกฎาคม). ดะไซ โอซามุ: เรื่องเล่าของชายหนุ่มที่ “สูญเสียความเป็นคน”. The people. <https://www.thepeople.co/read/24551>
- ทรรศพร ศิวะวัฒนะวงศ์. (2549). การเปรียบเทียบทัศนคติและความคาดหวังของสังคมที่มีต่อเพศชาย และเพศหญิงจาก Kotowaza ในภาษาญี่ปุ่นและสำนวนในภาษาไทย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. TU Digital Collections. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:112672
- มัทนา จาตุรแสงไพโรจน์. (2018). วิกฤตอัตลักษณ์ความเป็นชายในวรรณกรรมหลังสงครามโลกครั้งที่สองของดะไซ โอซามุ. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chula Digital Collections. <https://digital.car.chula.ac.th/cgi/viewcontent.cgi?article=4209&context=chulaetd>
- BBF. (2021, 15 กรกฎาคม). บุไรฮา รวมผลงานของนักเขียนกลุ่มปฏิปักษ์สังคม (無頼派). <https://www.bangkokbookfestival.co/articles2021/buraiha>
- Cox J.W. (2012). *Dazai's Women: Dazai Osamu and his Female Narrators* [Master's thesis, Portland State University]. Pdxscholar. https://pdxscholar.library.pdx.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1131&context=open_access_etds
- Japan Experience. (2024, June 27). *Osamu Dazai: The tragic genius of Japanese literature*. <https://www.japan-experience.com/plan-your-trip/to-know/books-japan/osamu-dazai>
- R.W. Connell. (2005). *Masculinities*. Arrangement with Polity Press. <https://genderandmasculinities.wordpress.com/wp-content/uploads/2017/02/robert-w-connell-masculinities-second-edition-3.pdf>

Proceeding

การประชุมวิชาการระดับชาติญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย ครั้งที่ 19

The 19th Annual National Conference of JSAT

“พลิกโฉมการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น ตอบโจทย์ผู้เรียนยุคดิจิทัล 5.0”

“Breaking Through : Transforming Japanese Language Teaching to Address the Needs of Digital 5.0 Learners”

18 - 19 December 2025 Thaksin University